

Маріупольський
університет

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Фунтікова О. О.

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ З
МЕТОДИКАМИ ВИКЛАДАННЯ
ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

Навчальний посібник для студентів магістратури

2025 р

Ф94

Навчальний посібник для студентів магістратури
Спеціальності 012 «Дошкільна освіта» рекомендовано

Вченою радою психолого-педагогічного факультету Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 25.06.2025 р.).

Рецензенти:

Сущенко Т.І. Доктор педагогічних наук, професор кафедри освіти і управління навчальним закладом Класичного приватного університету (м. Запоріжжя)

Житнік Т.С. Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Фунтікова О.О. Організація освітнього процесу у закладах вищої освіти з методиками викладання фахових дисциплін : навчальний посібник. 2024. 238 с.

У навчальному посібнику розкрито основи дидактико-теоретичної, психолого-педагогічної та професійно-методичної підготовки майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі. Подано стандарти, наукові, теоретичні, методичні, сучасні технологічні засади підготовки майбутніх фахівців. Навчальний посібник призначений для студентів магістратури за спеціальністю «Дошкільна освіта». Для майбутніх фахівців, таких як вихователі ЗДО, асистенти вихователів, керівники закладу дошкільної освіти, методисти-консультанти з дошкільної освіти центрів професійного розвитку педагогічних працівників, провідні спеціалісти з дошкільної освіти органів управління освітою цей освітній матеріал є корисним і сучасним. Він також може бути використаний у системі дистанційного навчання ЗВО, післядипломної освіти, для самостійного вивчення окремих розділів дисципліни аспірантами спеціальності «Наука і освіта» та викладачами, які удосконалюють навчальний процес у вищому навчальному закладі.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	6
1.1. Мета, предмет і завдання курсу	6
1.2. Стандарти підготовки	8
1.3. Навчальний план	14
1.4. Навчальна програма закладу вищої освіти	20
1.5. Планування освітнього процесу	25
Практичні завдання для перевірки знань студентів за Розділом 1.....	32
Список рекомендованої літератури до Розділу 1.	37
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	39
2.1. Дослідження підготовки фахівців дошкільної освіти.....	39
2.2. Підходи у підготовці майбутніх фахівців методик дошкільної освіти.....	47
2.3. Організація самостійної роботи	55
2.4. Практична підготовка	59
Практичні завдання до самостійної роботи студентів до Розділу 2.	62
Список використаної літератури до Розділу 2.	70
РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА	72
3.1. Педагогічна технологія: історія і сучасність	72
3.2. Дистанційна освіта і дистанційне навчання та самонавчання	76
3.3. WebQuest-технології у методиках дошкільної освіти.....	79
3.4. Експериментальний досвід фахівців у використанні електронних ресурсів	85
Практичні завдання для самостійної роботи студентів до Розділу 3.	93
Список використаної літератури до Розділу 3.	100
РОЗДІЛ 4. МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА.....	102
4.1. Загальна характеристика готовності майбутніх фахівців	102
4.2. Програми розвитку, навчання і виховання.	109
4.3. Фахові методики з дошкільних дисциплін.	112
4.4. Структурв готовності	138
Практичні завдання для самостійної роботи студентів за Розділом 4.	140
Список рекомендованої літератури до Розділу 4.	151
РОЗДІЛ 5. КОНТРОЛЬ І АКАДЕМІЧНІ ДОСЯГНЕННЯ.....	152
5.1. Контроль знань: історія, теорія, методика	152
5.2. Принципи контролю	158
5.3. Види освітнього контролю	173
5.4. Основні принципи та вимоги до тестового контролю	177
Практичні завдання для самостійної роботи студентів за Розділом 5.....	182
Список рекомендованої літератури до Розділу 5.	190
СЛОВНИК.....	191
ДОВІДКОВИЙ МАТЕРІАЛ ПРО ІНКЛЮЗІЮ.....	199

ПЕРЕДМОВА

Даний навчальний посібник містить ідеї про значущість професійної педагогічної діяльності в сучасному суспільстві, відображає її педагогічну, технологічну, методичну структури та змісті творчий характер діяльності в закладах дошкільної освіти. Розглядаються педагогічні умови професійної діяльності майбутнього фахівця, необхідність відобразити особливості підготовки фахівців дошкільної освіти; акцентування уваги на організації самостійної роботи студентів магістратури та їхньої практичної підготовки до майбутньої діяльності у закладах освіти.

Особливу увагу ми приділяємо діяльнісно-технологічному підходу. Діяльнісно-технологічний підхід як структуротворчий компонент підготовки майбутнього фахівця відображає тісний взаємозв'язок з педагогічними діями, професійними цілями та відповідними технологічними умовами підготовки.

Мотиви педагогічних дій майбутнього фахівця виникають як система простих та елементарних мотивів діяти. Останні є основою вищих мотивів – професійних та впливають на засвоєння основних інструментів майбутньої педагогічної діяльності в контексті розвитку педагогічного мислення. Майбутній фахівець нарощує якість власної підготовки до майбутньої педагогічної діяльності й обирає такі способи педагогічних дій, які безпосередньо впливають на нього як на фахівця.

У кожному розділі навчального посібника закладено низку ідей, а їх зміст розгортається в тексті; послідовно реалізуються підходи в підготовці майбутнього фахівця, такі як: андрагогічний, компетентнісний, діяльнісно-технологічний, науково-теоретичний, нормативно-державний.

Всі зміни, які ми спостерігаємо в житті, є великим викликом для підготовки нової генерації педагогічних кадрів, які живуть та діють в інформаційному суспільстві, тому виникає необхідність інтегрування фундаментальних, гуманітарних, та спеціальних знань.

Основні категорії курсу:

Майбутній фахівець – студент магістратури спеціальності «Дошкільна освіта», який після 1,5 років навчання у ЗВО отримує диплом з відповідною кваліфікацією.

Викладання – професійна педагогічна діяльність у ЗВО, що має на меті передачу та систематизацію фундаментальних і спеціальних знань з методик дошкільної освіти.

Заклад вищої освіти (ЗВО) – освітньо-наукова установа, що готує фахівців, займається науково-дослідною діяльністю, видавництвом та іншими видами діяльності відповідно до ліцензії.

Викладач ЗВО – суб'єкт педагогічної діяльності, який є моделлю для аналізу та розуміння майбутніми фахівцями основ викладання.

Інклюзія - це створення рівних можливостей для всіх дітей, незалежно від їхніх особливостей чи відмінностей.

Методики дошкільної освіти – складові дошкільної дидактики, що відображають теоретико-методологічні досягнення науки й спрямовані на формування вихователів до практичної роботи з дітьми дошкільного віку.

Система підготовки майбутнього фахівця – структура, що включає:

Діяльнісний підхід (цілі, завдання, методи та результати).

Суб'єктну взаємодію між студентами магістратури та викладачами.

Полірівневу координацію між учасниками освітнього процесу.

Технологічну послідовність у досягненні освітніх результатів.

Готовність майбутнього фахівця до викладання – інтегральна характеристика, що відображає професійний потенціал та готовність до вирішення методичних проблем дошкільної освіти.

Завдання курсу:

1. Реалізувати концепцію підготовки педагогічних кадрів у системі вищої освіти.
2. Сформувати педагогічне мислення у майбутніх фахівців.
3. Забезпечити засвоєння науково-теоретичних знань і сучасної наукової мови.
4. Навчити процесуальним і нормативним основам вищої школи.
5. Розуміти про навчальне навантаження та графік роботи викладачів у закладах освіти.
6. Розвивати професійні якості майбутніх фахівців відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики.

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1.1. Мета, предмет і завдання курсу

Мета: Формування знань майбутніх фахівців про мету, предмет і завдання навчального курсу; розуміння стандартів та навчального плану як нормативного документа, розробленого закладом вищої освіти на основі освітньо-професійної програми та структурно-логічної схеми підготовки спеціалістів.

Актуальність. Високий професіоналізм є ключовим фактором соціокультурного, духовного та інтелектуального розвитку педагогічної інтелігенції, яка працює з підростаючим поколінням. Світова практика свідчить, що ефективна підготовка викладачів передбачає розвиток інтелектуального й творчого потенціалу, впровадження компетентнісного підходу замість накопичення знань, а також формування педагогічного мислення й досвіду. В умовах сучасного світу, який вимагає мобільності та адаптивності, підготовка майбутнього викладача має базуватися на формуванні таких складових:

ціннісно-мотиваційна та емоційно-вольова готовність;
методично-когнітивна й рефлексивна компетенції;
здатність організовувати навчальну, методичну, наукову діяльність.

Нагальною є адаптація навчальних матеріалів і методик до сучасних вимог. Особливо актуально це для підготовки фахівців у дошкільній освіті, яка стикається із суперечностями між науковими досягненнями й масовою педагогічною практикою.

Предмет курсу. Система знань про сучасні підходи до підготовки майбутніх фахівців з використанням акмеологічного, компетентнісного та діяльнісно-технологічного підходів. Вивчення теоретичних і методичних засад дошкільної освіти, зокрема:

фізичного виховання;
мовленнєвої, математичної, природничої, художньо-творчої діяльності;
співпраці з родинами дітей.

Завдання курсу:

1. Розвинути у студентів професійні мотиви до засвоєння організаційних, методичних і процесуальних основ педагогічної діяльності.
2. Сформувати вміння працювати з методичною літературою, аргументувати власну позицію щодо вирішення проблем дошкільної освіти.
3. Забезпечити здатність планувати й організовувати навчальний процес, створюючи оптимальні педагогічні умови для дошкільнят.

Цей курс спрямований на підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних забезпечити якісний розвиток дошкільної освіти через інтеграцію теорії й практики

Основні цілі курсу “Організація освітнього процесу у ЗВО з методикою викладання фахових (дошкільних) дисциплін”:

1. Формування теоретичних знань. Забезпечити розуміння сучасних тенденцій у дошкільній освіті. Ознайомити з теоретичними основами викладання фахових дисциплін у вищій школі.
2. Розвиток практичних умінь. Сформувати навички аналізу, порівняння та оцінювання педагогічних підходів. Виробити вміння адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб студентів.
3. Науково-дослідницька компетентність. Навчити використовувати науковий інструментарій для розв’язання методичних проблем для роботи з дітьми дошкільного віку. Сприяти дослідженню суперечностей та їх вирішення між педагогічною теорією та практикою.
4. Педагогічна майстерність. Розвивати вміння переконливо обґрунтовувати педагогічні рішення. Виховувати здатність до організації навчання на засадах співпраці та особистісно-орієнтованого підходу.
5. Методична підготовка. Засвоєння методик викладання таких дисциплін, як фізичне виховання, розвиток мовлення, основи природознавства, художньо-мовленнєва діяльність тощо.
6. Особистісний розвиток. Формування професійної мотивації та позиції у студентів. Підготовка до виконання функцій викладача: організаторської, трансформаційної, регулятивної.
7. Організація навчального процесу. Планування й проведення лекцій, семінарів, лабораторних занять. Контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів. Цей курс створює умови для підготовки висококваліфікованих викладачів дошкільної освіти, які володіють сучасними знаннями, вміннями та педагогічними технологіями.
8. Засвоєння теоретичних знань про організацію освітнього процесу в закладах вищої освіти (ЗВО) та специфіку викладання фахових дисциплін у дошкільній освіті.
9. Розвиток професійних компетентностей у галузі планування, організації та контролю освітнього процесу з урахуванням особливостей дошкільної педагогіки. Володіння методикою викладання фахових дисциплін дошкільної освіти, що враховує сучасні педагогічні підходи та інноваційні технології. Основні задачі: Аналіз нормативно-правової бази організації освітнього процесу в ЗВО, зокрема у сфері підготовки фахівців для дошкільної освіти.
10. Вивчення методів і прийомів викладання фахових дисциплін, які забезпечують ефективне навчання студентів на рівні дошкільної освіти.
11. Розробка навчальних програм та планів занять для підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

12. Оцінка та аналіз навчальних досягнень студентів, що навчаються за спеціальною дошкільною освітою.
13. Підготовка і проведення практичних занять та педагогічної практики, спрямованої на формування у студентів практичних навичок у дошкільній освіті.
14. Розробка і впровадження інноваційних технологій та підходів у навчальний процес, які підвищують якість освіти.

Таким чином, курс спрямований на підготовку студентів до професійної діяльності у галузі дошкільної педагогіки та забезпечення ефективного освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Функції навчального курсу:

Аналітична. Опис, пояснення та структурування основних категорій курсу. Аналіз структури та функцій педагогічної діяльності випускника магістратури як професіонала. Узагальнення й оцінювання педагогічних технологій, які забезпечують стабільно високі освітні результати у ЗВО.

Теоретико-методологічна. Формування системи науково-педагогічних знань, що пояснюють елементи педагогічної діяльності у вищій школі. Забезпечення підготовки майбутніх викладачів до викладання методик дошкільної освіти.

Прогностична. Планування системи навчальних занять, самостійної роботи студентів, консультування, моніторингу та оцінювання результатів навчання. Визначення відповідності досягнутих результатів поставленим освітнім цілям.

Проективно-конструктивна. Розробка змісту, форм, методів та засобів навчання для створення ефективної педагогічної системи підготовки фахівців.

1.2. Стандарти підготовки

У широкому розумінні стандарти освітньої підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти визначають вимоги до знань, умінь, навичок і компетентностей, якими повинен володіти випускник педагогічного закладу для ефективної роботи. Ці стандарти охоплюють широкий спектр аспектів, включаючи педагогічні, психологічні, методичні, соціально-емоційні та професійні компоненти.

Основою підготовки є глибоке знання вікових особливостей розвитку дітей, включаючи фізичний, когнітивний, соціальний та емоційний аспекти. Майбутній фахівець має розуміти етапи розвитку дітей від народження до шести років, враховуючи індивідуальні потреби та здібності кожної дитини. Він повинен знати основні теорії дитячого розвитку та вміти застосовувати ці знання на практиці.

Важливою складовою майбутнього фахівця є вміння планувати та організовувати навчально-виховний процес, створювати сприятливе середовище для розвитку дітей, застосовувати різноманітні методи і технології навчання.

Психологічна підготовка майбутнього фахівця передбачає знання основ дитячої психології, вміння встановлювати емоційний контакт з дітьми, підтримувати їх психологічний комфорт, сприяти розвитку позитивної самооцінки та соціальних навичок.

Майбутній педагог повинен вміти виявляти та враховувати індивідуальні психологічні особливості дітей, зокрема тих, хто потребує особливої педагогічної уваги.

Соціально-емоційна підготовка майбутнього фахівця охоплює вміння працювати в команді, взаємодіяти з батьками та колегами, розвивати у дітей навички спілкування, співпраці, толерантності та емпатії. Фахівець повинен бути готовим до вирішення конфліктних ситуацій, підтримувати позитивний клімат у дитячому колективі та сприяти формуванню у дітей моральних і етичних цінностей.

Професійна підготовка також включає розвиток дослідницьких навичок, критичного мислення, вміння аналізувати та оцінювати педагогічні процеси та результати. Важливим аспектом є готовність до професійного розвитку, участь у науково-методичній роботі, освоєння нових педагогічних технологій та методик.

Таким чином, стандарти підготовки фахівців дошкільної освіти спрямовані на формування всебічно розвинених, професійно компетентних педагогів, здатних забезпечити якісну освіту і виховання дітей дошкільного віку.

Стандарти вищої освіти визначають основні вимоги до змісту, рівня підготовки та результатів навчання студентів. Вони є основою для розробки освітніх програм, навчальних планів, методичних матеріалів і процедур оцінювання знань.

З історії даного питання відомо, що після 1991 року Україна переглянула свої підходи до дошкільної освіти. Було розроблено нові стандарти, що враховують міжнародний досвід та сучасні наукові дослідження. Вивчені міжнародні стандарти.

Основні компоненти сучасних стандартів для різних суб'єктів освітнього процесу

1. Професійні компетенції: Вимоги до знань, умінь та навичок
2. фахівців, які включають знання психології, педагогіки, методик розвитку та вміння працювати з дітьми різного віку.
3. Постійне підвищення кваліфікації: наявність системи безперервного
4. професійного розвитку для педагогів, що дозволяє їм вдосконалювати свої навички та ознайомлюватися з новітніми методиками.
5. Матеріально-технічне забезпечення: вимоги до оснащення дитячих садків та інших дошкільних установ, включаючи безпеку, гігієну та наявність необхідних навчальних матеріалів.
6. Інклюзивність та доступність: забезпечення рівного доступу до дошкільної освіти для всіх дітей, включаючи дітей з особливими потребами. Ці стандарти продовжують розвиватися, відображаючи змінні потреби суспільства та досягнення в галузі педагогіки та психології.

В Україні стандарти вищої освіти регулюються законами та нормативними актами, які забезпечують узгодженість підготовки фахівців у різних закладах вищої освіти.

Отже, стандарти визначають мінімальні вимоги до:

1. Змісту навчання, яке включає загальноосвітню, фундаментальну, професійно-орієнтовану і спеціальну підготовку.
2. Обсягу навчального навантаження студентів, що вимірюється у кредитах

Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

3. Очікуваних результатів навчання, які описують знання, вміння, навички та компетентності, що повинні бути сформовані у випускників.
4. Умов прийому на навчання, включаючи вимоги до попередньої освіти та вступних іспитів.
5. Вимог до науково-педагогічного складу, зокрема їх кваліфікації, наукового та педагогічного стажу.

Стандарти вищої освіти розробляються Міністерством освіти і науки

України спільно з науково-методичними комісіями, які складаються з провідних фахівців відповідних галузей. Вони регулярно оновлюються з урахуванням змін у суспільстві, науково-технічному прогресі та вимог ринку праці.

Основна мета стандартів вищої освіти – забезпечення високого рівня якості освіти, що дозволяє випускникам бути конкурентоспроможними на національному та міжнародному ринках праці. Це також сприяє мобільності студентів і викладачів, адже стандарти гармонізуються з міжнародними освітніми вимогами та практиками.

Розглянемо основні компоненти цього стандарту розгорнуто.

Перелік кваліфікацій за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями

1. Молодший бакалавр: цей рівень передбачає базову вищу освіту і здобуття фундаментальних знань та навичок у певній галузі. Тривалість навчання - від 2 до 3 років.
2. Бакалавр: рівень вищої освіти, який включає фундаментальні та спеціальні знання і навички в обраній галузі. Тривалість навчання - 4 роки.
3. Магістр: вищий рівень спеціалізації, який передбачає глибше вивчення обраної спеціальності. Тривалість навчання - від 1,5 до 2 років після здобуття ступеня бакалавра.
4. Доктор філософії (PhD): науковий ступінь, що присвоюється після успішного захисту дисертації. Тривалість навчання - від 3 до 4 років після здобуття ступеня магістра.
5. Доктор наук. Найвищий науковий ступінь, який присвоюється після захисту дисертації, що представляє собою значний внесок у науку. Тривалість підготовки - індивідуальна.

Перелік напрямів підготовки за спеціальностями. Усі напрями підготовки вищої освіти розділені на різні галузі знань, такі як:

гуманітарні науки, соціальні та поведінкові науки, журналістика та інформація, управління та адміністрування, право, природничі науки, математика та статистика, інформаційні технології, інженерія, архітектура та будівництво, охорона здоров'я, сільське господарство та ветеринарія, сфера обслуговування, мистецтво.

Кожна галузь знань містить конкретні спеціальності, за якими здійснюється підготовка фахівців.

Вимоги до освітніх рівнів вищої освіти

1. Молодший бакалавр: Повинен мати базові знання та навички, необхідні для виконання типових задач у професійній діяльності, а також загальні компетентності.
2. Бакалавр: Повинен володіти фундаментальними та спеціальними знаннями, здатністю до аналізу та синтезу, умінням працювати самостійно та в команді.
3. Магістр: Має глибокі спеціалізовані знання, здатність до науково-дослідницької діяльності, розвинутий аналітичний та критичний підхід, критичне мислення.
4. Доктор філософії (PhD): Повинен мати високий рівень теоретичних знань, здатність до самостійного проведення наукових досліджень та внеску в розвиток наукової галузі.
5. Доктор наук. Має високий рівень наукової кваліфікації, вміння генерувати нові знання та концепції, значний досвід наукової та педагогічної діяльності.

Державний стандарт вищої освіти забезпечує єдність вимог до якості освіти, прозорість та об'єктивність оцінювання, а також сприяє інтеграції української системи освіти в європейський та світовий освітній простір. Державний стандарт вищої освіти у підготовці фахівця дошкільної освіти визначає систему вимог, критеріїв та норм, що регулюють процес навчання і професійної підготовки майбутніх вихователів. Він є нормативним документом, розробленим на основі сучасних педагогічних, психологічних, соціальних і культурних концепцій, а також враховує потреби ринку праці та суспільства.

Стандарт визначає зміст, цілі, завдання та очікувані результати навчання, а також вимоги до рівня підготовки випускників. Зокрема, він охоплює такі аспекти:

1. Загальні компетентності: майбутні фахівці повинні володіти певним набором знань, умінь та навичок, що стосуються загальної культури, етики, комунікації, роботи в команді, здатності до самостійного навчання та розвитку, а також вміння застосовувати інформаційні технології в професійній діяльності.
2. Фахові компетентності: це комплекс спеціальних знань і умінь, що стосуються безпосередньо роботи з дітьми дошкільного віку. До них відносяться знання з педагогіки та психології раннього дитинства, методики навчання та виховання, організації освітнього процесу, а також управління дитячим колективом.
3. Освітні програми: стандарт регулює структуру та зміст освітніх програм, встановлюючи перелік обов'язкових дисциплін, їхню тривалість та обсяг. Він також включає вимоги до практичної підготовки студентів, яка повинна забезпечити набуття необхідних професійних навичок у реальних умовах роботи з дітьми.
4. Оцінювання результатів навчання: встановлюються критерії та методи оцінювання знань, умінь та навичок студентів. Це може включати як традиційні форми контролю, такі як іспити та заліки, так і альтернативні методи, такі як портфоліо, проекти, практичні завдання та інші форми активної роботи.

5. Педагогічний склад: вимоги до кваліфікації викладачів, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців, а також до умов їхньої роботи, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу та освітнього середовища.
6. Інтеграція з ринком праці: державний стандарт орієнтований на те, щоб забезпечити випускників навичками і знаннями, які відповідають сучасним вимогам роботодавців. Це включає співпрацю з дошкільними закладами, проведення спільних проектів, стажування та інші форми інтеграції теоретичної підготовки з практичною діяльністю.

Таким чином, стандарт вищої освіти у підготовці фахівця дошкільної освіти є комплексним документом, що забезпечує високий рівень підготовки спеціалістів, необхідних для ефективної роботи з дітьми дошкільного віку.

Галуzeвий стандарт - галуzeві стандарти вищої освіти: освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ), освітньо-професійні програми (ОПП), засоби діагностики якості вищої освіти; Галуzeвий стандарт вищої освіти у підготовці фахівця дошкільної освіти.

По-перше, галуzeвий стандарт визначає мету та завдання навчання фахівців дошкільної освіти. Це включає формування професійних компетенцій, знань і навичок, необхідних для ефективної роботи з дітьми дошкільного віку, а також розвиток особистісних якостей, важливих для педагогічної діяльності.

По-друге, стандарт окреслює структуру та зміст навчальних програм, зокрема обов'язкові та вибіркові дисципліни, практичну підготовку, методи та форми навчання. У ньому детально прописані освітні компоненти, які повинні бути охоплені під час підготовки майбутніх вихователів, такі як психологія розвитку, методики викладання, основи педагогіки та інші спеціалізовані курси.

По-третє, стандарт містить вимоги до організації навчального процесу, включаючи умови навчання, матеріально-технічне забезпечення, кадровий склад викладачів та інші ресурси, необхідні для забезпечення якісної підготовки фахівців. Це включає обладнані аудиторії, доступ до сучасних методичних матеріалів, інформаційних ресурсів та можливість проходження практики в дошкільних закладах.

По-четверте, у стандарті визначаються критерії та методи оцінювання знань, вмінь та навичок студентів. Це можуть бути заліки, іспити, захисти курсових і кваліфікаційних робіт, а також оцінка практичних навичок під час проходження педагогічної практики.

Таким чином, галуzeвий стандарт вищої освіти у підготовці фахівця дошкільної освіти є ключовим інструментом забезпечення якості освітнього процесу та підготовки висококваліфікованих педагогів, здатних працювати з дітьми дошкільного віку та сприяти їх всебічному розвитку.

Охарактеризуємо. Сучасна освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ) є офіційним документом, що визначає вимоги до рівня підготовки фахівця за певною

спеціальністю. Вона містить перелік знань, умінь, навичок та компетенцій, які повинен мати випускник освітньої програми для успішної професійної діяльності.

Основні компоненти освітньо-кваліфікаційної характеристики включають:

1. Ціль та завдання освітньої програми.
2. Перелік компетенцій, які має здобути студент.
3. Вимоги до рівня знань, умінь і навичок.
4. Кваліфікаційні вимоги до випускника, включаючи спеціальні вміння та знання.
5. Професійні та особисті якості, що мають бути сформовані у процесі навчання.

Розробкою освітньо-кваліфікаційних характеристик займаються вищі навчальні заклади разом із профільними міністерствами, наприклад, Міністерством освіти і науки. Також залучаються роботодавці та експерти у відповідних галузях, що дозволяє врахувати актуальні вимоги ринку праці та професійні стандарти.

Сучасна варіативна частина освітньо-професійної програми (ОПП) включає компоненти навчального плану, які дають студентам можливість вибору дисциплін відповідно до їхніх інтересів, професійних планів та потреб ринку праці. Ця частина ОПП включає різні факультативи, спеціальні курси, проектну діяльність, практикуми та інші навчальні модулі, що дозволяють студентам поглиблено вивчати ті чи інші аспекти обраної спеціальності або навіть додатково освоювати нові компетенції.

Основні характеристики сучасної варіативної частини ОПП:

1. Гнучкість: Можливість вибору курсів з широкого переліку варіантів.
2. Індивідуалізація навчання: Студенти можуть формувати індивідуальну траєкторію навчання, орієнтовану на їхні особисті та професійні цілі.
3. Практична орієнтація: Включення практико-орієнтованих занять, що сприяють здобуттю реальних навичок.
4. Актуальність: Зміст курсів часто оновлюється відповідно до сучасних тенденцій та вимог ринку праці.

Варіативні частини засобів діагностики - це компоненти діагностичних засобів, які можуть змінюватися залежно від конкретної ситуації, умов чи освітніх потреб. Це можуть бути різні параметри, алгоритми або методи, які адаптуються для більш точного і релевантного діагностування знань, умінь і професійних навичок майбутнього фахівця. Закон України “Про вищу освіту” (2014, зі змінами) визначає стандарти підготовки фахівців у різних галузях, включаючи дошкільну освіту. Стандарти підготовки фахівців з дошкільної освіти включають ряд аспектів, які забезпечують якісну професійну підготовку студентів та їхню готовність до роботи в освітніх закладах.

По-перше, стандарти підготовки фахівців з дошкільної освіти передбачають наявність певного освітнього рівня для вступу на навчання, зазвичай це повна загальна середня освіта або молодший спеціаліст. Програма навчання включає як теоретичні, так і практичні дисципліни, які охоплюють різноманітні аспекти педагогіки, психології, методики викладання і виховання дітей дошкільного віку.

По-друге, значна увага приділяється формуванню у майбутніх педагогів професійних компетентностей, які включають знання з дитячої психології, методики навчання, організації навчально-виховного процесу, а також навички планування і проведення освітніх заходів. Це дозволяє забезпечити ефективне навчання та виховання дітей відповідно до їхніх вікових особливостей і потреб. Крім того, стандарти підготовки фахівців з дошкільної освіти визначають вимоги до професійної практики. Студенти проходять практику у дошкільних навчальних закладах, де вони мають змогу застосувати набуті знання на практиці, розвинути педагогічні навички, навчитися взаємодіяти з дітьми, батьками та колегами. Важливим аспектом є також формування у студентів навичок самостійного навчання і професійного розвитку. Стандарти передбачають використання сучасних методів навчання, включаючи інформаційні технології, що дозволяє майбутнім педагогам постійно вдосконалювати свої знання і навички. Таким чином, закон визначає комплексний підхід до підготовки фахівців з дошкільної освіти, що включає теоретичну підготовку, практичні навички, професійну етику і постійний професійний розвиток. Це забезпечує високу якість освітніх послуг.

1.3. Навчальний план

Професійна підготовка фахівця є одним із ключових компонентів змісту освіти, спрямованим на: формування професійно орієнтованих умінь для виконання фахових завдань; розвиток професійного інтересу, здібностей і особистісних якостей.

Ця підготовка є системою, що включає внутрішні та зовнішні зв'язки й базується на освітньо-професійній програмі (ОПП). На її основі заклади вищої освіти (ЗВО) розробляють навчальний план, який є нормативним документом.

Особливості розробки навчального плану. При створенні навчального плану ЗВО дотримуються таких документів:

1. Галузеві стандарти вищої освіти (2015 р.).
2. Європейська кредитно-трансферна система (ECTS, 2009 р.).
3. Методичні рекомендації щодо впровадження ECTS (2010 р.).
4. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.).
5. Положення про дистанційне навчання. (Наказ втратив чинності у 2024 р.)
6. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності.
7. Національна рамка кваліфікацій (2011 р. зі змінами).
8. Нормативні акти про наукову та науково-технічну діяльність.

Відповідальність та структура навчального плану. Керівник ЗВО несе відповідальність за якість навчального плану та його відповідність державним і галузевим стандартам. Навчальний план – це документ, складений на основі ОПП та структурно-логічної схеми підготовки фахівців. Він містить: перелік і обсяг нормативних та вибіркових дисциплін; послідовність їх вивчення; форми проведення занять; графік навчального процесу; форми та засоби поточного і підсумкового контролю знань студентів.

Тривалість дії навчального плану. Навчальний план розробляється на весь період реалізації відповідної освітньо-професійної програми підготовки. Навчальний план для підготовки фахівця з дошкільної освіти охоплює широкий спектр дисциплін, необхідних для професійної підготовки вихователів та методистів дошкільних навчальних закладів. Він включає як теоретичні, так і практичні аспекти навчання.

На початкових етапах навчання студенти отримують знання з фундаментальних дисциплін, таких як психологія та педагогіка. Ці курси допомагають зрозуміти основи розвитку дітей, вікові особливості, психологічні процеси, а також принципи навчання і виховання. Студенти знайомляться з основними теоріями навчання та виховання, а також з методами дослідження в педагогіці. Однією з важливих складових навчального плану є курси з дитячої літератури та мовного розвитку. Вони навчають майбутніх фахівців, як працювати з дитячими книгами, як розвивати мовні навички дітей, включаючи читання, письмо, говоріння і слухання.

Крім того, в навчальному плані передбачені курси з математики та природничих наук для дошкільнят. Ці дисципліни допомагають вихователям навчати дітей основам математики та природознавства через ігри та практичні заняття, розвивати їхню логіку, аналітичні здібності та інтерес до навколишнього світу.

Особлива увага приділяється фізичному вихованню та здоров'ю дітей. Студенти вивчають фізичну культуру, здоровий спосіб життя, основи безпеки життєдіяльності, що дозволяє їм забезпечувати гармонійний фізичний розвиток дошкільнят та дбати про їхнє здоров'я. Музичне та художнє виховання також є важливою частиною навчального плану. Майбутні вихователі вивчають методи роботи з дітьми в сфері музики, образотворчого мистецтва, театральної діяльності. Це допомагає розвивати у дітей творчі здібності, естетичний смак, музичний слух та виразність. Практична підготовка відіграє ключову роль у навчальному плані.

Студенти проходять педагогічну практику в закладах дошкільної освіти, де вони застосовують отримані знання на практиці, набувають досвіду роботи з дітьми, вчать-ся планувати і проводити заняття, організовувати виховну роботу та взаємодіяти з батьками. Також важливим компонентом є вивчення сучасних інформаційних технологій в освіті. Це дозволяє майбутнім фахівцям використовувати інноваційні методи навчання та виховання, зокрема комп'ютерні програми, мультимедійні ресурси, інтерактивні дошки. Навчальний план також передбачає курси з управління та адміністрування в освіті, що допомагає підготувати фахівців до роботи на керівних посадах в дошкільних навчальних закладах, зокрема завідувачів дитячих садків.

Таким чином, типовий навчальний план для підготовки фахівця з дошкільної освіти охоплює теоретичні знання та практичні навички, необхідні для професійної діяльності у сфері дошкільної освіти. На основі навчального плану закладом вищої освіти формується робочий навчальний план, який деталізує: форми проведення навчальних занять; засоби та форми поточного й підсумкового контролю знань за семестрами.

Історичний розвиток робочих навчальних планів. У 1974–1975 рр. на основі діючих навчальних планів ЗВО було впроваджено робочі навчальні плани, що вперше враховували обсяг самостійної роботи студентів з кожної дисципліни. Проте: навчальний процес ґрунтувався на паралельному викладанні загальнонаукових, спеціальних і професійних дисциплін. Випускники часто не могли інтегрувати отримані знання у педагогічну діяльність. Значну частину часу займали теоретичні дисципліни, зокрема суспільно-політичні та військово-медичні. З 1990-х років намітилася гуманізація освіти через акцент на культурологічних аспектах і гуманітаризацію навчального процесу.

Сучасний підхід до формування навчального плану. Навчальний процес для рівня «Бакалавр» складається з:

1. Нормативних дисциплін (60–75% загального обсягу кредитів ЄКТС): Обов’язкові, уніфіковані для ЗВО. Зменшення часу на їх опанування є неприпустимим.
2. Вибіркових дисциплін (25–40% загального обсягу кредитів ЄКТС): Орієнтовані на професійні інтереси студентів. Нормативна частина навчального плану. Цей цикл включає дисципліни гуманітарної та соціально-економічної підготовки.
3. Цикл навчальних дисциплін самостійного вибору ЗВО (закладу вищої освіти) у дошкільній галузі означає групу предметів, які студенти можуть вибирати відповідно до своїх інтересів та професійних планів. Ці дисципліни дозволяють поглибити знання в певних аспектах дошкільної освіти, розвинути спеціальні компетенції та навички, які можуть бути корисними в майбутній професійній діяльності. Наприклад, у контексті дошкільної освіти, студент може обирати такі дисципліни, як: педагогічні технології в дошкільній освіті, методика навчання і виховання дошкільнят, розвиток творчих здібностей у дітей, інклюзивна освіта в дошкільних закладах.

Цикл навчальних дисциплін вільного вибору студента в дошкільній галузі означає набір курсів, які студент може обрати самостійно в межах своєї освітньої програми. Ці дисципліни доповнюють обов’язковий навчальний план і надають студентам можливість поглибити свої знання в певних напрямках, які їх особливо цікавлять. У дошкільній галузі це можуть бути курси, пов’язані з розвитком дітей, педагогікою, психологією, методиками викладання та іншими темами, що стосуються виховання та навчання дітей дошкільного віку.

Ці дисципліни допомагають студентам:

1. Розширити свої професійні знання і компетенції.
2. Знайти спеціалізацію в межах своєї професії.
3. Підготуватися до специфічних вимог ринку праці.

Таким чином, цикл навчальних дисциплін вільного вибору сприяє формуванню більш гнучкої та адаптованої до індивідуальних потреб і професійних інтересів освітньої програми. Ці предмети допомагають студентам отримати більш різноманітні та глибокі знання, що дозволяє їм краще підготуватися до роботи в дошкільних закладах та сприяти всебічному розвитку дітей.

Високий професіоналізм особистості є ключовим чинником соціокультурного, духовного й інтелектуального розвитку педагогічної інтелігенції, яка працює з підростаючим поколінням. Світовий досвід і практика дошкільної освіти демонструють, що важливу роль у професіоналізмі відіграє розвиток інтелектуального та творчого потенціалу майбутніх викладачів. Цьому сприяє якісна вища педагогічна освіта, яка повинна переходити від знаннєвої парадигми до компетентнісної, орієнтованої на формування педагогічного мислення та практичного досвіду.

У сучасних умовах економічної нестабільності й підвищеної мобільності життя підготовка майбутніх викладачів вищої школи має включати формування ціннісно-мотиваційної, емоційно-вольової, методично-когнітивної та рефлексивної готовності. Випускники магістратури повинні володіти навичками ефективної організації навчальної, методичної й наукової діяльності, готуючись до роботи на посаді асистента профільної кафедри закладу вищої освіти.

Для цього необхідно швидко адаптувати навчальний матеріал, оновлювати програми і методичні знання для підготовки фахівців, які працюватимуть із дітьми дошкільного віку. Сучасна криза суспільства торкається й дошкільної освіти, проявляючись у суперечностях між станом педагогічної науки та результатами практики. Усунення цих суперечностей адміністративними методами не забезпечує ефективних результатів.

Незважаючи на наявність прогресивних освітніх концепцій, їх рідко перетворюють на реальні проєкти. Саме інтеграція інноваційних підходів у масову педагогічну практику здатна забезпечити сталий розвиток дошкільної освіти.

Вільний вибір дисциплін.

Загальний обсяг: студенту пропонується обрати дисципліни обсягом 756 годин.

Додаткові можливості: Військова підготовка в межах обсягу годин (теоретичні заняття та військові табірні збори).

Військова підготовка:

Загальний обсяг: 675 годин.

Особливості: табірні збори проводяться під час канікул.

Мета: відповідність програмі для отримання звання офіцера запасу, згідно з чинним законодавством та нормативними документами.

Нормативи підготовки бакалавра.

Кількість кредитів: 240 кредитів ЄКТС (загальний обсяг).

Один кредит. Обсяг: 30 годин. Охоплює: лекції, семінари, практичні й лабораторні заняття, індивідуальну та самостійну роботу, консультації, підсумковий контроль.

Обов'язкові дисципліни.

Рекомендований обсяг на семестр: 5–6 кредитів ЄКТС.

Кількість дисциплін: На рік: до 16 дисциплін. За весь період навчання (8 семестрів): 60–65 дисциплін.

На семестр: 30 кредитів у середньому.

Навчальне навантаження.

Навчальний день: не більше 9 академічних годин.

Навчальний тиждень: Загальне навантаження: до 54 академічних годин. Аудиторне навантаження: до 30 годин. Ці нормативи забезпечують ефективне планування навчального процесу та враховують баланс між аудиторною й самостійною роботою студентів.

Навчальний процес у закладах вищої освіти України регламентується документами. Рекомендаціями щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи (2010 р.); Законом України «Про освіту»; Положенням про дистанційне навчання; Постановами щодо ліцензійних умов освітньої діяльності; Положеннями Національної рамки кваліфікацій; Законом «Про наукову і науково-технічну діяльність»; Переліком основних видів наукової роботи науково-педагогічних працівників. Відповідальність за якість навчальних планів і їх відповідність державним стандартам покладається на керівника закладу вищої освіти. Навчальний план. Це нормативний документ, складений на основі освітньо-професійної програми та структурно-логічної схеми підготовки. Він включає: Перелік та обсяг нормативних і вибіркових дисциплін; Послідовність їх вивчення; Форми проведення занять; Графік навчального процесу; Засоби поточного та підсумкового контролю знань. Робочий навчальний план конкретизує ці елементи за семестрами та деталізує форми контролю. Навчальний план для підготовки фахівців із дошкільної освіти охоплює широкий спектр дисциплін, включаючи теоретичну та практичну підготовку, необхідну для вихователів і методистів. У 1974–1975 роках з'явилися робочі навчальні плани, які враховували години на самостійну роботу студентів. Однак процес організовувався за принципом паралельного викладання загальнонаукових, спеціальних і професійних дисциплін. Це призводило до того, що випускники недостатньо розуміли практичне застосування отриманих знань. З 1990-х років спостерігається тенденція до гуманізації та гуманітаризації освіти, орієнтованої на культурологічні основи. Сучасні навчальні плани. Плани за рівнем «Бакалавр» включають: Нормативні дисципліни (60–75% від загального обсягу кредитів ЄКТС), які є обов'язковими та уніфікованими. Їх скорочення неприпустиме. Вибіркові дисципліни (25–40% від загального обсягу кредитів ЄКТС). Нормативна частина зосереджена на дисциплінах гуманітарної та соціально-економічної підготовки.

Академічна година (45 хвилин) є мінімальною обліковою одиницею навчального часу у закладах вищої освіти (ЗВО).

Обсяг навчального навантаження (трудомісткість) вимірюється в академічних годинах. Аудиторне навантаження узгоджується з кількістю навчальних тижнів.

Аудиторне навантаження студентів-бакалаврів. 1-й курс – 30 год./тиждень; 2-й курс – 28 год./тиждень; 3-й курс – 26 год./тиждень; 4-й курс – 24 год./тиждень. Загальне аудиторне навантаження студента-бакалавра не перевищує 1160 годин на рік.

Тривалість теоретичного навчання: 35 тижнів на рік: 18 тижнів – осінній семестр, 17 тижнів – весняний.

Тривалість заліково-екзаменаційної сесії: 1–2-й курси – 30 календарних днів; Старші курси – 40 календарних днів. Структура навчального навантаження. Нормативна частина – 60% загального обсягу. Вибіркова частина: За вибором ЗВО – 15%; За вибором студента – 25%.

Робочий навчальний план. Визначає: Графік навчального процесу на рік; Зведений бюджет часу; Перелік та обсяг нормативних і вибірових дисциплін; Послідовність вивчення дисциплін за семестрами та курсами; Форми занять (лекції, семінари, практичні, лабораторні роботи, самостійна робота студентів); Форми підсумкового контролю (екзамени, заліки) та державну атестацію; Обсяг часу, відведений на самостійну роботу студентів.

Індивідуальний навчальний план студента (ІНПС)

Це робочий документ, який містить: Перелік і послідовність вивчення дисциплін; Обсяг навчального навантаження; Типи занять і форми контролю.

Індивідуальний навчальний план студента (ІНПС) є документом, що визначає:

- Перелік індивідуальних завдань;
- Систему оцінювання (поточне та підсумкове);
- Календарний графік навчання, який включає аудиторні заняття, самостійну роботу, практичну підготовку, контрольні заходи та кількість кредитів ЄКТС, відведених на кожен дисципліну.

Структура індивідуального навчального плану

1. Обов'язкові нормативні дисципліни – спільні для всіх студентів на пряму підготовки.
2. Вибіркові дисципліни – обираються студентом відповідно до робочого навчального плану, дозволяючи здобути спеціалізацію.

Особливості індивідуального графіка навчання

Консультації студентів проводяться згідно із семестровим графіком консультацій кафедри. Окремий час для таких консультацій не передбачений.

Форми та терміни підсумкового контролю узгоджуються з графіком навчального процесу. В окремих випадках можливе встановлення індивідуального графіка контрольних заходів.

Обов'язки студентів з індивідуальним графіком

1. Оновлювати індивідуальний навчальний план кожного семестру.
2. Щорічно відвідувати консультації викладачів.
3. Працевлаштовані студенти зобов'язані подавати копію трудової книжки щосеместру.

Адміністративні аспекти

- Індивідуальний навчальний план складається у двох примірниках, які підписуються студентом і керівником програми та затверджуються адміністрацією закладу.
- Один примірник зберігається у ЗВО, другий видається студенту.

- Контроль виконання плану
- Куратор академічної групи (методист):
- Здійснює моніторинг виконання індивідуального плану на основі поточних результатів.
- Надає кваліфіковані консультації протягом усього періоду навчання.
- Сприяє адаптації студента до вимог навчального процесу.

ІНПС є важливим інструментом, який забезпечує гнучкість навчання та професійну підготовку студента відповідно до його індивідуальних потреб і обставин.

Індивідуальний навчальний план студента

Індивідуальний навчальний план студента відображає:

- аудиторні заняття;
- самостійну роботу поза аудиторією;
- практичну підготовку;
- контрольні заходи;
- кількість кредитів ЄКТС, відведених на вивчення кожної дисципліни.

План включає:

1. **Нормативні дисципліни** – обов’язкові для всіх студентів обраного напрямку підготовки.
2. **Вибіркові дисципліни** – надають можливість спеціалізації в межах програми.

Студенти з індивідуальним графіком навчання: відвідують консультації викладачів згідно з графіком кафедри (додаткового часу для консультацій не передбачено); дотримуються встановлених форм і термінів підсумкового контролю, узгоджених із загальним графіком навчального процесу; за потреби можуть мати індивідуальний графік контрольних заходів.

Обов’язки студентів: щосеместру поновлювати індивідуальний навчальний план; щорічно відвідувати консультації; працюючі студенти подають копію трудової книжки кожного семестру. Індивідуальний навчальний план складається у двох примірниках: один зберігається у ЗВО; другий видається студенту.

Контроль виконання плану здійснює куратор академічної групи (методист), який також: надає консультації протягом навчання; ознайомлює студентів із нормативно-методичними матеріалами; погоджує і контролює виконання плану; подає пропозиції щодо продовження навчання чи відрахування студента.

1.4. Навчальна програма закладу вищої освіти

Навчальна програма

Навчальна програма визначає: зміст і обсяг знань, умінь та навичок, які студент має засвоїти; структуру дисциплін за роками навчання; зміст розділів дисциплін.

Характеристики програми:

Науковий рівень – врахування досягнень науково-технічного прогресу;

Виховний потенціал – інтеграція навчального матеріалу навколо фундаментальних ідей;

Міжпредметні зв'язки – поєднання науки, практики та виробництва;

Збалансованість – виключення ускладненого чи другорядного матеріалу. Програма має такі характеристики:

Лінгвістична – адаптація мови викладання.

Концентрична – повторюваність основних ідей на різних рівнях навчання.

Модульна – поділ матеріалу на тематичні блоки.

Орієнтаційна – спрямованість на формування ключових компетентностей.

Методологічна – базування на сучасних підходах.

Контрольно-перевірочна – забезпечення перевірки засвоєних знань.

Лінгвістична характеристика відображає використання мовних засобів у процесі навчання. Це може стосуватися як мовного навчання, так і застосування мови для передачі знань з інших предметів. У такій програмі особлива увага приділяється розвитку комунікативних навичок, розумінню текстів та створенню власних висловлювань. Концентрична характеристика передбачає організацію навчального матеріалу, де знання подаються поетапно, з поступовим розширенням і поглибленням. Це дозволяє студентам краще засвоювати інформацію, повертаючись до вже вивченого матеріалу на новому рівні і додаючи нові знання.

Модульна характеристика стосується структури навчальної програми, де весь курс розділений на окремі модулі або блоки. Кожен модуль є автономним і містить конкретну тему або набір тем, які можна вивчати незалежно від інших модулів. Це дозволяє студентам мати гнучкість у навчанні і засвоювати матеріал у своєму темпі.

Орієнтаційна характеристика визначає напрямки і цілі навчання, орієнтуючи програму на розвиток певних компетенцій, навичок та знань, які необхідні для майбутньої професійної діяльності або подальшого навчання. Це допомагає студентам зрозуміти, для чого їм потрібні ті чи інші знання і як вони можуть бути застосовані на практиці.

Методологічна характеристика стосується методів і підходів, які використовуються в процесі навчання. Це включає в себе вибір педагогічних методів, прийомів, форм організації навчальної діяльності, які сприяють ефективному засвоєнню знань і розвитку навичок у фахівців.

Змістовна характеристика визначає конкретний навчальний матеріал, що вивчається у програмі. Це стосується тем, питань, проблем і фактів, які повинні бути засвоєні студентами. Змістовна сторона програми забезпечує наповнення курсу конкретним знанням і інформацією, які відповідають цілям навчання.

Операційно-діяльнісна характеристика пов'язана з організацією навчальної діяльності студентів. Вона визначає, які саме дії і операції повинні виконувати учні для досягнення навчальних цілей. Це включає в себе практичні завдання, проекти, лабораторні роботи та інші види діяльності, які допомагають учням застосовувати теоретичні знання на практиці. Контрольно-перевірочна характеристика стосується

системи оцінювання навчальних досягнень студентів. Це включає методи і засоби перевірки знань, умінь і навичок, що дозволяють визначити рівень засвоєння матеріалу і ефективність навчального процесу. Контрольно-перевірочна сторона програми забезпечує зворотний зв'язок і дає можливість коригувати навчальний процес для досягнення кращих результатів.

Таким чином, кожна з цих характеристик має важливе значення для побудови ефективної та якісної навчальної програми, яка сприяє всебічному розвитку фахівців і підготовці їх до майбутніх професійних та життєвих викликів.

Основні розділи навчальної програми:

Пояснювальна записка: Виклад мети навчання з певного предмета. Опис процесу організації навчання (лекції, семінари, лабораторні, практичні заняття, самостійна робота тощо).

Зміст навчального матеріалу: Розподіл на розділи та дисципліни із зазначенням кількості годин. Обсяг знань, умінь і навичок, які має засвоїти студент.

Бібліографія: Перелік базової та додаткової літератури.

Критерії оцінювання: Опис підходів до оцінювання знань, умінь і навичок за кожним видом роботи. До програми додаються пояснювальні записки, які деталізують завдання викладання, особливості організації занять, методи навчання та систему оцінювання.

Авторська модернізація. Програми оновлюються відповідно до нових науково-методичних знахідок і соціальних змін. Розробкою та внесенням змін займаються комісії при Науково-методичному центрі Міністерства освіти і науки за участю вчених і практиків.

Робоча програма навчальної дисципліни. Робоча програма є внутрішнім нормативним документом ЗВО, який базується на освітньо-професійній програмі (ОП-П); визначає методологічні, теоретичні та практико-орієнтовані засади дисципліни; розробляється викладачами кафедри для всіх форм навчання (денна, заочна, дистанційна); відображає обсяг знань, перелік навчально-методичного забезпечення та систему оцінювання.

Основні розділи робочої програми:

1. Титульна сторінка:
 - Назва факультету, кафедри, дисципліни, шифр спеціальності.
2. Вступ:
 - Мета, завдання та предмет дисципліни.
 - Система знань і вмінь, які підлягають контролю: «студент повинен знати», «студент повинен уміти».
3. Робочий план:
 - Перелік видів навчального навантаження студента.
 - Тижневі години за семестрами.

- Форми поточного та підсумкового контролю.
4. Структура залікових кредитів:
- Поділ навчального матеріалу за модульним принципом на завершені частини теоретичного та практичного матеріалу.

Оновлення робочої програми

Робоча програма щорічно доповнюється додатками до початку нового навчального року, які включають:

- зміни в системі контролю знань і оцінювання;
- оновлені плани лабораторних, практичних і семінарських занять;
- тематику курсових і реферативних робіт.

Значення навчальних програм

Навчальні програми забезпечують:

- високий науковий рівень з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу;
- інтеграцію міжпредметних зв'язків;
- чіткий розподіл змісту дисциплін за роками навчання.

Зміст робочої програми навчальної дисципліни:

1. **Лекційний матеріал:**
 - Тематика лекцій із короткою анотацією основних питань.
 - Посилання на базову літературу (нормативно-правові акти, підручники, навчальні посібники) та додаткову літературу (монографії, періодичні видання, методичні рекомендації).
 - Обов'язкове зазначення сторінок у джерелах, які доступні в бібліотеці або на електронних ресурсах.
2. **Лабораторні роботи:**
 - Тематика лабораторних занять, що включає імітаційні експерименти для підтвердження теоретичних положень.
 - Перелік необхідного обладнання, техніки, вимірювальної апаратури.
 - Інструкції для виконання лабораторних робіт.
3. **Практичні заняття:**
 - Тематика занять, спрямованих на формування умінь і навичок через практичне застосування технічних засобів навчання у спеціально організованих умовах (лабораторії, навчальні кабінети). Посилання на основну та додаткову літературу.
4. **Семінарські заняття:**
 - Тематика семінарів і перелік ключових питань.
 - Перелік рефератів, а також основна та додаткова література.
5. **Самостійна робота:**
 - Тематика питань для самостійного опрацювання студентами у вільний від занять час.

- Методичні матеріали, навчально-методичні засоби, перелік підручників і посібників.
- 6. Індивідуальна робота під керівництвом викладача:
 - План виконання завдань, таких як реферати, графічні роботи, розрахункові завдання, аналіз педагогічних ситуацій, підготовка до наукових конференцій, курсові проекти. Завдання не входять до аудиторного навантаження студента.
- 7. Форми та види контролю знань:
 - Використання модульно-рейтингової системи оцінювання з ваговими коефіцієнтами для усіх видів робіт.
 - Семестровий контроль: екзамен, диференційований залік.
- 8. Посилання на нормативні документи ЗВО:
 - Положення ЗВО «Про організацію самостійної роботи студентів».
 - Положення ЗВО «Про контроль і оцінювання результатів навчання».
 - Додаткові матеріали: Література, Інтернет-джерела, адреси бібліотек.

Погодження програми:

Робоча програма навчальної дисципліни розглядається та затверджується на засіданні кафедри.

Процес планування у закладах вищої освіти (ЗВО) охоплює комплекс заходів, спрямованих на визначення стратегічних і тактичних цілей, а також шляхів їх досягнення. Цей процес є багатограним і включає в себе декілька

ключових аспектів. Насамперед, планування у ЗВО починається з визначення місії та бачення закладу. Місія формулює основні цілі та завдання, які заклад ставить перед собою, наприклад, забезпечення якісної освіти, проведення наукових досліджень, розвиток інновацій тощо. Бачення ж описує, яким заклад бачить себе у майбутньому, які досягнення і зміни плануються на довгострокову перспективу. На основі місії та бачення розробляється стратегічний план, який охоплює довгострокові цілі ЗВО на період від п'яти до десяти років. Цей план включає в себе різні аспекти діяльності закладу: освітню, наукову, міжнародну, інноваційну, адміністративну та фінансову. Стратегічний план також визначає ресурси, необхідні для досягнення поставлених цілей, та шляхи їх мобілізації. Тактичне планування, або операційне планування, передбачає розробку конкретних заходів на коротший період часу, зазвичай на один-два роки. Воно включає складання робочих планів для різних підрозділів закладу, таких як факультети, кафедри, лабораторії, адміністративні служби тощо. Тактичні плани детально прописують конкретні завдання, терміни їх виконання, відповідальних осіб та очікувані результати.

Фінансове планування є невід'ємною частиною загального процесу планування. Воно включає розробку бюджету ЗВО, що передбачає розподіл фінансових ресурсів на різні напрямки діяльності, контроль за їх витрачанням, а також пошук додаткових джерел фінансування, таких як гранти, спонсорські кошти, плата за навчання тощо.

Одним із важливих етапів планування у ЗВО є моніторинг і оцінка виконання планів. Це дозволяє своєчасно виявляти відхилення від запланованих показників, аналізувати причини таких відхилень і вносити корективи у подальші дії. Моніторинг і оцінка проводяться як на рівні окремих підрозділів, так і на загальному рівні закладу.

Інформаційне забезпечення процесу планування включає збір, обробку та аналіз даних, необхідних для прийняття управлінських рішень. Це можуть бути дані про кількість студентів і викладачів, результати наукових досліджень, фінансові показники, ринок праці тощо. Інформаційні системи та технології відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного планування, оскільки вони дозволяють автоматизувати багато процесів і забезпечити оперативний доступ до необхідної інформації. Таким чином, процес планування у закладах вищої освіти є складним і багатогранним, що включає визначення стратегічних і тактичних цілей, розробку конкретних заходів для їх досягнення, фінансове забезпечення, моніторинг і оцінку результатів, а також інформаційне забезпечення. Від ефективності цього процесу залежить успішність діяльності закладу в умовах сучасного динамічного світу.

1.5. Планування освітнього процесу

Багаторівнева структура планування освітнього процесу у ЗВО:

1. Рівень навчального відділу ЗВО:
 - Планування освітнього процесу за всіма спеціальностями.
 - Узгодження результатів із наявністю аудиторного фонду та можливостями матеріально-технічної бази закладу.
2. Рівень факультету та кафедри:
 - Спільне планування навчальних дисциплін за спеціальностями, закріплені за факультетом.
3. Рівень кафедри:
 - Деталізація планування навчальних дисциплін.
4. Рівень викладача:
 - Планування викладачем окремої дисципліни.

Основи планування навчально-виховного процесу у ЗВО.

Планування базується на таких документах:

- Графік навчального процесу на рік – визначає бюджет часу в тижнях для кожного курсу протягом року.
- Тематичні плани дисциплін – деталізація навчального матеріалу.
- Графік послідовного проходження дисциплін – порядок вивчення дисциплін у межах програми.
- Графік потижневого розподілу дисциплін – розклад викладання.
- План-графік заочного та очно-заочного навчання – організація навчального процесу для студентів відповідних форм.

- Графік навчального процесу для заочної форми навчання.
- Розрахунок навчального навантаження – визначення обсягу роботи викладачів і потреб у професорсько-викладацькому складі.
- Розклад занять і розпорядок дня.
- Перелік аудиторного фонду.

Графік навчального процесу на рік:

Містить: Бюджет часу в тижнях, включаючи два семестри. Теоретичне навчання, екзаменаційні сесії, різні види практик, дипломування, канікули. Розподіл за осіннім та весняним семестрами, зимовою та літньою сесіями. Визначення тривалості аудиторних занять, навчальних і виробничих практик (за наявності у навчальному плані). Протяжність сесій залежно від форми навчання (денна, заочна/дистанційна, вечірня). Такий підхід до планування забезпечує чітку організацію освітнього процесу, ефективний розподіл ресурсів і узгодженість дій усіх рівнів управління. Графік навчального процесу студентів — це документ, який містить інформацію про розклад занять та всі етапи навчального процесу у вищому навчальному закладі. Він складається для забезпечення оптимального розподілу навчальних навантажень і організації навчального процесу. Основні компоненти графіка навчального процесу включають:

1. Розклад занять: це основна частина графіка, яка містить інформацію про дні та години проведення лекцій, практичних, лабораторних занять, семінарів тощо. Розклад може бути поділений на семестри або інші навчальні періоди.
2. Сесії та екзамени: графік вказує терміни проведення семестрових, державних екзаменів та захисту дипломних робіт чи проектів. Це важливо для студентів, щоб вони могли належним чином підготуватися до підсумкових перевірок.
3. Канікули та вихідні дні: Вказується час канікул (літніх, зимових, весняних) та офіційні вихідні дні, коли навчальний процес призупиняється.
4. Інші навчальні заходи: Графік може включати дати проведення наукових конференцій, симпозіумів, виставок, виробничої практики та інших важливих для навчання заходів.
5. Консультації викладачів. Час, відведений для консультацій з викладачами, коли студенти можуть отримати додаткову допомогу або роз'яснення з питань, що виникли під час навчання.
6. Тематичний план навчання: У деяких випадках графік включає тематичний план навчання, де вказані теми, які будуть розглянуті протягом семестру або курсу. Правильний графік навчального процесу допомагає студентам планувати свій час, а викладачам — ефективно організовувати навчальний процес. Він розробляється зазвичай навчально-методичними відділами вищих навчальних закладів з урахуванням специфіки навчальної програми, вимог Міністерства освіти та науки.

Структура тематичного плану включає:

1. Титульний аркуш.
2. Розподіл часу:
 - За семестрами.
 - За видами навчальних занять (лекції, семінари, практичні, лабораторні).
3. План вивчення дисципліни:
 - Види навчальних занять за кожною темою.
4. Інформаційно-методичне забезпечення:
 - Новітні нормативні документи та сучасні наукові досягнення.
 - Дослідження в галузі дошкільної освіти.
5. Організаційно-методичне забезпечення:
 - Базова і додаткова література, наочні засоби.
 - Методичні рекомендації для підготовки до занять.
6. Графік проходження дисципліни

Графік послідовного проходження дисципліни розробляється кафедрою, яка відповідає за профільні дисципліни. У графіку визначаються:

- Послідовність занять (лекції, семінари, практичні, лабораторні).
- Час проведення кожного виду занять.
- Особливості планування, запропоновані кафедрою.

7. Графік потижневого проходження дисциплін

Розробляється факультетом на основі:

- річного графіка навчального процесу;
- тематичних планів;
- графіків послідовності проходження дисциплін.

Графік затверджується проректором із навчальної роботи або деканом факультету.

8. План-графік заочного (очно-заочного) навчання

Організація навчання для студентів заочної форми базується на положеннях статуту ЗВО та законах про право на вищу освіту.

Особливості графіка:

- Охоплює осінньо-зимовий і весняно-літній семестри.
- Поєднує очне навчання та самостійну роботу студента.
- Основна частина матеріалу опрацьовується студентами самостійно в міжсесійний період.
- Навчальний процес триває весь навчальний рік, враховуючи екзаменаційні та міжсесійні періоди.
- Деканат викликає студентів на сесію довідкою-викликом, яка є підставою для отримання додаткової оплачуваної відпустки.

Графік навчального процесу для заочної форми включає:

1. Настановча сесія.
2. Міжсесійний заїзд.
3. Заліково-екзаменаційні сесії (зимова або весняно-літня).
4. Державна атестація.
5. Ліквідація академічної заборгованості.

Приклади дат: Настановча сесія для 1–3 курсів: 8–14 вересня 2023 року. Міжсесійний заїзд для 4 курсу: 22–28 вересня 2023 року. Ліквідація заборгованості: до 1 лютого 2024 року. Графік навчального процесу затверджується ректором ЗВО.

Для розрахунку обсягу навчального навантаження та потрібної кількості професорсько-викладацького складу, необхідно враховувати декілька ключових факторів:

1. Визначення навчального навантаження

Навчальне навантаження складається з: аудиторних занять (лекції, семінари, лабораторні роботи); позааудиторної роботи (консультації, керівництво курсовими та кваліфікаційними роботами); науково-дослідної роботи (участь у наукових проектах, публікації). Для кожного виду занять є свої нормативи, які можуть відрізнятися залежно від навчального закладу та країни. В Україні, наприклад, можна використовувати такі нормативи (вони можуть змінюватися): Лекції: 1 академічна година лекції = 1 година навчального навантаження. Семінари та практичні заняття: 1 академічна година = 1.5 години навчального навантаження. Лабораторні роботи: 1 академічна година = 2 години навчального навантаження. Облік студентів. Розрахунок навантаження залежить від кількості студентів, які відвідують заняття. Наведемо приклад: Для лекційного курсу на 50 студентів: 50 годин лекцій = 50 годин навантаження. Для семінарів на 25 студентів: 25 годин семінарів = $25 * 1.5 = 37.5$ годин навантаження. Для лабораторних робіт на 10 студентів: 10 годин лабораторних робіт = $10 * 2 = 20$ годин навантаження.

2. Визначення кількості викладачів.

Коефіцієнти навантаження. Для розрахунку потрібної кількості викладачів враховується коефіцієнт навчального навантаження на одного викладача. В Україні, наприклад, норматив може становити 600-800 годин на рік на одного викладача. Приклад розрахунку. Припустимо, ми маємо 5 курсів по 50 годин лекцій кожен, 5 курсів по 25 годин семінарів, і 5 курсів по 10 годин лабораторних робіт. Лекції: 5 курсів * 50 годин = 250 годин. Семінари: 5 курсів * 25 годин * 1.5 = 187.5 годин. Лабораторні роботи: 5 курсів * 10 годин * 2 = 100 годин. Загальне навантаження = $250 + 187.5 + 100 = 537.5$ годин. Якщо нормативне навантаження на одного викладача становить 700 годин на рік, то кількість потрібних викладачів = $537.5 / 700 \approx 0.77$, тобто один викладач може впоратися з таким навантаженням. Додаткові аспекти. Також слід враховувати додаткові аспекти: кваліфікація викладачів: Висококваліфіковані викладачі можуть мати більше навантаження; наявність наукових проектів: викладачі, зайняті в наукових проектах, можуть мати зменшене навчальне навантаження; адміністративні обов'язки: декани, завідувачі кафедр тощо, мають окремі нормативи навантаження. Цей підхід дозволяє

гнучко розрахувати потрібну кількість професорсько- викладацького складу, виходячи з реальних потреб та можливостей навчального закладу.

У контексті України, є кілька ключових документів, що встановлюють ці норми:

1. Закон України “Про вищу освіту” (2014 зі змінами)– основний нормативний акт, що регулює діяльність вищих навчальних закладів, включаючи організацію навчального процесу, права та обов’язки викладачів і студентів [10].
2. Положення про організацію освітнього процесу у вищих навчальних закладах – документ, затверджений Міністерством освіти і науки України, що містить правила та норми щодо організації освітнього процесу, включаючи розрахунок навчального навантаження.
3. Порядок затвердження нормативів часу для планування і обліку навчальної роботи та інших видів педагогічної діяльності науково-педагогічних працівників – документ, що визначає норми часу для різних видів педагогічної діяльності.
4. Типове положення про кафедру (структурний підрозділ) вищого навчального закладу – регламентує структуру кафедри та її завдання, а також розрахунок необхідного кадрового складу.
5. Рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо планування навчального процесу – додаткові документи та методичні рекомендації, що допомагають у плануванні навчального процесу та розподілі навантаження.
6. Колективні договори та локальні нормативні акти вищих навчальних закладів – внутрішні документи, що можуть додатково регулювати питання розрахунку навантаження і кадрового складу в конкретному закладі.

Ці документи допомагають закладам вищої освіти забезпечувати якісний навчальний процес та оптимальне використання кадрових ресурсів, дотримуючись при цьому законодавчих вимог. Розклад занять для студентів у закладах вищої освіти є документом, що визначає організацію навчального процесу. Він включає в себе перелік навчальних дисциплін, дні та час їх проведення, а також аудиторії, де відбуваються заняття. Розклад є важливим інструментом, який допомагає студентам та викладачам планувати свій час і забезпечує ритмічність навчального процесу.

По-перше, розклад занять встановлює чіткий графік проведення лекцій, семінарів, лабораторних та практичних занять. Це дозволяє студентам завчасно знати, коли і де відбуватимуться їхні заняття, що сприяє ефективному плануванню навчального часу та самостійної роботи.

По-друге, розклад враховує навантаження студентів, забезпечуючи рівномірний розподіл занять протягом тижня. Це необхідно для того, щоб уникнути надмірного навантаження на певні дні та забезпечити оптимальний режим навчання та відпочинку.

Крім того, розклад занять вказує на конкретні аудиторії або лабораторії,

де будуть проходити заняття. Це важливо для організації навчального процесу, оскільки дозволяє уникнути конфліктів у використанні навчальних приміщень і забезпечити комфортні умови для навчання.

Розклад занять також може включати інформацію про викладачів, що проводитимуть ті чи інші заняття. Це дозволяє студентам знати, хто саме буде викладати конкретну дисципліну, і, відповідно, підготуватися до занять, враховуючи стиль викладання та вимоги викладача.

Таким чином, розклад занять є невід'ємною частиною навчального процесу в закладах вищої освіти. Він забезпечує організацію навчання, допомагає студентам ефективно планувати свій час, знижує ризик перевантаження і сприяє створенню комфортних умов для навчання.

Планування потребує від викладача глибоких різнобічних професійних знань і науково-педагогічного досвіду з викладання методик дошкільної освіти, завжди передбачає творчий підхід, урахування попередніх неузгодженостей та їх усунення сумісно із завідувачем кафедри та співробітниками деканату ЗВО. Планування організаційної, методичної, навчальної та наукової роботи є прогнозованим описом послідовного самоменеджменту викладача у здійсненні професійної діяльності в умовах вищого навчального закладу. Завдяки плануванню навчальний процес набуває цілеспрямованого, системного, конкретного й оперативного характеру. Планування навчальних занять у закладах вищої освіти включає відбір теоретичної та методичної інформації, засобів навчання, а також врахування індивідуальних особливостей студентів. Викладач розробляє навчальну програму, організовує лекції, семінари, практичні та лабораторні заняття.

Вимоги до планування занять:

1. Забезпечення зв'язку навчального предмета з освітніми завданнями та концепцією підготовки фахівців.
2. Використання різноманітних форм організації навчання.
3. Рівномірний розподіл навчального навантаження протягом року.
4. Урахування регіональних особливостей навчання.

З 2005 року в Україні запроваджено **кредитно-модульну систему**, яка включає:

- Назву, цілі та зміст модуля.
- Методичні рекомендації та пояснення для студентів.
- Теоретичну частину, тематику занять та рекомендації щодо їх проведення.
- Завдання для поточного контролю, індивідуальні та самостійні роботи (реферати, графічні й аналітичні завдання).
- Питання для самоперевірки та варіанти контрольних завдань.
- Рейтингову систему оцінювання в балах.

Ключові поняття системи:

Кредит – обсяг роботи студента, що включає аудиторну, самостійну роботу, підготовку до іспитів (30 годин = 1 кредит).

Змістовий модуль – завершений обсяг матеріалу, який підлягає оцінюванню.

Рейтингові оцінки – система накопичення балів за виконання завдань.

Кредитно-модульна система забезпечує гнучке й прозоре оцінювання успішності, стимулюючи систематичність роботи студентів. Форми контролю знань у кредитно-модульній системі стимулюють систематичну і свідому самостійну роботу студентів, диференціюють рівень засвоєння матеріалу, сприяють індивідуалізації навчання та знижують випадковість при виставленні підсумкових оцінок. Кафедра розробляє положення про рейтингову систему оцінювання для кожної дисципліни, які входять до робочих програм, спланованих за цією системою.

Приклад планування дисципліни:

Навчальна дисципліна «Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку» викладається на 3-му курсі протягом навчального року (5–6 семестри). На її вивчення відведено 120 годин (4 кредити): Лекції – 36 годин. Семінарські та практичні заняття – 20 годин. Самостійна та індивідуальна робота – 64 години. Форми звітності: залік (5 семестр) та екзамен (6 семестр).

Планування лекцій:

Лекції структуровані та логічно завершені, забезпечують перспективність навчального процесу. Наприклад, теми: «Вступ. Значення і завдання логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку». «Виникнення математики і розвиток її як науки». «Становлення методики вивчення дошкільниками елементів математики». Для кожної лекції визначаються: Тема і дидактична мета. Ключові слова і план. Базова і додаткова література. Викладач має враховувати рівень знань студентів з методики, дошкільної педагогіки, вікової психології, фізіології, а також результати педагогічної практики. Лекції повинні бути інформативними, розкривати складні методологічні питання, містити наукову проблему та міждисциплінарні зв'язки. Науковий підхід до планування навчального процесу передбачає ретельний відбір інформації, використання сучасних технологій, засобів і методів, спрямованих на підвищення якості навчання. Практичні заняття мають різноманітні форми, наприклад:

Теми: «Розвиток методики навчання дошкільників елементам математики», «Організація роботи з математики у різних вікових групах».

Структура: мета, питання для обговорення, методичні рекомендації.

Семінарські заняття плануються за темами, такими як: «Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників як наукова галузь». Вони включають: Тему, мету, форму проведення. Питання для обговорення. Індивідуальні дослідні та практичні завдання для студентів. Методичні рекомендації. Планування навчального процесу передбачає: Визначення дидактичної мети та завдань. Розробку плану заняття як програми дій викладача і студентів. Забезпечення інформаційними, наочними та методичними ресурсами. Зв'язок із попередніми та наступними темами.

Принципи планування: Системність, безперервність, гнучкість, точність. Види: стратегічне, тактичне, оперативне; довгострокове, середньострокове, короткострокове,

поточне. Об'єкти: навчання, виховання, наукова діяльність, управління. Охоплення: університет, факультет, кафедра, окрема дисципліна.

Практичні завдання для перевірки знань студентів за Розділом 1

Практичне завдання 1: Аналіз освітньо-кваліфікаційних характеристик

Опис завдання:

Вибрати одну зі спеціальностей університету та провести детальний аналіз освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ). Відповісти на такі питання:

1. Які ключові компетенції передбачені для випускників цієї спеціальності?
2. Які освітні результати очікуються від студентів?
3. Які вимоги до базової підготовки студентів?

Форма здачі:

Написання реферату обсягом 2-3 сторінки: перелік компетенцій, освітні результати, вимоги до базової підготовки.

Практичне завдання 2: Розробка індивідуального навчального плану

Опис завдання:

Скласти індивідуальний навчальний план на семестр, враховуючи всі дисципліни, кількість кредитів та години самостійної роботи. Включити план екзаменів та заліків.

Форма здачі:

Заповнений бланк навчального плану у форматі таблиці.

Практичне завдання 3: Графік навчального процесу

Опис завдання:

Скласти детальний графік навчального процесу на наступний навчальний рік, враховуючи канікули, сесії, практики та інші важливі дати. Необхідно також визначити критичні точки контролю знань студентів.

Форма здачі:

Графік у вигляді календаря (можна використовувати Excel або інші програмні засоби).

Практичне завдання 4: Порівняльний аналіз стандартів вищої освіти

Опис завдання:

Провести порівняльний аналіз стандартів вищої освіти у двох різних країнах. Вибравши одну з країн СНД та одну з європейських країн, студенти повинні визначити базові відмінності та схожості в освітніх стандартах.

Форма здачі:

Письмовий звіт з графіками та таблицями, обсягом 4-5 сторінок.

Ці завдання допоможуть студентам не лише закріпити свої знання, але й розвинути навички аналізу та планування, що є важливими для їхньої майбутньої професійної діяльності.

Діагностика: до кожного завдання також додано методи діагностики.

Діагностичне завдання 1: Аналіз освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ)

Метод діагностики:

Оцінка звіту за такими критеріями: відповідність змісту звіту вимогам ОКХ; чіткість і повнота опису ключових компетенцій; логічність та структурованість викладу матеріалу.

Діагностичне завдання 2: Розробка індивідуального навчального плану

Метод діагностики.

Оцінка навчального плану за такими критеріями:

- Повнота та відповідність навчального плану до стандартів навчального закладу.
- Логічність розподілу часу між дисциплінами.
- Реалістичність планування навантаження.

Діагностичне завдання 3: Складання графіка навчального процесу

Метод діагностики:

Оцінка графіка за такими критеріями:

- Відповідність графіка академічному календарю.
- Чіткість та логічність розподілу навчальних заходів.
- Дотримання стандартів вищої освіти щодо навантаження студентів.

Діагностичне завдання 4: Оцінка відповідності стандартам вищої освіти

Метод діагностики:

Оцінка аналізу за такими критеріями:

- Глибина та точність аналізу програми.
- Знання державних стандартів вищої освіти.
- Здатність аргументовано висловити думку щодо відповідності програми стандартам.

Індивідуальні завдання:

Індивідуальне завдання 1.

Тема. Аналіз навчального плану:

Завдання: Взяти один з навчальних планів спеціальності та проаналізувати його. Визначити основні дисципліни, їх послідовність та обсяг годин.

Результат: Написання звіту з аналізом навчального плану, де буде відображено структуру курсу, його мету та очікувані результати навчання.

Індивідуальне завдання 2.

Тема. Порівняння освітньо-кваліфікаційних характеристик:

Завдання: Порівняти освітньо-кваліфікаційні характеристики двох різних спеціальностей. Визначити спільні та відмінні риси.

Результат: Презентація, де буде продемонстровано результати порівняння та виявлено ключові компетентності для кожної спеціальності.

Індивідуальне завдання 3.

Тема. Розробка графіка навчального процесу:

Завдання: Розробити графік навчального процесу для певного курсу, враховуючи академічні семестри, канікули, екзаменаційні сесії та практичні заняття.

Результат: Створення детального графіка навчального процесу та його захист перед групою.

Індивідуальне завдання 4. Тема. Аналіз стандартів вищої освіти:

Завдання: Вивчити один з державних стандартів вищої освіти та проаналізувати його вплив на навчальний процес. Визначити основні вимоги та критерії оцінювання.

Результат: Написання есе або доповіді з аналізом стандартів та їх впливу на якість освіти.

Семінари**Семінар 1 “Навчальні плани: структура та значення”:**

- Обговорення різних підходів до створення навчальних планів.
- Практичне заняття з аналізу конкретного навчального плану.

Семінар 2. “Освітньо-кваліфікаційні характеристики: порівняння та аналіз”:

- Ознайомлення з поняттям освітньо-кваліфікаційних характеристик.
- Групова робота з порівняння характеристик різних спеціальностей.

Семінар 3. “Графіки навчального процесу: планування та організація”:

- Обговорення принципів складання графіків навчального процесу.
- Практичне заняття з розробки власного графіка.

Семінар 4. “Стандарти вищої освіти: теорія та практика”:

- Ознайомлення з державними стандартами вищої освіти.
- Дискусія про вплив стандартів на якість навчання.

Самостійні роботи**Самостійна робота 1: Аналіз навчальних планів**

Завдання:

1. Ознайомитися з навчальним планом своєї спеціальності.
2. Написати аналітичний звіт, де необхідно:
 - Описати структуру навчального плану.
 - Визначити основні етапи навчання.
 - Вказати ключові дисципліни та їхній вплив на підготовку спеціаліста.
3. Зробити висновки щодо відповідності навчального плану сучасним вимогам ринку праці.

Мета: Перевірити знання студентів про структуру та зміст навчальних планів.

Самостійна робота 2: Вивчення освітньо-кваліфікаційних характеристик

Завдання:

1. Знайти та ознайомитися з освітньо-кваліфікаційними характеристиками своєї спеціальності.
2. Підготувати презентацію, де необхідно:
 - Описати основні кваліфікаційні вимоги до випускників.
 - Визначити професійні компетенції, які повинен мати випускник.
 - Порівняти освітньо-кваліфікаційні характеристики з реальними вимогами роботодавців.

Мета. Оцінити розуміння студентами освітньо-кваліфікаційних характеристик та їх значення для професійної діяльності.

Самостійна робота 3: Аналіз графіків навчального процесу

Завдання

1. Ознайомитися з графіком навчального процесу на поточний навчальний рік.
2. Написати реферат, де необхідно:
 - Описати основні етапи навчального процесу (семестри, сесії, канікули).
 - Визначити ключові моменти в навчальному графіку (екзаменаційні сесії, практика).
 - Запропонувати покращення або зміни в графіку, що можуть підвищити ефективність навчального процесу.

Мета. Перевірити знання студентів про організацію навчального процесу та їх здатність до критичного аналізу.

Самостійна робота 4: Вивчення стандартів вищої освіти

Завдання

1. Ознайомитися з державними стандартами вищої освіти для своєї спеціальності.
2. Написати есе (500 слів), де необхідно:
 - Описати основні вимоги стандартів вищої освіти.
 - Порівняти ці стандарти з освітніми програмами закордонних університетів.
 - Визначити, як стандарти впливають на якість підготовки спеціалістів.

Мета. Оцінити розуміння студентами державних стандартів вищої освіти та їх значення для забезпечення якості освіти.

Тестування**Тест 1:** Стандарти підготовки студента

1. Що таке стандарти підготовки студента?
 - a.) Документ, що регулює вимоги до знань і навичок студента після закінчення навчання
 - b.) Розклад занять на семестр
 - c.) Перелік навчальних дисциплін для студентів
 - d.) Графік екзаменаційної сесії

2. Що є основною метою стандартів підготовки студента?
 - a.) Формування навчальних планів
 - b.) Забезпечення якості освіти на основі визначених критеріїв
 - c.) Організація навчального процесу
 - d.) Планування семестру

Тест 2: Навчальний план

1. Що таке навчальний план?
 - a.) Перелік завдань, які студент має виконати за семестр
 - b.) Документ, що визначає перелік дисциплін та їх обсяги для підготовки студента
 - c.) Розклад занять на тиждень
 - d.) Графік проведення лекцій і семінарів
2. Який із наведених документів зазвичай є частиною навчального плану?
 - a.) Академічна довідка
 - b.) Розклад занять
 - c.) Перелік дисциплін
 - d.) Графік проведення контрольних робіт

Тест 3: Навчальна програма

1. Що включає в себе навчальна програма?
 - a.) Лише розклад занять
 - b.) Розгорнутий зміст дисципліни, методи навчання та оцінювання
 - c.) Графік відвідуваності студентів
 - d.) Перелік екзаменаційних питань
2. Який з елементів зазвичай не входить до навчальної програми?
 - a.) Опис результатів навчання
 - b.) Методи навчання
 - c.) Графік навчального процесу
 - d.) Оцінювання знань студентів

Тест 4: Графік навчального процесу

1. Що включає графік навчального процесу?
 - a.) Розклад занять, канікули, сесії та інші етапи навчання
 - b.) Лише дати проведення екзаменів
 - c.) Перелік навчальних дисциплін
 - d.) Календар академічних свят

Тест 5: Час розроблення графіка навчального процесу?

1. Коли зазвичай розробляється графік навчального процесу?
 - a.) На початку кожного семестру
 - b.) Після завершення екзаменаційної сесії
 - c.) На початку навчального року
 - d.) В кінці навчального року

Список рекомендованої літератури до Розділу 1.

1. Борисова Ю., Васильєв В. Деякі аспекти впровадження кредитно-модульної системи організації навчання у закладах вищої освіти. *Питання впровадження кредитно-модульно-рейтингової системи у навчальний процес*: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції (м. Київ, 26 січня 2007 р.) Київ, 2007. Т. 2. С. 227–234.
2. Загородня Л. П., Титаренко С. А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного навчального закладу: навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2010. 319 с.
3. Замороцька В. В. Розвиток навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх вихователів у вищих навчальних закладах України (друга половина ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Слов'янськ, 2015. 20 с.
4. Кремень В. Г. Філософія освіти ХХІ століття. *Освіта України*. 2002. № 102–103. С. 12–15.
5. Литвин В. М. Українська культура й освіта в контексті суспільних трансформацій. *Урядовий кур'єр*. 2002. № 175. С. 9.
6. Норми часу для планування й обліку навчальної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів : наказ Міністерства освіти і науки України від 07.08.2002 № 459. *Офіційний вісник України*. 2002. № 35. С. 52.
7. Педагогічна майстерність / за ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища школа, 1997. 394 с.
8. Перелік основних видів наукової роботи науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів. *Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання* / за заг. ред. А. П. Зайця, В. С. Журавського. Київ : Форум, 2003.
9. Положення про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466. *Офіційний вісник України*. 2013. № 36. С. 202.
10. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 (зі змінами та допов.). Київ : Парламентське видавництво, 2014. 64 с.
11. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1187. *Урядовий кур'єр*. 2016. 30 січня. С. 13.
12. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341. *Урядовий кур'єр*. 2011. 30 листопада. С. 13–15.
13. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 01.12.1998. Київ : Парламентське видавництво, 1998. 64 с.
14. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013. *Офіційний вісник Президента України*. 2013. № 17. С. 31.

15. Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін : Лист МОН України від 11.03.2015 № 1/9-120. *Урядовий кур'єр*. 2015. 30 березня. С. 13.
16. Про особливу відповідальність педагогічних та науково-педагогічних працівників : Лист МОН України від 29.07.2014 № 1/9-382. *Урядовий кур'єр*. 2014. 30 липня. С. 13.
17. Самсонова О. О. Розвиток професіоналізму вихователів дошкільних навчальних закладів: методичні рекомендації. Запоріжжя : Кругозір, 2015. 64 с.
18. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори. Київ : Таксон, 2002. 200 с.
19. Щодо особливостей організації освітнього процесу та формування навчальних планів у 2015/2016 навчальному році : Лист Міністерства освіти і науки України від 13.03.2015 № 1/9-126. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/3689>

РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

2.1. Дослідження підготовки фахівців дошкільної освіти

Мета: ознайомлення студентів із принципами підготовки фахівців для дошкільної освіти, розвиток уміння працювати з науковими джерелами, аналізувати та узагальнювати наукові підходи.

Поняття «підготовка» трактується як процес формування знань, навичок і життєвих позицій, необхідних для працевлаштування або роботи в соціумі. На думку науковців (С. Вишнякова, Т. Кучай, Є. Нероба), підготовка формує суб'єкта діяльності нового типу. Підготовка фахівців у закладах освіти, наукових установах чи організаціях здійснюється за державні кошти або за рахунок фізичних і юридичних осіб.

У дослідженнях професійна підготовка визначається як засіб розвитку потенціалу особистості, стимулювання пізнавальної та творчої активності через засвоєння загальнонаукових і професійних знань, умінь та навичок (В. Семиченко та ін.). У довідковій літературі підготовку трактують як формування знань, умінь і навичок, засвоєння соціального досвіду для подальшого його застосування в практичній діяльності.

Сучасні підходи до професійної підготовки:

Відзначається перехід від гностичного підходу (знання) до особистісно-діяльнісного, що спрямований на формування активності та творчості у професійній діяльності (І. Зязюн, В. Луговий, С. Сисоєва) та інформаційно-технологічного.

Особливу увагу приділено формуванню базових і спеціальних компетентностей у майбутніх педагогів (Г. Беленька, Н. Лисенко).

Основна мета підготовки педагогів: формування професійних компетенцій, засвоєння психолого-педагогічних знань для забезпечення готовності до професійної діяльності (М. Олійник). Закон України «Про освіту» наголошує, що освіта є основою інтелектуального, соціального та економічного розвитку, а її мета – всебічний розвиток особистості.

Компетентнісний підхід в освіті: Цей підхід, розроблений ще Аристотелем, набув поширення з кінця 1980-х років. Він орієнтується на єдині освітні стандарти в європейському просторі. Професійна компетентність визначається як динамічна характеристика професійного зростання, що забезпечує якість діяльності фахівця (Г. Беленька, Т. Танько).

Історико-педагогічні аспекти:

Перший етап (середина XIX – початок XX ст.) – становлення системи підготовки педагогів дошкільної освіти (Л. Артемова, І. Улюкаєва). У 1864 році К. Ушинський наголошував на необхідності комплексної підготовки педагогів із вивченням педагогіки та методик навчання. У 1905 році відкрито першу школу нянь, навчання в якій тривало 4 роки з акцентом на практичну підготовку. У Києві та Харкові діяли фребелівські педагогічні курси, які готували висококваліфікованих вихователів.

Практична підготовка: Особлива увага приділялась методичній і педагогічній підготовці, практичному навчанню у дитячих садках та оволодінню навичками роботи з дітьми. Аналіз праць науковців свідчить, що історичний розвиток системи підготовки педагогів дошкільної освіти заклав основу для сучасної компетентнісної моделі навчання. Зміст навчання майбутніх педагогів зосереджувався на вивченні особливостей дошкільної освіти та застосуванні різних освітніх програм у роботі дитячих садків.

Особливості підготовки вихователів-«садівниць» відображено у працях С.Русової («Дошкільне виховання», «Колись і тепер»). Вона підкреслювала, що якісне виховання потребує не лише підготовлених педагогів, а й розуміння важливості цієї справи всім суспільством. С.Русова акцентувала на психолого-педагогічній компетентності «садівниць», які мали знати психологію, фізіологію дитини, природознавство, літературу тощо. Лише поєднання загальної культури та знань забезпечує індивідуальний підхід до вихованців.

Роль Н.Лубенець у підготовці педагогів: Н.Лубенець викладала дисципліни «Теорія дошкільної освіти у Фребелівському педінституті» та «Теорія і практика фребелівських занять». Вона популяризувала систему вільного виховання, наголошуючи на важливості дисциплін, орієнтованих на технології дошкільної освіти.

Розвиток педагогічної освіти в Україні: На початку ХХ століття дошкільну освіту спеціалізовано викладали лише в трьох інститутах (Київ, Харків, Одеса). У 1921/22 навчальному році затверджено навчальні плани педагогічних ЗВО, що включали дисципліни як загального, так і спеціального характеру.

Основні етапи становлення професійної підготовки дошкільних педагогів:

1. Середина ХІХ – початок ХХ ст.: Формування підготовки педагогів з акцентом на педагогіку й методику навчання (праці К.Ушинського, С.Русової).
2. 1917 – початок 1930-х рр. Запровадження Інститутів народної освіти (ІНО) та Вищих трирічних педагогічних курсів. У навчальних планах наголошувалось на комуністичному вихованні.
3. 1930–40-ві рр. Уніфікація педагогічної освіти. Відкриття дошкільних факультетів при педагогічних технікумах та інститутах.
4. 1940–60-ті рр.: Розширення спектра дисциплін. Включення предметів ідеологічної спрямованості (історія КПРС, марксистко-ленінська філософія) та професійно орієнтованих дисциплін (дошкільна педагогіка, дитяча психологія).
5. 1970–80-ті рр. Активізація наукових досліджень із проблем підготовки педагогів. Вдосконалення навчальних планів і підвищення тривалості навчання.

Виклики та досягнення: У радянський період дошкільна освіта була менш пріоритетною, ніж загальноосвітня. Лише в другій половині ХХ ст. вдалося розширити навчальні плани, включивши дисципліни, спрямовані на розвиток професійних навичок вихователів. Отже, еволюція підготовки педагогів упродовж ХІХ–ХХ ст. демонструє поступовий перехід до комплексної та науково обґрунтованої освіти. Удосконалення

навчальних планів сприяло формуванню професійної компетентності педагогів, що відповідає сучасним вимогам.

У навчальних програмах виділяли кілька груп дисциплін:

1. Суспільні науки – формували методологічну базу для всіх спеціальностей та сприяли становленню марксистсько-ленінського світогляду.
2. Загальнонаукові дисципліни – забезпечували всебічний розвиток студентів: «Рідна мова», «Література», «Іноземні мови», «Обчислювальна техніка», «Технічні засоби навчання».
3. Психолого-педагогічні дисципліни – розширювали педагогічні знання та вміння: «Загальна психологія», «Педагогіка», «Історія педагогіки», а також спецкурси з питань комуністичного виховання.
4. Спеціальні дисципліни – визначали профіль фахівця: «Вступ до спеціальності», «Дошкільна педагогіка», «Дитяча психологія», теорії та методики навчання дошкільників, педагогічна практика.

Шостий етап (з 1991 р. і до сьогодні) характеризується суттєвими змінами у підготовці фахівців для дошкільної освіти. У 1990 році в Україні функціонували 36 педагогічних училищ і 8 інститутів, а в 1997 році – 42 заклади I–II рівнів акредитації та 21 заклад III–IV рівнів акредитації. Розпочато підготовку фахівців із додатковими й спорідненими спеціальностями. ВНЗ отримали право складати навчальні плани самостійно.

Уніфікація змісту освіти: У 1997 році ухвалено Державний стандарт вищої освіти, який регулює підготовку фахівців, включаючи: Перелік кваліфікацій, напрямів і спеціальностей. Загальні вимоги до освітньо-кваліфікаційних рівнів. Стандарти також визначають обов'язкове вивчення соціально-гуманітарних дисциплін («Правознавство», «Екологія», «Етика», «Світова та вітчизняна культура»), які займають близько 20% загального часу підготовки. Цей підхід сприяє комплексному формуванню знань, навичок і компетенцій майбутніх педагогів, відповідаючи сучасним потребам освіти. З початку ХХІ століття, підготовка вихователів в Україні зазнала значних змін та розвитку. Важливим аспектом цих змін стало посилення професійної підготовки педагогів, яка відповідала б сучасним вимогам і викликам суспільства. На початку 2000-х років система освіти України перебувала в процесі адаптації до нових економічних і соціальних умов, що вимагало реформування освітньої системи в цілому, включаючи підготовку вихователів. Реформи були спрямовані на модернізацію навчальних програм, інтеграцію нових методів викладання, а також на впровадження сучасних технологій в освітній процес. Однією з важливих змін стала розробка і впровадження державних стандартів освіти, які визначали основні вимоги до підготовки педагогів. Це дозволило уніфікувати підходи до навчання вихователів та забезпечити більш високу якість освіти. Важливу роль у цьому процесі відіграли педагогічні університети та коледжі, які почали активно співпрацювати з міжнародними освітніми інституціями, впроваджуючи кращі світові практики у навчальний процес.

Важливим аспектом підготовки вихователів стало збільшення уваги до психологічної підготовки педагогів. Знання психології дитини, вміння працювати з різними категоріями дітей, розуміння їхніх потреб і особливостей розвитку стали невід'ємною частиною професійної підготовки вихователів. Це дозволило значно підвищити ефективність виховного процесу та забезпечити індивідуальний підхід до кожної дитини.

Сучасні технології також стали важливим інструментом у підготовці вихователів. Використання комп'ютерів, інтернет-ресурсів, мультимедійних засобів навчання стало звичайною практикою. Це дозволило не тільки підвищити рівень знань вихователів, але й забезпечити їм доступ до найсучасніших педагогічних розробок і методик. Велике значення у підготовці вихователів набули практичні заняття і стажування. Вихователі отримали можливість застосовувати свої знання на практиці ще під час навчання, що значно підвищило їхню професійну компетентність.

Крім того, система післядипломної освіти дозволила вихователям постійно вдосконалювати свої знання і навички, що є вкрай важливим у швидкозмінюваному світі. На всеукраїнських науково-практичних конференціях, присвячених підготовці фахівців дошкільного профілю, вихователів, обговорюється широкий спектр проблем і викликів, що виникають у цьому контексті в XXI столітті, починаючи з 2020 року.

Однією з ключових тем є адаптація освітніх програм до сучасних вимог та умов. Враховуючи швидкий розвиток технологій і зміну освітніх парадигм, виникає потреба в оновленні змісту навчання вихователів, інтеграції цифрових технологій у навчальний процес, а також розвитку навичок критичного мислення та інноваційного підходу до виховання дітей.

Ще однією важливою темою є професійний розвиток вихователів. Це включає необхідність безперервного навчання і підвищення кваліфікації, освоєння нових методик і підходів до виховання, а також вдосконалення педагогічної майстерності. У зв'язку з цим обговорюється роль наставництва та підтримки молодих спеціалістів, а також розробка ефективних моделей професійного росту. Також значна увага приділяється соціально-психологічним аспектам професії вихователя.

Є питання про професійного вигорання, психологічну підтримку вихователів, забезпечення здорового робочого середовища та сприятливого клімату у колективах дитячих закладів. Особливо актуальним є питання забезпечення психологічної стійкості вихователів в умовах пандемії COVID-19 і постпандемічного періоду.

Інклюзивна освіта також є важливим аспектом обговорень. Підготовка вихователів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами вимагає особливої уваги. Розглядаються питання підвищення кваліфікації вихователів у цій сфері, розробка спеціалізованих програм і методик, а також забезпечення ресурсами та підтримкою для ефективної інклюзії.

Крім того, обговорюються проблеми комунікації та співпраці з батьками. Успішна взаємодія між вихователями та батьками є важливою складовою ефективного

виховання дітей. Розглядаються методи налагодження конструктивного діалогу, залучення батьків до освітнього процесу та спільної роботи над розвитком дітей.

Загалом, на науково-практичних конференціях піднімається багато актуальних питань, спрямованих на підвищення якості підготовки вихователів, адаптацію до сучасних викликів та забезпечення високого рівня освіти і виховання дітей в Україні.

Таким чином, підготовка вихователів в Україні з 2000-х років зазнала значних змін і розвитку. Ці зміни були спрямовані на підвищення якості освіти, інтеграцію нових методів викладання, використання сучасних технологій і забезпечення постійного професійного зростання вихователів. Важливу роль у цьому процесі відіграли державні стандарти освіти, психологічна підготовка, використання сучасних технологій та практичні заняття, що в сукупності дозволило підвищити ефективність виховного процесу і забезпечити індивідуальний підхід до кожної дитини.

Асистенти вихователів з інклюзії відіграють важливу роль у створенні сприятливого освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Їх завдання полягає у забезпеченні підтримки та супроводу таких дітей в освітньому процесі, допомозі в адаптації до навчального середовища, а також у сприянні розвитку їхніх соціальних навичок. Для того, щоб стати асистентом вихователя з інклюзії, необхідновідповідати певним вимогам, які зазвичай висуваються у магістратурах закладів вищої освіти (ЗВО).

Перелік таких вимог може варіюватися залежно від конкретного закладу, але загалом включає наступні аспекти:

По-перше, кандидати повинні мати базову педагогічну освіту, яка дає змогу працювати з дітьми різних вікових груп. Це можуть бути бакалаврат педагогічних спеціальностей або спеціальні курси з підготовки до роботи з дітьми з ООП. Важливо, щоб кандидати володіли знаннями з психології розвитку дітей, методики навчання та виховання, а також основ спеціальної педагогіки.

По-друге, асистенти вихователів з інклюзії повинні мати високий рівень емоційної інтелігентності та здатність до емпатії. Робота з дітьми з ООП вимагає від педагога великої чуйності, терпіння та розуміння специфічних потреб кожної дитини. Вміння налагоджувати контакт з дітьми, будувати довірливі стосунки та підтримувати їх емоційний стан є ключовими для ефективної роботи асистента.

По-третє, кандидати повинні володіти знаннями з інклюзивної освіти та відповідних законодавчих норм. Це включає розуміння принципів інклюзивного навчання, знання про права дітей з ООП, а також ознайомлення з методами та технологіями, які сприяють успішній інтеграції таких дітей в загальноосвітнє середовище.

По-четверте, важливою вимогою є готовність до постійного професійного розвитку та самоосвіти. Сфера інклюзивної освіти постійно розвивається, тому асистенти вихователів повинні бути готові до участі у тренінгах, семінарах та інших формах підвищення кваліфікації. Вони повинні стежити за новими дослідженнями та практиками у цій галузі, щоб забезпечити найкращі умови для навчання та розвитку дітей з

ООП. Нарешті, важливим аспектом є комунікативні навички. Асистенти вихователів з інклюзії повинні вміти ефективно співпрацювати з педагогами, психологами, логопедами, батьками та іншими фахівцями, які залучені до роботи з дитиною. Від цього залежить координація всіх заходів, спрямованих на підтримку дитини, та забезпечення її гармонійного розвитку в освітньому середовищі.

Отже, асистенти вихователів з інклюзії мають відповідати високим професійним та особистісним вимогам, щоб забезпечити якісну підтримку дітям з ООП у навчальному процесі. Їхня роль є надзвичайно важливою для успішної реалізації принципів інклюзивної освіти і створення рівних можливостей для всіх дітей. Керівники закладів дошкільної освіти відіграють ключову роль у забезпеченні якісного освітнього процесу та гармонійного розвитку дітей. Підготовка керівників у магістратурі закладів вищої освіти (ЗВО) є важливим аспектом, який визначає ефективність їхньої професійної діяльності. У цій статті розглянемо основні аспекти підготовки керівників у магістратурі ЗВО та їх вплив на управління закладами дошкільної освіти. Магістерські програми з підготовки керівників закладів дошкільної освіти спрямовані на розвиток управлінських, педагогічних та особистісних компетенцій. Однією з головних цілей таких програм є формування стратегічного мислення та здатності до прийняття управлінських рішень. Це досягається через вивчення курсів з менеджменту освіти, психології управління, правових основ діяльності закладів освіти, а також економіки та фінансування освіти.

Педагогічний компонент підготовки передбачає опанування сучасних методик викладання та виховання, розвитку творчих здібностей дітей, а також організації навчально-виховного процесу.

Важливою частиною є також практична підготовка, яка включає стажування у закладах дошкільної освіти. Це дозволяє майбутнім керівникам набути необхідного досвіду та впевненості у своїх силах. Одним з ключових аспектів підготовки керівників є розвиток особистісних компетенцій. Це включає розвиток комунікативних навичок, здатності до роботи в команді, емоційного інтелекту, стресостійкості та лідерських якостей. Важливим є також формування етичних цінностей та професійної етики, що є невід'ємною частиною діяльності керівника освітнього закладу.

Підготовка керівників у магістратурі ЗВО має також включати вивчення сучасних інформаційних технологій та їх застосування в управлінні освітнім процесом. Це дозволяє ефективно організувати роботу закладу, вести документацію, здійснювати моніторинг якості освіти та комунікувати з батьками та колегами. Важливим аспектом є також професійний розвиток після закінчення магістратури. Це може включати участь у семінарах, тренінгах, конференціях, а також самостійне вивчення нових методик та підходів в управлінні освітою.

Підвищення кваліфікації дозволяє керівникам залишатися в курсі новітніх тенденцій та вимог освітнього процесу, що сприяє підвищенню якості роботи закладу. Таким чином, підготовка керівників закладів дошкільної освіти у магістратурі ЗВО є

комплексним процесом, який включає розвиток управлінських, педагогічних та особистісних компетенцій. Це дозволяє забезпечити високу якість освітнього процесу та сприяє гармонійному розвитку дітей у дошкільних закладах.

Методисти-консультанти з дошкільної освіти є ключовими фігурами в системі освіти, оскільки вони забезпечують методичну підтримку педагогічним працівникам, сприяють їхньому професійному розвитку та підвищенню кваліфікації. Діяльність методистів-консультантів охоплює широкий спектр завдань, включаючи аналіз і узагальнення педагогічного досвіду, розробку методичних рекомендацій, проведення тренінгів та семінарів, а також консультування педагогів з різних аспектів навчально-виховного процесу.

Центри професійного розвитку педагогічних працівників відіграють важливу роль у системі післядипломної освіти. Вони забезпечують організацію та проведення заходів, спрямованих на професійне зростання педагогів, підтримують їх у впровадженні новітніх освітніх технологій та методик. Методисти-консультанти, що працюють у цих центрах, виконують функцію своєрідних провідників між теоретичними знаннями та їх практичним застосуванням у навчально-виховному процесі.

Підготовка методистів-консультантів у магістратурі закладів вищої освіти є важливим етапом у формуванні їхньої професійної компетентності. Магістерські програми з дошкільної освіти зазвичай включають курси з педагогіки, психології, менеджменту в освіті, а також спеціалізовані дисципліни, що готують студентів до виконання функцій методистів-консультантів.

Важливим елементом підготовки є практика, під час якої майбутні методисти-консультанти мають можливість застосувати теоретичні знання на практиці, розвинути навички аналізу педагогічної діяльності, розробки методичних рекомендацій та проведення навчальних заходів для педагогів. На сучасному етапі розвитку освіти в Україні підготовка методистів-консультантів потребує особливої уваги до інтеграції новітніх технологій, інноваційних методик та міжнародного досвіду.

Викладачі магістратури повинні орієнтуватися на формування у студентів навичок критичного мислення, творчого підходу до вирішення педагогічних проблем, здатності до самостійного наукового пошуку та професійного зростання.

Важливо зазначити, що успішна підготовка методистів-консультантів не може обмежуватися лише академічною освітою. Вона повинна включати постійне підвищення кваліфікації, участь у професійних конференціях, семінарах, майстер-класах, що дозволяє методистам-консультантам бути в курсі сучасних тенденцій в освіті, обмінюватися досвідом з колегами, вдосконалювати свої професійні навички та знання.

Таким чином, методисти-консультанти з дошкільної освіти є важливим елементом системи освіти, що сприяє професійному розвитку педагогічних працівників та підвищенню якості дошкільної освіти. Їхня підготовка в магістратурі закладів вищої освіти є ключовим фактором у формуванні висококваліфікованих фахівців, здатних забезпечити ефективну методичну підтримку та розвиток освітнього процесу в дошкільних

закладах. Підготовка провідних спеціалістів з дошкільної освіти в органах управління освітою має ключове значення для забезпечення якісного навчального процесу в дитячих садках та інших дошкільних закладах. Магістерські програми закладів вищої освіти (ЗВО), спрямовані на підготовку таких фахівців, передбачають низку вимог та стандартів, які гарантують, що випускники будуть компетентними та здатними ефективно працювати в системі освіти.

Основними аспектами, на яких зосереджені магістерські програми, є розвиток професійних компетенцій, розширення теоретичних знань та набуття практичного досвіду. Від студентів очікується висока мотивація до навчання та бажання постійно вдосконалювати свої навички.

Магістратура пропонує поглиблене вивчення педагогічних методик, психології розвитку дитини, сучасних технологій в освіті та управлінських практик. Важливим компонентом підготовки є набуття знань з управління освітою, що включає організаційні та адміністративні аспекти роботи дошкільних закладів.

Студенти вивчають законодавчу базу, стандарти та нормативні документи, що регулюють роботу дошкільних установ, а також опановують навички стратегічного планування, контролю та оцінювання якості освітніх послуг. Крім того, програми магістратури передбачають вивчення методів дослідницької роботи, що є необхідним для проведення наукових досліджень у сфері дошкільної освіти. Випускники мають бути здатні проводити аналіз існуючих освітніх практик, розробляти нові методики та впроваджувати інновації, що сприяють покращенню якості освіти.

Підготовка спеціалістів з дошкільної освіти також включає розвиток комунікативних та лідерських навичок. Це необхідно для ефективної взаємодії з колегами, батьками та іншими зацікавленими сторонами, а також для успішного керівництва педагогічними колективами. Студенти вчать будувати позитивний психологічний клімат у колективі, вирішувати конфлікти та мотивувати персонал на досягнення високих результатів.

Не менш важливим є аспект безперервного професійного розвитку. Магістерські програми наголошують на необхідності постійного вдосконалення знань та навичок шляхом участі в семінарах, конференціях, підвищенні кваліфікації та самостійного навчання.

Таким чином, підготовка провідних спеціалістів з дошкільної освіти в магістратурі закладів вищої освіти є комплексним процесом, що охоплює розвиток широкого спектру компетенцій. Випускники таких програм стають ключовими фігурами в системі дошкільної освіти, здатними забезпечити високий рівень навчально-виховного процесу та сприяти інноваційному розвитку освітніх установ.

2.2. Підходи у підготовці майбутніх фахівців методик дошкільної освіти

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» (06.08.2014 р.), підготовка фахівців здійснюється за освітньо-професійними, освітньо-науковими та науковими програмами на таких рівнях:

1. Початковий рівень (короткий цикл) – відповідає п'ятому рівню Національної сітки кваліфікацій. Забезпечує загальнокультурну та професійно орієнтовану підготовку, спеціальні знання та вміння, необхідні для виконання базових завдань у професійній діяльності.
2. Перший (бакалаврський) рівень – відповідає шостому рівню. Передбачає набуття теоретичних знань і практичних навичок, достатніх для професійної діяльності за обраною спеціальністю.
3. Другий (магістерський) рівень – відповідає сьомому рівню. Включає поглиблені теоретичні та практичні знання, засвоєння основ наукової методології та інших компетентностей для виконання інноваційних завдань.

Аналіз літератури свідчить, що кожному етапу розвитку системи освіти приділяється значна увага професійно-педагогічній підготовці, зокрема підготовці викладачів методик дошкільної освіти.

Тенденції сучасної професійної освіти:

- **Індивідуалізація** – врахування професійно значущих якостей студента, змагальності та рейтингового оцінювання.
- **Фундаменталізація** – зменшення частки загальних дисциплін і збільшення спеціалізованих курсів.
- **Гуманітаризація** – акцент на гуманітарні дисципліни, які усвідомлюють роль людини в освітньому процесі.
- **Диференціація** – адаптація змісту та технологій навчання до потреб різних категорій студентів.

Такий підхід формує фахівця як суб'єкта педагогічної діяльності, здатного:

1. Визначати цілі й перспективи педагогічного впливу на особистість студента.
2. Аналізувати, контролювати та оцінювати процес і результати своєї діяльності.
3. Коригувати та прогнозувати розвиток педагогічної діяльності.
4. Усвідомлювати свої можливості та об'єктивно оцінювати стан освіти.
5. Прогнозувати нові вимоги до професійної діяльності.

Особливості сучасної освіти: Гуманізація освіти передбачає посилення уваги до виховання дошкільників. Підготовка майбутніх викладачів дошкільної освіти базується на гуманістичних тенденціях і культурологічному підході, який включає:

- Долучення до загальнолюдської культури.
- Формування індивідуального стилю педагогічної діяльності («авторська педагогіка»). Це сприяє створенню системи підготовки педагогів, яка відповідає сучасним соціальним і освітнім запитам.

1). Дотримання **принципу культурологічного підходу** в XXI столітті передбачає розуміння і врахування культурних особливостей, цінностей та традицій різних народів і спільнот у всіх аспектах суспільного життя. Цей підхід набуває особливої важливості в умовах глобалізації, яка сприяє взаємодії між різними культурами, але також може призводити до культурних конфліктів та асиміляції. Культурологічний підхід вимагає від людей та інституцій поваги до культурного різноманіття і включає кілька ключових аспектів.

По-перше, це освіта, яка повинна сприяти розвитку міжкультурної компетентності, виховувати толерантність і розуміння багатоманітності культурного досвіду.

По-друге, важливо забезпечити представленість різних культур і запобігати стереотипізації та дискримінації.

По-третє, в економічній діяльності культурологічний підхід означає врахування культурних особливостей споживачів, працівників та партнерів. У політиці та управлінні дотримання культурологічного підходу включає розробку і реалізацію політик, які підтримують культурну автономію та самобутність, сприяють збереженню та розвитку національних меншин і корінних народів. Важливою є також міжнародна співпраця, яка базується на принципах рівності і взаємоповаги, сприяє культурному обміну та зміцненню міжкультурних зв'язків. Таким чином, культурологічний підхід у XXI столітті є фундаментальним принципом, що сприяє гармонійному розвитку суспільства, забезпечує повагу до різноманіття та створює умови для мирного співіснування і взаємозбагачення різних культур.

2). **принципу антропологічного підходу**. Антропологічний підхід у XXI столітті передбачає детальне дослідження людської культури, поведінки та соціальних структур, беручи до уваги контекст сучасного світу. Дотримання цього принципу включає кілька ключових аспектів, які є актуальними та значущими для сучасного суспільства. Перш за все, антропологічний підхід у XXI столітті враховує глобалізацію.

Сучасний світ стає все більш взаємопов'язаним, і люди з різних культур мають можливість взаємодіяти як ніколи раніше. Це призводить до зростання культурного обміну та змішування різних традицій.

Антропологи, вивчаючи ці процеси, намагаються зрозуміти, як глобалізація впливає на ідентичність, соціальні структури та культурні практики. Крім того, антропологічний підхід враховує технологічний прогрес. Інтернет та нові технології значно змінили способи комунікації, доступу до інформації та навіть форми соціальної взаємодії.

Антропологи досліджують, як ці зміни впливають на суспільство, які нові соціальні феномени виникають і як змінюється людська поведінка в умовах цифрового світу. Сучасна антропология також звертає увагу на питання екології та сталого розвитку. В умовах глобальних екологічних криз важливо зрозуміти, як різні культури взаємодіють з природним середовищем, які традиційні знання можуть сприяти сталому розвитку та як культурні практики впливають на екологію.

Важливою частиною сучасного антропологічного підходу є інтердисциплінарність. Антропологи співпрацюють з іншими науками, такими як соціологія, психологія, економіка та біологія, щоб отримати більш комплексне розуміння людських явищ. Такий підхід дозволяє глибше вивчити складні соціальні процеси та проблеми.

Також у ХХІ столітті антропологія підкреслює значення етичних питань. Дослідники все більше усвідомлюють необхідність етичного ставлення до своїх об'єктів дослідження, поваги до їх прав і гідності. Це включає отримання інформованої згоди, збереження конфіденційності та справедливе представлення культурних практик.

У підсумку, дотримання принципу антропологічного підходу у ХХІ столітті означає врахування глобальних змін, технологічного прогресу, екологічних викликів, інтердисциплінарного підходу та етичних стандартів у дослідженні людських культур і суспільств. Це дозволяє антропологам краще зрозуміти сучасні соціальні процеси і зробити свій внесок у вирішення актуальних проблем людства.

3). **принципу професійно-діяльнісного підходу.** Дотримання принципу професійно-діяльнісного підходу у педагогів у ХХІст. означає спрямування освітньої діяльності на розвиток компетентностей та навичок, які необхідні для успішної самореалізації у сучасному суспільстві. Це вимагає від педагогів не лише знань, але й здатності застосовувати їх на практиці, що передбачає інтеграцію теоретичних знань із реальними професійними завданнями. Професійно-діяльнісний підхід ґрунтується на кількох ключових аспектах.

По-перше, це орієнтація на результати навчання, де увага зосереджується на досягненні конкретних освітніх цілей, які мають практичну значущість.

По-друге, використання інтерактивних та інноваційних методів навчання, таких як проєктна діяльність, дослідницькі завдання та симуляції, що дозволяють фахівцям отримати досвід, наблизений до реальних професійних ситуацій. Це сприяє формуванню у них критичного мислення, вміння працювати в команді та приймати рішення в умовах невизначеності.

Також важливим є розвиток цифрових компетенцій у фахівців. Сучасні технології відкривають нові можливості для навчання та саморозвитку, тому фахівці повинні бути готові використовувати ці інструменти у своїй професійній діяльності. Це включає знання про різноманітні освітні платформи, вміння організовувати дистанційне навчання та використовувати цифрові ресурси для підвищення якості освітнього процесу.

Педагоги мають бути готові до безперервного професійного розвитку, постійно оновлювати свої знання та навички, враховувати сучасні тенденції у педагогіці та потреби суспільства. Важливо також, щоб фахівці створювали сприятливе освітнє середовище, яке підтримує індивідуальні потреби кожного, сприяє їхньому всебічному розвитку та допомагає розкривати потенціал.

Отже, дотримання принципу професійно-діяльнісного підходу у педагогів у ХХІ столітті полягає у поєднанні теоретичних знань із практичною діяльністю,

впровадженні інноваційних методів навчання, розвитку цифрових компетенцій, безперервному професійному розвитку та створенні індивідуально орієнтованого освітнього середовища.

4). **принципу індивідуально-творчого підходу.** Зміст освіти та навчання є ключовим компонентом навчально-виховного процесу. У педагогічних теоріях існують різні підходи до його побудови. Раніше зміст освіти розумівся як система знань, умінь і навичок, які сприяють розвитку загальних та спеціальних здібностей, формуванню моральних якостей, підготовці до життя і праці. М.Скаткін, В.Краєвський та інші дослідники доповнюють цю систему основами соціального досвіду людства. І.Лернер виокремлює чотири структурні компоненти змісту освіти:

1. Система знань про природу, суспільство, мислення, техніку та способи діяльності.
2. Система загальних інтелектуальних і практичних навичок.
3. Досвід творчої діяльності.
4. Досвід емоційно-вольового ставлення до світу та інших людей.

Дослідник В.Ледньов визначає зміст освіти як процес прогресивних змін особистості, важливою умовою якого є організація діяльності. Аналізуючи компоненти І.Лернера, він підкреслює, що досвід особистості охоплює чотири групи якостей, інваріантні до специфіки діяльності: пізнавальні, особистісна спрямованість, трудові, комунікативні, естетичні та фізичні якості.

Ці підходи підкреслюють багатовимірність змісту освіти, що включає знання, уміння та соціальний досвід. Підготовка фахівця є багатогранним процесом, що вимагає розгляду та розвитку різних аспектів особистості. Успішний фахівець повинен мати ряд якостей, серед яких пізнавальні, спрямованість, трудові, комунікативні, естетичні та фізичні якості. Розглянемо кожен з цих аспектів детальніше.

Пізнавальні якості. Пізнавальні якості включають в себе такі здібності, як логічне мислення, аналітичні здібності, креативність та здатність до навчання. Фахівець повинен вміти швидко засвоювати нові знання, аналізувати інформацію та приймати обґрунтовані рішення.

Розвиток цих якостей забезпечує ефективне виконання професійних завдань та інноваційний підхід до роботи. Спрямованість особистості. Спрямованість особистості визначає мотивацію, цілі та інтереси людини. Фахівець з чітко визначеними професійними цілями, сильною внутрішньою мотивацією та стійкими моральними принципами здатен досягти високих результатів у своїй діяльності.

Важливо формувати у студентів розуміння значущості їхньої роботи та стимулювати їх до постійного професійного розвитку.

Трудові якості. Трудові якості включають працездатність, відповідальність, організованість та дисциплінованість. Ці якості є основою для досягнення високої продуктивності та якості роботи. Фахівець повинен бути здатним до самостійної організації робочого процесу, вміти ефективно розподіляти час та ресурси, а також відповідально ставитися до виконання своїх обов'язків.

Комунікативні якості. Комунікативні якості важливі для успішної взаємодії з колегами. До них відносяться вміння слухати, чітко та зрозуміло висловлювати свої думки, працювати в команді, та вирішувати конфлікти. Розвинені комунікативні навички дозволяють фахівцю ефективно співпрацювати з іншими людьми та досягати поставлених цілей.

Естетичні якості. Естетичні якості відображають здатність людини сприймати та створювати красу в навколишньому середовищі. Вони включають вміння оцінювати та створювати естетично привабливі об'єкти, підтримувати естетичний вигляд робочого місця.

Фізичні якості. Фізичні якості включають загальний стан здоров'я, фізичну витривалість та координацію. Вони впливають на здатність фахівця виконувати фізичні та інтелектуальні завдання. Підтримка здорового способу життя, регулярні фізичні вправи та дотримання режиму праці і відпочинку сприяють підвищенню ефективності роботи та зниженню ризику захворювань.

Отже, підготовка фахівця повинна включати комплексний розвиток пізнавальних, особистісних, трудових, комунікативних, естетичних та фізичних якостей.

1). досвід предметної діяльності, що диференціюється за ступенем загальності її видів (загальна і спеціальна освіта). Досвід предметної діяльності охоплює широкий спектр дій, знань та навичок, які людина накопичує у процесі навчання та практичної роботи. Цей досвід може диференціюватися за ступенем загальності, що особливо важливо в освітньому контексті, де виділяються два основних види освіти: загальна і спеціальна. Загальна освіта є фундаментом для подальшого навчання і розвитку особистості. Вона охоплює базові знання та навички, необхідні для розуміння навколишнього світу та виконання повсякденних завдань. Основні цілі загальної освіти включають: формування світогляду, тобто забезпечуючи в знаннями про природу, суспільство, культуру та історію. Розвиток основних навичок, тобто надає базові навички читання, письма, математики та критичного мислення, які необхідні для повсякденного життя. Підготовка до подальшого навчання, тобто загальна освіта закладає основу для подальшого спеціалізованого навчання та професійного розвитку.

Спеціальна освіта, на відміну від загальної, спрямована на глибоке вивчення конкретних дисциплін або професійних напрямків. Вона надає студентам можливість отримати спеціалізовані знання та навички, необхідні для професійної діяльності. Основні цілі спеціальної освіти включають: поглиблення знань і забезпечує глибоке розуміння конкретної дисципліни або професійної галузі. Розвиток професійних навичок, а це означає надає практичні навички та досвід, необхідні для виконання професійних обов'язків. Підготовка до кар'єри: спеціальна освіта готує студентів до конкретної професійної діяльності, забезпечуючи їх необхідними знаннями та компетенціями.

Загальна і спеціальна освіта тісно взаємопов'язані та доповнюють одна одну. Загальна освіта закладає основу, необхідну для подальшого спеціалізованого навчання,

тоді як спеціальна освіта розвиває ці базові знання та навички до професійного рівня. Таким чином, досвід предметної діяльності у контексті освіти можна розглядати як безперервний процес, що починається з набуття базових знань у рамках загальної освіти і продовжується через поглиблене вивчення та професійний розвиток у межах спеціальної освіти.

2). досвід особистості, що диференціюється за принципом «теорія – практика» (знання і вміння). Розвиток особистості та її професійних навичок часто розглядається через призму взаємодії теорії та практики. Знання та вміння є ключовими компонентами цього процесу, і їх поєднання створює основу для ефективного навчання та професійного зростання.

Теорія охоплює знання, отримані через формальне навчання, читання, лекції та дослідження. Вона формує фундамент для розуміння концепцій, принципів та законів, що лежать в основі різних дисциплін. Теоретичні знання допомагають: вивчення теоретичних аспектів різних тем дозволяє розширювати загальне розуміння світу.

Структурувати інформацію, а це означає забезпечує структуру та систематизацію знань, що сприяє більш глибокому розумінню складних концепцій. Аналіз теоретичних матеріалів стимулює розвиток критичного мислення та вміння оцінювати інформацію. Практика включає вміння, які набуваються через безпосередній досвід, виконання завдань та вирішення реальних проблем. Вона дозволяє перевіряти та застосовувати теоретичні знання на практиці.

Основні аспекти практичних вмінь: розвиток технічних та професійних навичок, необхідних для виконання конкретних завдань; вміння використовувати теоретичні знання у реальних ситуаціях допомагає зміцнити розуміння та підвищити ефективність роботи. Практичний досвід дозволяє виявляти нові підходи та адаптуватися до змін у професійному середовищі. Досвід особистості, що диференціюється за принципом «теорія – практика», є важливою складовою професійного зростання та розвитку. Поєднання теоретичних знань та практичних вмінь створює основу для ефективного навчання, адаптації та інновацій у будь-якій професійній сфері. Гармонійна взаємодія цих елементів сприяє не лише особистому розвитку, але й підвищенню професійної майстерності та конкурентоспроможності на ринку праці.

3). досвід особистості, що диференціюється за творчою ознакою (репродуктивна і творча діяльність). У педагогічній практиці значну увагу приділяють розумінню і розвитку творчих здібностей особистості. Диференціація досвіду особистості за творчою ознакою дозволяє розглядати два основні види діяльності: репродуктивну та творчу. Обидва ці види є важливими для розвитку, але вони мають різні характеристики і цілі.

Репродуктивна діяльність полягає в відтворенні вже відомих знань, вмінь та навичок. Це процес, в якому учень повторює і використовує інформацію та методи, які були раніше вивчені. Репродуктивна діяльність важлива для закріплення матеріалу, розвитку базових навичок і забезпечення фундаменту для подальшого творчого

розвитку. Творча діяльність, на відміну від репродуктивної, передбачає створення нового, оригінального продукту, ідеї чи рішення. Це процес, в якому студент використовує свої знання, але виходить за межі стандартних підходів, генеруючи нові підходи та рішення.

Творча діяльність включає: нові ідеї, концепції або підходи до вирішення проблем; знаходити нові шляхи використання відомих знань, комбінування різних елементів у новий спосіб; розробки власних досліджень, експериментів;

Диференціація досвіду особистості за творчою ознакою дозволяє побачити важливість обох видів діяльності в освітньому процесі. Репродуктивна діяльність закладає основу для подальшого навчання, тоді як творча діяльність сприяє розвитку інноваційного мислення і здатності до генерації нових ідей.

Оптимальне поєднання цих видів діяльності допомагає сформувати гармонійно розвинену особистість, здатну до самореалізації в різних сферах життя.

Зміст освіти. Зміст освіти базується на вирішенні ключових завдань: виховання, розвитку особистості та передачі накопиченого досвіду. Це триєдиний процес, що включає навчання, виховання та розвиток, забезпечуючи передачу знань і навичок наступним поколінням.

Магістратура як етап професійної підготовки. Навчання в магістратурі – це самостійний етап, спрямований на формування творчих та професійних навичок. Магістрантів розглядають як підготовлених фахівців із мотивацією до безперервної освіти (Л. Аристова, Г.Беленька). Вони опановують педагогічні дисципліни, розвивають навички наукової роботи, планування занять, підготовки методичних матеріалів, програм, лекцій. Магістранти активно залучаються до розробки дидактичних завдань різного рівня складності, створення змістовних модулів і планування навчальних результатів. Андрагогічна модель навчання, яка спирається на самостійність і співпрацю, мотивує до розвитку рефлексії, самокритичності, здатності до самоорганізації.

Підходи до професійної підготовки.

Сучасна професійна підготовка базується на таких підходах:

1. Діяльнісний – спрямований на структуру провідної діяльності.
2. Особистісно-орієнтований – враховує індивідуальні особливості студента.
3. Контекстний – інтегрує професійний контекст у навчальний процес (А. Вербицький).
4. Компетентнісний – акцентує увагу на формуванні компетенцій, які забезпечують здатність діяти в різних життєвих ситуаціях.
5. Технологічний – передбачає використання сучасних технологій у навчанні (E-learning, TBL).

Компетентнісний підхід. Основна ідея компетентнісного підходу полягає в тому, що результатом освіти є не лише знання, уміння та навички, а сформовані компетентності, які дозволяють ефективно виконувати професійну діяльність (Д. Іванов).

Компетентність визначається як структурована сукупність знань, навичок і ставлень, що забезпечують досягнення професійних стандартів.

Виклики та можливості

Компетентнісний підхід модернізує систему освіти, поєднуючи її з технологічними методами навчання. Це сприяє підвищенню мобільності та безперервності освіти, відповідає потребам сучасного суспільства й інтеграції до світового освітнього простору. Однак його впровадження стикається з теоретичними та практичними труднощами, які потребують вирішення.

Отже, перехід до компетентнісної освіти забезпечує формування здатності діяти, досягати результатів і адаптуватися до змін. Це ключ до підготовки фахівців, які відповідають сучасним стандартам і потребам суспільства.

Компетентність і компетенції.

Компетентність формується не лише під час навчання, а й упродовж усього життя, дозволяючи педагогам вирішувати різноманітні професійні завдання. У сучасній педагогіці терміни «компетентність» і «компетенція» часто вживаються разом, хоча мають різне значення.

Компетенція – це здатність мобілізувати знання, уміння та навички в конкретній професійній ситуації. Вона розглядається як похідна від компетентності та елемент її структури (С. Шишов, М.Олійник).

Компетентність – інтегрована характеристика особистості, що включає знання, уміння, ставлення, поведінкові моделі, емоційно-вольову регуляцію, досвід і цінності. Вона є ширшим поняттям і охоплює спектр компетенцій (І. Зимняя).

Роль компетентнісного підходу в освіті

Компетентнісний підхід змінює традиційну парадигму освіти, акцентуючи увагу не лише на накопиченні знань, а й на вмінні їх застосовувати, аналізувати й адаптувати у практичній діяльності.

Мета освітнього процесу – створити умови для формування у студентів досвіду вирішення професійних, комунікативних, організаційних та моральних завдань. Результатом підготовки є здатність діяти в різних проблемних ситуаціях, використовуючи знання, навички та досвід.

Реалізація компетентнісного підходу.

За О.Пометун, компетентнісний підхід спрямований на формування загальної компетентності, що інтегрує знання, уміння, ставлення та поведінкові моделі. Дослідник Г.Селевко зазначає, що цей підхід передбачає переорієнтацію освіти з трансляції знань на формування умов для розвитку професійного потенціалу.

Параметри компетентнісного підходу:

1. Проектування освіти з урахуванням логіки й дозування дисциплін та практичних занять.
2. Діагностика результатів освітнього процесу.
3. Корекція освітньої діяльності за результатами навчання.

Значення вищої педагогічної освіти

Компетентнісний підхід у підготовці педагогів дошкільної освіти забезпечує:

- Розвиток самоосвіти, самовизначення, самоактуалізації.
- Соціалізацію і розвиток індивідуальності (Е. Зеєр).
- Підвищення якості освіти, мотивацію студентів, розвиток їхньої здатності до вирішення професійних завдань.

Компетентнісний підхід – це механізм підвищення якості освіти та професійної підготовки. Він забезпечує формування здатності діяти ефективно в реальних життєвих і професійних ситуаціях.

2.3. Організація самостійної роботи

Основні критерії сучасного навчального процесу у вищій школі передбачають поступовий перехід змісту навчання на вищий теоретичний рівень і посилення уваги до організації самостійної роботи студентів. Як зазначають дидакти (Г.Красницька, О.Савченко та ін.), це досягається через удосконалення навчальних програм і підручників, підвищення вимог до їх змісту. Науковці стверджують, що ключ до професіоналізму – у самостійній роботі студентів.

Хоча самостійна робота завжди була частиною навчального процесу, вона стала основною формою навчання лише в останні роки. Її головна мета – формування мотивації студентів до постійного пізнання і здобуття нових знань з різних джерел. Відповідно, розвиток людини відбувається через її власну діяльність, а основою навчання є процес учіння. Роль викладача, як підкреслює В.Хубулашвілі, полягає не в передачі готової інформації, а в управлінні діяльністю студента. Це відповідає контекстному підходу, який орієнтується на майбутню професійну діяльність. А.Толмашов зауважив, що важливо бачити в студенті не лише магістранта, а вже зараз сприймати його як майбутнього фахівця з потенціалом, який необхідно виявити й реалізувати через активну самостійну діяльність.

Самостійна робота спрямована на розвиток умінь:

- усвідомлено сприймати, закріплювати і застосовувати знання;
- перетворювати їх на особисті переконання.
- Важливі форми організації такої роботи включають:
- самостійна робота на лекціях;
- опрацювання першоджерел;
- навчально-дослідна й науково-дослідна діяльність;

- педагогічна практика.

Організація самостійної роботи здійснюється у трьох напрямках:

1. Визначення засобів (з чим працювати).
2. Визначення часу (коли виконувати).
3. Вибір методів і прийомів (як досягати результату).

Викладач відіграє ключову роль в організації самостійної роботи: планує форми й методи, забезпечує студентів методичними матеріалами, контролює якість, аналізує результати. В аудиторії робота може бути організована індивідуально, у парах, малих групах або підгрупах. Поза аудиторією переважає індивідуальний формат, хоча можливий і індивідуально-груповий підхід, якщо потрібно охопити великий обсяг матеріалу чи розглянути різні наукові підходи. Співпраця викладача і студентів у процесі виконання завдань залишається важливим елементом, який забезпечує якість і ефективність навчання.

Організація самостійної роботи студентів (СРС) забезпечує формування мотивації до професійного самовдосконалення. Якість виконання СРС оцінюється за такими критеріями: зміст інформації, стиль викладу, грамотність і логічність висловлювань, емоційність, саморегуляція (висловлювання власних думок замість механічного читання). Це сприяє розвитку навичок само- і взаємооцінки. Виконуючи практично орієнтовані завдання, студенти створюють портфоліо, яке може стати в пригоді під час педагогічної практики. СРС сприяє формуванню ділових і організаційних якостей майбутніх фахівців. Важливими елементами системи СРС є контрольні заходи: тестування, контрольні роботи, модульні завдання, що виконуються студентами самостійно в аудиторії без активного втручання викладача. Це дозволяє перевірити якість засвоєння знань та сприяє розвитку навичок самооцінки. Дослідниця Г.Красницька пропонує класифікацію СРС за типами:

1. Репродуктивні роботи – завдання за зразком. Наприклад, на заняттях студенти під керівництвом викладача аналізують методичні програми чи оформлюють бібліографію, а завершують роботу вдома за аналогією.
2. Реконструктивні роботи – завдання, що вимагають самостійного збору фактів, написання анотацій, складання детальних планів занять, розробки інтерактивних методів навчання тощо.
3. Варіативні роботи – передбачають пошук нових методів, дидактичних засобів для пояснення педагогічних явищ. Наприклад, створення презентацій, написання рецензій, розробка планів-конспектів занять.
4. Творчі роботи – аналіз педагогічних явищ, обґрунтування причин помилок та шляхів їх усунення. Наприклад, участь у педагогічному експерименті, ведення протоколів, щоденників, аналіз отриманих результатів.

Викладач має спрямовувати самостійну роботу студентів, навчаючи їх складати плани, конспекти, виписувати цитати, визначати ключові поняття, моделювати інформацію, виконувати дослідницькі завдання, підготовлювати реферати, презентації,

курсів і дипломні роботи. Особливу увагу слід приділяти моделюванню складних систем і абстрагуванню основних елементів для їх кращого розуміння. Науковці підкреслюють, що професійне самовдосконалення відбувається через самовиховання та самоосвіту, які включають постійне оновлення знань і навичок для досягнення професійної компетентності.

Основні фактори, що впливають на цей процес:

- Емоційно-особистісний – взаємодія викладача і студентів, створення емоційно насиченого навчального середовища.
- Персонально-особистісний – ставлення студентів до дисципліни.
- Інтелектуально-особистісний – знання і вміння викладача допомогти студентам правильно використовувати й передавати інформацію.

Важливим напрямом роботи викладача є навчання студентів працювати з науковою та методичною літературою. Він рекомендує список літератури (основної та додаткової), сприяючи вмінню студентів самостійно шукати й опрацьовувати джерела, вести записи, складати конспекти та тези. Підготовка до семінарів і практичних занять є самостійною, але також вимагає підтримки викладача.

Викладач має чітко пояснити студентам, як організувати самостійну роботу:

1. Ознайомитися з планом семінарського заняття та конспектом лекції.
2. Підготуватися до усного обговорення теми.
3. Виконати практичні завдання, передбачені планом семінару.
4. Опрацювати рекомендовану літературу (читання, конспектування, рецензування) та доповнити її список.

Особливу увагу необхідно приділити виконанню практичних завдань, які включають два компоненти:

- Інформаційно-змістовий (аналіз першоджерел).
- Контрольно-оцінний (формування висновків).

Результати роботи можна оформити у вигляді конспекту, виписок, цитат, реферату або детального плану для обговорення. Завдання викладача – навчити студентів виконувати це грамотно.

Реферат як форма самостійної роботи

Реферат – це творча самостійна робота студента, що засвідчує його знання літератури з теми, розуміння наукових підходів до вирішення проблеми, професійні погляди й уміння осмислювати педагогічні явища.

Згідно з визначенням, реферат – це короткий усний або письмовий виклад наукової праці, результатів дослідження чи змісту літературних джерел. Його мета – не лише поглиблення знань, а й розвиток умінь критично аналізувати матеріал, узагальнювати та застосовувати отримані знання.

Етапи роботи над рефератом:

1. Початковий: вибір теми, складання списку літератури, розробка плану, написання вступу.
2. Основний: опрацювання джерел, написання змісту та висновків.
3. Заключний: оформлення роботи, самоперевірка, виправлення недоліків.
4. Захист реферату (на семінарі чи конференції).

У рефераті важливо висловлювати власне ставлення до проблеми, щоб уникнути його перетворення на звичайний конспект.

Навички конспектування. Конспект – це короткий виклад головного змісту лекції, книги чи статті. Він поєднує різні види записів: виписки, цитати, тези, плани.

Існують такі види конспектів:

- Текстуальний: дослівний виклад із цитатами.
- Довільний: переказ своїми словами без дотримання порядку тексту.
- Змішаний: поєднання цитування, текстуального викладу й довільного переказу.

Викладач має навчити студентів оформлювати конспекти так, щоб вони відображали суть матеріалу й включали ключові поняття.

Роль самостійної роботи у навчанні

Самостійна робота студентів інтегрована з іншими формами навчання (лекціями, семінарами, практичними заняттями) і сприяє:

- засвоєнню знань;
- розвитку критичного мислення;
- формуванню професійної переконаності, ініціативи та самостійності.

Особливість цієї роботи полягає в тому, що студент самостійно визначає мету, завдання й вид діяльності. Це забезпечує індивідуалізацію процесу навчання, враховуючи особливості кожного студента.

Завдання самостійної роботи:

- Удосконалення практичних і дослідницьких навичок.
- Узагальнення й закріплення знань.
- Розширення та поглиблення отриманих знань.

Роль викладача в організації самостійної роботи

Викладач забезпечує студентів індивідуальними завданнями, методичною літературою, консультує з питань виконання завдань, пропонуючи раціональні підходи до їх реалізації.

Професійна підготовка студентів

Методики дошкільної освіти є частиною загальної системи професійної підготовки, спрямованої на формування гуманних установок, специфічних професійних здібностей, психолого-педагогічних знань і умінь. Міжпредметні зв'язки (координація

дисциплін) сприяють цілісності навчання, забезпечуючи взаємоузгодженість понять і змісту дисциплін. Підготовка майбутніх викладачів до організації самостійної роботи студентів залишається актуальною проблемою, яка має важливе значення у професійній освіті.

Введення у 1994/95 навчальному році ступеневої системи підготовки за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» та «магістр» уточнило цілі, завдання і зміст практичної підготовки майбутніх фахівців. Проте концепція практичної підготовки, як важлива складова професійної освіти, досі потребує вдосконалення та обговорення серед представників вищої освіти і фахівців-практиків.

Практична підготовка студентів охоплює лабораторні та практичні заняття, курсове і дипломне проєктування, а також різні види практики, що разом можуть становити до 60% навчального плану освітнього рівня «бакалавр» (С. Сисоєва). Водночас підготовка бакалаврів здійснюється не лише університетами, а й коледжами, що ускладнює стандартизацію цього процесу. У 2010 році була зроблена спроба конкретизувати підготовку магістрів через затвердження таких документів: Наказ МОН «Про затвердження Програми організації підготовки магістрів» (02.03.2010, №165, зупинення дії від 29.03.2010). Наказ МОН «Про Концепцію організації підготовки магістрів в Україні» (10.02.2010, №99, втрата чинності від 13.03.2017). Однак дія цих документів була тимчасово призупинена.

Освітньо-професійні програми (ОПП)

ОПП є галузевими нормативними документами, які визначають термін і зміст навчання, форми державної атестації, вимоги до змісту, обсягу й рівня освіти. Програма підготовки магістра включає поглиблену фундаментальну, гуманітарну, соціально-економічну, психолого-педагогічну, спеціальну та практичну підготовку. Система стандартів вищої освіти України взаємопов'язана з національними класифікаторами професій і видів наукової діяльності (ДК 015-97, ДК 003-95). До 2004 року галузеві стандарти було розроблено для більшості спеціальностей (бакалавр – 90%, спеціаліст – 80%, магістр – 70%), однак ця робота не завершена і досі впливає на якість освіти (Б. Корольов). Ступеневість вищої освіти передбачає здобуття різних кваліфікаційних рівнів (ОКР) на окремих етапах навчання, що може здійснюватися як у безперервному форматі, так і диференційовано, залежно від структури програм.

2.4. Практична підготовка

Практична підготовка є обов'язковим компонентом ОПП для здобуття кваліфікації. Вона спрямована на формування професійних навичок, закріплення теоретичних знань і розвиток умінь роботи з суб'єктами освіти (учні, вихованці, студенти).

Принципи практичної підготовки

Практична підготовка ґрунтується на принципах:

- Нормативності: дотримання вимог законодавства України та освітніх стандартів (наприклад, заборона використання канікулярного часу студентів для практики).
- Безперервності: інтеграція практики на всіх етапах навчання.
- Послідовності: системне ускладнення завдань відповідно до рівня підготовки.
- Системності: забезпечення логічного зв'язку між теорією і практикою.
- Результативності: орієнтація на досягнення чітких навчальних результатів.

Мета практичної підготовки

Основними цілями практичної підготовки студентів є:

1. Розширення, поглиблення та систематизація професійних знань.
2. Формування навичок роботи у реальних умовах навчально-виховного процесу.
3. Виховання професійного інтересу та професійної мотивації до обраної спеціальності.

Ця підготовка здійснюється в умовах реального виробництва: дошкільних закладах, школах, коледжах, університетах. Роль нормативної бази. Нормативна база включає закони України («Про вищу освіту», 2014, зі змінами), методичні рекомендації до програм практик, положення про організацію науково-дослідної роботи студентів та вимоги освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ). Практична підготовка студентів є важливим етапом професійної освіти. Вона сприяє формуванню навичок, які необхідні для успішного входження в професію, і забезпечує високий рівень підготовки майбутніх фахівців відповідно до вимог сучасного ринку праці.

Правова основа та принципи практичної підготовки

Одним із ключових нормативних документів у сфері організації навчального процесу у вищих навчальних закладах є Положення «Про організацію навчального процесу у ВНЗ» (1993). Втрата чинності від 26.12.2014.

- Принцип безперервності забезпечує узгодження навчальних планів бакалаврів і магістрів, зокрема їхніх цілей і завдань.
- Принцип системності передбачає координацію елементів практичної підготовки як на горизонтальному рівні (в межах одного освітнього рівня – наприклад, бакалавра), так і на вертикальному (перехід від бакалавра до магістра).

Функції практичної підготовки

1. Адаптаційна: студенти знайомляться з особливостями роботи в навчально-виховних закладах, звикають до ритму педагогічного чи виробничого процесу, освоюють систему професійних відносин.
2. Навчальна: формування знань, умінь і професійного мислення, здобуття первинних навичок через практику (наприклад, на 1–2 курсах).

3. Виховна: сприяє формуванню терпіння, відповідальності та витримки. Загальна атмосфера у ВНЗ і стиль керівництва викладачів впливають на ефективність виховання майбутніх фахівців.
4. Розвивальна: розвиток педагогічних здібностей, особистісне та професійне зростання.
5. Діагностична: студент оцінює власні можливості у спілкуванні з викладачами, студентами, адміністрацією, що допомагає виявляти професійні та особистісні якості.

Фактори, що впливають на ефективність підготовки

Практична підготовка залежить від об'єктивних і суб'єктивних факторів, серед яких:

- зміни у функціонуванні баз практики;
- недотримання угод між ЗВО і підприємствами (наприклад, фінансування практики);
- відсутність чітких критеріїв оцінювання результатів практики.

Види практичної підготовки

Практична підготовка поділяється на:

1. В умовах ЗВО: лабораторні та практичні заняття, курсові проекти.
2. На виробництві: навчальна, виробнича, педагогічна, соціальна, науково-дослідна практика. Педагогічна практика охоплює різні напрямки: виробничий, художній, управлінський, технологічний, спортивний тощо. Мета практики – оволодіння змістом, методами та формами організації професійної праці.

Особливості освітніх ступенів

- Бакалавр: перший рівень вищої освіти, обсяг програми – 180–240 кредитів ЄКТС. Випускник отримує базові знання та навички для виконання професійних обов'язків.
- Магістр: другий рівень вищої освіти, обсяг програми – 90–120 кредитів ЄКТС. Для освітньо-наукової програми передбачено не менше ніж 30% дослідної компоненти. Магістр здобуває поглиблені знання та компетентності для виконання інноваційних завдань.

Особливості педагогічної практики магістратури

1. Організаційно-методична робота:
 - Підготовчий етап – ознайомлення з матеріальною базою, документацією кафедри.
 - Основний етап – участь у засіданнях кафедри, підготовка навчальних матеріалів.

2. Навчальна робота:

- Підготовчий етап – спостереження за заняттями викладачів, аналіз структури заняття.
- Основний етап – проведення занять, розробка тестів, контрольних питань.

3. Виховна робота:

- Підготовчий етап – ознайомлення з планами виховної роботи кафедри.
- Основний етап – самостійне проведення виховних заходів.

4. Наукова робота:

- Підготовчий етап – участь у наукових гуртках, конференціях, вебінарах, івентах.
- Основний етап – консультації студентів щодо наукових досліджень, організація проблемних груп. Після закінчення практики магістри подають звітну документацію: індивідуальний план, конспекти занять, протоколи обговорень, методичні розробки. Практична підготовка є невід’ємною частиною освітнього процесу, яка сприяє розвитку професійних умінь і компетентностей студентів, необхідних для успішної роботи в обраній галузі. Вона інтегрує теоретичні знання з практичною діяльністю, готуючи фахівців до викликів сучасного суспільства.

Практичні завдання до самостійної роботи студентів до Розділу 2.

Практичні завдання для студентів у сфері педагогічної діяльності та творчості є різноманітними, охоплюють різні аспекти навчального процесу.

Практичне завдання 1: Розробка та проведення заняття

Ціль: Опанування методик планування та проведення навчальних занять.

Опис завдання:

1. Виберіть тему з навчального плану.
2. Розробіть детальний план заняття, включаючи вступ, основну частину, закріплення матеріалу та висновки.
3. Підготуйте дидактичні матеріали: презентацію, роздаткові матеріали, тести.
4. Проведіть заняття для групи студентів дотримуючись розробленого плану.
5. Проаналізуйте результати проведення заняття та напишіть рефлексію.

Практичне завдання 2: Розробка методичного посібника (фрагмент)

Ціль. Розвиток навичок створення навчально-методичної літератури.

Опис завдання.

1. Виберіть тему, яка є актуальною для студентів.
2. Зберіть інформацію з різних джерел та систематизуйте її.
3. Напишіть методичний посібник, який містить теоретичну частину, практичні завдання та питання для самоперевірки (фрагмент).
4. Оформіть посібник згідно з вимогами до навчально-методичної літератури.
5. Проведіть апробацію посібника серед студентів та внесіть необхідні корективи.

Практичне завдання 3: Проведення тренінгу з педагогічної майстерності

Ціль: Формування навичок взаємодії з аудиторією та розвитку комунікативних умінь.

Опис завдання:

1. Оберіть тему тренінгу, яка є важливою для майбутніх педагогів (наприклад, управління, мотивація).
2. Підготуйте тренінгову програму, яка включає теоретичні та практичні заняття.
3. Проведіть тренінг для групи студентів, використовуючи інтерактивні методи (групові дискусії, рольові ігри, мозковий штурм).
4. Оцініть ефективність тренінгу за допомогою анкетування учасників.
5. Напишіть звіт про проведений тренінг, включаючи висновки та рекомендації.

Практичне завдання 4: Аналіз та удосконалення навчального процесу

Ціль. Розвиток критичного мислення та аналітичних здібностей.

Опис завдання:

1. Виберіть навчальний заклад або конкретний курс для аналізу.
2. Проведіть спостереження за навчальним процесом, використовуючи різні методи (інтерв'ю, опитування, аналіз документації).
3. Виявіть сильні та слабкі сторони організації навчального процесу.
4. Розробіть рекомендації щодо удосконалення навчального процесу.
5. Напишіть аналітичний звіт з описом проведеної роботи та пропозиціями.

Індивідуальні завдання

Чотири індивідуальні завдання для студентів, пов'язаних із педагогічною діяльністю та навчальною роботою в університеті:

1. Індивідуальне завдання.

Тема. Розробка навчального заняття

Завдання: Розробіть та проведіть навчальні заняття з обраної вами теми. Підготуйте план, що включає цілі заняття, основні поняття, методи викладання, використовувані ресурси та способи оцінки знань.

Звіт: Подайте звіт, що включає план заняття, фотографії або відео процесу проведення заняття, а також аналіз його ефективності на основі зворотного зв'язку від студентів.

2. Індивідуальне завдання.

Тема. Дослідження педагогічних методів

Завдання: Проведіть дослідження різних педагогічних методів, що використовуються у педагогічній галузі. Порівняйте їх щодо ефективності, доступності для впровадження та застосування в умовах вашого університету.

Звіт: Підготуйте письмовий звіт (5-7 сторінок), що включає введення у досліджувану тему, опис та аналіз вибраних методів, а також ваші висновки та рекомендації.

3. Індивідуальне завдання.

Тема. Педагогічна інновація

Завдання: Розробіть інноваційну педагогічну методику чи інструмент, який можна використовувати у навчальному процесі. Це може бути інтерактивна програма, нова методика викладання, освітній проект і т.д.

Звіт: Представте презентацію та письмовий опис (2-3 стор.) вашої інновації, що включає цілі, процес розробки, очікувані результати та способи впровадження.

4. Індивідуальне завдання.

Тема. Оцінка навчальних досягнень студентів

Завдання: Розробіть систему оцінки навчальних досягнень студентів з обраної вами дисципліни. Увімкніть різні методи оцінки, такі як тести, проекти, усні іспити і т.д.

Звіт: Підготуйте письмовий звіт (4-6 сторінок), що включає опис розробленої системи оцінки, приклади використовуваних матеріалів та аналіз очікуваної ефективності системи.

Педагогічна діяльність в університеті охоплює широкий спектр завдань, серед яких важливе місце займає педагогічна творчість. Вона проявляється у розробці нових методів і підходів до навчання, створенні інтерактивних і творчих завдань для студентів. Навчальні заняття є основною формою взаємодії між викладачем і студентами, де відбувається передача знань і розвиток навичок.

Семінарські заняття відіграють особливу роль, оскільки сприяють розвитку критичного мислення, уміння аналізувати і обговорювати матеріал.

Семінари

Тема першого семінару: “Основи педагогічної творчості”. Обговорення основних концепцій та підходів до творчого навчання, аналіз прикладів творчих методів у педагогіці.

Тема другого семінару: “Методика інтерактивного навчання”. Ознайомлення з інтерактивними методами навчання, проведення групових обговорень та рольових ігор.

Тема третього семінару: “Розвиток критичного мислення у студентів”. Дискусія про важливість критичного мислення, аналіз практичних вправ та завдань, що сприяють його розвитку.

Тема четвертого семінару: “Проблеми і перспективи педагогічної діяльності”. Аналіз сучасних викликів у педагогіці, обговорення перспектив розвитку освітніх технологій і методик.

Такі заняття дозволяють студентам не лише засвоїти теоретичні знання, але й активно брати участь у навчальному процесі, розвивати свої творчі та аналітичні здібності.

Діагностика

1. Тестування. Тести з множинним вибором

Ціль: Оцінити теоретичні знання студентів з основних понять.

Приклад питань:

- Що входить до поняття педагогічної діяльності?
- Які характеристики відрізняють педагогічну творчість від звичайної педагогічної діяльності?
- Які методи та форми навчання найбільш ефективні в університеті?
- Які основні складові навчальної праці студента?

2. Есе або твір:

Ціль: Оцінити здатність студентів критично осмислювати та аналізувати матеріали.

Теми для есе:

- роль педагога в сучасному університеті.
- значення творчого підходу в педагогічній діяльності.
- порівняльний аналіз різних методик проведення навчальних занять.
- мотивуючі фактори у навчальній праці студентів.

3. Презентації та проекти:

Ціль: Оцінити навички студентів у застосуванні теоретичних знань на практиці.

Теми для проектів:

- Розробка та проведення навчального заняття з окремих дошкільних методик (за вибором).
- впровадження творчих методів у педагогічну діяльність (1-2 творчі методи).
- аналіз ефективності різних форм навчальної праці (2-3 критерії за вибором).
- Проект щодо покращення навчального процесу в університеті.

4. Дискусії та дебати:

Мета: Оцінити вміння студентів аргументувати та захищати свою точку зору.

Теми для дискусій:

- Необхідність педагогічної творчості у сучасній освіті.
- Традиційні та інноваційні методи навчання в університеті.
- Вплив навчальної праці на академічні досягнення студентів.
- Роль взаємодії викладача та студента в навчальному процесі.

Ці методи діагностики допоможуть оцінити знання та вміння студентів за заданими темами, а також розвинути їхнє критичне мислення та творчий підхід до навчання.

Самостійна робота

Самостійна робота 1: Педагогічна діяльність

Завдання.

1. Складіть есе на тему “Роль педагога у сучасному освітньому процесі”.
2. Опишіть основні функції та завдання педагогічної діяльності.

3. Проведіть інтерв'ю з педагогом і задайте йому питання про його професійну діяльність, труднощі та досягнення.
4. Проаналізуйте отримані дані та зробіть висновки про значущість педагогічної професії.

Рекомендації.

- Використовуйте підручники та наукові статті з педагогіки.
- Зверніть увагу на сучасні підходи та технології в освіті.
- Оформіть роботу згідно з вимогами університету.

Самостійна робота 2: Педагогічна творчість

Завдання.

1. Досліджуйте поняття “педагогічне творчість” та його значення в освітньому процесі.
2. Складіть реферат на тему “Методи та прийоми педагогічної творчості у роботі з педагогами”.
3. Розробте та опишіть креативний метод навчання, який можна застосувати у вашій майбутній професійній діяльності.
4. Підготуйте презентацію за розробленим методом та уявіть її на семінарі.

Рекомендації.

- Вивчіть роботи відомих педагогів та дослідників у галузі педагогічної творчості.
- Наведіть приклади успішного застосування креативних методів освіти.
- Використовуйте мультимедійні засоби для підготовки презентації.

Самостійна робота 3: Навчальні заняття в університеті

Завдання.

1. Опишіть структуру та види навчальних занять в університеті (лекції, семінари, лабораторні роботи тощо).
2. Проведіть порівняльний аналіз традиційних та інноваційних форм проведення навчальних занять.
3. Напишіть есе на тему “Переваги та недоліки дистанційного навчання в університеті”.
4. Відвідайте та проаналізуйте кілька навчальних занять у вашому університеті, складіть звіт про свої спостереження.

Рекомендації.

- Використовуйте матеріали навчальних програм та розкладів занять нашого університету.
- Вивчіть наукові статті на тему дистанційного навчання.
- Наведіть конкретні приклади та цитати з інтерв'ю з викладачами та студентами.

Самостійна робота 4: Навчальна робота

Завдання.

1. Складіть огляд літератури на тему “Навчальна робота як основа професійної підготовки студентів”.
2. Дослідити методи та прийоми організації самостійної роботи студентів.
3. Напишіть реферат на тему “Роль навчальної роботи у формуванні професійних компетенцій”.
4. Розробіть та опишіть план свого самостійного навчального проекту з однієї з дисциплін вашої спеціальності.

Рекомендації.

- Вивчіть навчальні посібники та методичні рекомендації щодо організації навчальної роботи.
- Проаналізуйте приклади успішних навчальних проектів та робіт.
- Дотримуйтесь вимог оформлення навчальних робіт вашого навчального закладу.

Практичні заняття до Розділу 2

Ключові слова: які охоплюють теми “підходи до підготовки фахівця”, “підготовка до самостійної роботи у закладах освіти”, “самостійна робота студентів” та “організація практики в дитячих садках”:

Практичне завдання 1: Підходи до підготовки фахівця

Завдання. Проаналізуйте різні підходи до підготовки фахівців у нашій галузі (наприклад, педагогіка, медицина, інженерія). Напишіть есе (800-1000 слів), у якому порівняйте традиційні та сучасні методи підготовки фахівців.

Кроки.

1. Зберіть інформацію про традиційні підходи до підготовки фахівців.
2. Досліджуйте сучасні методи, такі як інтерактивні заняття, онлайн-курси, проєктне навчання.
3. Зробіть порівняння: в чому переваги та недоліки кожного підходу.
4. Напишіть висновок, де зазначте, який підхід, на вашу думку, є найбільш ефективним і чому.

Практичне завдання 2: Підготовка до самостійної роботи у закладах освіти

Завдання. Розробіть план підготовки до самостійної роботи для студентів першого курсу. План повинен включати етапи, методи та ресурси.

Кроки.

1. Визначте цілі самостійної роботи.
2. Опишіть етапи підготовки: орієнтація, навчання навичок пошуку інформації, розвиток критичного мислення.
3. Перелічіть методи, які будуть використовуватись: семінари, тренінги, консультації.

4. Складіть список ресурсів, таких як бібліотеки, онлайн-бази даних, навчальні платформи (до 5 джерел).
5. Підготуйте презентацію (7-10 слайдів), яка пояснює план підготовки.

Практичне завдання 3: Самостійна робота студентів

Проведіть дослідження на тему “Вплив самостійної роботи на академічну успішність студентів”. Напишіть звіт (1500-2000 слів) з результатами вашого дослідження.

Кроки.

1. Сформулюйте гіпотезу про вплив самостійної роботи на успішність студентів.
2. Визначте методологію дослідження: опитування, аналіз академічних результатів, інтерв'ю.
3. Проведіть дослідження серед студентів вашого закладу освіти.
4. Проаналізуйте отримані дані та зробіть висновки.

Напишіть звіт, включаючи вступ, огляд літератури, методологію, результати, обговорення та висновки.

Практичне завдання 4: Організація практики в дитячих садках

Завдання. Розробіть програму організації практики (фрагмент) для студентів педагогічного факультету в дитячих садках. Програма повинна охоплювати цілі, завдання, методи та очікувані результати.

Кроки.

1. Визначте цілі практики: розвиток професійних навичок, знайомство з роботою в дитячих садках, застосування теоретичних знань на практиці.
2. Опишіть завдання, які будуть ставитися перед студентами.
3. Розробіть методи, які використовуватимуться під час практики: спостереження, участь у педагогічному процесі, підготовка та проведення занять.
4. Сформулюйте очікувані результати практики.
5. Підготуйте детальний план практики на 4 тижні, з розкладом заходів та завдань для студентів.

Матеріал для креативності

1. Завдання для креативності.

Тема. «Покажіть зв'язок із реальним життям»:

Описання завдання: поясніть, як цифрова грамотність необхідна не тільки у навчанні, а й у повсякденному житті. Наприклад, вміння шукати інформацію в інтернеті, користуватися електронними таблицями або текстовими редакторами стане в нагоді як у професійному, так і в особистому житті.

2. Завдання для креативності.

Тема «Акцент на затребуваності ринку праці у дошкільній галузі».

Описання завдання: підкресліть, що роботодавці шукають кандидатів з навичками роботи з цифровими інструментами. Здатність використовувати сучасні технології

для аналізу даних, створення презентацій чи роботи в команді – це важлива конкурентна перевага.

3. Завдання для креативності.

Тема. «Використовуйте приклади успіху»:

Описання завдання: наведіть приклади успішних людей, які досягли багато чого завдяки високій цифровій грамотності. Це можуть бути підприємці, інженери, науковці чи спеціалісти у сфері ІТ.

4. Завдання для креативності.

Тема. «Інтерактивні завдання».

Описання завдання: увімкніть у навчальний процес завдання, які потребують використання цифрових інструментів. Це можуть бути проекти, що вимагають пошуку та аналізу інформації, роботи з графічними редакторами або створення баз даних.

5. Завдання для креативності.

Тема. «Підтримка та навчання».

Описання завдання. забезпечте студентам доступ до ресурсів, які допоможуть їм розвинути цифрову грамотність. Це можуть бути онлайн-курси, вебінари або майстер-класи з різних цифрових інструментів.

6. Завдання для креативності.

Тема. «Дискусії та дебати»:

Описання завдання: Організуйте дискусії на тему ролі цифрової грамотності в сучасному світі. Це дозволить студентам краще зрозуміти її значущість та роль у їхньому житті.

7. Завдання для креативності.

Тема. «Приклади неефективності».

Описання завдання: покажіть, що відсутність цифрової грамотності може призвести до серйозних проблем, наприклад неможливості виконати завдання або адаптуватися до вимог ринку праці.

Тестування

Тест 1: Навчальні заняття з підготовки студента

Питання: Які види навчальних занять можуть бути використані для підготовки студента до майбутньої професії?

Варіанти відповідей:

1. Лекції та семінари
2. Практичні та лабораторні заняття
3. Самостійна робота студента
4. Всі перераховані вище

Тест 2: Інтерактивні методи

Питання. Який з наведених методів є прикладом інтерактивного методу навчання?

Варіанти відповідей:

1. Лекція
2. Тестування
3. Дискусія
4. Самостійне опрацювання матеріалу

Тест 3: Форми навчання

Питання: Яка з форм навчання передбачає активну взаємодію студентів у процесі навчання?

Варіанти відповідей:

1. Інтерактивне навчання
2. Традиційна лекція
3. Індивідуальна робота
4. Залік

Тест 4: Закономірності навчання

Питання: Яка закономірність навчання визначає необхідність повторення матеріалу для кращого засвоєння?

Варіанти відповідей:

1. Принцип активності
2. Принцип наочності
3. Принцип повторення
4. Принцип індивідуального підходу

Список використаної літератури до Розділу 2.

1. Аристова Л. Педагогіка і методика вищої школи : навчально-методичний посібник. Київ : Кондор, 2008. 272 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : методичний посібник (для студентів вищої магістратури). Житомир : Житомирський педагогічний університет, 2003. 232 с.
3. Про вищу освіту: Закон України №1556-VII. *Голос України* від 6 серпня 2014 р. №148(5898).
4. Журавський В. С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. Київ: Ін Юре, 2003.
5. Лігоцький А. О. Система різнорівневої підготовки фахівців в Україні (теоретико-методологічний аспект) : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д.пед.н. / А.О.Лігоцький ; АПН України. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. Київ, 1998. 36 с.
6. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.

7. Національний класифікатор ДК 003:2005. – «Класифікатор професій». URL: www.vobu.com.ua/ua/info/classproff/index.html /
8. Островський К. С. Підготовка фахівців в Україні: проблеми, перспективи на порозі третього тисячоліття. Хмельницький, 2002. 346 с.
9. Педагогіка вищої школи: словник-довідник / упор. О. О. Фунтікова. Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2007. 404 с.
10. Петренко В. Л. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи вищої освіти. *Вища освіта*: інформаційний вісник. 2003. №10. 82 с.
11. Програма педагогічної практики магістрів. Спеціальність «Дошкільна педагогіка; освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр» / укладач О. Л. Богініч. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002.
12. Шаран Р. В. Проблема стандартизації програм підготовки магістрів інформаційних технологій у вищій школі України. URL: http://www.intellect-invest.org.ua/rus/pedagog_editions_emagazine_prdagogical_science_autors_sharan_rv/.

РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА

3.1. Педагогічна технологія: історія і сучасність

Мета:

- Систематизувати знання майбутніх фахівців про педагогічні, інформаційно-комунікативні, «хмарні» технології та технологію Веб-квестів.
- Проаналізувати протилежні погляди науковців щодо використання цих технологій і виявити причини їх розбіжностей.
- Розкрити закономірності розвитку та становлення технологічних засад в освіті.

Розмаїття підходів до педагогічної технології

Дискусії щодо дефініції «педагогічна технологія» мають кілька напрямів:

1. Одні науковці акцентують на використанні сучасних засобів навчання.
2. Інші вважають процес комунікації центральним елементом педагогічної технології.
3. Третя група поєднує обидва підходи з урахуванням вмінь працювати з навчальним обладнанням.

Інформаційно-комунікативні технології викликають труднощі в опануванні дистанційного навчання через складність використання інформаційних і телекомунікаційних засобів.

Поняття «педагогічна технологія»

Різні визначення терміну у педагогічній літературі: М. Кларін: сукупність особистісних, інструментальних і методичних засобів для досягнення освітніх цілей. В. Гузеєв: набір педагогічних прийомів для досягнення навчальних результатів. О. Пехота: галузь знання, яка охоплює технічні засоби навчання і організацію процесу. І. Зязюн: сфера, що включає методи, засоби і теорії для реалізації освітніх завдань. В. Монахов: модель організації навчального процесу, що забезпечує комфортні умови для всіх учасників. І. Волков: опис процесу досягнення результатів навчання. В. Сластьонін: впорядкована сукупність дій і процедур для досягнення прогнозованого результату.

Еволюція педагогічних технологій. Науковці, які досліджували концепцію педагогічної технології: дослідники: В. Беспалько, В. Гузеєв, М. Кларін, Т. Назарова, С. Сисоєва. Західні вчені: С. Ведемейєр, М. Кларк, П. Мітчел, Р. Томас.

Ключові аспекти:

- М. Кларк визначає педагогічну технологію як використання сучасних промислових технологій у сфері освіти, однак підкреслює її багатовимірність: це не лише технічні засоби, а й організація навчального процесу.
- П. Мітчелл вважає педагогічну технологію міждисциплінарним інструментом для оптимального розподілу ресурсів з метою досягнення повторюваних педагогічних результатів.

Класифікація педагогічних технологій

Педагогічні технології класифікуються за:

1. Цільовою орієнтацією.
2. Характером відносин між викладачем і студентом.
3. Методами організації освітнього процесу.

Р. Томас відзначає, що педагогічна технологія охоплює як електронне обладнання (кіноапарати, телевізори, книги), так і засоби для адміністративного управління освітніми установами.

Педагогічна технологія як системний підхід

Асоціація педагогічних комунікацій і технологій США (1979 р.) визначає педагогічну технологію як комплексний процес, що включає людей, ідеї, засоби організації та управління для вирішення освітніх завдань.

Основні змісти педагогічної технології:

1. Використання різних засобів навчання.
2. Системний метод планування, реалізації та оцінювання навчального процесу із залученням людських і технологічних ресурсів.

Педагогічна технологія є міждисциплінарним явищем, яке поєднує технічні, методологічні та організаційні аспекти. Це не лише набір інструментів, а комплексний спосіб мислення про освітній процес, що спрямований на досягнення ефективності та інноваційності.

Етапи розвитку педагогічної технології

1920–1970-ті роки XX століття До теоретичного обґрунтування педагогічної технології було включено інформатику, телекомунікації, педагогічну кваліметрію, системний аналіз, теорії навчання, управління пізнавальною діяльністю, оптимізацію навчального процесу та наукову організацію педагогічної праці. З 1980-х років розпочалася підготовка педагогів-технологів, які могли б використовувати сучасні технічні засоби (відеомагнітофони, електронні дошки, комп'ютерні лабораторії), інтерактивне відео та принципи оптимізації навчання. Це поєдналося з досягненнями науки і техніки, що сприяло трансформації педагогічної технології.

Основні етапи розвитку

Перший етап (1946 р.)

- В університеті штату Індіана (США) розроблено план аудіовізуальної освіти (автор – Л. Ларсон).
- Вивчалися питання планування, виробництва та оцінки якості аудіовізуальних засобів для управління навчальним процесом (В. Боголюбов).

Другий етап (1950-ті роки)

- Розробка концепції програмованого навчання (автор – Б. Скіннер).
- Введено педагогічну технологію лінійного типу з постійним зворотним зв'язком, що дозволяє контролювати правильність виконання завдань і коригувати помилки.
- У 1958 році Н. Краудер запропонував адаптивну модель педагогічної технології із розгалуженою системою вибору відповідей.

Третій етап (1960–1970-ті роки)

- Університет Південної Каліфорнії відкрив відділення технології навчання (керівник – Д. Фінн).
- Визнання педагогічної технології як наукової категорії та галузі теоретичних знань.
- У 1968 році створено мову програмування ЛОГО для шкіл (керівник – С. Пейперт, Массачусетський технологічний інститут).
- Видавався перший спеціалізований журнал «Educational Technology», який висвітлював проблеми взаємодії технології й освіти.

Четвертий етап (друга половина 1970-х років)

- Педагогічна технологія інтегрує досягнення кібернетики, соціології, логіки, оптики, акустики та професійного менеджменту.
- Зростає кількість вищих навчальних закладів, які розробляють програми підготовки спеціалістів у цій галузі.
- У 1976 році створено перший персональний комп'ютер Apple (С. Джобс і С. Возняк).

П'ятий етап (1980-ті роки)

- У США функціонувало понад 190 програм із педагогічної технології, у навчальному процесі використовувалися дисплейні класи.
- Найкращі програми впроваджували університети Мічигану, Флориди, Сиракуз, Індіани, Гарварду та Стенфорда. Еволюція педагогічної технології пройшла кілька умовних етапів, починаючи з введення аудіовізуальної освіти у 1940-х роках до розробки інтерактивних систем і використання персональних комп'ютерів. Розвиток педагогічної технології базувався на інтеграції наукових досягнень із освітнім процесом, що забезпечило її адаптацію до сучасних викликів освіти.

Розвиток педагогічної технології у 1980–1990-х роках

1981 рік: Розпочато розробку магістерських і докторських програм із педагогічної технології, що дало змогу підготувати фахівців нового рівня.

Шостий етап (1990-ті роки): інтерактивні технології в освіті

- 1992 рік: Загальна кількість педагогічних журналів досягла 356, із яких 19 включали термін «технологія» у своїй назві (за даними Національного бібліографічного покажчика педагогічної літератури).

- Розроблено різні концепції педагогічної технології, які поділялися на первинну, вторинну, вузьку та розширену.

Первинна концепція: базується на використанні технічних засобів навчання.

Вторинна концепція: передбачає системний підхід за схемою: планування – реалізація – оцінювання (devising — applying — assessing).

Вузька концепція: охоплює технічні засоби для аудіовізуальної освіти та програмованого навчання.

Розширена концепція: включає аудіовізуальні методи, програмоване навчання, ідеї кібернетики, теорії організації педагогічної праці й управління.

Ці концепції трансформувалися відповідно до змін типів навчання:

1. Вербальне навчання – інструментальна концепція педагогічної технології.
2. Аудіовізуальне навчання – базується на комунікаційній технології.
3. Програмоване навчання – комунікаційна концепція з розширеними функціями.
4. Мультимедійне навчання – системна концепція, що забезпечує високу ефективність.
5. Гіпермедійне навчання – інтерактивна концепція, яка передбачає діалоговий режим навчання.

Ключові дослідники та концепції. К. Ричмонд (1970 р.), П. Мітчелл (1978 р.), Р. Томас і В. Кобаяші (1987 р.): досліджували розширене поняття педагогічної технології, вказуючи на її взаємозв'язок із типами навчання та зміною засобів навчання. М. Вулкан (1971 р.): підкреслював, що педагогічна технологія не є синонімом обладнання, а системним підходом до організації навчання. Р. Лале (Паризький університет): розглядав педагогічну технологію виключно як використання технічних засобів навчання. Методологічні вимоги до педагогічної технології

Українські дослідники визначають критерії технологічності:

Концептуальність: базування на конкретній філософській, психологічній, дидактичній концепції.

Системність: наявність усіх ознак системи.

Логічність: забезпечення взаємозв'язку та цілісності процесу.

Керованість: можливість проектування, діагностики та корекції процесу навчання.

Ефективність: оптимізація ресурсів і досягнення запланованих результатів. Розвиток педагогічної технології у 1980–1990-х роках був пов'язаний із впровадженням інтерактивних методів, розширенням концепцій і створенням навчальних програм, що забезпечили її інтеграцію в освітній процес. Критерії технологічності, розроблені на основі цих концепцій, дозволяють педагогам досягати високих стандартів у навчанні.

Відтворюваність та єдність змісту і процесу

- Відтворюваність: педагогічні технології мають бути придатними для застосування в інших подібних умовах і різними суб'єктами.

- Єдність: зміст і процес навчання повинні бути взаємопов'язаними та взаємозумовленими.

Сучасна педагогічна технологія

Сучасна педагогічна технологія є синтезом педагогічної науки, практики та технічного прогресу, що базується на гуманізації та демократизації суспільства. Вона поєднує: досягнення суспільних, педагогічних і психологічних наук, досвід попередніх поколінь, зокрема народної педагогіки, результати технічного прогресу.

Структура педагогічної технології

За академіком В. Беспальком, основою педагогічної технології є педагогічна система (ПС). Її складові: суб'єкти навчання, цілі та зміст, процес і організаційні форми. Ефективність технології залежить від правильного визначення мети, завдань і їхнього зв'язку з обраними методами навчання.

3.2. Дистанційна освіта і дистанційне навчання та самонавчання

Дистанційна освіта як складова ІКТ Дистанційна освіта швидко поширюється завдяки: можливості індивідуалізованого навчання, залученню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Україна, входячи в європейський освітній простір, активно впроваджує дистанційне навчання як інструмент самоосвіти. Воно базується на: самодисципліні та відповідальності студентів, використанні інтерактивних матеріалів, телекомунікацій та Інтернету, підтримці викладачів у ролі консультантів.

Приклади впровадження дистанційної освіти Китай: Центральний університет телебачення (852 тис. студентів). **Туреччина:** Університет Анадола (600 тис.). **Індія:** Національний відкритий університет ім. Індіри Ганді (242 тис.). **Іспанія:** Національний університет дистанційної освіти (140 тис.).

Рівні технології дистанційного навчання

- Низький: паперові матеріали.
- Середній: аудіо- та відеоматеріали, телекомунікації.
- Високий: Інтернет, мережеве навчання.

Український досвід. В Україні функціонують центри дистанційного навчання трьох рівнів: Державний: Український інститут інформаційних технологій в освіті. Міжнародний: Центр ЮНЕСКО/МПП НАН України. Глобальний: Центр при Національній академії держуправління. Дистанційна освіта стимулює самоосвіту, сприяючи інтеграції України у світовий освітній простір.

Сучасні освітні теорії та дистанційне навчання

У ХХІ столітті сформувалися технологічні освітні теорії, що визначають підхід до відбору навчального матеріалу та дидактичних засобів для підготовки майбутніх фахівців.

Найвідоміші теорії: Автономія та незалежне навчання (Р. Делінг, Ч. Ведемеєр, М. Мур). Індустріалізація викладання (О. Петерс). Інтерактивність та комунікація (Б. Гольмберг). О. Петерс вважає, що традиційне групове навчання було доіндустріальною формою. Розвиток кореспондентського навчання став можливим завдяки індустріалізації суспільства, швидкому поштовому зв'язку та розширенню залізничної мережі. У 1930-х роках для передачі навчальних матеріалів почали використовувати радіо, а у 1950-х — навчальне телебачення.

Кореспондентське навчання з'явилося в Європі раніше, ніж у Північній Америці, а в 1920-х роках почало розвиватися у Радянському Союзі.

Моделі дистанційного навчання

Дистанційне навчання класифікується за: типами установ (С. Манджуліка, В. Редді, Є. Полат); формами подання навчальних матеріалів (Є. Полат, Дж. Тейлор); методами доставки контенту (О. Андруєв, В. Солдаткін); фінансовими можливостями закладів освіти (С. Манджуліка, В. Редді).

Етапи розвитку дистанційного навчання

1. Односторонній зв'язок: кореспондентське навчання, радіо- і телетрансляції, аудіо- та відеозаписи.
2. Двосторонній зв'язок: інтерактивні трансляції, телефон, комп'ютерні програми, електронна пошта.
3. Багатосторонній зв'язок: завдяки Інтернету, відеоконференціям, форумам і сучасним технологіям навчання.

Теорія незалежного вивчення (М. Мур). Дослідник М. Мур виділив дві змінні в навчальних програмах: Дистанція: Залежить від рівня діалогічного зв'язку між викладачем і студентом. Гнучкість програми має враховувати індивідуальні потреби студентів. Автономія студента: Студенти поступово переходять від залежності до самостійності у навчанні.

Принципи незалежного навчання (Ч. Ведемеєр)

Ч. Ведемеєр визначив 10 характеристик: Навчання доступне будь-де і будь-коли. Відповідальність за навчання покладається на студента. Застосовуються ефективні медіазасоби та методи. Курси адаптуються до індивідуальних потреб.

Переваги дистанційного навчання для студентів: Свобода вибору часу, місця та темпу навчання. Незалежність від розкладу чи академічної групи.

Для суспільства: Доступ до освіти для широких верств населення. Підготовка професійних кадрів із високим рівнем самостійності.

Сучасний підхід. Дистанційне навчання сприяє безперервному розвитку студентів, використовуючи біхевіористичні, когнітивні та інші підходи. Воно базується на попередньо розроблених курсах, інтерактивній комунікації та підтримці з боку тьюторів і викладачів. Дистанційне навчання є ефективним інструментом для формування

сучасних фахівців, забезпечуючи гнучкість, доступність і відповідність викликам інформаційного суспільства.

Обчислювальні інформаційні ресурси у вигляді сервісів, що надаються через мережу Інтернет, набули поширення завдяки впровадженню «хмарних технологій». Вперше термін «хмарні обчислення» в такому контексті використав у 1997 році Р. Челлаппа (R. Chellappa), визначивши його як нову обчислювальну парадигму, де межі обчислювальних елементів визначаються економічною доцільністю, а не лише технічними обмеженнями [24]. Дослідниця С. Литвинова [13] звертає увагу, що існують три основні види діяльності, які підтримуються «хмарними технологіями»: комунікація, колаборація та кооперація. Комунікація — це обмін інформацією (фактами, ідеями, емоціями тощо) між учасниками. Колаборація — спільна діяльність для досягнення інтелектуальних цілей із обміном знаннями. Цей процес може передбачати ієрархічне чи децентралізоване керівництво. Кооперація (лат. cooperatio) — взаємодія людей у процесі спільної діяльності. Віртуальний кабінет, створений на базі хмарних технологій, є платформою для комунікації, колаборації та кооперації. Його функціонування базується на таких принципах:

Активна участь — усі користувачі активно використовують ресурси кабінету.

Ієрархія доступу — чіткий розподіл прав і ролей.

Відкритий обмін даними — навчальна інформація доступна всім учасникам.

Колективне використання — можливість спільного створення й редагування документів.

Дотримання авторських прав.

Миттєвий зворотний зв'язок — можливість швидкого зв'язку за потреби. У віртуальному кабінеті використовуються різні типи документів:

Документи спільного використання (презентації, відео, аудіо, тести, електронні таблиці тощо).

Документи-шаблони (структуровані формати, наприклад, для розв'язання задач чи практичних робіт).

Документи для ознайомлення й виконання. Створення хмарних ресурсів для конкретних дисциплін дозволяє зосередити всі необхідні матеріали для навчання в одному місці. Доступ до них можливий із будь-якого пристрою з підключенням до Інтернету: комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона. Однією з переваг хмарних обчислень є постійне збереження даних на віртуальних серверах, що гарантує надійність і зручність у порівнянні з традиційними сервісами, такими як блоги, вікі-сторінки чи месенджери. Наприклад, хмарний ресурс для методики дошкільної освіти може містити відеолекції, індивідуальні завдання, тексти лекцій, мультимедійні матеріали, теми практичних і лабораторних робіт, а також зразки виконання завдань і тестові матеріали. Викладачі можуть колективно редагувати електронний посібник у зручний для них час, отримуючи доступ до електронного журналу успішності студентів

і моніторингу навчальних досягнень. Цей підхід забезпечує ефективне використання сучасних технологій для організації навчального процесу.

3.3. WebQuest-технології у методиках дошкільної освіти

WebQuest базується на цікавих навчальних і дослідницьких завданнях, пов'язаних із когнітивною діяльністю учасників. Під час його виконання студенти аналізують, синтезують, узагальнюють і систематизують матеріал. Веб-квест поєднує проектний метод і ігрові технології в середовищі Інтернету. Він включає захопливу подорож мережею, пошук інформації через різні системи, її аналіз, систематизацію та презентацію, спираючись на власну ініціативу, досвід і професійні плани студентів [9]. Науковець Т. Марч (Австралія) підкреслює, що веб-квест повинен відповідати навчальним завданням дисципліни, інтегруватися в загальний навчальний процес і слугувати зв'язком між попередніми та наступними етапами професійної підготовки. Ця технологія є інноваційним підходом, спрямованим на розвиток умінь студентів самостійно знаходити інформацію в Інтернеті, організовувати власну навчальну діяльність і розв'язувати завдання, пов'язані з їхньою майбутньою професією.

Роль веб-квестів у підготовці викладачів

Використання веб-квестів сприяє формуванню алгоритмічних дій майбутніх викладачів із пошуку, систематизації та узагальнення методичної інформації, а також створення проектів. Ці дії поступово ускладнюються, дозволяючи вирішувати дедалі складніші завдання. WebQuest є новою моделлю організації навчального процесу, яка змінює його характер, підвищує рівень самостійної роботи на семінарах, практичних і лабораторних заняттях та поза аудиторією. Роль викладача у цьому процесі змінюється: він стає консультантом і координатором.

Майбутній фахівець у сфері дошкільної освіти повинен опанувати такі навички:

Дослідницькі та аналітичні вміння.

Цілеспрямований пошук: якісний відбір Інтернет-ресурсів для вирішення завдань.

Робота з різними пошуковими системами: формулювання ключових слів і словосполучень.

Технічні навички: робота з текстовими процесорами, платформами та редакторами.

Командна робота: координація дій із групою. Організаційно-педагогічні умови WebQuest Для ефективного впровадження веб-квестів необхідно дотримуватися таких умов: Чіткий зв'язок між цілями, завданнями та виконавцями: кожне завдання закріплюється за окремим учасником, а їхня взаємодія формує загальну концепцію проекту. Наприклад, якщо веб-квест складається з чотирьох завдань, до його виконання залучають чотирьох учасників. Системний огляд освітніх ресурсів: учасники повинні знати активні освітні сайти та мати їх каталог для вирішення завдань. Дотримання термінів виконання: учасники планують і регламентують свою роботу. Розробка критеріїв оцінювання: важливо чітко визначити показники оцінювання (розуміння

завдання, якість виконання, використання ресурсів, оформлення результатів). Група оцінюється як колектив, а кожен учасник — індивідуально. Американські університети пропонують додаткові критерії оцінювання, зокрема: Візуальна привабливість: графічні елементи, які сприяють розумінню проблеми. Навігація: сторінки мають бути зручними у використанні та доступними. WebQuest-технологія відкриває нові можливості для підготовки майбутніх фахівців, сприяючи їхньому професійному розвитку, інтеграції технологій у навчальний процес і формуванню ключових навичок, необхідних для сучасної освіти.

WebQuest базується на навчальних і дослідницьких завданнях, які стимулюють когнітивну активність учасників. Під час роботи над веб-квестом студенти аналізують, синтезують, узагальнюють та систематизують інформацію. Веб-квест поєднує проектний підхід із ігровими технологіями, пропонуючи захопливу подорож Інтернетом, використання пошукових систем, аналіз інформації та її презентацію [9]. Завдання базуються на ініціативі студентів, їхньому досвіді та орієнтації на майбутню професійну діяльність.

Структура WebQuest. Відповідно до рекомендацій Б. Доджа та досвіду педагогів, структура веб-квесту включає такі етапи:

1. Вступ

Містить інформацію про тематику, завдання та мету веб-квесту. На цьому етапі можна продемонструвати зразки якісних і неякісних веб-квестів для аналізу, обґрунтувати їхню педагогічну цінність та сформулювати проблему.

2. Завдання

Завдання мають бути навчальними або дослідницькими, зрозумілими та цікавими для учасників. Кожне завдання закріплюється за окремим учасником. Передбачено розподіл ролей і формулювання очікуваних результатів.

3. Ресурси

Розробка списку інтернет-ресурсів і платформ, таких як Jimdo для створення сайтів, або сервісів для роботи з різними типами документів.

4. Процес

Включає чіткий алгоритм дій для кожного учасника, опис процедур, необхідних ресурсів і допоміжних матеріалів. Розробляється структура сценарію, заповнюється платформа веб-квесту та створюється чітка послідовність виконання завдань.

5. Поради

Містять рекомендації щодо виконання завдань, захист авторських прав і організацію консультацій для учасників.

6. Оцінювання

Розробляються критерії оцінювання: оригінальність, дослідницький характер, аргументованість, якість тексту та презентації, здатність працювати у групі. Інші показники включають глибину дослідницької роботи, рівень співпраці та навички використання мультимедійних інструментів [16].

7. Висновок

Узагальнення досвіду учасників, отриманого під час роботи з веб-квестом, розвиток когнітивних, пошукових і проблемно-орієнтованих навичок.

Організаційно-педагогічні умови WebQuest

Для успішного використання WebQuest необхідно дотримуватися таких умов:

1. Чіткий взаємозв'язок між цілями, завданнями та виконавцями. Завдання розподіляються серед учасників відповідно до їхніх ролей.
2. Системний огляд і каталогізація якісних ресурсів. Студенти мають знати про доступні освітні сайти та вміти використовувати їх для вирішення проблем.
3. Дотримання термінів виконання. Учасники планують і регламентують свою роботу.
4. Розробка критеріїв оцінювання. Наприклад, оцінюється візуальна привабливість, ясність навігації, якість аргументації та рівень взаємодії в команді.

Веб-квести для викладачів дошкільної освіти

Майбутні викладачі мають опанувати:

- Навички роботи з веб-сайтами та створення електронних сторінок.
- Використання контенту (текстів, зображень, відео, аудіо).
- Навігацію, яка забезпечує легкий перехід між веб-сторінками.
- Дизайн, що гармонійно поєднує зміст і форму.

Додатково потрібно розвивати знання про сервіси Web 2.0, самоорганізацію та методики створення складних завдань, які мотивують студентів до пошуку, аналізу й узагальнення інформації.

Виклики впровадження WebQuest

Дані свідчать, що 58% педагогів стикаються з труднощами у розробці веб-квестів через недостатню обізнаність із технологіями Web 2.0, низьку мережеву активність і слабкі навички самоорганізації [19]. Основні стратегії, яких мають дотримуватися викладачі, включають мотивацію учасників, конструктивізм, диференційоване та ситуативне навчання, а також проблемно-орієнтований підхід.

Веб-квести — це ефективний інструмент розвитку професійних і методичних навичок, що забезпечує інтеграцію сучасних технологій у навчальний процес і формує конкурентоспроможного фахівця.

URL — це адреса, що вказує на точне розташування веб-ресурсу в Інтернеті. Для успішного освоєння майбутніми фахівцями з методик дошкільної освіти технологій WebQuest рекомендується розпочати з виконання завдань на практичних заняттях.

Приклади завдань для WebQuest

1. Переказ методичної проблеми

Студент переказує інформацію, дотримуючись умов: матеріал має бути зрозумілим, послідовно викладеним і відрізнитися за формою та форматом від оригіналу (наприклад, у вигляді презентації MS PowerPoint). Приклади тем: «Розвиток виразності голосу дитини на музичних заняттях»; «Розвиток немовленнєвих засобів виразності під час ознайомлення з творами мистецтва».

Компіляція. Інформація з різних джерел об'єднується в єдиний формат. Наприклад: «Система предметів-замінників для ознайомлення дошкільників із формою предметів».

Загадки з методик дошкільної освіти. Завдання: створити загадку, розгадка якої вимагає засвоєння інформації з кількох джерел.

Конструкторське завдання. Передбачає розробку плану для досягнення дидактичної мети. Наприклад: Планування ігрової кімнати для дітей старшого дошкільного віку для ознайомлення з величиною предметів.

Педагогічне переконання

Завдання: систематизувати методи й прийоми, які допомагають переконувати, наприклад: «Переконання батьків у важливості загартувальних процедур для дітей»; «Переконання завідувача дошкільного закладу у праві вихователів обирати діагностичні методики».

2. Аналітичне завдання

Студенти аналізують інформацію, знаходять спільне й відмінне, досліджують зв'язок між причинами й наслідками. Приклади: «Порівняння методик раннього навчання читання»; «Кроскультурний аналіз рівня розвитку дитини».

Типи веб-квестів

1. Короткострокові (моновеб-квести):

Виконуються за окремою методикою дошкільної освіти. Завдання спрямовані на формування навичок командної роботи та розподілу ролей.

Приклад: Тема: «Ознайомлення вихователя з числом сорок».

Ролі учасників:

Історик: досліджує значення числа у різних культурах;

Аніматор: створює анімації, фотографії, відео;

Музикант: добирає музичний супровід;

Лірик: пише вірші, казки, приказки;

Методист: розробляє методичні прийоми для навчання.

2. Довгострокові (полівеб-квести):

Використовуються міжпредметні зв'язки та кілька методик дошкільної освіти. Завдання формують системні знання для вирішення навчальних і наукових проблем.

Приклад: Тема розподіляється на підгрупи (наприклад, п'ять), і кожна підгрупа протягом семестру розробляє свою частину завдання.

Структура полівеб-квесту

1. Вступ: тема, мета, проблема.
2. Завдання: чітко сформульовані навчальні або дослідницькі завдання.
3. Процес: алгоритм дій учасників.
4. Ресурси: платформи, веб-інструменти, допоміжні матеріали.
5. Результат: форма презентації роботи.
6. Оцінювання: критерії оцінки роботи, які попередньо обговорюються (наприклад, оригінальність, якість аргументації, співпраця в команді, мультимедійна презентація).

Організація оцінювання

На залікових заняттях можна залучати дві академічні групи: одна представляє полівеб-квести, інша здійснює оцінювання. Кількість мікрогруп, які оцінюють завдання, відповідає кількості критеріїв. WebQuest є ефективною формою навчання, що поєднує дослідницьку діяльність, аналіз, командну роботу та презентацію результатів. Такий підхід сприяє підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних працювати в сучасному освітньому середовищі. Наприклад, під час оцінювання веб-квестів одна група може відповідати за графічне оформлення, друга — за навігацію, третя — за якість і ясність вирішення проблеми, четверта — за якість використаних ресурсів тощо. Критерії оцінювання визначають фактори, що підлягають аналізу, а показники — суттєві ознаки, за якими виставляється оцінка (наприклад, у балах).

Використання технологій у навчанні методик дошкільної освіти

Майбутні викладачі методик дошкільної освіти можуть застосовувати такі інструменти:

- Наочність: презентації, відеоматеріали, графіку, таблиці.
- Мультимедійність: анімаційні, звукові та відеоефекти, які підвищують мотивацію та емоційну залученість студентів.
- Інтерактивність: активна взаємодія учасників під час обговорення та виконання завдань. Проблемно-орієнтований підхід допомагає формувати у студентів системне бачення методичних і наукових проблем. Це сприяє розвитку педагогічного мислення, вмінню вирішувати комплексні дошкільні проблеми за допомогою кількох методик і підготувати вихователів до роботи з дітьми.

Модальність полівеб-квестів

Полівеб-квести дозволяють розглядати одну навчальну або наукову проблему з використанням різних методик, демонструючи: багатство гіперпосилань і відеорядів; мультимедійні засоби; динамічні процеси, які складно представити традиційними методами. Гіперпосилання створюють розгалужену систему, що забезпечує чіткі логічні зв'язки матеріалу.

Теми, які підходять і не підходять для веб-квестів

Американські викладачі зазначають, що не кожна тема придатна для створення веб-квесту. Наприклад, фактологічна інформація, як таблиця множення чи періодична система хімічних елементів, не стимулює дослідницьку діяльність. У контексті методик дошкільної освіти тема «Життя та педагогічна діяльність Є. Тихеевої» також не є вдалою для веб-квесту, адже містить переважно фактологічну інформацію. Навпаки, творчі завдання підходять для веб-квестів, наприклад: «Що запропонував би Я. Коменський сучасним матерям і дошкільникам у навчанні?» «Які поради з фізичного виховання дошкільника можна було б отримати від Дж. Локка?» «Моя методика навчання монографічному методу Грубе» «Як би виглядала моя розмова з В. Лаєм про симультанну групу предметів?»

Значення WebQuest для підготовки викладачів

WebQuest є системою алгоритмічних дій, виконання яких забезпечує досягнення педагогічних цілей за допомогою якісних Інтернет-ресурсів. Він: мотивує до досягнення освітніх результатів; формує сучасних користувачів інформаційно-комунікаційних технологій; привчає майбутніх викладачів вирішувати складні педагогічні завдання.

Проблема використання електронних освітніх ресурсів

Аналіз досліджень інформатизації освіти показує, що електронні освітні ресурси значно впливають на якість підготовки майбутніх фахівців. Вони мають потужний інформаційний, дидактичний і комунікаційний потенціал. Основними функціями таких ресурсів є: управління знаннями; забезпечення комунікації між учасниками освітнього процесу. Ці технології відкривають нові можливості для організації навчання, підвищуючи його якість і ефективність. Майбутні фахівці з методик дошкільної освіти в рамках підготовки мають опановувати зміст галузевих стандартів вищої школи, наукові основи професійної діяльності, а також теоретико-методологічну й технологічну підготовку. Важливим аспектом їхньої підготовки є формування готовності до викладання методик дошкільної освіти.

3.4. Експериментальний досвід фахівців у використанні електронних ресурсів

Роль електронних освітніх ресурсів (ЕОР)

Використання ЕОР у навчальному процесі забезпечує:

Навчально-методичні аспекти: поступове засвоєння змістових модулів.

Організаційні аспекти: підготовка студентів підгрупами або індивідуально.

Контрольно-оціночні аспекти: контроль і оцінювання знань через різні види тестування. Запропоновано алгоритм поетапного опанування змістових модулів дисципліни за допомогою ЕОР.

Технологічні інструменти, засвоєні студентами магістратури

Мультимедійні презентації Prezi — створення інтерактивних візуалізацій.

Сервіс BibMe — формування бібліографічних посилань у стилях APA, Chicago.

Програми для синхронного й асинхронного навчання:

Adobe Acrobat Connect Pro;

Microsoft Teams.

Moodle — управління навчальними курсами.

Google Диск — платформа для комунікації, кооперації та співпраці.

NetOp School Pro 6.11 — управління освітнім процесом.

YouTube — вирішення освітніх завдань із методик дошкільної освіти.

Ці інструменти розширюють технічні можливості викладання та підвищують якість підготовки майбутніх викладачів.

Вимоги до сучасного педагога

Підготовка студентів магістратури має відповідати сучасним вимогам. Це передбачає: Креативне й абстрактне мислення. Самостійний пошук, обробка та аналіз навчальної інформації. Формулювання й вирішення педагогічних завдань.

Орієнтація в типах ЕОР:

текстографічні;

гіпертекстові;

мультимедійні;

віртуальні.

Практичне володіння технологією управління ЕОР:

модуль навчального контенту (HTML-сторінки, інтерактивні лекції);

модуль обміну інформацією (синхронний/асинхронний режим комунікації);

модуль управління навчанням (персоналізація студентських даних, тестування).

Значення інформатизації в освіті

Інформатизація освітнього процесу має вирішальне значення, оскільки ЕОР:забезпечують індивідуалізацію навчання;сприяють замотивованості студентів;формують інтерактивне освітнє середовище.

Проблеми та перспективи впровадження ЕОР

1. Оновлення нормативної бази: У 2019 році МОН України оновило Положення про електронні освітні ресурси(2012), визначивши їхні види, вимоги до розробки та порядок впровадження.
2. Сучасні дослідження: Вчені (В. Биков, Ю. Жук, А. Гуржій) наголошують на необхідності системного підходу до використання ЕОР, який передбачає створення інформаційно-комунікаційного середовища.
3. Технологічний потенціал: ЕОР включають прості інформаційні джерела (текст, графіка, відео) та складні ресурси (гіперпосилання, віртуальні моделі), а також програмне забезпечення для їхнього створення.
4. Рівень підготовки розробників: ЕОР можуть бути створені в різних форматах залежно від рівня технологічних умінь:

Педагогічне дослідження

У рамках дослідження застосовано:

Аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми впровадження ЕОР.

Дослідну роботу з пілотною групою студентів магістратури спец. 012 «Доскільна освіта» Маріупольського державного університету (релокант, м. Київ).

Теоретичні методи оцінки впливу ЕОР на якість підготовки майбутніх фахівців.

Електронні освітні ресурси є ключовим елементом сучасної освіти, оскільки вони:-сприяють інтеграції інформаційних технологій у навчання;забезпечують ефективну підготовку фахівців;формують освітній простір нового покоління.

Подальше впровадження ЕОР у закладах освіти сприятиме підвищенню якості навчання та підготовки майбутніх педагогів.

Електронні освітні ресурси (ЕОР) в освіті використовуються для персоналізації навчання, зокрема:розмежування прав доступу до контенту,перевірки результатів тестування,інтеграції з зовнішніми джерелами інформації (С. Куценко, В. Косулін) [5].

ЕОР сприяють:

Індивідуалізації навчання: формування освітніх траєкторій для студентів.

Мотивації та доступності: стимулюють інтерес до навчального процесу.

Розширенню освітнього простору: забезпечують інтеграцію сучасних технологій в освітні системи (Г. Шевко, О. Турутіна) [6].

Формати створення ЕОР

ЕОР можуть бути створені залежно від рівня технологічної підготовки розробника:

ЕОР можуть бути в найрізноманітніших форматах, таких як текстовий, «презентаційний», мультимедійний, інтерактивний тощо..

Дослідження впровадження ЕОР

Мета пілотного педагогічного дослідження — апробація впровадження ЕОР у підготовку фахівців із викладання методик дошкільної освіти. Дослідження проводилося в Маріупольському державному університеті за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» у 2016–2020 рр.

Особливості дослідження: Враховано запланований вплив ЕОР на процес підготовки майбутніх фахівців. Створено нові умови використання ЕОР у контрольованому освітньому середовищі. Забезпечено інтеграцію ЕОР у навчальні завдання.

У дослідженні брали участь 164 студенти магістратури, які взаємодіяли у групах, спільно вирішуючи навчальні завдання за допомогою ЕОР. Методи дослідження

Аналіз літератури — для вивчення науково-педагогічних аспектів використання ЕОР у навчанні.

Контент-аналіз — аналіз нормативно-правових документів і навчальних матеріалів.

Спостереження — систематичне дослідження пошукової активності студентів із використанням ЕОР.

Бесіда — отримання зворотного зв'язку від студентів про практичне застосування ЕОР у методиках дошкільної освіти.

Результати дослідження. Пілотне дослідження продемонструвало: Ефективність використання ЕОР у підготовці майбутніх викладачів. Розширення технічних і методичних можливостей студентів. Формування навичок роботи з різними форматами ЕОР для інтерактивного навчання.

Приклади ЕОР, використаних у дослідженні:

Презентації (PowerPoint, Prezi).

Хмарні сервіси (Google Диск).

Навчальні платформи (Moodle).

Інструменти для синхронного та асинхронного навчання (Microsoft Teams, Adobe Acrobat Connect Pro). Впровадження ЕОР у підготовку фахівців із дошкільної освіти: сприяє індивідуалізації навчання; розширює технічні можливості освітнього процесу; підвищує мотивацію студентів до навчання; забезпечує інтеграцію сучасних технологій у професійну підготовку. Це дослідження підкреслює важливість системного підходу до впровадження ЕОР у закладах вищої освіти, зокрема, в підготовці педагогічних кадрів.

Використання електронних освітніх ресурсів (ЕОР) у навчанні передбачає: персоналізацію даних студентів, розмежування прав доступу до контенту,

перевірку результатів тестування, інтеграцію з зовнішніми джерелами інформації (С. Куценко, В. Косулін) [5].

Роль ЕОР в освіті

ЕОР є важливими інструментами формування освітнього середовища та спрямовані на: забезпечення індивідуалізації навчання, розробку освітніх траєкторій для студентів, підвищення доступності та мотивації в освітньому процесі (Г. Шевко, О. Турутіна) [6]. Їхнє використання допомагає вирішувати навчальні, методичні, довідкові та організаційні завдання у закладах освіти (Є. Полат) [7].

Використання ЕОР у дошкільній освіті Управління закладами: **хмарні сервіси для організації освітньої діяльності** (Н. Сусласва, Ю. Носенко, В. Хрипун) [11].

Розвиток педагогічних кадрів: **впровадження ІКТ у навчально-виховний процес** (Б. Жебровський, Г. Ломаковська) [13].

Дидактичні завдання: **інтеграція інформаційних технологій у навчальний процес для вирішення сучасних проблем** (І. Роберт) [14].

Значення дослідження Впровадження ЕОР дозволяє: адаптувати освітні програми до сучасних інформаційних технологій, підвищити рівень підготовки педагогічних кадрів, забезпечити інтерактивність та індивідуальний підхід у навчанні.

Підготовка викладачів із використанням ЕОР відповідає сучасним вимогам і створює умови для їхньої ефективної роботи в умовах інформатизації освіти. Сучасні дослідження (О. Співаковський та ін., 2023) демонструють значні зміни в традиційній моделі взаємодії «викладач-студент» завдяки активному впровадженню електронних освітніх ресурсів.

Цей процес, який досліджувався такими вченими, як В. Беспалько, П. Майєр, В. Романюк та інші, став потужним інноваційним драйвером у сучасній освіті. Особливо актуальним це питання є в контексті відкритих освітніх систем, як зазначає В. Биков. Паралельно з цими глобальними трендами, виникає питання готовності майбутніх педагогів до використання інформаційних технологій у своїй професійній діяльності. Дослідження Н. Диканської, І. Мардарової та інших вчених підтверджують, що цей аспект потребує особливої уваги, зокрема, в контексті дошкільної освіти.

На основі проведеного нами пілотного дослідження в Маріупольському державному університеті було встановлено, що організація освітнього процесу для майбутніх педагогів дошкільної освіти відповідає сучасним вимогам. Зокрема, в університеті активно застосовуються положення наказу МОНУ від 16.10.2009 № 943 про впровадження ЄКТС, а також внутрішні нормативні документи, такі як Концепція освітньої діяльності МДУ та Положення про організацію освітнього процесу. Це забезпечує системний підхід до використання науково-методичних досягнень та передової психолого-педагогічної практики в навчальному процесі.

При вивченні вищезазначеного навчального курсу студент магістратури поступово обирає і засвоює роль викладача окремої дошкільної методики з позиції діяльно-технологічного підходу на навчальній дисципліні «Викладання методик дошкільної освіти» (Фунтікова О., Щербакова К., 2016). Науково-теоретичний та методичний матеріал засвоюється як основний інформаційно-комунікативний конструкт викладача.

Система педагогічних ідей за кожним модулем сприяє формуванню функції професійного мислення студента магістратури як майбутнього викладача, вміння отримувати зворотний зв'язок у виконанні професійної діяльності, проявляти творчу ініціативність, самостійно актуалізувати проблематику дошкільної освіти й мислити педагогічними категоріями в інформаційно-освітньому середовищі.

При вивченні першого змістового модуля «Галузеві стандарти підготовки майбутніх фахівців до викладання методик дошкільної освіти» провідною ідеєю є відображення цілей та організаційних основ планування професійної підготовки майбутніх фахівців, осмислення й опанування майбутніми викладачами виробничих функцій при виконанні освітніх завдань у педагогічній діяльності. Реалізація другого змістового модуля «Наукові основи професійної діяльності викладача ЗВО» пов'язана з провідною ідеєю про значущість професійної педагогічної діяльності в суспільстві, її структури та змісту.

Провідна ідея третього змістового модуля «Теоретико-методологічні аспекти підготовки майбутнього викладача у магістратурі ЗВО» відображає особливості підготовки фахівців дошкільної освіти, які навчаються за програмами бакалаврату і магістратури; акцентування уваги на організації самостійної роботи студентів магістратури та їхньої практичної підготовки до майбутньої викладацької діяльності у ЗВО.

У процесі вивчення четвертого змістового модуля «Сучасні технологічні засади підготовки майбутніх викладачів з методик дошкільної освіти» проводиться ідея про опанування діяльнісно-технологічного підходу – структуротворчого компонента підготовки майбутнього фахівця у взаємозв'язку з педагогічними діями, професійними цілями та відповідними технологічними умовами підготовки на основі мотивів діяльності.

Провідна ідея п'ятого змістового модуля «Контроль та оцінювання результатів навчання студентів у ЗВО» здатність формулювати та розв'язувати педагогічні проблеми (КЗ-3) з викладання окремих методик при вивченні тем змістового модуля 6; здатність до планування контролю та оцінювання результатів і передбачення наслідків своїх педагогічних дій (КЗ-5) при вивченні навчальних тем змістового модуля 5; здатність до вільного користування засобами інформаційно-комп'ютерних технологій, складовою частиною яких є електронні освітні ресурси (КЗ-10) при вивченні навчальних тем змістового модуля 4. Упродовж декількох навчальних років, починаючи з 2016 року у студентів магістратури спеціальності 012 «Дошкільна освіта» посилено формувалася КЗ-10 як вільне користування інформаційно-комп'ютерними технологіями, складовою яких є ЕОР на матеріалах усіх змістових модулів навчальної дисципліни «Викладання методик дошкільної освіти».

З періоду 2016 по 2020 рр. за результатами опитування, педагогічного спостереження, самозвітів студентів, написання есе, аналізу виконаних самостійних робіт студентів магістратури було задіяно 164 майбутніх викладачів методик дошкільної освіти Маріупольського державного університету. Денна і заочна форми навчання.

Охарактеризуємо процес підготовки майбутніх викладачів за кожним змістовим модулем щодо формування вільного користування засобами інформаційно- комп'ютерних технологій, складовою яких є електронні освітні ресурси. Студенти магістратури вивчали перший змістовий модуль «Галузеві стандарти підготовки майбутніх фахівців до викладання методик дошкільної освіти», який відображав такі теми: мета, предмет і завдання курсу «Викладання методик дошкільної освіти»; навчальний план і навчальна програма закладу вищої освіти; планування навчально-виховного процесу в закладах вищої освіти.

Студентам як майбутнім викладачам було запропоновано за вільним вибором зробити презентації або графіки, навчальні таблиці за вивченими темами та надано рекомендації щодо використання інструментів електронних освітніх ресурсів. З попередніх років навчання студенти знають відповідні етапи та послідовність дій у створенні якісної презентації: складання її плану, наповнення інформаційним змістом кожного слайду, створення кольорового та графічного дизайну тощо.

Аналіз результатів виконання тем першого модуля супроводжувався бесідою з майбутніми фахівцями методик дошкільної освіти. При виконанні першого модуля «Галузеві стандарти підготовки майбутніх фахівців до викладання методик дошкільної освіти» найбільш «натренованими» були студенти магістратури у створенні особистих мультимедійних презентацій з використанням програми PowerPoint (яка містить кілька десятків шаблонів для оформлення слайдів, кольорових фонів, геометричних фігур, шрифтів різного розміру та дизайну), що є складовою інтегрованої системи Microsoft Office.

Бесіда зі студентами магістратури засвідчила той факт, що вони використовують програму QuickSearch для швидкого пошуку педагогічної теми, ключових слів з окремих методик дошкільної освіти як зв'язок файлів між собою. Швидкий фільтр спрямовує пошук та задає граничний діапазон пошуку, що призводить до зростання ефективності роботи студента. В інтерфейсі швидкого пошуку є два основних елементи: вікно пошуку та панель відображення результатів у реальному часі.

Таким чином, за результатами опанування навчальних тем другого змістового модуля майбутні викладачі методик дошкільної освіти якісно змінили знання й доповнили вміння використовувати електронні освітні ресурси, а саме: розширили свої знання про сервіс BibMe для створення бібліографічних посилань за стилями APA, Chicago; вивчили матеріали Вебінару щодо правильного використання Chicago-стилю при оформленні бібліографічних джерел з окремих навчальних тем другого модуля з наукової підготовки майбутніх викладачів методик дошкільної освіти; ознайомилися з програмою QuickSearch для швидкого пошуку навчального матеріалу за ключовими словами та з програмою EndNote Online як системою управління навчальною інформацією.

Третій змістовий модуль «Теоретико-методологічні аспекти підготовки майбутнього викладача у магістратурі закладу вищої освіти» відображає теми: питання

підготовки фахівців дошкільної освіти, характеристику основних підходів у підготовці майбутнього викладача методик дошкільної освіти; підготовку майбутніх викладачів до організації самостійної роботи; практичну підготовку майбутніх фахівців.

Студенти виконували завдання: знайти та охарактеризувати програми, які сприяють сучасній професійній підготовці майбутніх викладачів; розкрити освітньо-технічний потенціал у здійсненні синхронної та асинхронної освітньої діяльності студентів; порівняти за основними освітніми характеристиками Moodle, яку студенти використовують для освітніх цілей у Маріупольському державному університеті.

Майбутні викладачі (6,5%) методик дошкільної освіти доповіли на прикладі Демо-версії про популярну програму Adobe Acrobat Connect Pro, яка забезпечує синхронне інтерактивне та асинхронне навчання студентів. Учасники навчального процесу можуть виконувати три ролі: ініціатор (запрошувач студентів-слухачів до заняття), презентатор (окремий студент, або асистент викладача який підготував презентацію для візуалізації теоретичних положень з лекції) і слухач (студент). У синхронному режимі студенти можуть взаємодіяти між собою, мають зворотній зв'язок між усіма учасниками навчального процесу, слухають лектора з огляду навчальної теми, формують онлайн запитання до викладача у контексті теми лекційного матеріалу.

Синхронному інтерактивному навчанню студентів сприяє створення Web- конференцій у віртуальній аудиторії: викладач спілкується зі студентами в реальному режимі часу. Для участі у Web-конференції студенти за навчальним планом, графіком своєчасно заходять до віртуальної аудиторії у відповідний час за розкладом занять. Віртуальні лекції та віртуальні семінари також передбачені й плануються за розкладом занять у віртуальній аудиторії. Студенти зазначили, що кожен з них може спостерігати за своїми індивідуальними освітніми досягненнями з усіх тем курсу «Викладання методик дошкільної освіти» на Moodle.

Майбутні фахівці були ознайомлені з Microsoft Teams функціональним кросплатформним менеджером для спільного вирішення освітніх проблем та організації навчання в системі «викладач-студент» (Teams розроблений для платформи Windows, MacOS, iOS і Android). Це дає можливість демонструвати робочий стіл, окрему презентацію для студентів; надає користувачам-студентам поза межами університету доступ до навчальних матеріалів; допускає спільне редагування файлів в системі «викладач-студент». Викладач створює за списками академічні групи студентів, які можуть навчатися за відповідним навчальним курсом; використовувати чат- повідомлення замість електронної скриньки).

Майбутні фахівці методик дошкільної освіти (3,5%) представили програму Teahbase, як хмарну платформу для навчання, що має аналоги: платформа iSpring) з орієнтацією на освітній процес, підтримує всі види навчальних матеріалів, вебінари, відео, збирає статистику відвідувань занять; WebTutor модульна HRM-платформа, що дозволяє організовувати навчання, надавати оцінку компетенцій. Студентам магістратури було запропоновано для сумісного використання Google Диск як сервіс

зберігання, редагування та синхронізації файлів, розроблений компанією Google (пакет Microsoft Office 365).

Майбутні викладачі переконалися в тому, що «хмарне середовище виконує інтегруючу та системоутворюючу функцію» [3]. Система Google Диск має простоту в управлінні, дозволяє робити інтегрований перегляд навчального матеріалу майбутніми викладачами методик дошкільної освіти, містить календар, планувальник для спільного доступу студентів магістратури.

Студент може заходити на «хмару», переглядати матеріали, тексти лекцій, графік завдань та їхній зміст; ознайомитися з навчальними результатами своїх одногрупників, а також робити відеозвіти у виконанні тем з курсу «Викладання методик дошкільної освіти». Особливість «хмарної» технології відображає те, що студент магістратури в індивідуальному темпі та в будь-який час може використовувати навчальний ресурс на «хмарному» сервісі.

Електронна пошта кожного студента та календар подій на «хмарному» сервісі – синхронізовані між собою для своєчасного отримання повідомлень. На календарі зазначено головні дії студента.

У процесі навчання використовується електронна скринька кожного студента як сервіс в режимі off-line, на яку надходили повідомлення про підготовку до екзамену за графіком. Отже, результати опанування студентами навчальних тем за четвертим змістовим модулем дає змогу вважати, що майбутні викладачі методик дошкільної освіти на рівні діяльнісно-технологічного підходу засвоїли ресурс «хмарної» технології.

Студенти розширили свої знання з електронних освітніх ресурсів, а саме: на основі практичних дій уміють використовувати хмарну технологію в процесі засвоєння теоретичних основ навчальної дисципліни. Студенти магістратури (8,5%) як майбутні викладачі представили результати свого пошуку контролюючих програм та зробили доповідь. Презентовано й охарактеризовано NetOp School – програмне забезпечення для здійснення управління та контролю за організацією навчального процесу в аудиторії (програмне забезпечення для управління комп'ютерними аудиторіями Netop School Pro працює на різних операційних системах, в тому числі Windows, MacOS, Chrome OS, iOS тощо та призначене для роботи в дротяних і бездротових мережах).

Версія NetOp Vision Pro 6.11. – безкоштовне програмне забезпечення з відкритим вихідним кодом для управління цифровими аудиторіями, де навчаються студенти. Програма допомагає викладачу виконувати свої завдання за менший час завдяки інноваційним функціям. Викладач одночасно спостерігає за роботою учасників процесу навчання на комп'ютерах: виконання навчального завдання, якість і швидкість отримання навчального результату.

Майбутні викладачі використовували відеоматеріали з відеосервісу YouTube – відеохостингу, що надає послуги для розміщення професійних й аматорських відеоматеріалів (відеозаписів), які надаються користувачами, серед яких є вихователі закладів дошкільної освіти, які працюють з дітьми.

Отже, за результатами вивчення шостого змістового модуля майбутні викладачі методик дошкільної освіти опанували такий електронний освітній ресурс, як YouTube: систематизація знань щодо сутності, переваг, функціональних особливостей, призначення відеосервісу YouTube для вирішення освітніх завдань за окремою методикою дошкільної освіти; сформованість практичних умінь й навичок використання відео сервісів YouTube, добирання та систематизування відеоматеріалів за окремими темами методик дошкільної освіти; розуміння й обґрунтування доцільності використання відеоматеріалів для дітей дошкільного віку.

Практичні завдання для самостійної роботи студентів до Розділу 3.

Практичне завдання 1: Вивчення педагогічних технологій

Опис завдання: студентам потрібно підготувати презентацію на тему “Педагогічна технологія як основа сучасного освітнього процесу”.

В ході роботи необхідно:

1. Ознайомитися з різними підходами до педагогічних технологій.
2. Проаналізувати переваги та недоліки кожної технології.
3. Підготувати приклади використання конкретної педагогічної технології в різних дисциплінах.

Мета: Розвинути розуміння ролі педагогічних технологій у навчальному процесі.

Практичне завдання 2: Використання цифрових ресурсів освіти

Опис завдання: студентам необхідно розробити практичний проєкт, що включає використання цифрових ресурсів освіти для самостійного вивчення конкретної теми (на вибір).

Проєкт повинен включати:

1. Підбір та аналіз кількох цифрових ресурсів (відео, онлайн-курси, інтерактивні симуляції).
2. Опис того, як ці ресурси сприяють кращому засвоєнню матеріалу.
3. Створення інтерактивної вправи або тесту на основі обраних ресурсів.

Мета. Розвинути навички ефективного використання цифрових ресурсів освіти.

Практичне завдання 3. Хмарні технології в організації навчального процесу

Опис завдання: студентам необхідно розробити план використання хмарних технологій для організації спільної роботи над навчальним проєктом.

План має включати:

1. Вибір хмарної платформи (наприклад, Google Workspace, Microsoft Teams).
2. Опис інструментів, які будуть використовуватися для спільної роботи (документи, таблиці, презентації).
3. Розподіл ролей та завдань між учасниками проєкту.

Мета. Сформулювати практичні навички роботи з хмарними технологіями в освітньому процесі.

Практичне завдання 4: ІКТ у самостійній роботі студентів

Опис завдання: студентам потрібно провести дослідження на тему “Роль інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у розвитку самостійної роботи студентів”.

В ході дослідження необхідно:

1. Вивчити сучасні ІКТ, які використовуються у вищій освіті.
2. Проаналізувати вплив ІКТ на ефективність самостійної роботи студентів.
3. Підготувати аналітичний звіт з рекомендаціями щодо інтеграції ІКТ у навчальний процес.

Мета. Розвинути вміння аналізувати та впроваджувати ІКТ у самостійну роботу студентів.

Ці завдання спрямовані на розвиток навичок використання сучасних технологій в освітньому процесі та підвищення ефективності самостійної роботи студентів у ЗВО.

Індивідуальні завдання**Індивідуальне завдання 1: Аналіз педагогічних технологій в освітньому процесі**

Опишіть одну з сучасних педагогічних технологій, що використовуються у нашому університеті, та проаналізуйте її вплив на організацію самостійної роботи студентів. У своїй роботі обов’язково зверніть увагу на використання цифрових ресурсів освіти та хмарних технологій.

Рекомендації.

1. Опишіть педагогічну технологію, яку ви обрали.
2. Проаналізуйте, як ця технологія допомагає організувати самостійну роботу студентів.
3. Зробіть акцент на використанні цифрових ресурсів та хмарних технологій для підтримки цієї технології.

Індивідуальне завдання 2: Розробка проєкту з використанням ІКТ та хмарних технологій

Розробіть та презентуйте проєкт для самостійної роботи студентів, в якому будуть інтегровані ІКТ та хмарні технології. Проєкт повинен бути направлений на підвищення ефективності освітнього процесу.

Рекомендації.

1. Опишіть цілі та завдання проєкту.
2. Вкажіть, які ІКТ та хмарні технології будуть використані.
3. Опишіть, як ці технології сприятимуть організації самостійної роботи студентів.

Індивідуальне завдання 3: Використання цифрових ресурсів освіти для самостійної роботи студентів

Розробіть методичні рекомендації щодо використання конкретних цифрових ресурсів освіти під час самостійного вивчення навчального матеріалу. Зверніть увагу на роль педагогічних технологій у цьому процесі.

Рекомендації.

1. Виберіть кілька цифрових ресурсів освіти, які можуть бути корисними для самостійної роботи.
2. Опишіть, як ці ресурси можуть бути інтегровані в освітній процес.
3. Поясніть, як педагогічні технології можуть підтримати ефективне використання цих ресурсів.

Індивідуальне завдання 4: Оцінка ефективності використання ІКТ у самостійній роботі студентів

Проведіть дослідження ефективності використання ІКТ у самостійній роботі студентів у вашій освітній установі. Оцініть, як це впливає на успішність навчання та розвиток професійних компетентностей.

Рекомендації.

1. Опишіть методи дослідження, які ви плануєте використовувати.
2. Проаналізуйте дані, отримані в результаті дослідження.
3. Зробіть висновки щодо ефективності ІКТ у самостійній роботі студентів.

Семінари

Семінар 1: Використання педагогічних технологій в організації самостійної роботи студентів

Мета. Ознайомити студентів із поняттям педагогічних технологій та їх роллю в організації самостійної роботи.

План заняття.

Вступне слово викладача: Пояснення поняття “педагогічна технологія” та її значення в сучасному освітньому процесі.

1. Обговорення. Як педагогічні технології можуть бути інтегровані в самостійну роботу студентів.
2. Практичне завдання. Розробка студентами прикладу самостійної роботи з використанням певної педагогічної технології.
3. Заключне обговорення. Рефлексія студентів щодо можливостей та викликів впровадження педагогічних технологій у самостійну роботу.

Завдання для самостійної роботи. Написати есе на тему “Вплив педагогічних технологій на ефективність самостійної роботи студентів”.

Семінар 2: Цифрові ресурси освіти та їх роль у самостійній роботі студентів

Мета. Розглянути можливості використання цифрових ресурсів освіти в організації самостійної роботи студентів.

План заняття.

1. Огляд цифрових ресурсів. Презентація різних видів цифрових ресурсів, доступних для студентів.
2. Групова робота. Обговорення в малих групах про те, як конкретні цифрові ресурси можуть бути використані для підвищення ефективності самостійної роботи.

3. Презентація робіт. Представлення групових напрацювань з пропозиціями щодо інтеграції цифрових ресурсів у самостійну роботу.

Рефлексія. Колективне обговорення переваг і недоліків використання цифрових ресурсів в освітньому процесі.

Завдання для самостійної роботи. Розробити план самостійної роботи з використанням одного або декількох цифрових ресурсів освіти.

Семінар 3: Використання хмарних технологій для організації самостійної роботи

Мета. Дослідити можливості хмарних технологій для підвищення ефективності організації самостійної роботи студентів.

План заняття.

1. Вступ. Пояснення поняття “хмарна технологія” та її значення для освіти.
2. Обговорення. Як хмарні технології можуть спростити доступ до навчальних матеріалів та сприяти кооперації між студентами.
3. Практичне завдання. Розробка проекту з використанням хмарних технологій для організації самостійної роботи (наприклад, створення спільного документа в Google Docs).
4. Обговорення результатів. Аналіз виконаних проектів та обговорення ефективності використання хмарних технологій.

Завдання для самостійної роботи. Підготувати презентацію про використання хмарних технологій у певній освітній дисципліні.

Семінар 4: Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у самостійній роботі студентів

Мета. Ознайомити студентів із можливостями використання ІКТ для організації самостійної роботи.

План заняття

1. Вступна частина. Обговорення ролі ІКТ в сучасній освіті та їх застосування в самостійній роботі студентів.
2. Практична частина. Виконання завдання з використанням ІКТ (наприклад, створення мультимедійної презентації або блогу).
3. Групова робота. Розробка рекомендацій щодо ефективного використання ІКТ у самостійній роботі.
4. Рефлексія. Оцінка студентами власної роботи та аналіз отриманих навичок.

Діагностика

1. Педагогічна технологія

Завдання. Опишіть, як ви розумієте термін “педагогічна технологія” і наведіть приклади застосування педагогічних технологій у вашій навчальній практиці.

Критерії оцінювання. Студент повинен продемонструвати розуміння терміну “педагогічна технологія”, знати основні підходи та методи, які вона охоплює, і вміти навести конкретні приклади її застосування.

2. Цифрові ресурси освіти

Завдання. Перерахуйте відомі вам цифрові ресурси освіти та поясніть, як вони можуть бути використані для підвищення ефективності навчального процесу.

Критерії оцінювання. Оцінюється знання студентом різноманітних цифрових освітніх ресурсів (онлайн-платформи, навчальні відео, інтерактивні підручники), а також здатність пояснити їхнє застосування в навчальному процесі.

3. Хмарна технологія

Завдання. Розкрийте поняття “хмарна технологія” та обговоріть її роль у сучасній освіті. Наведіть приклади хмарних сервісів, які ви використовували або могли б використовувати для навчання.

Критерії оцінювання. Студент повинен продемонструвати розуміння того, що таке хмарні технології, їхні переваги та недоліки, а також навести приклади використання хмарних сервісів у навчанні (наприклад, Google Drive, Microsoft OneDrive).

4. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)

Завдання. Охарактеризуйте роль ІКТ у сучасній освіті та наведіть приклади їх використання у нашому навчальному процесі.

Критерії оцінювання. Оцінюється розуміння студентом значення ІКТ у навчанні, знання основних видів ІКТ (мультимедійні презентації, онлайн-курси, освітні платформи) і здатність навести приклади їх застосування.

Кожна з цих діагностик спрямована на виявлення розуміння студентами ключових понять, пов'язаних із сучасними освітніми технологіями, і їхньої здатності застосовувати ці знання на практиці.

Тестування

Тест 1: Основи ІКТ (інформаційно-комунікаційні технології)

1. Що таке ІКТ?
 - a.) Інтернет-комунікаційні технології
 - b.) Інформаційно-комунікаційні технології
 - c.) Інтегровані комп'ютерні технології
2. Яка роль ІКТ в дошкільній освіті?
 - a.) Використовується виключно для навчання дітей програмуванню
 - b.) Сприяє розвитку цифрової грамотності дітей
 - c.) Застосовується тільки для розваг
3. Який з наступних інструментів є прикладом ІКТ?
 - a.) Телевізор
 - b.) Комп'ютерні навчальні програми
 - c.) Книжка
4. Яка перевага використання ІКТ у навчанні дітей дошкільного віку?
 - a.) Збільшує навантаження на викладача

- б.) Допомогає розвивати у дітей навички роботи з сучасними технологіями
- с.) Заміщує традиційні методи навчання

Тест 2: Методики дошкільної освіти

1. Що включає в себе “окремі методики дошкільної освіти”?
 - а.) Використання тільки одного методу в навчанні
 - б.) Застосування кількох специфічних підходів для різних аспектів навчання
 - с.) Відмова від традиційного підходу
2. Який метод є найбільш ефективним для розвитку мовлення у дошкільників?
 - а.) Гра з кубиками
 - б.) Казкотерапія
 - с.) Фізичні вправи
3. Що таке сенсорне виховання?
 - а.) Розвиток органів чуття у дітей через спеціальні ігри та вправи
 - б.) Навчання дітей читанню за допомогою книжок
 - с.) Формування у дітей навичок самостійного прийняття рішень
4. Яка роль гри в дошкільному навчанні?
 - а.) Розвага, яка не має навчальної цінності
 - б.) Основний інструмент для розвитку соціальних і когнітивних навичок
 - с.) Відволікаючий фактор, який заважає навчанню

Тест 3: Вплив ІКТ на дошкільну освіту

1. Як ІКТ впливає на комунікацію між дітьми та дорослими?
 - а.) Знижує рівень комунікації
 - б.) Підвищує можливості для взаємодії через цифрові інструменти
 - с.) Не має значного впливу
2. Що таке інтерактивні дошки в контексті дошкільної освіти?
 - а.) Засіб для малювання
 - б.) Інструмент для інтерактивного навчання дітей
 - с.) Засіб для запису інформації
3. Чи замінюють ІКТ традиційні методи викладання в дошкільній освіті?
 - а.) Повністю замінюють
 - б.) Доповнюють і збагачують
 - с.) Використовуються тільки для розваг
4. Яка з наступних технологій не відноситься до ІКТ у дошкільній освіті?
 - а.) Онлайн-курси
 - б.) Пазли
 - с.) Електронні книжки

Тест 4: Використання ІКТ в окремих методиках дошкільної освіти

1. Який підхід найбільше сприяє інтеграції ІКТ у дошкільне навчання?
 - a.) Традиційні лекції
 - b.) Проектне навчання
 - c.) Самостійна робота
2. Як ІКТ може бути використане в методиці “Раннього розвитку дитини”?
 - a.) Для створення навчальних програм і матеріалів
 - b.) Як засіб відпочинку під час перерв
 - c.) Як спосіб контролю над дітьми
3. Який з нижче перелічених підходів є прикладом використання ІКТ в арт-терапії?
 - a.) Мальовання на папері
 - b.) Використання комп’ютерних програм для малювання
 - c.) Ліплення з пластиліну
4. Які основні труднощі можуть виникнути при використанні ІКТ в дошкільній освіті?
 - a.) Відсутність інтересу з боку дітей
 - b.) Технічні проблеми та недоступність технологій
 - c.) Відмова батьків підтримувати використання ІКТ

Тест 5: ІКТ у дошкільній освіті

Питання. Яке з наведених тверджень найкраще описує роль ІКТ у дошкільній освіті?

- a.) ІКТ допомагають лише у вивченні математики.
- b.) ІКТ можуть використовуватися для розвитку різних аспектів навчання, таких як мовлення, логіка та творчість.
- c.) ІКТ замінюють традиційні ігри та фізичну активність.
- d.) ІКТ не мають значного впливу на навчальний процес у дошкільних закладах.

Тест 6: Основні інструменти ІКТ у дошкільній освіті

Питання: Який з наступних інструментів ІКТ є найбільш придатним для використання у дошкільних закладах?

- a.) Відеоігри для підлітків
- b.) Інтерактивні дошки та освітні програми
- c.) Професійне програмне забезпечення для інженерів
- d.) Соціальні мережі

Тест 7: Методики дошкільної освіти

Питання. Який метод є основним у розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку?

- a.) Метод групового обговорення
- b.) Метод проектів
- c.) Метод використання ІКТ
- d.) Метод гри

Тест 8: Роль ІКТ в окремих методиках дошкільної освіти

Питання. Як ІКТ можуть інтегруватися в методику раннього розвитку мовлення у дітей?

- a.) Використання складних комп'ютерних програм для аналізу тексту
- b.) Використання мультимедійних матеріалів, таких як аудіо- та відео ресурси, для стимулювання розвитку мовлення
- c.) Заборона використання електронних пристроїв для дітей
- d.) Використання ІКТ лише для навчання математики та природничих наук

Список використаної літератури до Розділу 3.

1. Башинська Т. Проектувальна діяльність – основа взаємодії вчителя та учнів. *Початкова школа*. Київ, 2003. №7. С. 59–62.
2. Брикіна О. Синергетичні засади моделювання дистанційної освіти майбутнього педагога. *Рідна школа*. Київ, 2006. №6. С. 36–38.
3. Гринчак С.І. Використання хмарних технологій в навчальному процесі URL: http://informatika.udpu.org.ua/?page_id=1169.
4. Дистанційне навчання: досвід впровадження в українському університеті : монографія / В. О. Любчак, О. В. Купенко, Т. В. Лаврик, та ін. Суми : Вид-во СумДУ, 2009. 160 с.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 351 с.
6. Коваль С. М. Використання технології веб-квест у навчальному процесі. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: матеріали науково-практичної конференції (м. Харків, 11 травня 2014 р.). Харків: НТУ «ХПИ» 2014. Вип. 38 – 39 (42 – 43). С. 132 – 142.
7. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності : навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 223 с.
8. Куліченко А. К. Педагогічна концепція В. Г. Кіпатрика та її вплив на розвиток освіти в різних країнах : автореф. дисертації на здобуття наук. ступ. к.пед.н. : спец: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / А. К. Куліченко ; Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Дрогобич, 2014. 20 с.
9. Литвинова С. Г. «Хмарні технології». Віртуальний кабінет вчителя математики. *Bulletin of the University of Cherkasy*, 2013.- 8 (261). pp. 77-82.
10. Литвинова С. Г. Хмарні технології в управлінні дошкільними навчальними закладами. *Информационно-компьютерные технологии в экономике, образовании и социальной сфере*. – Симферополь : ФЛП Бондаренко О. А., 2013. Выпуск 8. С. 99–101.
11. Олійник В. Дистанційна освіта за кордоном та в Україні: Стислий аналітичний огляд. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2002. №3. С. 42–52.
12. Педагогіка вищої школи : словник-довідник / упор. О. О. Фунтікова. – Запоріжжя : ГУ “ЗІДМУ”, 2007. 404 с.

13. Сокол И. Н. Дистанционный курс подготовки учителей к внедрению квест-технологии. *Інформаційні технології в освіті*. 2014. №20. – С. 160–166.
14. Сокол І. М. Квест: метод чи технологія? *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2014. №2. С. 28–31.
15. Спельчук О. В. Хмарні технології – нова парадигма у навчанні. URL: <http://epkznu.com/wp-content/uploads//2015/03/СПЕЛЬЧУК.pdf>
16. Стрюк А. М. Використання хмарних технологій у комбінованому навчанні інформатики студентів інженерних спеціальностей. URL: : https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=hCfW3gsAAAAJ&citation_for_view=hCfW3gsAAAAJ:qjMakFHDy7sC
17. Ткачук Г. В. Особливості організації навчальних ресурсів дистанційного курсу на базі платформи Moodle. *Інформаційно-комунікаційні технології навчання* : тези доповідей V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Умань, 23 травня 2014 р.). Умань, 2014. С. 90–92.
18. Шиненко М. А. Використання хмарних технологій для професійного розвитку вчителів (зарубіжний досвід). *Інформаційні технології в освіті*. 2012. Вип. 12. С. 206–214. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2012_12_33
19. Шуневич Б.І Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки : автореф. дисертац. на здобуття наук. ступ. д.пед.н. : спец : 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки /Б.І. Шуневич ; Інститут вищої освіти АПН України. К., 2008. – 36 с.
20. Dodge B. (1995). Some thoughts about WebQuests [Online] . Available: http://edweb.sdsu.edu/courses/edtec596/about_webquests.html
21. March T. A. Computer-guided writing: Developing expert characteristics in novice writers (Report No. CS 214 235). San Diego, CA: San Diego State University. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 366 983). 1993.
22. March T. A. The Learning Power of WebQuests. Available: <http://tommarch.com/writings/ascdwebquests> 1993.
23. Thayer-Bacon, Barbara Maria Montessori, John Dewey and William H. Kilpatrick . *Education and Culture*. 2012. Vol. 28. №1. P. 3–20.

РОЗДІЛ 4. МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА

4.1. Загальна характеристика готовності майбутніх фахівців

Мета: обґрунтувати загальну характеристику готовності майбутнього фахівця з методик дошкільної освіти; систематизувати знання студентів магістратури щодо поняття «готовність до викладання окремих методик».

Методика викладання фахових дисциплін у магістратурі ЗВО орієнтована на поглиблене вивчення спеціалізованих знань і розвиток професійних компетенцій. Студенти магістратури, як правило, мають вже сформовану базу знань і навичок, що дозволяє їм займатися самостійною науковою роботою і критичним аналізом складних дошкільних проблем. Основні методи навчання включають лекції, семінари, практичні заняття, науково-дослідні проекти, стажування, а також використання інформаційно-комунікаційних технологій. Велика увага приділяється розвитку аналітичних і дослідницьких навичок, умінню працювати з науковою літературою, проведенню експериментів і написанню наукових статей. Важливим елементом є також міждисциплінарний підхід, що дозволяє студентам використовувати знання з різних галузей для вирішення комплексних завдань. Таким чином, методика викладання фахових дисциплін у магістратурі має цільову аудиторію.

Історично інтенсивний розвиток окремих методик дошкільної освіти для роботи вихователів з дошкільниками починався з 1950-х років і проходив через декілька важливих етапів, які значно вплинули на сучасні підходи до виховання та навчання дітей дошкільного віку. 1950-ті роки: початок стандартизації.

У цей період післявоєнної відбудови в багатьох країнах світу почала розвиватися система дошкільної освіти як важлива складова загальної системи освіти. У Радянському Союзі, наприклад, активно розроблялися державні програми та методики, що мали на меті стандартизувати підходи до виховання дітей.

Вихователі отримували чіткі інструкції щодо планування занять, навчальних матеріалів та виховних заходів. 1960-ті роки: розвиток наукових досліджень. 1960-ті роки стали періодом інтенсивного наукового вивчення дитячої психології та педагогіки. Вчені, такі як Лев Виготський та його послідовники, внесли значний внесок у розуміння процесів навчання та розвитку дітей. Їхні дослідження допомогли сформулювати нові методики, які враховували індивідуальні особливості кожної дитини, її потреби та можливості. Це стало основою для створення програм, що сприяють гармонійному розвитку особистості.

У 1970-ті роки відбувся перехід до більш гуманістичних підходів у вихованні дошкільників. Акцент змістився на розвиток творчості, емоційного інтелекту та соціальних навичок. Вихователі стали більше уваги приділяти створенню сприятливого емоційного середовища, що підтримує вільний розвиток особистості дитини. Педагогічні методики стали більш гнучкими, зростала роль ігор та інтерактивних занять. 1980-ті роки: інтеграція знань та компетенцій. У 1980-х роках почала формуватися концепція інтегрованого підходу до навчання. Вихователі стали використовувати

міждисциплінарні методики, що об'єднують знання з різних сфер – математики, мови, природознавства, мистецтва. Це сприяло більш цілісному розвитку дітей, їх здатності встановлювати зв'язки між різними знаннями та навичками.

1990-ті роки: впровадження нових технологій. З початком 1990-х років у дошкільну освіту стали активно впроваджуватися інформаційні технології. Комп'ютери, навчальні програми та інтерактивні дошки стали частиною навчального процесу. Це дозволило розширити можливості вихователів у підготовці занять, робити їх більш цікавими та ефективними. Водночас зросла потреба в підвищенні кваліфікації вихователів для роботи з новими технологіями. 2000-ті роки: індивідуалізація навчання та розвитку. У новому тисячолітті відбувся подальший розвиток індивідуалізованих підходів у дошкільній освіті. Акцент змістився на адаптацію навчальних програм під індивідуальні потреби кожної дитини. Вихователі стали більше уваги приділяти інклюзивній освіті, розробляючи методики для роботи з дітьми з особливими потребами. Таким чином, починаючи з 1950-х років, методики дошкільної освіти пройшли значну еволюцію, від стандартизованих програм до гнучких та індивідуалізованих підходів, що враховують сучасні знання про дитячу психологію та педагогіку. Історія створення окремих методик дошкільної освіти в Європі, починаючи з 50-х років XX століття, багата на різноманітні підходи та інновації. У післявоєнний період спостерігалось значне зростання інтересу до дошкільної освіти як засобу виховання та розвитку дітей раннього віку.

Розглянемо кілька ключових моментів цього розвитку.

Післявоєнний контекст: Після Другої світової війни багато європейських країн зосередили свої зусилля на відбудові суспільства, зокрема через освіту. Це стимулювало розвиток нових педагогічних підходів, спрямованих на забезпечення найкращих умов для розвитку дітей.

Вплив теорій дитячого розвитку в історії психології і педагогіки. Важливим аспектом стало використання теорій розвитку дітей, таких як теорії Жана Піаже (1896 р.н.) та Льва Виготського (1896 р.н.). Піаже акцентував увагу на стадіях когнітивного розвитку дітей, що сприяло розробці методик, орієнтованих на вік дитини та її здатність до самостійного навчання. Л.Виготський, з іншого боку, підкреслював важливість соціального контексту та взаємодії у процесі навчання. Інтеграція ігор та творчості. Однією з ключових тенденцій у методиках дошкільної освіти стало використання гри як основного засобу навчання. Ігри дозволяли дітям розвивати соціальні, моторні та когнітивні навички у природній та цікавій формі. Творчість також стала важливою складовою, що сприяла всебічному розвитку дитини. Роль Монтесорі та Вальдорфської педагогіки. Методи Марії Монтесорі, які наголошували на індивідуальному підході до кожної дитини та розвитку її самостійності, набули великої популярності у післявоєнній Європі. Вальдорфська педагогіка, розроблена Рудольфом Штайнером, також отримала широке розповсюдження завдяки своїй орієнтації на розвиток особистості дитини через мистецтво, музику та природу. Зміна ролі вихователя. Змінилися

й уявлення про роль вихователя у дошкільній освіті. Вихователь перестав бути лише наглядцем і став активним учасником процесу навчання, що сприяло більш глибокому розумінню потреб та інтересів дітей. Запровадження інклюзивної освіти. У 1970-1980-х роках з'явилася тенденція до інтеграції дітей з особливими освітніми потребами у загальні групи дошкільних закладів. Це вимагало розробки спеціалізованих методик та підходів, спрямованих на забезпечення рівних можливостей для всіх дітей. Застосування новітніх технологій. Починаючи з 1990-х років, впровадження комп'ютерних технологій та мультимедійних засобів у дошкільну освіту сприяло розширенню можливостей навчання та розвитку дітей, роблячи освітній процес більш інтерактивним і цікавим. Таким чином, розвиток методик дошкільної освіти в Європі з 50-х років минулого століття відзначався багатьма змінами та інноваціями, спрямованими на всебічний розвиток дитини та забезпечення її найкращих можливостей для навчання та соціалізації. Різниця педагогічних підходів до дошкільної освіти в Радянському Союзі та в європейських країнах у період з 1950-х років минулого століття була значною. Основні відмінності полягали в цілях, методах і змісті освіти, а також в ідеологічних засадах.

Цілі та ідеологічні засади. Дошкільна освіта була тісно пов'язана з ідеологічним вихованням. Головною метою було формування соціалістичної свідомості, колективізму. Виховання будувалося на засадах марксизму-ленінізму, ідеї комуністичного суспільства були інтегровані у всі аспекти навчального процесу (1917-1991).

У європейських країнах дошкільна освіта була менш ідеологічно навантаженою і більше орієнтованою на індивідуальний розвиток дитини, її соціальні навички та підготовку до школи. Освітні програми зосереджувалися на розвитку творчості та автономії дітей. Методи навчання. В СРСР застосовувалися більш директивні методи навчання. Вихователі часто використовували фронтальні форми роботи, коли вся група дітей виконувала однакові завдання під керівництвом вихователя. Важливу роль грали колективні ігри. У європейських країнах на той час почали впроваджуватися більш

гнучкі та індивідуалізовані методики. Наприклад, педагогіка Марії Монтессорі, яка була популярною в багатьох європейських країнах, акцентувала увагу на самостійності дітей у виборі занять та використанні спеціально розроблених навчальних матеріалів. Інші методики, такі як Вальдорфська педагогіка, також підтримували індивідуальний підхід до кожної дитини.

Зміст освіти. Радянські програми дошкільної освіти включали багато елементів, спрямованих на ідеологічне виховання: читання текстів про Леніна та інше. Важливими були також дисципліна дошкільників у дошкільній групі ЗДО, праця та фізичне виховання. У європейських країнах освітні програми були більш збалансованими і різноманітними. Вони включали розвиток мовлення, математики, природничих наук, мистецтва, а також соціальних навичок, але біз чіткої дорожньої карти і програмових освітніх завдань на весь період перебування дитини у дитячому садку. Акцент робився на загальному розвитку дитини, включаючи її емоційний та соціальний добробут.

Організація навчального процесу.

У СРСР дитячі садки були організовані як частина державної системи освіти. Вони були загальнодоступними та безкоштовними для всіх дітей, алу були дуже перевантажені дітьми. Держава контролювала зміст та методи навчання через централізовані програми та підготовку вихователів. У Європі дошкільна освіта була більш децентралізованою. Існувала різноманітність у підходах залежно від країни, регіону та навіть окремих закладів. У багатьох країнах існували як державні, так і приватні дитячі садки, що дозволяло більшу варіативність у методах та змісті навчання. Отже, головна різниця між радянським і європейським підходами до дошкільної освіти полягала в тому, що в СРСР акцент робився на колективному вихованні підростаючого покоління (це допомагало згодом працювати великими трудовими колективами на підприємствах, фабриках, колгоспах у містах, селах), тоді як у Європі більшу увагу приділяли індивідуальному розвитку та підготовці дітей до життя в суспільстві. Педагогічні підходи до дошкільної освіти в період з 1950-х років до 1991 року в СРСР і в Європі мали значні відмінності, що обумовлені культурними, політичними та соціальними контекстами. Розглянемо основні аспекти цих відмінностей. Таким чином, дошкільна освіта в СРСР і Європі мала значні відмінності у дидактичних методах, педагогічних підходах і організації освіти. Радянська система була більш регламентованою, тоді як європейські методики надавали більше уваги індивідуальному розвитку і свободі дитини. Починаючи з 1950-х років минулого століття, підходи до підготовки вихователів за окремими методиками дошкільної освіти значно різнилися між Радянським Союзом та Західною Європою. Ці відмінності впливали на методи виховання, педагогічні підходи, підготовку кадрів і саму суть дошкільної освіти.

Радянський підхід до підготовки вихователів (1950-1991)

Ідеологічна база. Основою радянської педагогіки була марксистсько-ленінська ідеологія. Виховання дошкільників мало на меті формування колективізму, патріотизму та відданості соціалістичним цінностям. Методики були спрямовані на виховання «нової людини», здатної до праці в умовах соціалістичного суспільства. Ідея виховання «нової людини» захопила багато країн, зокрема німців (до речі: добре знали і глибоко вивчали радянський педагогічний досвід Антона Макаренка, «Педагогічна поема», «Прапори розвиваються на вежах»).

Централізоване управління: Вся система дошкільної освіти була під жорстким контролем держави. Програми, підручники і методичні посібники розроблялися централізовано, що забезпечувало єдині стандарти освіти по всій країні.

Професійна підготовка. Підготовка вихователів здійснювалася в педагогічних училищах і інститутах, де викладання було строго регламентоване. Вихователів навчали за державними програмами, які акцентували увагу на знаннях і навичках, необхідних для реалізації ідеологічно спрямованих виховних завдань.

Практична діяльність. Велика увага приділялася практичній

підготовці вихователів. Вони проходили педагогічну практику у дитячих садках під керівництвом досвідчених наставників.

Розглянемо європейський підхід до підготовки вихователів (1950-1991).

Плюралізм підходів. У Західній Європі існувала значна різноманітність педагогічних методик та філософій виховання. Популярними були методики Монтесорі, Вальдорфська педагогіка, методики Реджіо Емілія, які акцентували увагу на індивідуальному розвитку дитини, автономії та креативності.

Децентралізоване управління: Дошкільна освіта в Європі була менш централізованою, ніж в СРСР. Кожна країна, а нерідко і окремі регіони мали свої власні освітні програми і методики, що дозволяло враховувати культурні та соціальні особливості місцевих громад.

Підготовка фахівців. Підготовка вихователів здійснювалася у різних типах навчальних закладів: університетах, коледжах, спеціалізованих педагогічних школах. Велику увагу приділяли теоретичній підготовці, психолого-педагогічним знанням, вивченню різноманітних методик і підходів до виховання.

Акцент на індивідуальності. Європейські педагогічні програми приділяли значну увагу індивідуальному розвитку кожної дитини. Вихователів навчали враховувати індивідуальні потреби, інтереси і здібності дітей, стимулювати їх самостійність і креативність.

Зробимо порівняння.

Ідеологічний контекст. У Радянському Союзі виховання дітей було тісно пов'язане з політичною ідеологією, тоді як у Європі основний акцент робився на загальні гуманістичні цінності та розвиток особистості.

Стандартизація проти гнучкості: Радянська система була більш стандартизованою і централізованою, в той час як європейський підхід характеризувався більшою гнучкістю і різноманітністю методик.

Підготовка кадрів: У СРСР підготовка вихователів була жорстко регламентована, з акцентом на практичну діяльність та ідеологічну підготовку. Європейські вихователі отримували більш різнобічну освіту, яка включала вивчення багатьох педагогічних підходів і методик.

Фокус на дитині. Європейські методики більше орієнтувалися на індивідуальний розвиток дитини, тоді як радянська система була спрямована на виховання колективізму і суспільної корисності.

Таким чином, різниця в підготовці вихователів між Радянським Союзом та Західною Європою була значною і відображала різні соціальні та культурні контексти цих регіонів. Європа запозичила та адаптувала різні методики з дошкільної освіти, які стали основою для підготовки вихователів та їх роботи з дошкільниками. Деякі з найпопулярніших методик, що активно використовуються зараз, включають такі: Метод Монтесорі: Ця методика, розроблена Марією Монтесорі, підкреслює самостійність дітей, їх природне прагнення до навчання та розвитку через сенсорні матеріали та

діяльність. Вихователі проходять спеціальну підготовку, щоб навчитися створювати середовище, яке стимулює самостійне навчання та підтримує індивідуальні потреби кожної дитини. Вальдорфська педагогіка: Заснована Рудольфом Штайнером, ця методика робить акцент на творчому розвитку та гармонійному розвитку особистості дитини. Педагоги вальдорфських шкіл навчаються працювати з дітьми через мистецтво, ремесла, музику та інші форми творчої діяльності, сприяючи таким чином всебічному розвитку. Реджіо Емілія підхід: Цей підхід виник у місті Реджіо Емілія в Італії та підкреслює важливість проектного навчання, співпраці та дослідницької діяльності. Вихователі за цією методикою навчаються бути співучасниками у навчальному процесі дітей, підтримуючи їх ініціативи та допомагаючи розвивати критичне мислення. Ця методика акцентує увагу на дослідницькому підході до навчання, де діти самі обирають теми для дослідження, а вихователі виступають як фасилітатори процесу. Навчання відбувається через проектну діяльність, що дозволяє дітям глибше занурюватися в теми, які їх цікавлять. Важливою складовою є співпраця з батьками та громадою, що сприяє розвитку соціальних навичок і взаємодії. Методика Фрєобеля: Фрідріх Фрєобель вважається засновником сучасної системи дитячих садків. Його методика акцентує увагу на грі як основному засобі навчання дітей. Вихователі використовують спеціальні навчальні іграшки та матеріали, які сприяють розвитку дрібної моторики, логічного мислення та творчості. HighScope. Цей американський підхід був розроблений Девідом Вейкартом і базується на принципах активного навчання, де діти планують, виконують і аналізують свою діяльність. Вихователі отримують спеціальну підготовку для створення середовища, яке підтримує самостійність та активну участь дітей у навчальному процесі.

Ці методики відзначаються індивідуальним підходом до кожної дитини, акцентом на самостійності, творчому та критичному мисленні, а також інтеграції гри та проектного навчання. Вони забезпечують всебічний розвиток дітей та підготовку вихователів до ефективної роботи в сучасних умовах.

В Європі досвід пострадянського періоду в галузі дошкільної освіти дійсно вивчається і використовується в підготовці вихователів для роботи з дітьми. Зокрема, вивчаються методики, які виникли або розвивалися в пострадянських країнах, такі як система раннього розвитку Льва Виготського.

Методика Виготського, відома своєю теорією соціально-культурного розвитку, вплинула на європейські підходи до дошкільної освіти. Основна ідея цієї методики полягає в тому, що навчання і розвиток дитини відбуваються через соціальну взаємодію. Виготський підкреслював важливість “зони найближчого розвитку” – області, в якій дитина може виконувати завдання з підтримкою дорослого або більш досвідченого ровесника. Ця концепція широко використовується у підготовці вихователів, які навчаються створювати середовище, що стимулює взаємодію і підтримку серед дітей.

Крім того, вивчаються і адаптуються методики, що розвивалися в пострадянських країнах після їхнього розпаду. Наприклад, у Латвії та Литві активно впроваджуються

інноваційні підходи до виховання, що включають елементи традиційної культури та сучасні педагогічні методики. Вихователі в цих країнах використовують інтегративні підходи, що об'єднують кращі практики пострадянського періоду та західних освітніх систем. Таким чином, європейські освітні системи активно вивчають і інтегрують методики пострадянського періоду в підготовку вихователів, зокрема в галузі дошкільної освіти. Це дозволяє створювати багатогранні освітні програми, що враховують різноманітні потреби і особливості розвитку дітей. У Європі активно вивчають та інтегрують методики пострадянського періоду у підготовку вихователів, оскільки багато з цих методик мають доведені результати та ґрунтуються на міцних педагогічних традиціях. Наприклад, у Фінляндії, відома своєю високою якістю освіти, використовуються деякі елементи методики Льва Виготського. Його теорія про зону найближчого розвитку та значення соціальної взаємодії для розвитку дитини активно впроваджується у підготовку вихователів. Фінські педагоги застосовують цю теорію, щоб створювати сприятливе середовище для розвитку дітей, забезпечуючи підтримку та допомогу на різних етапах навчання. У Німеччині також вивчається досвід пострадянського періоду, особливо у контексті дошкільної освіти. Методики, що акцентують увагу на розвиваючому навчанні та важливості гри в освітньому процесі, знайшли застосування у німецьких дитячих садках. Вихователі використовують цю методику для розвитку творчих здібностей дітей, стимулюючи їхню уяву та самовираження через гру. Британські вихователі використовують підходи Монтесорі для стимулювання самостійності дітей та розвитку їхньої здатності до саморегуляції. Наприклад, діти вільно вибирають діяльність у спеціально підготовленому середовищі, що сприяє розвитку їхньої ініціативи та відповідальності. Важливо зазначити, що інтеграція методик пострадянського періоду не означає їх просте копіювання. Європейські системи освіти адаптують ці методики відповідно до своїх культурних та освітніх контекстів, що дозволяє досягти оптимальних результатів у розвитку дітей.

Таким чином, досвід пострадянського періоду у підготовці вихователів для роботи з дітьми активно вивчається та інтегрується в європейські освітні системи, збагачуючи їх новими підходами та методами, які сприяють гармонійному розвитку дитини. Європейські методики дошкільної освіти відзначаються різноманітністю підходів, які орієнтовані на розвиток дитини в гармонії з її природними інтересами та здібностями. Британський підхід до дошкільної освіти представлений методикою EYFS (Early Years Foundation Stage), яка базується на структурованому підході до розвитку дитини через навчання та гру. Ця методика включає в себе сім основних областей навчання, таких як особистісний, соціальний та емоційний розвиток, фізичний розвиток, комунікація та мовлення, грамотність, математика, розуміння світу та виразне мистецтво та дизайн. Вихователя активно спостерігають за дітьми, документуючи їх досягнення та плануючи подальші кроки розвитку на основі індивідуальних потреб. Кожна з цих методик має свої унікальні особливості, які підходять для різних культурних і освітніх контекстів, забезпечуючи гармонійний розвиток дошкільників відповідно

до їхніх індивідуальних потреб і інтересів. «Теорія і методика фізичного виховання та валеологічної освіти». «Методика навчання української мови». «Дошкільна лінгводидактика з методикою організації художньо- мовленнєвої діяльності». «Теорія і методика навчання рідної мови в ЗДО». «Теорія і методика навчання української мови в ЗДО». «Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку». «Основи природознавства з методикою ознайомлення дітей з природою». «Методика проведення занять з народознавства». «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей». «Теорія і методика музичного виховання» дітей дошкільного віку ». «Теорія і методика співпраці ЗДО з родиною». «Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку». «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників». «Методика навчання іноземної мови дітей» .

Під час практики у вищому навчальному закладі майбутній фахівець засвоїв такі обов'язки, як дотримання Статуту освітнього закладу; забезпечення підготовки вихователя за навчальними програмами на рівні обов'язкових вимог Державних та галузевих стандартів; вирішував завдання щодо забезпечення високого рівня проведення організаційних, навчальних, методичних, науково- дослідних робіт.

4.2. Програми розвитку, навчання і виховання.

На дошкільному освітньому просторі є багато Програм, де визначено самоцінність дошкільного дитинства як суспільного феномену, обґрунтовано дитиноцентристський та дошкільнознавчий напрям розвитку, виховання і навчання дитини, за якими працюють тисячі вихователів дошкільних навчальних закладів, а їх передовий педагогічний досвід узагальнюють майбутні викладачі методик дошкільної освіти.

У ХХІ столітті сучасні вихователі дитячих садків використовують різноманітні програми, спрямовані на всебічний розвиток дошкільнят. Однією з основних є програма розвитку дітей раннього віку, яка включає в себе ігрові та навчальні методики, спрямовані на розвиток моторики, мовлення, соціальних навичок та емоційної сфери. Ця програма зазвичай включає заняття з малювання, ліплення, музики, танців та простих наукових експериментів, що допомагають дітям досліджувати світ навколо себе.

Сучасні підходи до розвитку дошкільників: огляд програм

Світ дитинства – це період бурхливого розвитку, коли закладаються основи особистості. Саме тому вибір правильної освітньої програми для дошкільника є надзвичайно важливим. Розглянемо деякі з найпопулярніших програм, які активно використовуються в українських дошкільних закладах та наголошують на різних аспектах розвитку дитини.

Програми, що акцентують на всебічному розвитку:

“Впевнений старт” (2008, 2012): Ця програма спрямована на формування впевненої в собі особистості, готової до шкільного навчання. Вона включає розвиток пізнавальних процесів, мовлення, соціальних навичок, а також фізичну підготовку.

“Українське дошкілля” (1991, 1999, 2005, 2013): Класична програма, яка акцентує на національно-патріотичному вихованні, формуванні любові до рідної мови та культури.

“Я у світі” (2014, 2019): Ця програма орієнтована на розвиток допитливості, творчості та самостійності дитини через дослідження навколишнього світу.

“Зернятко” (2004, 2015): Спрямована на розвиток дітей раннього віку, особливу увагу приділяє сенсорному розвитку, формуванню мовлення та емоційного інтелекту.

“Дитина” (2012): Ця програма охоплює широкий спектр аспектів розвитку дитини від 2 до 7 років і наголошує на взаємозв'язку виховання і навчання.

“Дитина в дошкільні роки” (2011) або сучасна оновлена програма «Впевнений старт»: Ще одна комплексна програма, яка поєднує в собі різноманітні підходи до розвитку дошкільника.

“Соняшник”: Ця програма пропонує всебічний розвиток дитини через гру, дослідження, творчість і спілкування.

Програми, що спеціалізуються на певних напрямках:

“Українотворець” (2008): Спрямована на виховання патріотично свідомих громадян України.

“Англійська мова для дітей дошкільного віку” (2011): Орієнтована на раннє вивчення іноземної мови.

“Кольорові долоньки” (2008): Розвиває художні та творчі здібності дітей через образотворчу діяльність.

Актуальні тенденції в дошкільному вихованні. Сучасні освітні програми все більше орієнтовані на:

Індивідуальний підхід: врахування особливостей кожної дитини.

Розвиток критичного мислення: заохочення дітей до самостійних висновків.

Співпрацю з батьками: спільна робота над розвитком дитини.

Використання інноваційних технологій: гаджети, ігри, інтерактивні дошки.

Формування навичок ХХІ століття: креативність, співпраця, критичне мислення.

Як обрати оптимальну програму?

При виборі програми для своєї дитини варто враховувати:

Вік дитини: різні програми розраховані на різні вікові категорії.

Інтереси дитини: програма має відповідати індивідуальним особливостям дитини.

Мета батьків: що саме ви хочете розвинути у своїй дитині.

Думка педагогів: порадьтеся з вихователями дошкільного закладу. Вибір освітньої програми для дошкільника – це відповідальне рішення. Адже саме в дошкільному віці

закладаються основи особистості. Сучасні програми пропонують широкий спектр можливостей для розвитку дитини, тому важливо обрати ту, яка найбільш відповідає вашим потребам і бажанням. Майбутні фахівця методик дошкільної освіти на попередніх курсах навчання у вищому навчальному закладі вивчали зміст таких програм дошкільної освіти та ознайомлені з історією забезпечення навчально-виховного процесу на освітньому просторі дошкільної освіти.

Знання програм навчання і виховання дітей дошкільного віку й окремих методик дошкільної освіти налаштовує майбутнього вихователя до роботи у сучасному дошкільному закладі на ідеях дитиноцентризму та засадах дитинознавства. Складники, від яких залежить динаміка розвитку дошкільника як особистості, його розумова та емоційно-вольова сфери, рівень упевненості у собі; щоб вихователь був спроможним ознайомити дитину з довкіллям, світом образотворчого мистецтва, мовою, світом числа, форми, простору, часу і т. д.

У ХХІ столітті сучасні вихователі дитячих садків використовують різноманітні програми, спрямовані на всебічний розвиток дошкільнят. Однією з основних є програма розвитку дітей раннього віку, яка включає в себе ігрові та навчальні методики, спрямовані на розвиток моторики, мовлення, соціальних навичок та емоційної сфери. Ця програма зазвичай включає заняття з малювання, ліплення, музики, танців та простих наукових експериментів, що допомагають дітям досліджувати світ навколо себе. Іншою важливою програмою є програма підготовки до школи, яка акцентує увагу на розвитку когнітивних здібностей дітей. Вона включає заняття з розвитку математичних уявлень, формування базових навичок читання та письма, а також логічного мислення. Вихователі використовують інтерактивні ігри, головоломки та спеціальні навчальні матеріали для стимулювання інтересу до навчання. Важливим елементом сучасного дошкільного виховання є використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Дитячі садки все частіше використовують інтерактивні дошки, планшети та комп'ютери для проведення занять. Ці технології допомагають урізноманітнити навчальний процес, роблять його більш цікавим та ефективним для дітей. Наприклад, спеціальні навчальні додатки можуть допомогти дітям вивчати букви, цифри та геометричні форми через ігрові завдання.

Також сучасні програми виховання акцентують увагу на важливості фізичного розвитку та здорового способу життя. Вихователі організовують різноманітні спортивні ігри, зарядки, йогу для дітей, а також заняття з елементами плавання та гімнастики. Фізична активність сприяє зміцненню здоров'я дітей, розвитку координації та витривалості. Не менш важливим є екологічне виховання, яке набирає популярності в сучасних дитячих садках. Програми екологічного виховання включають знайомство дітей з природою, заняття на свіжому повітрі, спостереження за рослинами та тваринами, а також екологічні ігри та проекти. Мета цих програм – виховати в дітях любов до природи та відповідальне ставлення до довкілля. Таким чином, сучасні вихователі дітей дошкільного віку в дитячих садках використовують різноманітні програми,

спрямовані на всебічний розвиток дітей. Вони включають освітні, фізичні, екологічні та технологічні аспекти, що сприяє гармонійному розвитку особистості дитини.

Перелік методик дошкільної освіти, відображає ту максимальну кількість, яку використовують вищі навчальні заклади. Так, наприклад, з чотирнадцяти перелічених методик дошкільної освіти, тільки вісім методик викладають спеціалісти в Маріупольському державному університеті. Існують педагогічні університети, у яких викладають як окремі курси «Методику навчання української мови»; «Теорію і методику навчання рідної мови в ДНЗ»; «Теорію і методику навчання української мови в ДНЗ». Але є педагогічні університети, які вищезазначені курси об'єднали в один інтегральний курс за іншою назвою. Розглянемо докладніше готовність майбутнього фахівця до викладання окремих методик дошкільної освіти.

Готовність майбутнього вихователя викладати методики для дітей включає кілька ключових аспектів, які визначають його професійну компетентність. Це комплекс знань, навичок, особистісних якостей і педагогічної майстерності. Перш за все, важливою складовою є глибокі теоретичні знання з фахових дисциплін. Вихователь повинен добре розуміти основні поняття, принципи та методи своєї предметної області, а також володіти сучасними досягненнями науки і практики. Наступний важливий аспект – це володіння методиками викладання. Вихователь повинен знати різні методи і прийоми навчання, адаптовані до вікових особливостей дітей. Це включає в себе вміння розробляти і реалізовувати навчальні програми, підбирати відповідні засоби навчання, використовувати інтерактивні технології і організовувати групову та індивідуальну роботу з дітьми. Важливим критерієм готовності є також педагогічна майстерність, яка включає здатність до творчого підходу в навчанні, вміння мотивувати дітей, створювати позитивний психологічний клімат в класі, вирішувати конфліктні ситуації і підтримувати дисципліну. Вихователь повинен бути здатним до рефлексії своєї діяльності, аналізувати результати навчання і вносити корективи в свою роботу. Таким чином, готовність майбутнього вихователя до викладання методик фахових дисциплін включає не тільки знання і навички, але й широкий спектр особистісних якостей і професійних компетенцій, що забезпечують ефективність його педагогічної діяльності і сприяють всебічному розвитку учнів.

4.3. Фахові методики з дошкільних дисциплін

Методика фізичного виховання дітей дошкільного віку.

У навчальних планах вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку бакалавра як вихователя за спеціальністю «Дошкільна освіта» є різні назви цього курсу, наприклад: «Методика викладання дисциплін оздоровчого спрямування» або «Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку». Аналіз навчальних програм за цим курсом викладання окремої методики дошкільної освіти дає можливість узагальнити цей зміст.

Майбутній фахівець знає теоретичні основи організації фізичного виховання, збереження та зміцнення здоров'я дітей у системі дошкільної освіти, закономірності фізичного виховання й управління розвитком дитини від народження до шести (семи) років, організацію рухової активності, гігієнічні й загартувальні основи дитячого організму та праці провідних вітчизняних фахівців (Т. Андрющенко, О.Багінська, О.Богиніч, Е.Вільчковський, С.Гавришко, І. Кліш, Н.Денисенко, Л.Сварковська, В.Поліщук, О.Потужній, Ю.Шевченко).

Студент магістратури після її закінчення володіє системою розвивальних, навчальних, виховних завдань зі зміцнення здоров'я дитини та може навчити вихователя забезпечити гармонійний розвиток усіх його систем під час організації руху, використовуючи дитячий руховий досвід. Він може виконувати систему навчальних завдань, у безпечному й оптимальному режимі здійснювати рухову діяльність дошкільників, дбаючи про їх здоров'я, дотримуватись статево-рольових стандартів поведінки; підготувати його до методично правильного виконання системи оздоровчих, виховних, освітніх напрямів програми виховання, використовуючи рухливі та спортивні ігри, вправи спортивного характеру, фізкультурно-оздоровчі заходи, заняття з фізичної культури; сформувати у вихователя знання про нормативну та варіативні програми фізичного виховання дошкільників, підготувати його до планування й обліку роботи з фізичного виховання у дошкільному навчальному закладі, використовуючи систему перспективного та календарного планування.

Випускник магістратури може підготуватися для роботи:

з дітьми 2 і 3-го року життя (здійснювати правильно руховий режим та розвивати природні види рухів дітей, проводити оздоровчо-загартувальні процедури, виховувати культурно-гігієнічні навички у дітей);

з дітьми 4-го року життя (здійснювати загартування з використанням природних факторів, проводити щоденно фізкультурно-оздоровчу роботу, правильно виконувати вправи за основними рухами: ходьби, бігу, стрибків, кочення, кидання, ловіння; повзання та лазіння, рівноваги; виконувати загально-розвивальні вправи; послідовно охарактеризувати рухливі ігри та ігрові вправи: ігри з ходьбою, бігом, рівновагою; ігри з повзанням і лазінням, ігри зі стрибками, ігри на орієнтування в просторі);

з дітьми 5-го року життя (зміцнення здоров'я дитини за допомогою водних процедур, перебування дітей на свіжому повітрі; виховання культурно-гігієнічних навичок у дошкільників під час прийому їжі, умивання, одягання; прищеплення навичок методично правильного виконання вправ в основних рухах та загально-розвивальних вправ з різних вихідних положеннях, додаючи танцювальні вправи, шиккування та перешиккування; рухливі ігри та ігрові вправи, вправи спортивного характеру: катання на санчатах, на велосипеді, педагогічно грамотно демонструвати методику здійснення пішохідних переходів);

з дітьми 6-го року життя (досягати чіткості у виконанні фізичних вправ, додержання дошкільниками правил рухливих ігор, виконувати стрибки з висоти та в довжину з

розбігу, підкидати та ловити м'яч, вправляти дітей у катанні на велосипеді; розвивати рухову швидкість, спритність, загальну витривалість, силу і гнучкість; ознайомити і навчити вихователя грати у городки, баскетбол, бадмінтон та додержуватися правил, які згодом будуть необхідні для засвоєння дошкільниками; доглядати за спортивним інвентарем);

з дітьми 7-го року життя (удосконалення дитячих навичок з ходьби, бігу, стрибків, кидання, лазіння, рівноваги; навчити ходити широким кроком, бігати легко і ритмічно; розвивати окомір і влучність у різних видах кидання; лазити по канату, шесту; шикуватися і перешиковуватися на місці, під час ходьби бігу; методично правильно розвивати рухові якості: швидкість, спритність, гнучкість; підтримувати у дітей інтерес до занять фізкультурою, брати участь у рухливих іграх; продовжувати ознайомлення з різними видами спорту).

Підготовлений випускник магістратури може діагностувати фізичний розвиток від 2-х до 7-ми років життя дитини та рухову підготовленість.;

Прикладом контрольних завдань для майбутнього фахівця з методики фізичного виховання дітей дошкільного віку, які він може успішно виконати після закінчення магістратури, можуть бути такі:

Розширений план роботи над темою “Фізичне виховання дітей переддошкільного віку”

1. Теоретична частина

Аналіз вікових та індивідуальних особливостей дітей переддошкільного віку:

- Фізичний розвиток: особливості будови тіла, рухові можливості.
- Психічний розвиток: сприйняття, увага, пам'ять, мислення, мова.
- Соціальний розвиток: взаємодія з дорослими та ровесниками.

Значення фізичного виховання для всебічного розвитку дитини:

- Здоров'язбереження та зміцнення організму.
- Розвиток рухових навичок і координації.
- Формування правильної постави.
- Емоційний розвиток.
- Соціалізація.

Основні принципи фізичного виховання дітей переддошкільного віку:

- Доступність.
- Систематичність.
- Послідовність.
- Індивідуальний підхід.
- Комплексність.

Сучасні підходи до фізичного виховання:

- Ігрова діяльність.

- Здоров'язберезувальні технології.
- Рухова активність протягом дня.
- Співпраця з батьками.

2. Практична частина

Розробка комплексу фізичних вправ:

- Для ранкової гімнастики.
- Для проведення фізхвилинок.
- Для індивідуальних занять.

Підбір дидактичного матеріалу:

- Іграшки, м'ячі, обручі.
- Спортивний інвентар.
- Музичний супровід.

Організація фізичного виховання в умовах сім'ї:

- Консультації для батьків.
- Розробка рекомендацій для домашніх занять.

3. Оцінювання ефективності фізичного виховання

Способи оцінювання фізичного розвитку:

- Антропометричні виміри.
- Спостереження за руховою активністю.
- Аналіз результатів рухових проб.

Критерії оцінки:

- Динаміка фізичного розвитку.
- Рівень розвитку рухових навичок.
- Стан здоров'я.
- Емоційний стан.

4. Методична робота

- Аналіз науково-методичної літератури.
- Участь у методичних об'єднаннях.
- Пошук інноваційних підходів до фізичного виховання.
- Розробка практико-орієнтовного плану за темою «Розвиток рухових якостей у дітей дошкільного віку»

Мета: Систематизувати знання про розвиток рухових якостей у дітей дошкільного віку та розробити практичні рекомендації для педагогів.

Зміст:

1. Теоретичні основи розвитку рухових якостей у дітей дошкільного віку:

- Поняття про рухові якості.
- Вікові особливості розвитку рухових якостей.
- Фактори, що впливають на розвиток рухових якостей.

2. Методи і засоби розвитку рухових якостей:
 - Вправи на силу, швидкість, витривалість, гнучкість, координацію.
 - Ігри рухливі, спортивні.
 - Фізкультхвилинки.
3. Практичні завдання:
 - Розробка комплексу вправ для розвитку сили у дітей старшої групи.
 - Підбір рухливих ігор для розвитку швидкості у дітей середньої групи.
 - Складання фізкультхвилинки для розвитку координації у дітей молодшої групи.
4. Оформлення результатів роботи:
 - Презентація розроблених матеріалів.
 - Обговорення результатів.
5. Очікувані результати:
 - Систематизація знань про розвиток рухових якостей у дітей дошкільного віку.
 - Розробка практичних рекомендацій для педагогів.
 - Покращення якості фізичного виховання в дошкільному закладі.

4. Розробка перевірочних запитань для самопідготовки за темою «Рухливі та спортивні ігри як засіб фізичного розвитку дитини»

Які види рухливих ігор ви знаєте?

Яка роль рухливих ігор у фізичному розвитку дитини?

Як підбирати рухливі ігри відповідно до віку дітей?

Які правила безпеки необхідно дотримуватися під час проведення рухливих ігор?

Як можна урізноманітнити рухливі ігри?

Які спортивні ігри можна використовувати в роботі з дітьми переддошкільного віку?

Які адаптації спортивних ігор до вікових особливостей дітей ви можете запропонувати?

5. Розробка плану проведення за темою «Планування роботи з фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку»

Постановка мети і завдань:

Формування уявлення про особливості фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Ознайомлення з основними принципами планування фізкультурно-оздоровчої роботи.

Набуття практичних навичок складання перспективного і поточних планів.

1. Теоретична частина:

- Вікові особливості дітей старшого дошкільного віку.
- Вимоги Базового компонента дошкільної освіти.

- Принципи складання планів.
2. Практична частина:
- Аналіз зразків перспективного і поточних планів.
 - Самостійна розробка фрагментів плану.
 - Обговорення і корекція розроблених планів.

6. Розробка термінологічного словника за темою «Організація і керівництво системою фізичного виховання в дошкільному закладі комбінованого типу»

Фізичне виховання: ...

Дошкільний заклад комбінованого типу: ...

Фізкультурно-оздоровча робота: ...

Рухова активність: ...

Фізкультурне заняття: ...

Рухливі ігри: ...

Спортивні ігри: ...

Фізкультхвилинки: ...

Гімнастика: ...

Фізкультурне свято: ...

Методист з фізичного виховання: ...

Інклюзивне фізичне виховання: ...

Здоров'язберезувальні технології: ...

Терміни необхідно визначити і розкрити їх зміст відповідно до сучасних підходів до фізичного виховання.

7. Складання анотованого списку нормативних документів, що регулюють процес фізичного виховання дітей дошкільного віку

Базовий компонент дошкільної освіти: ...

Санітарні норми і правила: ...

Програми з фізичного виховання: ...

Інші нормативні документи: ...

Список документів необхідно постійно оновлювати з урахуванням змін у законодавстві.

8. Розробка структури проведення за темою «Розрахунок моторної та загальної щільності занять з фізичного виховання у кожній віковій групі дошкільного навчального закладу»

1. Теоретична частина:

- Поняття моторної та загальної щільності заняття.
- Значення моторної та загальної щільності для ефективності заняття.
- Методи розрахунку моторної та загальної щільності.

2. Практична частина:

- Аналіз конспектів занять.
- Самостійний розрахунок моторної та загальної щільності.
- Обговорення результатів.

9. Розробка структури методичних порад для самостійного опрацювання теми «Функції методиста ЗДО в методичному керівництві фізичним вихованням дошкільників»

Роль методиста в організації фізичного виховання:

- Планування і організація методичної роботи.
- Консультативна допомога вихователям.
- Аналіз і узагальнення педагогічного досвіду.
- Підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Методи і форми методичної роботи:

- Семінари, тренінги.
- Відкриті заняття.
- Консультації.
- Майстер-класи.

10. Визначення авторських критеріїв оцінювання знань дітей з окремих тем теорії і методики фізичного виховання дітей дошкільного віку:

- Знання основних понять і термінів.
- Вміння аналізувати і узагальнювати інформацію.
- Практичні навички (складання комплексів вправ, підбір ігор тощо).
- Творчий підхід до вирішення завдань.

Критерії оцінювання можуть варіюватися залежно від віку дітей та конкретної теми.

Оскільки ми вже детально розглянули теоретичну базу та практичні аспекти фізичного виховання дітей дошкільного віку, перейдемо до більш конкретних завдань та прикладів.

11. Розробка сценарію фізкультурного свята для дітей старшої групи

Тема свята: Наприклад, “Олімпійські ігри в дитячому садку”.

Мета: Закріплення рухових навичок, виховання командного духу, розвиток творчих здібностей.

Структура сценарію:

- Вступна частина (парад, привітання).
- Основна частина (змагання, естафети, ігри).
- Заключна частина (нагородження, підведення підсумків).

Обладнання:

- Спортивний інвентар, костюми для учасників.

12. Створення банку даних рухливих ігор та вправ для різних вікових груп

Систематизація ігор: за віком, тематикою, розвитком певних рухових якостей.

Опис ігор: правила, необхідний інвентар, варіанти ускладнення.

Розробка карток з описом ігор.

13. Розробка методичних рекомендацій для батьків щодо організації фізичної активності дітей вдома

Важливість рухової активності для дітей: вплив на здоров'я, розвиток, поведінку.

Прості ігри та вправи, які можна проводити вдома.

Створення сприятливого середовища для рухової активності вдома.

14. Співпраця з іншими фахівцями дошкільного закладу (логопедом, музичним керівником, психологом) у контексті фізичного виховання

Спільні заходи: інтегровані заняття, проекти.

Обмін досвідом: проведення майстер-класів, семінарів.

15. Самоосвіта та підвищення кваліфікації

Вивчення наукової літератури з фізичного виховання.

Участь у курсах підвищення кваліфікації.

Відвідування семінарів, конференцій.

16. Моніторинг і оцінювання ефективності фізичного виховання

Способи оцінювання: спостереження, тести, анкетування.

Показники ефективності: рівень фізичної підготовленості, стан здоров'я, інтерес до фізичної культури.

Крім того, можна розглянути такі теми:

- Фізичне виховання дітей з особливими потребами.
- Використання сучасних технологій у фізичному вихованні (інтерактивні дошки, сенсорні кімнати).
- Створення розвивального середовища для фізичної активності дітей.
- Профілактика травматизму під час фізичних занять.

У майбутнього фахівця є глибокі теоретичні знання про освітні завдання курсу методики навчання рідної мови дошкільників (мова матинки або родини де народилась дитина і зростає у перші роки свого життя); про об'єкт, наукові засади; філософські, природничі, психологічні, лінгвістичні, педагогічні зв'язки дошкільної лінгводидактики; про роль рідної мови в житті дитини та її функціональні характеристики; про сутність розробки психологічних і теоретичних засад та провідні напрями досліджень у галузі дошкільної лінгводидактики; закономірності та педагогічні принципи, наочні засоби, методи навчання рідної мови дітей дошкільного віку; про теоретико-методичні

основи, які розробляли провідні вчені (О. Аматьєва, А.Аніщук, А.Богущ, Н. Гавриш, С.Дем'яненко, В.Коник, Т.Котик, К.Крутий, В.Захарченко,

І. Зотова, Н.Маковецька, С.Ласунова, Ю.Ляховська, Н.Луцан, І. Луценко, Н.Савінова, Л.Михайлова, А.Омеляненко, Т.Постоян, Н.Попова, Ю.Руденко, О.Трифоновна).

Майбутній фахівець може підготуватися до роботи:

з дітьми 2, 3-го року життя (розуміти мову дорослих: слова, речення, розповіді; вимовляти звуконаслідувальні, полегшені слова, речення з двох-трьох слів; оволодіти вимогою звуків);

з дітьми 4-го року життя (оволодіння вимовою шиплячих звуків та звука л; розрізняти слова за звуковим складом, виділяти перший звук у слові; вживати різні частини мови: іменники, дієслова, прикметники, займенники; будувати відповіді-розповіді з трьох-чотирьох речень, складати короткі оповідання та казки);

з дітьми 5-го року життя (добирати синоніми, антоніми; оволодіти вимовою звука р; виділяти перший та останній звуки у слові, добирати слова із заданим звуком; складати розповіді з п'яти-восьми речень описового та сюжетного характеру);

з дітьми 6-го року життя (утворювати споріднені слова, виділяти послідовність слів у реченні, складів та звуків у словах, визначати голосні й приголосні звуки; повно, послідовно і логічно складати розповіді – описи; творчі розповіді, сюжетні оповідання з 10–15 речень); з дітьми 7-го року життя (робити звуковий аналіз слів; знати алфавітну назву букв та їх звукове позначення; читати уголос невеличкі тексти; працювати в зошиті та орієнтуватися на сторінці; самостійно складати описові, сюжетні розповіді, розповіді-міркування, вигадувати реалістичні та фантастичні сюжети) [11].

Прикладом контрольних завдань для майбутнього викладача з теорії і методики навчання рідної мови у ЗДО, які він може успішно виконати після закінчення магістратури, можуть бути такі:

1. Скласти основні тези за темою «Теоретико-методологічні основи лінгводидактики».
2. Конкретизувати освітні, навчальні, розвивальні й виховані завдання відповідні цілі за темою «Зміст навчання рідної мови дошкільників у різних вікових групах».
3. Систематизувати методи та методичні прийоми для проведення заняття щодо вивчення нового матеріалу з теми «Методика словникової роботи в дошкільному навчальному закладі».
4. Анотувати список сучасних джерел з теми «Навчання грамоти старших дошкільників».
5. Скласти словник з вивчення теми вихователем «Роль рідної мови у житті дошкільника та її основні функції».

Методика навчання української мови в дитячих закладах.

У вищих навчальних закладах які здійснюють підготовку вихователя, є інша назва цього курсу: «Теорія і методика навчання української мови в ЗДО». Узагальнивши їх зміст, можна відзначити, що в результаті їх вивчення майбутній фахівець добре знає теоретичні та методичні засади цієї методики, ознайомлений з дидактичними основами та принципами навчання української мови як державної, особливостями формування вмінь мовленнєвої діяльності дошкільників в умовах Південного (Запорізька, Херсонська, Одеська, Миколаївська області та Автономна Республіка Крим) та Східного (Луганська, Харківська, Донецька, Дніпропетровська області) регіонів України.

Він глибоко знає особливості формування вмінь мовленнєвої діяльності дошкільників, його науково-методичне забезпечення та може на практиці застосувати власні знання в підготовці вихователів для роботи в дошкільних навчальних закладах; має теоретичні знання з української фонетики, лексики, граматики порівняно з іншою, правила української літературної мови, має сучасний погляд на застосування системи методів та методичних прийомів, які використовуються в лінгводидактиці; використовує методи навчання української мови, такі як імітаційний, репродуктивний, оперативний, продуктивно-творчий та ін.; застосовує комунікативний підхід у розробці циклу занять з української мови; може підготувати вихователя до роботи з дошкільниками з розвитку зв'язного мовлення як монологічного та діалогічного, словникової роботи та збагачення словника, звукової культури мови, розвитку фонематичного слуху, мовного дихання, звукового аналізу слова, надати знання про граматичну побудову слова, правильного вживання граматичних форм слів, граматики.

Дидактичні основи та принципи навчання української мови в дошкільних навчальних закладах

Доповнення: Дослідити історичний розвиток дидактики дошкільної лінгводидактики. Проаналізувати сучасні тенденції та інноваційні методики.

Приклад: Створити таблицю, в якій порівнюються традиційні та сучасні підходи до навчання української мови в дошкільному закладі.

Картотека наукових джерел

Доповнення: Скласти бібліографічний опис кожного джерела. Визначити ключові ідеї та внесок кожного дослідника в розвиток дошкільної лінгводидактики.

Приклад: Створити електронну базу даних з анотаціями до кожного джерела, з можливістю пошуку за автором, темою, роком видання.

План комбінованого заняття

Доповнення: Розробити детальний сценарій заняття з урахуванням вікових особливостей дітей, інтеграції освітніх галузей та використання різних методів і прийомів.

Приклад: Створити презентацію до заняття з використанням мультимедійних засобів.

Методичні рекомендації

Доповнення: Розробити систему вправ для закріплення теоретичного матеріалу. Підготувати тестові завдання для самоконтролю.

Приклад: Створити інтерактивну платформу для самостійного вивчення студентами різних програм.

Анотації до методичних розробок

Доповнення: Проаналізувати ефективність запропонованих методик. Визначити сильні та слабкі сторони кожної розробки.

Приклад: Створити таблицю порівняльного аналізу різних методик.

Фрагмент заняття

Доповнення: Розробити систему вправ для відпрацювання граматичних форм в різних видах мовленнєвої діяльності (розповідь, діалог, монолог).

Приклад: Зняти відеофрагмент заняття для подальшого аналізу.

Запитання для спостереження

Доповнення: Розробити критерії оцінювання ефективності заняття.

Приклад: Створити анкету для вихователя з метою збору зворотного зв'язку.

Теми лабораторних робіт

Доповнення: Розробити детальні інструкції до виконання кожної лабораторної роботи.

Приклад: Створити портфоліо з результатами виконання лабораторних робіт.

Завдання для самостійної роботи

Доповнення: Розробити систему оцінювання самостійних робіт.

Приклад: Створити банк тестових завдань для перевірки знань студентів.

Словник

Доповнення: Додати приклади використання слів у мовленні дітей.

Приклад: Створити картки зі словами та картинками для наочності.

Додаткові завдання, які можна включити:

Розробка проекту: Наприклад, створення авторської методичної розробки для розвитку мовлення дітей з особливими потребами.

Аналіз наукових статей: Написання рецензії на сучасні дослідження в галузі дошкільної лінгводидактики.

Створення портфоліо майбутнього вихователя: Збір матеріалів, що демонструють теоретичні знання та практичні навички.

Розробка онлайн-курсу: Створення інтерактивного курсу для підвищення кваліфікації вихователів.

Загальні рекомендації:

Індивідуалізація завдань: Враховувати індивідуальні особливості студентів та їхні наукові інтереси.

Інтеграція теорії і практики: Поєднувати теоретичні знання з практичними завданнями.

Використання сучасних технологій: Заохочувати студентів до використання комп'ютерних програм, онлайн-ресурсів.

Формування навичок самостійної роботи: Розвивати в студентів здатність до само-навчання та самоконтролю.

Створення сприятливого навчального середовища: Сприяти активній участі студентів у навчальному процесі, створенню атмосфери взаємодопомоги і співпраці.

Майбутній фахівець на достатньому рівні має знати форми фольклору, літературні твори, літературні жанри: вірші, казки, оповідання; методику роботи з дитячою книгою, художнім текстом, створювати організаційно-педагогічні умови розвитку художньо-мовленнєвої діяльності дошкільників на засадах наукових праць провідних фахівців (А. Богуш, В.Глюцер, Є. Тіхеєва, Н.Орланова, О.Ушакова, Л.Фесенко, А.Чулкова); на достатньому рівні розуміти процеси сприймання, запам'ятовування і відтворення дітьми дошкільного віку змісту художніх творів; знати емоційну складову дитини в аспекті цілісного сприймання художнього тексту, авторських та народних творів.

Він може сформувати у вихователя методичні уміння та навички роботи з:

дітьми 2, 3-го року життя (розуміти зміст коротеньких народних казок, читати коротенькі віршики, оповідання, пісні українських авторів за доступними сюжетами, виразно читати вірші, пісні, забавлянки; використовувати показ різних видів театрів та разом з дітьми відтворювати показ окремих дій за сюжетом);

дітьми 4-го року життя (позитивне ставлення до дитячої книги, до художнього тексту, формування дитячого інтересу до інсценувань текстів, театралізування творів);

дітьми 5-го року життя (зачувати лічилки, заклички, запам'ятовувати художні твори, розвивати інтерес до книжки, культивувати право дитини на свої літературні уподобання; конкретизувати розвивальні, навчальні та виховні завдання у плануванні занять);

дітьми 6-го року життя (використовувати різні організаційні форми, загальні та специфічні методи, які налаштовують педагога на дитячу художню творчість, на засвоєння дітьми малих фольклорних форм, казок, поезії; художнє читання і розповідання дітям, проведення бесід; організація роботи з художніми ілюстраціями, театральних вистав, інсценування художніх творів; здійснити взаємозв'язок завдань між різними методиками, наприклад, використовуючи специфічні засоби виразності слова та музики при виконанні музично-мовленнєвих або образотворчо-мовленнєвих вправ

та засвоєння елементів методики проведення музичних та образотворчих занять із включенням літературних творів, літературних текстів, книжкових ілюстрацій);

дітьми 7-го року життя (методично правильно розповідати казки, читати оповідання, складати з дітьми казки, описові загадки, заучувати вірші, розігрувати забавлянки, рольове розігрування ігри-драматизації, показувати дитячі відеофільми за казковим, поетичним змістом і т. д.);

Прикладом контрольних завдань для майбутнього фахівця з методики організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку у ДНЗ, які він може успішно виконати після закінчення магістратури, можуть бути такі:

Довідковий матеріал.

Методика викладання курсу «Основи природознавства з методикою ознайомлення дітей з природою».

Майбутній фахівець на достатньому рівні знає основні теоретичні положення методики, педагогічні засади та практичні рекомендації ознайомлення дітей з природою, усвідомлює комплекс завдань, спрямованих на використання природи для всебічного розвитку дітей, формування у дошкільників знань про біоценози лісу, луків, водоймів, степу, парку тощо, може ефективно навчити вихователя словесним, наочним, практичним методам ознайомлення дітей з живою та неживою природою, її рослинним, тваринним світом; усвідомлює комплекс завдань, спрямованих на використання природи для всебічного розвитку дітей з використанням наукових праць провідних фахівців (Л. Буркова, С.Веретеннікова, В.Ворошилова, І. Комарова, Г. Марочко, Л. Міщик, В.Маршицька, Н.Лисенко, Т.Науменко, С.Ніколаєва, З.Плохій, Н.Рижова, М.Роганова, Т.Христовська, О.Янковська).

Він знає у системі зміст цього курсу, його місце та функції в підготовці вихователя дошкільного навчального закладу; знає предмет, завдання курсу та його зв'язок з іншими дисциплінами; може використати систему лекцій, семінарів, практичних та лабораторних занять для послідовного ознайомлення вихователя з інформацією про вікові можливості дитини щодо пізнання рослинного й тваринного світу, явищ природи та природних об'єктів, розуміння життєдіяльності людини у природі та Всесвіті.

Майбутній фахівець вміє ефективно підготувати вихователя до реалізації основних освітніх завдань, зокрема розвивальних: підтримувати стійкий інтерес до природи, її об'єктів, станів та природних явищ, формувати цілісний погляд на природу як живий організм, екологічний світогляд; навчальних завдань, таких як розширення уявлення про природу планети Земля, її клімат, ландшафт, водойми, формувати розуміння різноманітності тваринного та рослинного світу; виховувати цілісне ставлення до природи, впливати на формування природо-доцільної поведінки та брати участь у природоохоронній діяльності; може ефективно використовувати дидактичні засоби для ознайомлення вихователя з системою освітніх завдань, які мають розвивальну, навчальну та виховну сутність у дошкільному закладі; уміє здійснити взаємозв'язок

між лекційним заняттям та практичним або лабораторним; володіє методикою підготовки до практичних і лабораторних занять та методикою їх проведення серед студентів; знає алгоритм підготовки до основних видів занять у ЗВО; може організовувати наукові проблемні групи студентів та визначати основні напрями експериментальних досліджень та знає методику їх проведення; знає структуру методики ознайомлення дітей з природою; може систематизувати наукову та методичну літературу та створювати картотеку довідкової літератури для організації самостійної роботи з підготовки вихователя; має поглиблену практичну й наукову підготовку до формування екологічної культури вихователів та може організовувати проведення польових практик з названого курсу; володіє методикою та критеріями оцінювання підготовки вихователя на польових практиках.

Майбутній фахівець може підготувати вихователя до роботи з:

дітьми 2, 3-го року життя (орієнтуватися у неживій і живій природі, формувати інтерес до естетичного її сприймання та позитивного, емоційного ставлення до неї; формувати конкретні й елементарні уявлення про рослини і тварини);

дітьми 4-го року життя (спостерігати за природою, встановлювати прості причинні залежності між неживою та живою природою; доглядати за тваринами і рослинами);

дітьми 5-го року життя (спостерігати за сезонними особливостями стану об'єктів та явищ неживої природи, знати причини їх змін; розрізняти за головними ознаками об'єкти живої і неживої природи; доглядати за рослинами, тваринами, городом і квітником);

дітьми 6-го року життя (розуміти значення природи в житті людини, розпізнавати тварин та птахів місцевості; формувати узагальнене уявлення про свійських тварин і тварин віддалених регіонів; розуміти особливості росту та розмноження рослин; доглядати за тваринами куточка природи, городом, квітником);

дітьми 7-го року життя (формувати уявлення про сонце, воду, повітря, землю; орієнтуватися у рослинному й тваринному світі найближчого природного оточення; встановлювати послідовну причинну залежність між ними; брати посильну участь у збереженні природи та її охороні) [11].

Прикладом контрольних завдань для майбутнього викладача з теорії і методики ознайомлення дітей дошкільного віку з природою, які він може успішно виконати після закінчення магістратури, можуть бути такі:

Розробка плану з теми «Основні завдання методики ознайомлення дітей дошкільного віку з природою»

Створити розширений план, включаючи основні концепції, підходи, методи та форми роботи з дітьми різних вікових груп.

Методична консультація для вихователя за темою «Характеристика куточка живої природи в групі дошкільного навчального закладу»

Підготувати рекомендації щодо організації куточка живої природи, підбору об'єктів, матеріалів та умов для ефективного ознайомлення дітей із природою.

Систематизація методичної літератури за темою «Ділянки у ЗДО при ознайомленні дітей з природою»

Зібрати, класифікувати й упорядкувати літературні джерела для індивідуальних консультацій і написання курсових робіт.

Підготовка перевірочних запитань за темою «Організація спостережень дітей у живій та неживій природі»

Скласти запитання з урахуванням ускладнення завдань для кожної вікової групи, від молодшої до старшої.

Методичні поради за темою «Праця дітей у природі та методика її організації»

Розробити рекомендації для вихователів, акцентуючи увагу на практичних аспектах організації праці дошкільників у природному середовищі.

План практичного заняття за темою «Досліди дітей як метод ознайомлення з природою»

Підготувати структуру заняття з чітким визначенням методів, мети й етапів виконання дослідів.

Розгорнутий план-конспект семінару-обговорення на тему «Форми організації роботи з ознайомлення дітей із природою»

Включити аналіз різних форм роботи, таких як прогулянки, екскурсії, досліді, бесіди тощо.

Картотека нормативних, наукових і методичних джерел за темою «Керівництво методичною роботою з ознайомлення дошкільників із природою»

Зібрати сучасні джерела для використання завідувачами та методистами дошкільних закладів.

План лабораторного заняття за темою «Засоби фіксації знань дошкільників про живу природу»

Розробити завдання для використання дошкільниками таких засобів, як малюнки, аплікації, схеми, фотографії тощо.

Обґрунтування інтерактивних методів для просемінарів і спецсемінарів

Запропонувати методи й прийоми, які сприятимуть активному залученню вихователів до обговорення методики дошкільної освіти.

Методика проведення дослідів із природними об'єктами

Розробити рекомендації для вихователів щодо організації дослідів:

Тема «Сонце»: спостереження за рухом сонця з використанням дерева, крейди та сонячної погоди.

Тема «Вода та її властивості»: дослідження різних температур води (холодна, тепла, гаряча).

Тема «Ґрунт та його властивості»: проведення дослідів із визначення властивостей ґрунту

Методика проведення занять з народознавства.

У вищих навчальних закладах, які здійснюють підготовку вихователя за спеціальністю «Дошкільна освіта», цей курс може мати іншу назву, наприклад

«Методика викладання народознавства в дошкільному закладі». Узагальнивши зміст курсів, можна говорити про те, що в результаті їх вивчення майбутній викладач ознайомлений з теоретичними засадами народознавства та історією української етнопедагогіки, національними традиціями, культурою та побутом народу України; з малими жанрами українського фольклору, з українськими обрядовими піснями; українськими національними святами та обрядами, спираючись на наукові праці провідних фахівців (О. Батухтіна, О.Безсонова, А.Богуш, Н.Гавриш, Г.Григоренко, Н.Лисенко, Л.Калуська, В.Лаппо, В.Ніколаєнко, Л.Редькіна, Н.Рогальська, С.Світлична).

Він може використовувати власні гностичні функції щодо ознайомлення вихователя з українською національною культурою, літературою, символікою, оберегами, звичаями та традиціями; може навчити вихователя складати сценарії та розробляти заняття з народознавства стосовно кожної вікової групи дошкільників; може ознайомити вихователя з малими жанрами українського фольклору: колісанки, забавлянки, скоромовки, лічилки; з українськими обрядовими піснями; українськими національними святами та обрядами весняно-літнього, осінньо-зимового циклів; з народними іграми та методикою їх використання у роботі з дітьми; здійснити міжпредметний зв'язок: створення системи мовленнєвих завдань у народознавчій роботі з дошкільниками, підбір українських народних приказок, прислів'їв та загадок для дошкільників, систематизування прозивалок, мовчанок, мирилок для міжособистого спілкування дітей.

Прикладом контрольних завдань для майбутнього викладача з методики викладання народознавства в дошкільному закладі, які він може успішно виконати після закінчення магістратури, можуть бути такі:

Довідковий матеріал. Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей.

У навчальних планах вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку бакалавра за спеціальністю «Дошкільна освіта», цей курс може мати іншу назву, наприклад, «Викладання методик образотворчої діяльності та розвитку художньої творчості».

Узагальнивши зміст курсів, можна відзначити, що в результаті їх вивчення майбутній викладач глибоко знає основи теорії та історії образотворчого мистецтва, особливості розвитку творчих здібностей та шляхи формування інтересу до різних видів образотворчої діяльності у дошкільників завдяки працям провідних фахівців (Е. Белкіна, Н.Ветлугіна, Ю.Демидова, В.Ждан, С.Журов, Т.Казакова, Т.Комарова, В.Мухіна, В.Моляко, Л.Парамонова, Г.Підкурғанна, В.Сухомлинський, О.Удіна, Г.Урадовських, Г.Усова). Він є підготовленим до навчання вихователів щодо здійснення художньо-естетичного та творчого розвитку дошкільників засобами образотворчого мистецтва і

зображувальної діяльності; глибоко знає основи теорії й історії образотворчого мистецтва, особливості розвитку творчих здібностей та шляхи формування інтересу до різних видів образотворчої діяльності у дошкільників. На семінарських, практичних та лабораторних заняттях може довести вихователям природну поліхудожність дитини, її емоційність, сенсорну сприйнятливність; на лекціях може сформувати у вихователя систему освітніх завдань щодо формування у свідомості дитини особистісної художньої картини світу, збагачення тактильних відчуттів, забезпечення емоційного переживання у роботі з художніми матеріалами при предметному, сюжетному та декоративному зображенні дійсності; уміє активно залучати вихователів до науково-дослідної роботи в галузі образотворчої діяльності дошкільників та може активізувати їхні потреби в саморозвитку в теорії та практиці образотворчого мистецтва засобами малювання, ліплення, аплікації, конструювання, декорування, дизайну; володіє різноманітними технологіями залучення вихователів до образотворчої діяльності, може активно впливати на формування художньо-образного мислення та вміння використовувати різні засоби образотворчої діяльності; може навчити вихователя планувати та проводити заняття із зображувального мистецтва; навчити вихователя здійснювати діагностику розвитку художніх вмінь у дошкільників та естетичних здібностей за такими показниками, як: художньо-естетичний розвиток, художньо-естетичне самовираження, сприйнятливність до зорових вражень та гармонії форми й кольору, допитливість до творів мистецтва, креативність як спосіб перетворення предмета для отримання нового образу, самовладання та дотримання правил поведінки у музеях.

Майбутній фахівець може підготувати вихователя до роботи з:

дітьми 3-го року життя (на малюванні: зображувати предмети навколишньої дійсності, використовуючи колір, лінію, пляму; у ліпленні вчити відщипувати шматочки глини, розкачувати, скочувати, розплющувати, з'єднувати форми для одержання образу; в аплікації: індивідуально розкладати на фланелеграфі готові форми контрастних кольорів силуети тварин та птахів);

дітьми 4-го року життя (на малюванні: послідовно зображувати об'єкти, предмети простої форми, використовуючи колір, лінію, пляму, форму в ліпленні: ліпити предмети з однієї, двох і трьох частин; в аплікації: викладати й наклеювати зображення готових предметів або з готових частин, прикрашати смужку, квадрат, коло);

дітьми 5-го року життя (на малюванні: створювати образи, візерунки; у ліпленні: ліпити з цілого шматка глини та кількох шматків; в аплікації: розрізати квадрат по діагоналі, робити косі зрізи, робити візерунки з квадрату, прямокутників, кіл, овалів; викладати та акуратно наклеювати зображення);

дітьми 6-го року життя (на предметному, сюжетному, декоративному малюванні відобразити за допомогою фарб та олівців іграшки, тварини, рослини, самотійно добирати способи зображення; в ліпленні: використовувати засоби скульптури; в аплікації: використовувати прийоми вирізування предметів симетричної форми);

дітьми 7-го року життя (на малюванні: використовувати кольори спектра, прийоми змішування фарб, знаходити композиційні рішення; у ліпленні: володіти конструктивними, комбінованими і скульптурними способами створення виробів; в аплікації: створювати сюжетні аплікації на основах побудови композиції) [11].

Прикладом контрольних завдань для майбутнього викладача з викладання основ образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей, які він може успішно виконати після закінчення магістратури, можуть бути такі:

Розробити тези за темою «Оволодіння різноманітними

технологіями залучення дошкільників до образотворчої діяльності». 2. Розробити план проведення бесіди за темою «Роль вихователя в естетичному вихованні дітей дошкільного віку». Скласти список базової та додаткової літератури для проведення комбінованого семінару за темою «Базові, авторські та регіональні програми з образотворчого, музичного, театрального та літературного мистецтва».

Теорія і методика музичного виховання.

Майбутній викладач добре знає концепції, термінологію, закономірності процесу музичного розвитку дітей; організаційні форми навчальних занять, основні методи, методичні прийоми та засоби, на основі яких відбувається процес музично-естетичного виховання, навчання та розвитку дошкільників; аналізує концепції, термінологію, закономірності процесу музичного розвитку дітей; організаційні форми навчальних занять, основні методи, методичні прийоми та засоби, на основі яких відбувається процес музично-естетичного виховання, навчання та розвитку дошкільників, що відображено в наукових працях українських фахівців (С. Акішев, В.Кузьмін, Т.Науменко, О.Ростовський, С.Садовенко, І. Сташевська, Т.Танько, Є. Ютріна). Він може підготувати вихователя до естетично-творчої діяльності на основі засвоєння музичної мови, підготувати вихователя до сприймання; підготувати до розуміння музичного твору: пісня, танець, марш, речитатив, музична імпровізація, дитячий музичний фольклор, дитячий національний пісенний фольклор, музичний ігровий фольклор: лічилки, мовчанки, голосилки. Випускник магістратури, як майбутній викладач з методики музичного виховання, може підготувати вихователя дошкільного навчального закладу до роботи з:

дітьми 2-го року життя (слухати бадьорі пісні, наслідувати звуки,що повторюються у пісні, формувати вміння дітей рухатись, емоційно відгукуватись на музику);

дітьми 3-го року життя (брати активну участь у музичному занятті, розуміти, про що співалося в пісні, реагувати рухами на музику різного характеру, виконувати невеличкі танки, дивлячись на дорослого);

дітьми 4-го року життя (розрізняти за звучанням контрастні за тембром інструменти, реагувати рухами на зміни в темпі музики, виконувати різні рухи з предметами в парах і самостійно);

дітьми 5-го року життя (розрізняти звучання близьких за тембром музичних інструментів, вміти брати дихання між короткими музичними фразами, відображати рухами дитяче розуміння музичного твору та образів, створених музикою);

дітьми 6-го року життя (уміти співати пісні із заспівувачем, ритмічно рухатися згідно з характером музики, оволодіти елементарними навичками гри на тріолі, трикутнику, уміти виконувати невеличкі музичні твори в складі дитячого ансамблю);

дітьми 7-го року життя (висловлювати ставлення до музичних творів, співвідносити музичний твір з певним музичним жанром, співати чисто в різному темпі згідно з артикуляційно-співацькими нормами, характером твору, ритмічно рухатися під музику) [11] .

Майбутній викладач самостійно розробляє конспекти лекцій, семінарів, практичних занять, до самостійної роботи та її виконання на практичних заняттях з ознайомлення вихователя з різними видами музичних занять, новітніми технологіями, які використовуються в роботі з дошкільниками; знає музичний репертуар та принципи його побудови для дошкільників з урахуванням вікових й індивідуальних особливостей дітей; уміє здійснювати відбір репертуару для дитячого виконання.

Прикладом контрольних завдань для майбутнього викладача з викладання теорії і методики музичного виховання, які він може успішно виконати після закінчення магістратури, можуть бути такі:

Розробка тез до лекції

Тема: «Завдання музичного виховання й розвитку дітей дошкільного віку на ідеях дитиноцентризму».

Визначити основні ідеї дитиноцентризму.

Підкреслити роль музичного виховання у формуванні емоційної, естетичної та творчої особистості дитини.

Навести приклади методик, які відповідають принципам дитиноцентризму.

Відбір музичних творів для прослуховування

Створити добірку музичних композицій для різних видів діяльності: прослуховування, емоційного розвитку, ритмічних вправ і релаксації.

План семінару-конференції

Тема: «Вітчизняні та зарубіжні наукові підходи до музично-художньої діяльності дошкільників».

Підготувати список доповідей:

- Вітчизняні методики музично-художнього виховання.
- Зарубіжні концепції інтегрованого навчання через мистецтво.

Запропонувати обговорення сучасних підходів і порівняння їх ефективності.

Анотований список літературних джерел

Теми:

- «Методика навчання співу дошкільників».
- «Хоровий спів у музично-виконавській діяльності дітей».

- «Методика розучування пісні».
- «Співацький режим та охорона дитячого голосу».

Описати ключовий зміст і цінність кожного джерела для розробки тем курсових робіт.

Розробка самостійної роботи поза аудиторією

Теми:

- «Музичні здібності у дітей дошкільного віку».
- «Структура музичних здібностей у дітей».
- «Психолого-педагогічні умови розвитку музичних здібностей дошкільників».

Передбачити дослідницькі завдання, рефлексію та аналіз літератури.

План практичного заняття

Тема: «Сценарії свят, розваг, інсценізації, театральні вистави для дошкільників».

Включити етапи створення сценарію, підбору музичного супроводу та організації репетицій.

Структура практичного заняття

Тема: «Театральні вистави для дошкільників».

Передбачити підготовку реквізиту, ролей, тренування акторських умінь, музичний супровід.

Методичні рекомендації для вихователя

Тема: «Методика організації театральних вистав для дошкільників».

Надати алгоритм організації вистави: підготовка сценарію, залучення дітей, робота з реквізитом і музикою.

Систематизація матеріалів веснянок, гаївок і хороводів

Зібрати матеріали народних і авторських ігор за регіоном проживання.

Підготувати опис кожної гри, її мету, вікову категорію та музичний супровід.

Словник для вихователя

Тема: «Теорія і методика музичного виховання».

Включити основні терміни й поняття з музичної теорії, методики викладання, видів музичної діяльності та дитячої творчості.

Теорія та методика співпраці ЗДО з родиною.

Майбутній викладач добре знає становлення та розвиток теорії і методику співпраці з родинами, завдання, принципи та педагогічні умови успішної співпраці дошкільного навчального закладу і родини, де виховується дитина дошкільного віку; обізнаний про внесок українських учених про розробку питань зі співробітництва та партнерства у вирішенні освітніх, виховних та розвивальних завдань; майбутній викладач володіє аналітичними методами щодо розробки лекцій, семінарів, практичних занять, уміє організовувати самостійну роботу поза аудиторією.

Він розуміє теорію і методику, завдання, принципи та педагогічні умови успішної співпраці дошкільного навчального закладу і родини, де виховується дитина дошкільного віку (І. Дьоміна, В.Кондратова). Майбутній викладач може підготувати вихователя до роботи з батьками з урахуванням таких особливостей, як: багатофакторність; довготривалість виховного процесу у часі; концентризм завдань; цілеспрямованість педагогічних дій вихователя на досягнення конкретного виховного результату; ступеневість як відповідність виховних завдань віковим можливостям дитини; неперервність у часі; комплексність як одночасне вирішення множини завдань, наприклад, морального та трудового виховання у контексті розумового; самоактивність учасників виховного процесу, тобто відображення у сфері почуттів дитини всіх впливових виховних дій педагога; неоднаковість отриманих виховних результатів під впливом зовнішніх факторів. Він може підготувати вихователя, який разом із родиною дитини формує відповідні форми поведінки дошкільника, формує погляди і переконання та загальну спрямованість особистості дитини.

Майбутній викладач може довести до свідомості вихователя, що сім'я – це перша життєва школа навчання, виховання та розвитку дитини, а батьки – перші її вихователі, які піклуються про індивідуальну успішну життєву траєкторію дитини. Вони покликані створити умови для повноцінного фізичного та психічного становлення особистості, забезпечити дитині відчуття захищеності, рівноваги, довіри, сформувати активне, зацікавлене ставлення до навколишнього світу. Сім'я несе відповідальність за розвиток, виховання і навчання своїх дітей.

Він може сформувати у вихователя знання про права дитини на: на життя, на ім'я, на громадянство; право знати своїх батьків; право на любляче, турботливе ставлення з боку родини, право вільно висловлювати свої дитячі погляди, право на захист від економічної експлуатації, що наражає на небезпеку її здоров'я.

Прикладами контрольних завдань для майбутнього викладача з викладання теорії і методики співпраці ДНЗ з родинами, які він може успішно виконати після закінчення магістратури, можуть бути такі:

Скласти тези лекцій за темами «Основи суспільного та сімейного виховання дітей дошкільного віку: історія та сучасність»; «Зміст, форми та методи співпраці з родинами в сучасному суспільстві»; «Педагогічна культура батьків».

Деталізація завдань

План семінару

- Доповнення: Включити практичні завдання для учасників семінару (наприклад, розробка конспекту батьківського зібрання на певну тему).
- Приклад: План семінару може включати такі блоки: теоретична частина (визначення понять, аналіз літератури), практична частина (розробка сценаріїв заходів, обмін досвідом), підведення підсумків (рефлексія, планування подальшої роботи).

Планування взаємодії з батьками

- Доповнення: Розробити систему моніторингу ефективності взаємодії з батьками.
- Приклад: Створити таблицю для фіксації проведення заходів, відвідування батьківських зборів, отриманих відгуків. **Систематизація методичних матеріалів**
- Доповнення: Створити електронну базу даних методичних матеріалів з пошуковою системою.
- Приклад: Розробити шаблони для різних видів документів (анкети, пам'ятки, сценарії заходів).

Завдання самостійної роботи

- Доповнення: Додати елемент дослідження, наприклад, проведення анкетування серед батьків про проблеми інклюзії.
- Приклад: Запропонувати студентам розробити презентацію для батьківського зібрання на актуальну тему (наприклад, “Розвиток мовлення дитини дошкільного віку в умовах сім’ї”).

Тематика індивідуальної науково-дослідної роботи

- Доповнення: Запропонувати студентам розробити власну модель взаємодії з родинами, засновану на результатах дослідження.
- Приклад: Дослідити вплив різних форм взаємодії з батьками на рівень розвитку мовлення дітей.

Тематика перевірочних завдань

- Доповнення: Включити практичні завдання, наприклад, аналіз реальних ситуацій з практики дошкільного закладу.
- Приклад: Запропонувати студентам скласти план батьківського зібрання на задану тему.

Тематика курсових робіт

- Доповнення: Додати порівняльний аналіз різних підходів до співпраці з родинами в різних країнах.
- Приклад: Дослідити ефективність використання сучасних інформаційних технологій у взаємодії з батьками.

Нові теми для завдань

- Інклюзивне дошкілля: Розробка програм співпраці з родинами дітей з особливими освітніми потребами.
- Багатокультурне дошкілля: Організація взаємодії з родинами дітей з різних культурних середовищ.
- Використання цифрових технологій у взаємодії з родинами: Створення веб-сайтів, блогів, сторінок у соціальних мережах для дошкільного закладу.
- Профілактика педагогічного вигорання у вихователів, які працюють з батьками.

- Формування позитивного іміджу дошкільного закладу через взаємодію з родинами.

Приклади конкретних завдань

- Розробити сценарій онлайн-заняття для батьків на тему “Розвиток мовлення дитини через казку”.
- Створити буклет для батьків про значення читання для розвитку дитини.
- Проаналізувати сучасні українські та зарубіжні програми співпраці з родинами в дошкільному закладі.
- Розробити анкету для батьків з метою виявлення їхніх очікувань від дошкільного закладу.

Завдання мають бути спрямовані на формування у майбутніх фахівців таких компетентностей:

- Здатність до ефективної комунікації з батьками.
- Вміння організовувати різноманітні форми взаємодії з родинами.
- Знання сучасних педагогічних технологій.
- Готовність до постійного професійного розвитку.

Майбутній викладач може підготувати вихователя дошкільного навчального закладу до організації розумової діяльності з дошкільниками та навчити його у роботі з:

дітьми 2-го року життя (методичним прийомом розрізняти предмети та іграшки за контрастною величиною і формою, орієнтуватися в просторі та часі);

дітьми 3-го року життя (методичним прийомом складання предметів у сукупності, відображення величини та форми предметів за розміром, методично грамотно позначати час словом «вчора», «сьогодні», «завтра» при навчанні дітей);

дітьми 4-го року життя (методично правильно навчити дітей складати групу з окремих предметів, встановлювати рівність та нерівність груп за кількістю елементів, створювати варіаційні ряди за довжиною, шириною предметів, обстежувати форму предметів зором, дотиком, рухом, орієнтуватися у просторі та часі);

дітьми 5-го року життя (чітко відображати основні методичні прийоми при ознайомленні дитини з числами та цифрами в межах п'яти, вчити утворювати наступне число, направляти лічбу, вчити правилам кількісного та порядкового рахунків, правильно продемонструвати прийоми накладання, прикладання, перерахування, лічби, порівнюючи дві групи предметів між собою, методично правильно розрізнити геометричні фігури як еталони форми предметів, будувати ряд величин за відповідною ознакою, встановлювати послідовність подій: вчора, сьогодні, завтра);

дітьми 6-го року життя (формувати знання про числа, суміжні числа та цифри, незалежність чисел від величин, форми предметів та відстані між ними; методично правильно демонструвати використання умовної міри за довжиною, шириною, висотою, товщиною, об'ємом; систематизувати та розширювати знання про площинні та об'ємні геометричні фігури);

дітьми 7-го року життя (складання чисел з двох менших, научіння арифметичним діям, сутності та структурі простих арифметичних задач; навчити робити вимірювання смужки паперу лінійкою, тканини – метром, об'єм речовини за допомогою літра, а масу – кілограмом, класифікувати геометричні фігури за величиною та формою; формувати знання про співвідношення часових одиниць тижня, місяця, року; методично правильно навчити користуватися годинником старших дошкільників) [11].

Майбутній викладач може правильно діагностувати рівень розумового розвитку дітей дошкільного віку, використовуючи діагностичні інструменти математичного характеру, відображати взаємозв'язок між освітніми, розвивальними та виховними завданнями у конспектах занять за кожною віковою групою з формування елементарних математичних уявлень у дошкільників, розробляти перспективне, календарне планування з урахуванням ускладнень освітніх завдань з числа, форми, величини предметів, орієнтування в просторі та часі. Він може навчити вихователя дошкільного навчального закладу, наприклад, на основі Програми розвитку дитини дошкільного світу «Я у світі» (2014, 2019 р.р.) розвивати пізнавальний інтерес дитини, розширювати її сенсорно-перцептивний досвід, здійснювати логіко-математичний розвиток та створювати цілісну картину світу у свідомості дитини за допомогою числа, форми, величини предметів, їхнього розташування у просторі та часі. Іншими словами, внутрішні властивості оточуючих предметів, іграшок відобразити через кількісні ознаки, тобто число, та якісні ознаки, тобто їх величини і форми, які завжди взаємодіють у просторі та часі. Знає зміст розділу з формування математичних уявлень у Програмах: «Малятко», «Дитина», «Дитина в дошкільні роки» і т. д.

Може впевнено довести до свідомості вихователів математичний зміст у вирішанні завдань розвивального характеру (Д. Ельконін, В.Давидов), спираючись на зони найближчого розвитку (Л. Виготський), здійснювати компетентнісний, діяльнісний (П. Гальперін, Н.Тализіна), індивідуально-диференційований (С. Русова, В.Кузьменко) та семіотичний (Ж. Піаже, С.Рубінштейн) підходи на підставі здійснення позитивного виховання (Дж. Грей).

Він може своєчасно ознайомити вихователів дошкільних навчальних закладів зі змістом довгострокової дослідної програми Німеччини (BiKSplus [3- 13]) про вивчення впливу знань з логіко-математичної галузі про число, рахунок, кількісну складову числа, арифметичні дії на розвиток від 3-х років і старше та отримання позитивних результатів дослідниками міждисциплінарної групи BiKS Otto-Friedrich-Universität Bamberg на користь своєчасного раннього розвитку засобами математики [18].

Компоненти готовності

1. Ціннісно-мотиваційний компонент

Системи цінностей: Дотримання принципів гуманізму, дитиноцентризму.

Професійна ідентичність: Свідомий вибір професії викладача, розуміння її соціальної значущості.

Мотивація до саморозвитку: Постійна потреба в професійному зростанні та самовдосконаленні.

Соціальна відповідальність: Готовність брати участь у вирішенні проблем сучасної дошкільної освіти.

2. Емоційно-вольовий компонент

Емоційна стійкість: Здатність зберігати спокій і впевненість у складних ситуаціях.

Самоконтроль: Уміння керувати своїми емоціями та поведінкою.

Високий рівень мотивації: Зацікавленість у педагогічній діяльності, прагнення до досягнення високих результатів.

Готовність до інновацій: Відкритість до нових ідей та технологій.

3. Когнітивний компонент

Глибокі теоретичні знання: У галузі педагогіки, психології, філософії, дошкільної освіти.

Аналітичні навички: Здатність аналізувати педагогічні ситуації, виявляти проблеми та шукати шляхи їх вирішення.

Синтетичні навички: Здатність об'єднувати різноманітні знання для вирішення складних завдань.

Креативність: Здатність генерувати нові ідеї та нестандартні рішення.

4. Практичний компонент

Педагогічні вміння: Планування, організація, проведення навчальних занять, взаємодія з дітьми та батьками.

Комунікативні вміння: Ефективна взаємодія з різними групами людей (студентами, колегами, батьками).

Інформаційні технології: Вміння використовувати сучасні технології в навчальному процесі.

Дослідницькі навички: Здатність проводити педагогічні дослідження.

5. Рефлексивний компонент

Самоаналіз: Здатність оцінювати свою діяльність, виявляти помилки та шукати шляхи їх виправлення.

Професійне самовдосконалення: Постійна робота над підвищенням своєї кваліфікації.

Готовність до змін: Адаптація до нових умов роботи.

Приклади завдань для оцінювання компонентів готовності

Ціннісно-мотиваційний: Написання есе про мотивацію до вибору професії викладача, аналіз власних цінностей та їх відповідність професійним вимогам.

Емоційно-вольовий: Спостереження за педагогічним процесом з подальшим аналізом власних емоцій та реакцій.

Когнітивний: Розробка авторської програми з певної теми, підготовка презентації на науково-практичній конференції.

Практичний: Проведення відкритого заняття, розробка методичних рекомендацій для вихователів.

Рефлексивний: Ведення педагогічного щоденника, аналіз власного професійного зростання.

Рекомендації щодо розвитку компонентів готовності

Практична підготовка: Проходження педагогічної практики, участь у різних педагогічних проектах.

Самоосвіта: Регулярне читання наукової літератури, відвідування семінарів, конференцій.

Менторство: Співпраця з досвідченими педагогами.

Рефлексія: Ведення професійного портфоліо, аналіз власних досягнень і труднощів.

Запропонована модель готовності майбутнього фахівця з методики дошкільної освіти є універсальною і може бути адаптована до конкретних умов навчального закладу. Регулярна оцінка та розвиток кожного компонента готовності дозволить підготувати висококваліфікованих фахівців, здатних забезпечити якісну дошкільну освіту.

Методично-когнітивний компонент передбачає глибоке розуміння майбутнім фахівцем теоретичних основ дошкільної педагогіки. Це включає:

- Систему педагогічних знань: знання основних педагогічних концепцій, теорій навчання і розвитку, принципів дидактики.
- Психологічні основи дошкільної освіти: розуміння вікових особливостей дітей, психологічних механізмів навчання і розвитку.
- Методичні знання: володіння різноманітними методами і прийомами навчання, вміння їх обирати та застосовувати відповідно до поставлених завдань.
- Знання змісту освітніх програм: розуміння вимог до рівня розвитку дітей на різних вікових етапах.
- Уміння аналізувати наукову літературу: здатність критично оцінювати різні педагогічні концепції та методики.

Приклад: Майбутній фахівець повинен знати, що таке зона найближчого розвитку за Виготським, як організувати проектну діяльність з дітьми старшого дошкільного віку, які методи використовувати для роз Операційно-діяльнісний компонент передбачає вміння майбутнього фахівця застосовувати теоретичні знання на практиці. Це включає:

- Проектування навчального процесу: розробка тематичних планів, конспектів занять, створення розвивального середовища.
- Організація навчальної діяльності дітей: використання різноманітних форм і методів роботи з дітьми.
- Аналіз результатів навчання: оцінка ефективності педагогічної діяльності, внесення необхідних коректив.

- Взаємодія з учасниками освітнього процесу: спілкування з дітьми, батьками, колегами.

Приклад: Майбутній фахівець повинен вміти скласти конспект заняття з математики для дітей середньої групи, використовуючи ігрові методи, або розробити проект для вивчення теми “Космос” з дітьми старшої групи.

Рекомендації щодо подальшої роботи

Інтеграція компонентів: Показати, як різні компоненти готовності взаємопов’язані між собою.

Орієнтація на практику: Наголошувати на практичній значущості кожного компонента.

Використання сучасних підходів: Включити інформацію про використання інноваційних технологій, проектної діяльності, гейміфікації у дошкільній освіті.

Розвиток критичного мислення: Стимулювати студентів до аналізу різних педагогічних ситуацій, формулювання власної точки зору.

4.4. Структурв готовності

Методично-когнітивний, операційно-діяльнісний, методично-діагностичний та науково-дослідний компоненти готовності майбутнього фахівця з методики дошкільної освіти

Готовність майбутнього фахівця з методики дошкільної освіти – це комплексний феномен, що включає в себе не лише теоретичні знання, але й практичні вміння, необхідні для ефективної педагогічної діяльності. Розглянемо докладніше основні компоненти цієї готовності:

Методично-когнітивний компонент: передбачає глибоке розуміння теоретичних основ дошкільної педагогіки. Майбутній фахівець повинен володіти системою педагогічних знань, психологічних основ дошкільної освіти, методичними знаннями, а також знати зміст сучасних освітніх програм. Це дозволить йому розробляти ефективні навчальні програми, обирати відповідні методи і прийоми навчання, аналізувати наукову літературу та впроваджувати інноваційні підходи в свою практику.

Операційно-діяльнісний компонент: відображає здатність майбутнього фахівця застосовувати теоретичні знання на практиці. Це включає в себе вміння планувати і організовувати навчальний процес, розробляти дидактичні матеріали, проводити заняття, взаємодіяти з дітьми, батьками та колегами. Важливим аспектом цього компонента є вміння аналізувати результати своєї діяльності та вносити необхідні корективи.

Методично-діагностичний компонент: передбачає вміння оцінювати рівень розвитку дітей, ефективність педагогічної діяльності та визначати шляхи подальшого розвитку. Майбутній фахівець повинен володіти різноманітними методами діагностики (спостереження, бесіда, тести, аналіз продуктів діяльності), вміти інтерпретувати отримані дані та розробляти рекомендації.

Науково-дослідний компонент: відображає здатність майбутнього фахівця проводити наукові дослідження в галузі дошкільної педагогіки. Це включає в себе вміння формувати наукову проблему, вибирати методи дослідження, обробляти отримані дані, робити висновки та презентувати результати дослідження.

Приклад практичної діяльності:

Для ілюстрації розглянемо ситуацію, коли майбутній фахівець має розробити заняття з математики для дітей середньої групи.

Методично-когнітивний компонент: Фахівець аналізує вікові особливості дітей середньої групи, визначає мету і завдання заняття, обирає відповідні методи і прийоми навчання, підбирає дидактичний матеріал.

Операційно-діяльнісний компонент: Фахівець складає детальний конспект заняття, готує необхідний матеріал, проводить заняття, аналізує його результати.

Методично-діагностичний компонент: Перед заняттям фахівець проводить діагностику знань дітей з даної теми, під час заняття спостерігає за їхньою активністю, а після заняття аналізує результати і робить висновки про ефективність проведеної роботи.

Науково-дослідний компонент: Фахівець може провести дослідження ефективності різних методів навчання математики в середній групі і на підставі отриманих даних розробити рекомендації для вихователів.

Всі чотири компоненти готовності взаємопов'язані і доповнюють один одного. Розвиток кожного з них є необхідною умовою для успішної професійної діяльності майбутнього фахівця з методики дошкільної освіти.

Методично-рефлексивний компонент готовності майбутнього фахівця передбачає:

- здатність до самоаналізу власних педагогічних, методичних, організаційних та комунікативних помилок, що дозволяє вчасно коригувати професійну поведінку та підвищувати якість підготовки до роботи з дітьми дошкільного віку;
- оволодіння системою мисленнєвих дій, спрямованих на вдосконалення професійного рівня, самореалізацію й самовдосконалення методичних навичок на основі аналізу діяльності під час асистентської практики на кафедрі;
- самостійну роботу з підвищення рівня самоосвіти з окремих методик дошкільної освіти шляхом освоєння новітніх технологічних і компетентнісних підходів;
- опанування засобів самоконтролю, організації й управління самонавчанням, а також підготовки до проведення занять у вищій школі.

Креативно-творчий компонент готовності майбутнього фахівця включає:

- Майбутній фахівець під час навчання в магістратурі віддає перевагу особистісно-орієнтованій моделі підготовки вихователя до роботи із дошкільниками, яка побудована на теоретичних основах педагогіки і психології

гуманізму, а провідними підходами є особистісний, діяльнісний, акмеологічний, компетентнісний; у центрі такої моделі – актуальний рівень розвитку особистості вихователя, який забезпечується індивідуально- диференційованим підходом на семінарах, практичних та лабораторних заняттях; засобами є система завдань різних рівнів складності з методик дошкільної освіти; за цією моделлю передбачено виконання таких завдань, як:

- розвинути педагогічні здібності вихователя, спиратися на позитивний педагогічний досвід вихователя в роботі з дошкільниками під час проходження педагогічної практики, створити педагогічні умови для своєчасного самовизначення та самореалізації в педагогічній діяльності, правильно накреслити педагогічну перспективу та індивідуальну професійну траєкторію в дошкільній освіті.

Практичні завдання для самостійної роботи студентів за Розділом 4. на матеріалі окремого курсу « Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку»

Практичне завдання 1. Уважно прочитати порівняльний аналіз знань дітей дошкільного віку, наприклад, за темою « Форма предметів»

Знання та вміння дошкільників 3 і 4 років за темою “форма предметів” мають певні відмінності, що пов’язані з розвитком дітей у цьому віці, а також з освітніми підходами та технологіями, які використовуються в сучасному навчанні.

Додатковий матеріал для виконання Практичного завдання 1.

Знання і вміння трирічних дітей:

1. Розпізнавання основних форм. У віці трьох років діти зазвичай починають розпізнавати та ідентифікувати прості геометричні форми, такі як коло, квадрат, трикутник. Вони можуть називати ці форми і показувати їх на прикладі предметів навколо.
2. Візуальне сприйняття. Діти цього віку здатні візуально відрізняти різні форми, але їх вміння описувати форми зазвичай обмежене. Вони часто можуть сказати, що щось “кругле”, “кубічне” або “трикутне”, але не здатні ще порівнювати форми або аналізувати їхні властивості.
3. Гра з формами. Трирічні діти активно залучаються до гри з об’ємними формами, такими як кубики, піраміди або м’ячі, що допомагає їм краще зрозуміти поняття форми.

Знання і вміння чотирирічних дітей:

1. Поглиблене розуміння форм. У віці чотирьох років діти вже можуть розпізнавати більше геометричних форм, наприклад, прямокутник, овал, ромб. Вони починають розуміти, що однакові форми можуть мати різні розміри.
2. Порівняння та класифікація. Діти цього віку здатні порівнювати форми між собою, групувати предмети за формою, навіть якщо вони мають різні кольори

чи розміри. Вони можуть класифікувати предмети за формою, що свідчить про розвиток логічного мислення.

3. Використання технологій. У сучасному світі діти часто знайомляться з формами за допомогою інтерактивних навчальних додатків, освітніх ігор на планшетах чи комп'ютерах. Це допомагає їм не тільки запам'ятовувати назви форм, а й краще розуміти їх у різних контекстах.
4. Мовне описання форм. Чотирирічні діти вже можуть більш детально описувати форми предметів, використовуючи слова, що позначають їхні властивості (наприклад, “довгастий”, “гострокутний”).

Вплив сучасних методик

Варто відзначити, що сучасні освітні методики, зокрема використання ігор та цифрових технологій, дозволяють дітям швидше і глибше опановувати поняття форми предметів. Вони знайомляться з формами не лише через безпосередній досвід (ігри з фізичними об'єктами), а й через віртуальні інструменти, що розширює їхні знання та вміння.

Таким чином, знання і вміння дошкільників у темі “форма предметів” значно розвиваються з віком, що підтримується сучасними освітніми засобами та технологіями, які стають все більш інтерактивними та доступними для дітей ХХІ століття.

У ХХІ столітті розвиток дітей дошкільного віку 4 і 5 років за темою “форма предметів” має свої особливості, які відображають сучасні підходи до освіти та розвитку дітей.

Вікові особливості дітей 4 років

- Знання. У віці 4 років діти починають усвідомлювати базові геометричні форми, такі як коло, квадрат, трикутник. Вони можуть розпізнавати ці форми в навколишніх предметах і поступово починають розуміти, що різні об'єкти можуть мати однакову форму. Наприклад, дитина може зрозуміти, що м'яч і тарілка обидва є круглими.
- Уміння. На цьому етапі діти здатні класифікувати предмети за формою, наприклад, розкласти круглі та квадратні предмети в різні групи. Вони також можуть копіювати або малювати прості форми з допомогою дорослого, зокрема, обводити їх по контуру.

Вікові особливості дітей 5 років

- Знання. У віці 5 років діти вже мають глибші знання про форми. Вони можуть називати і відрізняти більше геометричних форм, таких як прямокутник, овал, ромб. Крім того, діти починають розуміти зв'язок між формою і просторовими характеристиками об'єктів, наприклад, що прямокутник може бути різної довжини та ширини.
- Уміння. Уміння дітей в 5 років значно розширюються. Вони здатні не тільки розпізнавати та класифікувати форми, але й малювати їх більш точно. Вони можуть

створювати прості композиції з форм, комбінуючи їх для створення складніших об'єктів, наприклад, будинку з прямокутників і трикутників. Також, діти цього віку можуть виконувати завдання на порівняння і аналіз форм.

Відмінності між знаннями та вміннями дітей 4 і 5 років

1. Глибина знань. У 5-річних дітей знання про форми більш диференційовані та включають розуміння складніших форм.
2. Рівень абстракції. Діти 5 років краще розуміють абстрактні поняття форми і можуть застосовувати ці знання в нових ситуаціях.
3. Розвиток моторики. Уміння малювати та створювати форми розвиваються, що дозволяє 5-річним дітям бути більш точними і самостійними в роботі з геометричними об'єктами.

Таким чином, у ХХІ столітті розвиток знань і вмінь дітей щодо форми предметів на кожному етапі дошкільного віку проходить за індивідуально адаптованою методикою, яка враховує вікові особливості та потреби дітей.

У ХХІ столітті знання та вміння дошкільників 5 і 6 років за темою “форма предметів” відрізняються, зокрема, у рівні розвитку, способах пізнання світу та технологіях, які використовуються в процесі навчання.

Рівень розвитку:

5-річні діти здебільшого знаходяться на етапі пізнання основних геометричних форм (квадрат, коло, трикутник, прямокутник). Вони можуть ідентифікувати ці форми в предметах оточуючого середовища і починають розуміти їхні властивості.

6-річні діти вже мають більш розвинені знання про різноманітні форми і можуть виконувати складніші завдання, такі як знаходження схожих форм у природі чи створення власних композицій з простих геометричних фігур. Вони також починають розуміти об'ємні форми (сфера, куб, циліндр).

Способи пізнання:

5-річні дошкільники здебільшого вивчають форми через гру, маніпуляції з предметами та спостереження. Вони використовують сенсорний досвід, тобто дотик, зір та інші відчуття для вивчення форм.

6-річні діти вже можуть використовувати більш абстрактне мислення. Вони здатні порівнювати форми між собою, знаходити закономірності та класифікувати предмети за їхньою формою. У цьому віці діти починають активно використовувати логічні операції для розуміння, які форми підходять для певних завдань.

Використання технологій.

У ХХІ столітті з'явилися нові способи навчання, які можуть бути використані для розвитку уявлень про форми у дошкільників.

5-річні діти можуть користуватися інтерактивними іграми та додатками на планшетах, які допомагають їм вивчати форми через анімовані приклади і прості завдання.

6-річні діти вже можуть використовувати більш складні цифрові інструменти, такі як програми для створення 3D-моделей або віртуальні конструктори, що дозволяє їм краще розуміти об'ємні форми та їхні властивості.

Отже, основні відмінності у знаннях та вміннях дошкільників 5 і 6 років щодо форми предметів полягають у рівні абстрактного мислення, можливості працювати з об'ємними формами та використанні сучасних технологій для навчання. Це дозволяє старшим дошкільникам краще орієнтуватися у складніших поняттях і готуватися до навчання у школі.

Знання та вміння дошкільників 6-7 років за темою “форма предметів” у XXI столітті мають ряд відмінностей у порівнянні з попередніми десятиліттями, зумовлених змінами в технологіях, педагогічних підходах і соціокультурних умовах.

1. Технологічний вплив

Діти мають доступ до широкого спектру цифрових технологій, що значно розширює можливості навчання. Наприклад, інтерактивні додатки та комп'ютерні ігри дозволяють дошкільникам вивчати форми предметів через різноманітні мультимедійні засоби. Це робить процес навчання більш захоплюючим і інтерактивним. Зараз діти можуть не лише бачити форми на папері, але й маніпулювати ними на екрані, змінювати їх, спостерігати за трансформаціями, що сприяє глибшому розумінню геометричних понять.

2. Зміна освітніх програм

Сучасні освітні програми ставлять акцент на розвитку критичного мислення та творчого підходу. У порівнянні з минулими десятиліттями, коли навчання було більш традиційним і статичним, тепер дошкільників активно залучають до експериментів з формами. Наприклад, дітям можуть давати завдання побудувати складні об'єкти з простих форм або знайти форми у реальному світі та описати їх.

3. Соціокультурний контекст

Сучасні діти зростають у більш глобалізованому світі, що впливає на їхній світогляд і сприйняття оточуючих предметів. Вони знайомі з різноманітністю культурних об'єктів, архітектурних форм та дизайну, що дозволяє їм мати ширше розуміння теми “форма предметів”. Це знання можуть включати не лише традиційні геометричні форми, але й складніші абстрактні та асиметричні конструкції, які раніше не були у фокусі дошкільного навчання.

4. Підходи до навчання

Розвиток знань і вмінь дітей також підсилюється новими педагогічними підходами, такими як ігрове навчання та проєктне навчання. Сучасні дошкільники вивчають форми через гру, що стимулює їхню уяву та зацікавленість. Вони часто беруть участь

у колективних проєктах, де потрібно створити об'єкт певної форми, що розвиває їхні соціальні навички та вміння працювати в команді.

Отже, знання та вміння дошкільників 6-7 років за темою “форма предметів” у XXI столітті значно змінилися під впливом технологій, сучасних освітніх методик. Це дозволяє дітям краще засвоювати матеріал і розвивати комплексні навички, які знадобляться їм у майбутньому.

- Практичне завдання 1-4. Після того, як ви прочитали порівняльний аналіз знань дітей дошкільного віку за темою «Форма предметів» зробить:
- Практичне завдання 1. Перелік методів навчання дітей 3-4 років. Надати обґрунтування обраним методам та методичним прийомам
- Практичне завдання 2. Перелік методів навчання дітей 4-5 років. Надати обґрунтування обраним методам та методичним прийомам
- Практичне завдання 3. Перелік методів навчання дітей 5-6 років. Надати обґрунтування обраним методам та методичним прийомам
- Практичне завдання 4. Перелік методів навчання дітей 6 -7 років. Надати обґрунтування обраним методам та методичним прийомам

Для прикладу

Обґрунтування методів навчання дітей за темою “Форма предметів” вимагає врахування кількох ключових аспектів, які визначають успішність процесу засвоєння знань дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. У цьому контексті важливо підкреслити, що навчання форми предметів є однією з базових тем у ранньому розвитку дитини, оскільки воно закладає фундаментальні навички просторового мислення та сприйняття.

Перш за все, вибір методів навчання повинен відповідати віковим особливостям дітей. Дошкільнята мають обмежену здатність до абстрактного мислення, тому навчання повинно бути максимально наочним і конкретним. Наприклад, використання ігрових методів, де діти можуть взаємодіяти з реальними предметами, що мають різні форми, є ефективним. Діти повинні мати можливість торкатися, крутити та спостерігати предмети, що дозволяє їм краще зрозуміти їхню форму та властивості.

Крім того, важливо враховувати індивідуальні темпи розвитку кожної дитини. Діти навчаються по-різному, і тому необхідно використовувати диференційовані підходи. Наприклад, деякі діти можуть швидко засвоїти форми предметів через прості асоціативні ігри, тоді як іншим може знадобитися більше часу і додаткові вправи, такі як малювання чи ліплення з пластиліну. Це дозволяє забезпечити максимальну ефективність навчання для кожної дитини.

Не менш важливою є мотивація до навчання. Діти дошкільного та молодшого шкільного віку, як правило, краще сприймають матеріал, якщо він поданий у формі гри або змагання. Використання ігрових моментів, змагань або завдань, що викликають цікавість, сприяє активнішому залученню дітей до навчального процесу. Наприклад,

можна організувати гру, в якій діти повинні знайти предмети певної форми у кімнаті або на ігровому майданчику.

Використання мультимедійних засобів також може бути корисним при вивченні форм предметів. Сучасні технології дозволяють створювати інтерактивні завдання, які не тільки візуалізують форми предметів, але й дозволяють дітям взаємодіяти з ними у віртуальному середовищі. Це не тільки підвищує інтерес до теми, але й дає можливість урізноманітнити навчальний процес.

Також важливо забезпечити системність і послідовність у викладанні матеріалу. Наприклад, спочатку діти можуть ознайомитися з простими геометричними формами, такими як коло, квадрат і трикутник, а потім перейти до більш складних, наприклад, овалу чи ромба. Викладання матеріалу має відбуватися поступово, від простого до складного, що дозволяє дітям поступово засвоювати нові знання та навички.

Нарешті, важливим критерієм є залучення дітей до активної участі у навчальному процесі. Методика, що передбачає залучення дітей до пошуку власних відповідей та вирішення завдань, сприяє розвитку критичного мислення і творчих здібностей. Важливо, щоб діти не просто запам'ятовували форми предметів, але й розуміли, як ці форми використовуються у повсякденному житті, де вони зустрічаються та як їх можна застосувати на практиці.

Таким чином, обґрунтування методів навчання за темою “Форма предметів” базується на необхідності врахування вікових особливостей, індивідуальних темпів розвитку, мотивації до навчання, використання наочності та мультимедіа, системного підходу і залучення дітей до активного навчання. Ці критерії забезпечують ефективність навчального процесу та сприяють гармонійному розвитку дитини.

Тести

Для перевірки знань студентів з методики формування математичних уявлень у дітей дошкільного віку на основі таких понять, як “форма предметів”, “величина предметів”, “простір”, “кількість і число”, “час” надані тести:

Тест 1: “Форма предметів”

1. Визначте, які з наведених предметів мають однакову форму.
2. Як пояснити дітям поняття “квадрат” та “коло”?
3. У якій формі повинні бути представлені геометричні фігури для кращого сприйняття дітьми?
4. Як формувати у дітей уявлення про об’ємні форми?

Тест 2: “Величина предметів”

1. Поясніть різницю між поняттями “великий” і “малий” на прикладі реальних предметів.
2. Як можна навчити дітей порівнювати величину двох об’єктів?
3. Які вправи допоможуть дітям зрозуміти різницю між довжиною і шириною?
4. Як пояснити дітям поняття “вищий” та “нижчий”?

Тест 3: “Простір”

1. Як пояснити дітям поняття “вправо”, “вліво”, “вгору”, “вниз”?
2. Які вправи допоможуть дітям розвинути просторову уяву?
3. Як навчити дітей орієнтуватись у просторі за допомогою гри?
4. Як пояснити дітям поняття “близько” та “далеко”?

Тест 4: “Кількість і число”, “Час”

1. Як пояснити дітям різницю між кількістю предметів та числом?
2. Які вправи допоможуть дітям зрозуміти, що таке “два” і “три”, їх перелік?
3. Як навчити дітей рахувати за допомогою ігор, їх перелік?
4. Як пояснити дітям поняття часу та тривалості подій у часі, приклади?

Ось приклади тестових запитань для перевірки знань студентів за ключовими словами “ІКТ”, “методика формування математичних уявлень у дошкільників” та “педагогічні технології”:

Тест 1. ІКТ (Інформаційно-комунікаційні технології)

Що таке ІКТ і яке їхнє основне призначення в освіті?

- a.) Інформаційні та комунікаційні технології для обробки даних
 - b.) Комплекс технічних засобів для проведення занять
 - c.) Засоби та методи для підтримки освітнього процесу
 - d.) Методики викладання дисциплін
5. Яке з наведених тверджень є вірним щодо ролі ІКТ у навчанні дошкільників?
 - a.) ІКТ не мають значення для дошкільної освіти
 - b.) ІКТ сприяють розвитку креативного мислення
 - c.) ІКТ використовуються лише для організації гри
 - d.) ІКТ замінюють традиційні навчальні засоби
 6. Які з перелічених технологій є прикладами ІКТ?
 - a.) Інтерактивні дошки, комп’ютерні програми
 - b.) Звичайні дошки та крейда
 - c.) Ручки та зошити
 - d.) Конструктори LEGO
 7. Який з підходів найкраще підходить для впровадження ІКТ в дошкільну освіту?
 - a.) Використання лише в ігровій діяльності
 - b.) Інтеграція з різними видами діяльності
 - c.) Обмежене використання для мінімізації навантаження на дітей
 - d.) Використання виключно під час навчання математичних дисциплін

Тест 2: Методика формування математичних уявлень у дошкільників

Яке завдання є основним у формуванні математичних уявлень у дошкільників?

- e.) Вивчення таблиці множення
- f.) Розвиток просторового мислення
- g.) Вивчення абетки
- h.) Засвоєння основних математичних понять

8. Які методи найбільш ефективні для формування математичних уявлень у дошкільників?

- a.) Ігрові методи
- b.) Лекційні методи
- c.) Методики розповіді
- d.) Використання підручників

9. Як можна використовувати ІКТ для розвитку математичних уявлень у дітей?

- a.) Застосування електронних книг
- b.) Використання інтерактивних навчальних програм
- c.) Гра з використанням конструкторів
- d.) Прослуховування аудіокниг

10. Яке з перелічених тверджень найкраще характеризує значення математичних ігор для дошкільників?

- a.) Ігри тільки розважають, не впливаючи на навчання
- b.) Ігри допомагають зрозуміти абстрактні математичні поняття
- c.) Ігри не підходять для навчання математичних навичок
- d.) Ігри не повинні використовуватися в математичному навчанні

Тест 3: Педагогічні технології

1. Що таке педагогічні технології?

- a.) Технічні засоби навчання
- b.) Сукупність методів і прийомів навчання
- c.) Новітні досягнення науки в педагогіці
- d.) Інструменти для організації навчального процесу

2. Яка з перерахованих технологій належить до педагогічних?

- a.) Програмоване навчання
- b.) Онлайн-навчання
- c.) Екологічне виховання
- d.) Комп'ютерні ігри

3. Як педагогічні технології впливають на процес навчання?

- a.) Роблять навчання більш структурованим і ефективним
- b.) Збільшують кількість навчальних годин
- c.) Ускладнюють навчання через технологічні труднощі

- d.) Зменшують рівень участі учнів у навчальному процесі
4. Яке з перелічених тверджень характеризує сучасні педагогічні технології?
- a.) Вони виключають використання традиційних методів навчання
 - b.) Вони адаптуються під індивідуальні потреби учнів
 - c.) Вони фокусуються тільки на технічних аспектах навчання
 - d.) Вони зосереджуються на кількісних результатах

Тест 4: Інтеграція ІКТ у методику формування математичних уявлень

1. Які можливості надає використання ІКТ у формуванні математичних уявлень?
- a.) Зменшення участі дітей у процесі навчання
 - b.) Підвищення мотивації та інтересу до навчання
 - c.) Обмеження творчого мислення
 - d.) Забезпечення суворої дисципліни на заняттях
2. Як інтерактивні технології можуть допомогти у розвитку математичних здібностей?
- a.) Через просте викладання матеріалу
 - b.) Завдяки інтерактивним іграм та завданням
 - c.) Шляхом виключення всіх інтерактивних елементів
 - d.) Використанням лише традиційних підручників
3. Яке значення має зворотний зв'язок в інтеграції ІКТ до навчання?
- a.) Він не є важливим
 - b.) Допомогає адаптувати матеріал до рівня знань дитини
 - c.) Перешкоджає успішному навчанню
 - d.) Знижує мотивацію дітей
4. Який аспект ІКТ є найбільш важливим у навчанні математичних понять?
- a.) Використання анімацій для пояснення абстрактних понять
 - b.) Фокусування на текстовій інформації
 - c.) Використання тільки звукових сигналів
 - d.) Відсутність інтерактивних елементів

Ось чотири приклади тестів для перевірки знань студентів за ключовими словами:

Тест 1: “Хмарна технологія”

1. Що таке хмарна технологія?
- a.) Це вид програмного забезпечення
 - b.) Це спосіб зберігання даних на віддалених серверах
 - c.) Це новий тип інтернет-браузера
 - d.) Це програмування на віддаленому комп'ютері

2. Які з перелічених послуг відносяться до хмарних технологій?
 - a.) SaaS (Software as a Service)
 - b.) LAN (Local Area Network)
 - c.) PaaS (Platform as a Service)
 - d.) FTP (File Transfer Protocol)
3. Основна перевага хмарних технологій полягає в:
 - a.) Швидкості доступу до даних
 - b.) Зменшенні витрат на інфраструктуру
 - c.) Підвищенні безпеки даних
 - d.) Всі вищенаведені
4. Які ризики пов'язані з використанням хмарних технологій?
 - a.) Загроза конфіденційності
 - b.) Нестабільний інтернет
 - c.) Відсутність технічної підтримки
 - d.) Усі перелічені

Тест 2: “Методика формування математичних уявлень у дошкільників”

1. Що означає “методика формування математичних уявлень”?
 - a.) Процес навчання дітей базовим математичним поняттям
 - b.) Викладання математики у школі
 - c.) Використання калькуляторів у дошкільній освіті
 - d.) Вивчення геометрії
2. Які методи використовуються для формування математичних уявлень у дошкільників?
 - a.) Ігрові вправи
 - b.) Розв'язування задач
 - c.) Візуалізація абстрактних понять
 - d.) Усі перелічені
3. Яка роль ігор у формуванні математичних уявлень у дошкільників?
 - a.) Ігри допомагають дітям засвоювати математичні поняття в невимушеній формі
 - b.) Ігри лише відволікають від навчання
 - c.) Ігри використовуються для оцінювання знань
 - d.) Ігри не мають відношення до математики
4. Як впливають взаємодія з дорослими на формування математичних уявлень у дітей?
 - a.) Сприяє кращому засвоєнню матеріалу
 - b.) Заважає самостійному мисленню
 - c.) Не має суттєвого впливу

d.) Уповільнює навчальний процес

Тест 3: “Педагогічні технології”

1. Що означає термін “педагогічні технології”?
 - a.) Використання технічних засобів у навчанні
 - b.) Сукупність методів і прийомів для ефективного навчання
 - c.) Створення інтернет-ресурсів для навчання
 - d.) Вивчення педагогіки в університетах
2. Які з наведених технологій відносяться до педагогічних?
 - a.) Проектне навчання
 - b.) Дистанційне навчання
 - c.) Кооперативне навчання
 - d.) Усі перелічені
3. Що з наведеного не є педагогічною технологією?
 - a.) Традиційна лекція
 - b.) Модульне навчання
 - c.) Розвивальне навчання
 - d.) Рольова гра
4. Яка з педагогічних технологій найбільше підходить для формування критичного мислення?
 - a.) Дискусії
 - b.) Лекції
 - c.) Диктанти
 - d.) Запам'ятовування педагогічних фактів

Тест 4: Загальний тест

1. Що спільного між хмарними технологіями і педагогічними технологіями?
 - a.) Обидві пов'язані з навчанням
 - b.) Обидві технології мають справу з програмуванням
 - c.) Обидві передбачають роботу з дітьми
 - d.) Немає спільного
2. Як можна використовувати хмарні технології у навчальному процесі?
 - a.) Для зберігання навчальних матеріалів
 - b.) Для автоматизації оцінювання
 - c.) Для дистанційного навчання
 - d.) Усі варіанти правильні
3. Який аспект є спільним для формування математичних уявлень у дошкільників і педагогічних технологій?
 - a.) Використання інтерактивних методів навчання
 - b.) Використання комп'ютерів

- c.) Викладання фізики
 - d.) Навчання виключно в групі
4. Що важливо враховувати при виборі педагогічних технологій?
- a.) Вік і рівень підготовки дітей
 - b.) Наявність технічних засобів
 - c.) Цілі навчання
 - d.) Усі вищенаведені аспекти

Список рекомендованої літератури до Розділу 4.

1. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Київ: Слово, 2004. 373 с.
2. Богуш А. Моє довкілля. Програма ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з довкіллям. Київ: Шкільний світ, 2006. 110 с.
3. Богуш А. М. Розвиток українського мовлення у дошкільників. Програма для дошкільних закладів з російським мовним режимом. Київ, 1991.
4. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі. Київ : Вища школа, 2002.
5. Вільчковський Е. С. Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2008. 428 с.
6. Дитина: програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / Г. В. Беленька, Е. В. Белкіна, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко та ін. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 492 с.
7. Лисенко Н. Нові пріоритети традиційного родинного виховання у вимірах професійної діяльності ДНЗ сьогодення. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія: Педагогіка. 2011. Вип. XXXVI. С. 153–159.
8. Малятко: програма виховання дітей дошкільного віку / наук. кер. авт. кол. З. П. Плохій. – Вид. 2-ге, доопр., допов. Київ: Педагогічна думка, 1999.
9. Музичний розвиток дітей від 2 до 7 років в умовах дошкільного закладу : програма, методичні рекомендації / укл. Т. І. Науменко. – Київ: ІЗМН, 1997.
10. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. В. Возна, О. Л. Максименко [та інш.], – Тернопіль : Мандрівець, 2013. 264 с.
11. Програма розвитку дітей дошкільного віку «Впевнений старт» / кер. проекту Б. М. Жебровський. – Тернопіль : Мандрівець, 2012. 104 с.
12. Програма розвитку, навчання та виховання дітей «Дитина в дошкільні роки» / К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ЛПІС ЛТД, 2012. 268 с.
13. Сорока Т. В. Музичне виховання дітей переддошкільного віку. Програма: Дитина в дошкільні роки / наук. кер. К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ЛПІС, ЛТД, 2000.
14. Щербакова К. Й. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку : навчальний посібник. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2015. 200 с.

РОЗДІЛ 5. КОНТРОЛЬ І АКАДЕМІЧНІ ДОСЯГНЕННЯ

5.1. Контроль знань: історія, теорія, методика

Мета. Сформувати у студентів системні знання про сучасні підходи до контролю навчальних досягнень, розвинути вміння розробляти та застосовувати різноманітні форми і методи оцінювання, а також сприяти формуванню професійної компетентності, необхідної для ефективного здійснення контролю в освітньому процесі. Цей навчальний курс покликаний забезпечити студентів теоретичними знаннями та практичними навичками, необхідними для проведення якісного контролю навчальних досягнень.

Завершивши курс, студенти зможуть:

- Поглибити розуміння теоретичних основ контролю навчальних досягнень.
- Оволодіти різноманітними формами і методами оцінювання.
- Розробити власні інструменти оцінювання.
- Аналізувати результати оцінювання та використовувати їх для корекції навчального процесу.
- Формувати професійну компетентність, необхідну для ефективного здійснення контролю в освітньому процесі.

Ключові компетентності, які формуються:

Теоретичні знання: глибоке розуміння сучасних концепцій оцінювання, принципів і критеріїв.

Практичні навички: вміння розробляти різноманітні інструменти оцінювання, проводити оцінювання, аналізувати результати.

Аналітичні навички: здатність критично оцінювати різні методи оцінювання та обирати оптимальні рішення в конкретних ситуаціях.

Комунікативні навички: вміння ефективно взаємодіяти з колегами, студентами та іншими учасниками освітнього процесу щодо питань оцінювання.

Цей курс буде корисним для:

- Майбутніх викладачів, які бажають оволодіти сучасними методами оцінювання.
- Студентів, які цікавляться питаннями педагогіки та психології.
- Фахівців у галузі освіти, які прагнуть підвищити свою кваліфікацію.
- Очікувані результати навчання:

Завершивши курс, студенти зможуть:

- Самостійно розробляти різноманітні форми і методи оцінювання.
- Проводити об'єктивне і справедливе оцінювання навчальних досягнень студентів.
- Використовувати результати оцінювання для покращення якості навчання.
- Сприяти розвитку самостійності та відповідальності студентів.

Методи і організаційні форми навчання:

- Лекції
- Практичні заняття
- Групові дискусії
- Самостійна робота
- Проектна діяльність

Оцінювання:

Оцінювання знань студентів буде здійснюватися за допомогою різних форм контролю, таких як:

- Тести
- Контрольні роботи
- Презентації
- Проекти
- Активна участь у дискусіях на семінарах

Історія педагогіки. Проблема оцінювання знань турбувала людство з давніх-давен. Ще в «Бхагавадгіті», стародавньому індійському трактаті, знаходимо згадки про те, як учитель перевіряв розуміння учня за допомогою запитань.

В епоху Конфуція китайська освіта мала чітку систему оцінювання, детально описану в «Книзі обрядів». Учні перевіряли на різних етапах навчання, оцінюючи не лише засвоєння знань, а й такі якості, як повага до вчителя, здатність до міркування та вибір друзів.

У Стародавній Греції філософи Сократ, Платон та Аристотель акцентували увагу на тому, що успішний учень повинен вміти точно повторювати вчення наставника.

У Візантії для перевірки знань використовували систему, за якої старші учні допомагали вчителю оцінювати молодших. Неуспіхи каралися суворо.

В Європі з XVI століття з'явилися екзамени для допуску до державної служби, що стало початком формалізації процесу оцінювання знань.

Таким чином, історія освіти демонструє, що контроль знань завжди був важливим елементом навчального процесу, хоча методи і критерії оцінювання значно змінювалися з часом.

Ключові зміни, які можна простежити з історії питання:

Від усних відповідей до письмових робіт: поступово з'явилися різноманітні форми контролю, від усних опитувань до письмових робіт, тестів та проектів.

Від оцінки запам'ятовування до оцінки розуміння: сучасна освіта більше орієнтована на оцінку здатності учня застосовувати знання на практиці, а не просто запам'ятовувати інформацію.

Індивідуалізація оцінювання: сучасні підходи дозволяють враховувати індивідуальні особливості кожного учня.

Гуманізація оцінювання: акцент робиться на створенні позитивної атмосфери, підтримці і мотивації студентів.

Ідея контролю знань бере свій початок ще з давніх часів. У давньоіндійському джерелі «Бхагавадгіта» згадується практика перевірки знань через запитання наставника та відповіді учнів. У період Конфуція (551–479 рр. до н.е.) в Китаї в трактаті «Книга обрядів» розділ «Про вчіння» описує систему контролю: після першого року навчання перевіряли вміння читати; через три роки — ставлення до навчання; через п'ять років — рівень знань і повагу до наставника; через сім років — здатність розмірковувати й обирати друзів; через дев'ять років — вміння робити умовиводи.

В античний період у працях Сократа, Аристотеля та Платона контроль знань визначався як здатність учня повторювати та наслідувати наставника. У Візантії вчителі (дадасколи) щотижня перевіряли знання учнів, використовуючи допомогу старшого учня (протосхола). Недоліки в навчанні або дисципліні карали побиттям різками. У Європі, між 1790 і 1870 роками, були введені екзамени для прийому на державну службу.

Такий історичний розвиток підкреслює еволюцію підходів до контролю знань у різних культурах та епохах. В українських навчальних закладах виділено такі функції контролю знань: повторення (тренувальна функція), розвиток пам'яті (фіксує функція), формування критичного мислення (психологічна функція) та виховна функція. З 1950-х років дослідник Бенджамін Блум розробив таксономію освітніх цілей. У 1956 році була опублікована його книга «Таксономія освітніх цілей: Сфера пізнання», яку сам автор назвав «найбільш цитованою серед педагогічних книг у США, але найменш читаною». У цій праці Блум запропонував класифікацію освітніх завдань, розподіливши їх на три сфери: когнітивну, афективну та психомоторну. У когнітивній сфері було виділено такі рівні навчальних цілей: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез і оцінювання. Це означає, що контроль викладача охоплює перевірку якості запам'ятовування й відтворення навчального матеріалу, а також здатність учня чи студента виконувати навчальні дії з цим матеріалом. Праця Бенджаміна Блума «Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals» стала класичною та має значний вплив на освітню практику і дослідження. Ця робота має великий вплив на освітню практику та дослідження.

Основні характеристики книги:

1. Структура та зміст: книга містить детальний опис і класифікацію цілей навчання у сфері пізнання (когнітивної сфери). Представляє ієрархію шести основних категорій когнітивних процесів: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінка.
2. Категорії когнітивної сфери: знання як запам'ятовування фактів, термінів, основних понять. Розуміння: інтерпретація, пояснення інформації. Застосування: використання знань в нових ситуаціях. Аналіз як розбиття матеріалу на складові частини для кращого розуміння. Синтез: об'єднання частин для створення нового цілого. Оцінка: формування суджень на основі критеріїв та стандартів.

3. Вплив на освіту: "Таксономія Блума" стала основою для розробки навчальних програм, оцінювання та викладацької практики. Вона допомагає викладачам чіткіше визначати навчальні цілі, розробляти завдання і оцінювати досягнення студентів.
4. Практичне застосування: використовується для створення освітніх матеріалів і завдань, які сприяють розвитку критичного мислення і глибшого розуміння предмета. Допомагає у формулюванні питань та тестових завдань, що охоплюють різні рівні пізнання. Книга Блума є фундаментальним посібником для педагогів, дослідників і розробників навчальних програм. Вона забезпечує структуру, яка допомагає в систематизації навчальних цілей та сприяє підвищенню ефективності навчального процесу.

Контроль, здійснюваний викладачем, є процесом отримання інформації про зміни у знаннях та вміннях студентів під час вивчення педагогічних дисциплін.

До контролю висуваються такі вимоги:

Попереджувальний контроль: сучасний стан

На початку курсу, під час перших семінарських і практичних занять, викладач детально пояснює студентам, як саме відбуватиметься перевірка знань і вмінь. Зазначаються види контролю, терміни його проведення, а також методи, які будуть використовуватися. Викладач наводить зрозумілі приклади, демонструючи систему оцінювання з педагогічної дисципліни та графік контролю.

1. Попереджувальний сучасний контроль знань студентів являє собою інтегровану систему оцінювання, спрямовану на запобігання проблемам у навчальному процесі та підвищення якості освіти. Він базується на використанні новітніх технологій та підходів, таких як онлайн-тестування, адаптивні системи оцінювання, аналіз великих даних та штучний інтелект. Цей контроль дозволяє виявляти слабкі місця у знаннях студентів на ранніх етапах, що допомагає своєчасно коригувати навчальні програми та методики викладання. Крім того, сучасний контроль знань сприяє індивідуалізації навчання, надаючи можливість враховувати особливості кожного студента. Завдяки цьому, студенти отримують більш точну та об'єктивну оцінку своїх знань і навичок, що сприяє їхньому професійному розвитку та успішній кар'єрі.
2. Дієвий контроль. Контроль, що здійснює викладач, має сприяти покращенню результатів студентів, враховуючи їхні індивідуальні особливості, рівень розвитку та зусилля в опануванні педагогічних дисциплін. У процесі контролю беруть участь не лише викладачі методик дошкільної освіти, а й інші суб'єкти педагогічного процесу: ректорат, деканат, кафедри, а також студенти й випускники.
3. Внутрішньовузівський контроль якості знань і компетенцій студентів має багаторівневу структуру, до якої входять:

Ректорат — загальний нагляд і стратегічне планування;

Деканат — організація та координація освітнього процесу;

Кафедри — безпосередній моніторинг та оцінювання знань;
Студентське самоврядування — підтримка ініціатив та зворотний зв'язок;
Випускники — оцінка практичного застосування отриманих знань.

Такий підхід забезпечує комплексний і системний контроль, спрямований на підвищення якості підготовки студентів.

Внутрішньовузівський контроль якості знань і компетенцій студентів відіграє важливу роль у забезпеченні високих стандартів освіти. Це системний процес, який передбачає регулярну оцінку академічних досягнень студентів з метою покращення якості навчання. Важливими складовими такого контролю є моніторинг успішності, перевірка рівня засвоєння матеріалу, аналіз зворотного зв'язку від студентів та викладачів, а також впровадження сучасних методів оцінювання. Внутрішній контроль також включає аудити освітніх програм, рецензування викладацької діяльності, проведення внутрішніх іспитів та тестів.

Метою є забезпечення відповідності навчальних програм державним і міжнародним стандартам, а також підвищення конкурентоспроможності випускників на ринку праці. Завдяки цьому, університети можуть вчасно виявляти та усувати недоліки в навчальному процесі, сприяючи таким чином підвищенню рівня підготовки студентів.

Охарактеризуємо кожен рівень здійснення контролю.

На рівні ректорату: здійснюється контроль за виконанням рубіжного/ екзаменаційного контролю; організовуються ректорські контрольні роботи з окремого навчального предмету/предметів, результати яких доповідаються на вченій раді університету та виносяться відповідні рішення щодо якості навчальних досягнень студентів за відповідним напрямом підготовки. Внутрішньовузівський контроль якості знань і компетенцій студентів з участю ректорату університету є важливою складовою освітнього процесу. Він включає регулярний моніторинг і оцінку академічних досягнень студентів, з метою забезпечення високого рівня освіти і підготовки кваліфікованих фахівців. Ректорат університету відіграє ключову роль у цьому процесі, розробляючи політику та процедури, які сприяють покращенню якості освіти. Це може включати періодичні перевірки навчальних програм, контроль за виконанням навчальних планів, а також участь у створенні та впровадженні нових методик навчання. Особлива увага приділяється забезпеченню об'єктивності і прозорості оцінювання знань студентів, що досягається через впровадження сучасних методів тестування та використання електронних систем моніторингу успішності. Важливим аспектом є також зворотний зв'язок зі студентами, який допомагає виявляти слабкі місця у навчальному процесі та вчасно вживати заходів для їх усунення. Загалом, внутрішньовузівський контроль якості знань і компетенцій сприяє підвищенню академічних стандартів.

На рівні деканату: здійснюється аналіз результатів екзаменаційних сесій, успішність студентів перших курсів, які були прийняті за цільовим прийомом або за контрактом; порівняння результатів з попередніми роками, виявлення позитивних/негативних

тенденцій у навчанні та встановлення їх причин, аналіз результатів студентських олімпіад за напрямками підготовки і т.д.

Внутрішньовузівський контроль якості знань і компетентностей студентів з участю деканату університету є важливим елементом забезпечення високого рівня освіти. Він спрямований на систематичну перевірку та оцінку академічних досягнень студентів, а також на вдосконалення навчального процесу. Деканат факультету відіграє ключову роль у цьому процесі, забезпечуючи координацію між викладачами, студентами та адміністрацією університету. Контроль може включати різні форми, такі як тестування, іспити, опитування, аналіз успішності та відвідуваності занять. Особливу увагу приділяють зворотному зв'язку від студентів та викладачів для постійного покращення методик навчання та оцінювання. Це сприяє виявленню слабких місць у навчальних програмах і дозволяє швидко реагувати на потреби студентів, підвищуючи загальний рівень їхніх знань і компетентностей.

На рівні кафедр:

Проведення тестового контролю знань студентів із внесенням результатів до індивідуальної навчальної картки.

Оцінювання практичних навичок і вмінь розв'язувати педагогічні ситуаційні завдання.

Організація додаткових занять зі студентами, які мають незадовільні результати, з подальшим аналізом причин їхніх труднощів.

На рівні випускників ЗВО:

Анкетування випускників на факультетах підвищення педагогічної кваліфікації та професійної перепідготовки педагогів у закладах післядипломної освіти.

Збір відгуків від випускників, які працюють викладачами, щодо якості отриманої освіти та їхні пропозиції з її вдосконалення.

Узагальнення результатів анкетування керівником закладу післядипломної освіти з подальшим інформуванням ректорату чи деканату.

Такий підхід забезпечує зворотний зв'язок і сприяє покращенню якості педагогічної освіти.

Внутрішньовузівський контроль якості знань і компетентностей студентів, що здійснюється за участю профільної кафедри дошкільної освіти університету, передбачає комплексну оцінку академічних досягнень студентів та їх професійних компетенцій. Цей процес включає регулярні моніторинги, аналіз виконання навчальних планів та програм, а також проведення підсумкових контрольних заходів, таких як заліки, іспити та практичні завдання. Кафедра дошкільної освіти відіграє ключову роль у цьому процесі, забезпечуючи методичне керівництво, розробку критеріїв оцінювання та участь у проведенні контрольних заходів. Викладачі кафедри також здійснюють аналіз результатів, виявляючи сильні та слабкі сторони підготовки студентів, що дозволяє коригувати навчальні програми та підходи до викладання. Важливим аспектом внутрішньовузівського контролю є залучення студентів до самооцінки та взаємооцінки,

що сприяє розвитку критичного мислення та відповідальності за власне навчання. Окрім того, проводяться опитування студентів та випускників для отримання зворотного зв'язку щодо якості освіти та її відповідності сучасним вимогам ринку праці.

Таким чином, внутрішньовузівський контроль якості знань і компетентностей студентів з участю профільної кафедри дошкільної освіти університету є комплексним процесом, спрямованим на забезпечення високих стандартів освіти та підготовки кваліфікованих фахівців у галузі дошкільної освіти.

Внутрішньовузівський контроль якості професійних знань і компетентностей студентів на рівні випускника університету передбачає комплекс заходів. Цей контроль здійснюється шляхом систематичної перевірки результатів навчальної діяльності студентів, включаючи проведення підсумкових іспитів, практичні випробування та стажування. Важливим аспектом є залучення незалежних експертів та роботодавців для оцінки компетентностей студентів, що дозволяє забезпечити об'єктивність та високі стандарти якості освіти. Крім того, контроль якості включає моніторинг і аналіз зворотного зв'язку від випускників та їхніх роботодавців, що дає змогу виявляти слабкі місця у навчальних програмах та вдосконалювати їх. Такий підхід допомагає забезпечити високий рівень підготовки випускників, їхню конкурентоспроможність на ринку праці та відповідність професійним стандартам. Контроль якості викладання охоплює такі аспекти: систематичне формування спеціальних знань із навчальної дисципліни, розвиток навчально-інтелектуальних умінь (аналіз, узагальнення, зіставлення), оптимальний добір змісту, методів і засобів навчання відповідно до цілей, а також стимулювання пізнавальної активності студентів.

Сучасні дослідження в цій сфері (В.Банкевич, М.Бернштейн, М.Брейгіна, Ж.Вітківська, Г.Іванова, О.Леонт'єв та ін.) розглядають специфіку контролю у вищих навчальних закладах.

Об'єктом контролю знань студентів із методик дошкільної освіти є:

- педагогічні категорії, теорії та принципи організації навчання;
- методологічні, виховні, дидактичні й технологічні аспекти навчання;
- професійно-орієнтовані вміння, здобуті під час педагогічних практик, і їх застосування в діяльності;
- самостійно отримані знання та рівень сформованої компетентності.

5.2. Принципи контролю

До контролю знань висуваються певні педагогічні вимоги, які трактуються через принципи (правила) організації:

Принцип нормативності. Контроль базується на нормативно-освітніх документах, що визначають його види, форми й функції. Викладач зобов'язаний правильно трактувати ці вимоги відповідно до державних і галузевих стандартів, забезпечуючи єдність розуміння з контролюючими органами.

Принцип системно-комплексного підходу.

Контроль передбачає оцінювання знань і вмінь студентів у взаємозв'язку, враховуючи їхню систему, а не окремі елементи.

Такі принципи забезпечують об'єктивність, відповідність державним стандартам і ефективність оцінювання.

Сучасний принцип системно-комплексного підходу в контролі знань студентів передбачає інтеграцію різних методів і засобів оцінювання, спрямованих на забезпечення всебічного та об'єктивного вимірювання навчальних досягнень. Цей підхід базується на розумінні навчального процесу як складної системи, в якій знання, вміння та навички студентів формуються під впливом різноманітних чинників. Системно-комплексний підхід охоплює використання як традиційних методів контролю, таких як письмові та усні іспити, так і інноваційних, включаючи комп'ютерні тести, проєктну роботу, кейс-методи та інші форми активного навчання. Важливим аспектом цього підходу є також врахування зворотного зв'язку від студентів, що дозволяє коригувати методику викладання та оцінювання в процесі навчання.

Основна мета системно-комплексного підходу полягає в тому, щоб надати студентам можливість продемонструвати свої знання та навички в різних контекстах і ситуаціях, тим самим підвищуючи якість освіти та її відповідність сучасним вимогам. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, самостійності та творчих здібностей студентів, а також їх готовності до практичного застосування отриманих знань. Ще одним ключовим аспектом цього підходу є використання міждисциплінарних зв'язків та інтеграція знань з різних предметних областей, що дозволяє студентам бачити цілісну картину досліджуваних явищ та процесів. Це, в свою чергу, сприяє глибшому розумінню матеріалу та формуванню системного мислення. Таким чином, системно-комплексний підхід у контролі знань студентів забезпечує багатогранне оцінювання навчальних досягнень, сприяє розвитку ключових компетентностей та формує основу для подальшого професійного зростання.

Принцип головної ланки: контролю (за браком навчального часу) підлягають, перш за все, такі теми навчальних дисциплін, які значно покращують професійно-орієнтований рівень майбутнього фахівця, роблять його конкурентоспроможним в освітньому просторі. Принцип головної ланки в освіті означає зосередження уваги на найбільш важливих аспектах навчального процесу, щоб досягти максимального ефекту за мінімального часу. Це особливо актуально в умовах обмеженого навчального часу, коли необхідно розподілити ресурси та зусилля так, щоб досягти бажаних результатів у навчанні. Контроль у межах цього принципу полягає в тому, щоб сконцентруватися на найважливіших моментах навчального матеріалу, які мають найбільший вплив на засвоєння знань студентами. Це може означати також оптимізацію навчальних завдань і вправ для студентів магістратури. Таким чином, контроль в умовах браку навчального часу стає цілеспрямованим і концентрується на основних аспектах, які забезпечують досягнення освітніх цілей.

Принцип плановості та планомірності: розподіл усіх видів і форм контролю та його здійснення впродовж усього семестру, навчального року. Сучасний принцип плановості та планомірності в контролі знань студентів означає систематичний і структурований підхід до оцінювання їхніх знань та навичок. Цей принцип передбачає чітко визначений порядок і регулярність проведення контрольних заходів, що дозволяє уникнути хаосу та забезпечити рівномірне навантаження на студентів. Плановість в контролі знань включає попереднє складання графіку проведення контрольних заходів, що дає змогу студентам підготуватися заздалегідь та не стикатися з несподіваними перевітками. Це також дозволяє викладачам ефективно організувати навчальний процес і оцінювання, враховуючи всі етапи навчання.

Планомірність забезпечує поступове підвищення складності контрольних завдань, що сприяє поступовому розвитку знань та умінь студентів. Такий підхід дозволяє оцінювати прогрес студента на кожному етапі навчання та вчасно коригувати навчальний процес у разі виявлення проблемних моментів. Отже, дотримання принципу плановості та планомірності в контролі знань студентів забезпечує організованість, систематичність і передбачуваність у процесі оцінювання, що позитивно впливає на якість навчання та досягнення навчальних цілей.

Принцип індивідуального характеру перевірки й оцінки знань студентів передбачає індивідуальну роботу викладача з кожним студентом, врахування його індивідуальних особливостей. Принцип індивідуального характеру перевірки й оцінки знань студентів полягає в урахуванні унікальних особливостей кожного студента під час процесу навчання. Це означає, що перевірка та оцінювання знань не повинні бути стандартизованими для всіх, а мають враховувати індивідуальні особливості, такі як рівень підготовки, темп навчання, інтереси та здібності.

Індивідуалізація перевірки й оцінки знань дозволяє більш точно відображати реальні знання та уміння студентів, сприяє підвищенню мотивації до навчання і розвитку особистих якостей. Такий підхід передбачає використання різних методів оцінювання: усні відповіді, письмові роботи, проекти, тестування, а також застосування гнучких критеріїв оцінки, що враховують індивідуальні досягнення та прогрес кожного студента. Індивідуальний підхід до оцінювання також сприяє виявленню слабких місць у знаннях студентів і дозволяє надавати їм цільову підтримку для їхнього подолання. Це створює сприятливі умови для розвитку особистості студента, формування його професійних компетенцій і адаптації до вимог сучасного ринку праці.

Таким чином, принцип індивідуального характеру перевірки й оцінки знань є важливим аспектом сучасної освіти, спрямованим на створення умов для всебічного розвитку студентів і підвищення ефективності навчального процесу.

Принцип системності й систематичності перевірки та оцінювання знань: здійснення контролю як певних логічних зв'язків між різними видами і формами контролю протягом усього періоду вивчення педагогічної дисципліни (протягом семестру або навчального року). Принцип системності й систематичності перевірки та оцінювання

знань полягає в тому, що процес оцінювання має бути планомірним, послідовним і всебічним. Це означає, що знання студентів повинні оцінюватися не випадково, а регулярно й на основі певних критеріїв. Оцінювання має охоплювати всі аспекти навчальної діяльності, враховувати як їхні теоретичні знання, так і практичні навички.

Системність передбачає інтегрованість різних методів і форм оцінювання, а також взаємозв'язок між ними. Це включає використання тестів, контрольних робіт, усних опитувань, проектних робіт і інших форм, що дають змогу отримати повну картину знань і вмінь студентів. Такий підхід дозволяє забезпечити об'єктивність і точність оцінювання, оскільки враховуються різні аспекти навчальної діяльності.

Важливо також, щоб оцінювання було прозорим і справедливим. Студенти повинні знати критерії оцінювання та розуміти, за що вони отримують ті чи інші оцінки. Це підвищує мотивацію до навчання і сприяє формуванню відповідального ставлення до навчального процесу. Узагальнюючи, принцип системності й систематичності перевірки та оцінювання знань забезпечує цілісність і узгодженість процесу оцінювання, робить його більш ефективним і справедливим, сприяє всебічному розвитку студентів та підвищенню якості освіти в цілому.

Принцип тематичності здійснення контролю за окремими темами навчальної дисципліни. Принцип тематичності в здійсненні контролю за окремими темами дошкільної дисципліни є важливим аспектом освітнього процесу, який спрямований на систематичне й послідовне відстеження та оцінювання знань у межах певних тем. Цей принцип передбачає організацію навчання таким чином, щоб контрольні заходи охоплювали весь спектр матеріалу, що вивчається, і відповідали його логічній структурі. Застосування принципу тематичності дозволяє педагогам зосереджувати увагу фахівців на конкретних аспектах навчального матеріалу, сприяючи більш глибокому і цілісному розумінню теми. Це досягається через планування занять і контрольних заходів з урахуванням логіки побудови кожної теми, а також через використання різних форм контролю.

Одним із ключових моментів є регулярність і систематичність контролю. Це означає, що педагог повинен не лише періодично перевіряти знання та вміння студентів, але й здійснювати постійний моніторинг їхнього прогресу протягом усього навчального періоду. Такий підхід дозволяє вчасно виявляти проблемні моменти і коригувати навчальний процес. Принцип тематичності також передбачає інтеграцію різних видів діяльності, що дозволяє здійснювати контроль у різних формах – від традиційних усних і письмових опитувань до ігрових методів, творчих завдань і проектної діяльності. Загалом, застосування принципу тематичності в контролі за окремими темами дошкільної дисципліни сприяє більш ефективному розвитку студентів, формуванню у них міцних і систематизованих знань, а також вихованню інтересу до навчання і самостійного пізнання.

Принцип диференційованого оцінювання успішності навчання студентів передбачає оцінювання успішності на основі різнорівневого підходу. Принцип

диференційованого оцінювання успішності навчання студентів полягає у використанні різних підходів і методів для оцінки знань, умінь та навичок учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей, рівня підготовки та темпів засвоєння матеріалу. Такий підхід дозволяє забезпечити більш справедливу та об'єктивну оцінку навчальних досягнень кожного студента.

Основою диференційованого оцінювання є індивідуалізація навчального процесу, що передбачає адаптацію навчальних завдань та методів їх перевірки до потреб і можливостей кожного студента. Це означає, що при оцінюванні враховуються не тільки рівень засвоєння навчального матеріалу, але й зусилля, прикладені студентом, його активність, здатність до самостійного навчання та інші важливі аспекти. Одним із ключових аспектів диференційованого оцінювання є використання різноманітних форм і методів контролю, таких як тестування, усні та письмові іспити, проекти, дослідницькі роботи, презентації та інші. Це дозволяє максимально точно визначити рівень знань і умінь кожного студента, враховуючи його індивідуальні особливості. Крім того, важливим елементом є зворотний зв'язок між викладачем і студентом.

Викладачі надають студентам рекомендації та поради щодо покращення їх навчальної діяльності, що сприяє розвитку мотивації та самостійності в навчанні. Диференційоване оцінювання також передбачає гнучкість у встановленні критеріїв оцінки. Викладачі можуть варіювати складність завдань, враховувати специфіку навчальних дисциплін та індивідуальні цілі студентів, що дозволяє досягти більш високого рівня об'єктивності та справедливості в оцінюванні.

Таким чином, принцип диференційованого оцінювання успішності навчання студентів сприяє більш повному розкриттю їхнього потенціалу, підвищенню мотивації до навчання та забезпеченню більш високого рівня підготовки фахівців. Використання цього підходу допомагає створити умови для індивідуального розвитку кожного студента, підтримуючи його особистісний і професійний ріст.

Принцип єдності вимог викладачів до студентів передбачає врахування кафедрами і викладачами чинних загальнодержавних та галузевих стандартів.

Принцип єдності вимог викладачів до студентів є важливим аспектом у системі вищої освіти, що забезпечує ефективне навчання та об'єктивну оцінку знань студентів. Цей принцип полягає в тому, що всі викладачі навчального закладу повинні дотримуватись єдиних стандартів і критеріїв у своїх вимогах до студентів, як в академічній, так і в поведінковій сферах. Єдність вимог забезпечує прозорість і зрозумілість освітнього процесу. Студенти знають, що від них очікують, і можуть планувати свої навчальні зусилля відповідно до встановлених стандартів. Це допомагає уникнути непорозумінь і конфліктів між студентами та викладачами, оскільки всі сторони мають чітке уявлення про вимоги і критерії оцінювання. Такий підхід також сприяє розвитку справедливості та об'єктивності в оцінюванні. Коли всі викладачі користуються одними і тими ж критеріями, оцінки студентів відображають їхні реальні знання і вміння, а не суб'єктивні вподобання чи настанови окремих викладачів. Це особливо важливо

для студентів, які прагнуть досягти високих результатів і продовжити навчання чи кар'єру в академічному середовищі. Окрім цього, єдність вимог сприяє створенню сприятливого навчального середовища. Студенти відчують себе більш впевнено і мотивовано, коли знають, що до них застосовуються справедливі та зрозумілі стандарти. Це, в свою чергу, підвищує їхню активність і залученість у навчальний процес, сприяє розвитку академічної доброчесності і відповідальності. Для викладачів єдність вимог також є важливим фактором професійного розвитку. Вона стимулює їх до постійного вдосконалення своїх педагогічних навичок і методів навчання, сприяє обміну досвідом і кращими практиками серед колег.

Таким чином, принцип єдності вимог викладачів до студентів є фундаментальним для забезпечення якості освіти, формування справедливого та ефективного навчального процесу, а також для розвитку академічної спільноти в цілому.

Принцип об'єктивності контролю знань студентів одна із ключових принципів освітнього процесу. Він забезпечує справедливу та точну оцінку знань учнів, виключаючи упередженість та суб'єктивність з боку викладача. В основі цього принципу є кілька важливих аспектів.

По-перше, об'єктивність передбачає стандартизовані та чітко визначені критерії оцінки. Це означає, що для всіх студентів мають бути однакові умови складання іспитів та виконання контрольних робіт. Критерії оцінки мають бути заздалегідь обумовлені та зрозумілі всім учасникам освітнього процесу. Наприклад, якщо йдеться про письмовий іспит, то кожному питанню надається певна кількість балів, які розподіляються відповідно до заздалегідь встановлених правил.

По-друге, об'єктивність у контролі знань передбачає використання різноманітних методів та форм контролю. Це можуть бути тести із вибором відповідей, есе, усні іспити, лабораторні роботи та інші форми оцінки. Такий підхід дозволяє врахувати різні аспекти знань та умінь студентів, їхню здатність аналізувати, синтезувати інформацію та застосовувати знання на практиці. Крім того, об'єктивність вимагає виключення особистих симпатій та антипатій викладача під час оцінювання студентів. Оцінка повинна ґрунтуватися виключно на результатах роботи студента, а не на його поведінці, ставленні до предмета чи особистих характеристик.

Важливо, щоб викладач був упередженим і керувався суб'єктивними чинниками під час виставлення оцінок. Ще одним аспектом об'єктивності є використання зовнішньої експертизи. Наприклад, роботи студентів можуть бути перевірені кількома незалежними експертами або оцінені за допомогою автоматизованих систем тестування. Це допомагає мінімізувати можливі помилки та суб'єктивні фактори при оцінюванні. На закінчення принцип об'єктивності в контролі знань студентів спрямований на забезпечення справедливої та точної оцінки їх академічних досягнень. Він передбачає використання чітких критеріїв оцінки, різноманітних методів контролю, виключення суб'єктивності та залучення зовнішніх експертів. Дотримання цього принципу сприяє підвищенню якості освіти та мотивації студентів до досягнення високих результатів.

Принцип підвищення ефективності в контролі знань студентів передбачає створення таких умов, при яких процес оцінювання стає максимально об'єктивним, інтерактивним і мотивуючим для студентів. Один з ключових аспектів цього принципу полягає в тому, щоб зробити оцінювання не лише засобом контролю, але й інструментом навчання.

По-перше, важливо забезпечити регулярність і систематичність контролю знань. Це дозволяє студентам підтримувати високий рівень готовності до занять і знижує рівень стресу перед великими екзаменами, оскільки знання перевіряються поступово і регулярно.

По-друге, використання різноманітних форм контролю допомагає охопити всі аспекти навчального процесу. Сюди входять як традиційні письмові тести і усні опитування, так і сучасні інтерактивні методи, такі як онлайн-тестування, проекти, презентації та групові завдання. Таке різноманіття сприяє більш повному і всебічному оцінюванню знань і навичок студентів.

По-третє, зворотний зв'язок є невід'ємною частиною ефективного контролю знань. Викладачі повинні надавати студентам детальну інформацію про їхні успіхи і помилки, що дозволяє студентам зрозуміти свої слабкі місця і працювати над їхнім усуненням.

Принцип об'єктивності передбачає систематичний аналіз результатів міжсесійного контролю та показників успішності студентів на основі єдиних критеріїв. Це дозволяє своєчасно вживати заходів для покращення організації й змісту навчально-виховного процесу.

Принцип підвищення ефективності та якості навчання спрямований на вдосконалення аудиторної та самостійної роботи студентів, запобігання низькій успішності та відрахуванню через невиконання навчального плану.

Крім того, важливо враховувати індивідуальні особливості студентів. Це означає, що оцінювання повинно бути гнучким і адаптуватися до різних стилів навчання і рівнів підготовки. Такий підхід сприяє створенню більш справедливого і мотивуючого навчального середовища.

Також значну роль відіграє мотивація студентів. Оцінювання повинно не тільки вказувати на помилки, але і підкреслювати успіхи, заохочуючи студентів до подальшого навчання і розвитку. Використання заохочувальних методів, таких як похвала, додаткові бали за активну участь, може значно підвищити мотивацію і ефективність навчання.

Таким чином, принцип підвищення ефективності контролю знань студентів базується на регулярності, різноманітності методів оцінювання, наданні зворотного зв'язку, врахуванні індивідуальних особливостей студентів та стимулюванні їхньої мотивації до навчання.

Принцип гласності передбачає доведення результатів контролю до відома студентів усієї академічної є важливим аспектом освітнього процесу, який забезпечує

прозорість, відкритість і доступність інформації про результати навчання. Головна мета цього принципу – створення умов, за яких студенти можуть отримувати об’єктивну і справедливую оцінку своїх знань, а також мати можливість ознайомитися з критеріями і процедурами оцінювання.

Застосування принципу гласності починається з того, що викладачі заздалегідь інформують студентів про вимоги до знань, критерії оцінювання та форми контролю. Це може бути реалізовано через навчальні плани, методичні рекомендації, а також через обговорення на лекціях і семінарах. Такий підхід дозволяє студентам краще підготуватися до контрольних заходів, розуміючи, на що саме буде звернуто увагу при оцінюванні їх знань.

Дуже важливо, щоб результати контрольних заходів, таких як іспити, заліки чи тести, були доступні студентам у повному обсязі. Вони повинні мати можливість ознайомитися з результатами своїх робіт, отримати коментарі та пояснення від викладачів. Це не тільки допомагає зрозуміти свої помилки, але й сприяє підвищенню рівня знань і навичок. Крім того, важливим аспектом принципу гласності є можливість апеляції результатів оцінювання. Студенти повинні знати, що вони мають право на перегляд своїх робіт і оскарження оцінок у випадку, якщо вони вважають, що оцінка була несправедливою або необ’єктивною. Для цього повинні бути встановлені чіткі процедури, які забезпечують справедливий розгляд апеляцій. Впровадження принципу гласності сприяє формуванню довіри між студентами і викладачами, а також підвищенню якості освіти. Відкритість і прозорість у процесі контролю знань стимулюють студентів до більш відповідального підходу до навчання, а викладачів – до більш об’єктивного і справедливого оцінювання.

Таким чином, принцип гласності є невід’ємною частиною сучасного освітнього процесу, який забезпечує рівні умови для всіх студентів і сприяє підвищенню якості освіти.

Контроль, здійснюваний викладачем, виконує низку важливих функцій, спрямованих на оцінювання результатів навчання студентів із педагогічних дисциплін та їх відповідність галузевим стандартам підготовки майбутніх фахівців.

Контроль знань є невід’ємною частиною навчального процесу в університетах, виконуючи низку ключових функцій, які забезпечують якість освіти та стимулюють студентів до саморозвитку. Основні функції контролю знань включають:

1. Оцінювальна функція

Основна мета – об’єктивно визначити рівень знань, умінь і навичок студента.

Дозволяє виявити прогалини у знаннях, рівень підготовки до подальшого навчання або професійної діяльності.

2. Контролююча функція

Здійснює перевірку засвоєння навчального матеріалу.

Дає можливість переконатися в тому, що студенти освоїли необхідний обсяг знань і компетенцій, передбачених навчальними планами.

3. Навчальна функція

У процесі контролю студент повторює, систематизує і поглиблює знання. Завдяки цьому функція контролю стає частиною самого навчання.

4. Мотиваційна функція

Регулярний контроль стимулює студентів до систематичної роботи над засвоєнням матеріалу.

Позитивні оцінки заохочують, а негативні спонукають до більшої відповідальності.

5. Діагностична функція

Дозволяє визначити сильні та слабкі сторони студента, його прогрес у навчанні.

Допомагає викладачу зрозуміти, наскільки ефективно організований навчальний процес.

6. Розвивальна функція

У процесі підготовки до контролю розвиваються такі якості, як самодисципліна, аналітичне мислення, пам'ять і відповідальність.

Контроль стимулює розвиток творчих здібностей через виконання завдань, що потребують нестандартного підходу.

7. Регулююча функція

Дає змогу коригувати навчальний процес залежно від результатів контролю.

Викладач може змінити акценти у викладанні або підібрати нові підходи до пояснення складних тем.

8. Прогностична функція

На основі результатів контролю викладач може передбачити подальший рівень успішності студента.

Дозволяє оцінити перспективи його розвитку та визначити можливі труднощі.

9. Акредитаційна функція

Виконує роль підтвердження рівня знань студента для отримання кваліфікації, допуску до екзаменів, заліків або професійної атестації.

Висновок

Ці функції разом забезпечують всебічний підхід до оцінювання знань студентів, створюючи основу для їхнього інтелектуального та професійного розвитку. Ефективно організований контроль знань сприяє підвищенню якості освіти та підготовки конкурентоздатних фахівців.

Функції контролю умовно поділяються на:

- Теоретико-педагогічні:
 - освітня; навчальна;
 - виховна;

- розвивальна.

- Технологічно-педагогічні:
 - діагностично-коригувальна;
 - стимулювально-мотиваційна;
 - прогностично-методична.

До ключових функцій контролю належать: забезпечення зворотного зв'язку між студентом і викладачем; оцінювальна функція; навчальна функція; розвивальна функція. Такий підхід до контролю сприяє не лише перевірці знань, а й формуванню мотивації, розвитку навичок і вдосконаленню навчального процесу. Функція контролю знань студентів є важливим елементом освітнього процесу, яка спрямована на оцінювання та моніторинг рівня засвоєння навчального матеріалу. Вона виконує кілька важливих завдань.

По-перше, контроль знань дозволяє викладачам оцінити ефективність своїх методів навчання та зробити необхідні корективи. Це може включати зміну підходів до викладання, введення додаткових матеріалів або адаптацію навчальної програми під потреби студентів.

По-друге, контроль знань мотивує студентів до систематичного вивчення матеріалу і підготовки до занять. Постійний контроль та оцінювання сприяють формуванню відповідальності та дисципліни в процесі навчання.

Крім того, функція контролю знань допомагає виявити прогалини в знаннях студентів, що дозволяє вчасно надати їм необхідну допомогу та підтримку. Це сприяє індивідуалізації навчання і підвищенню його ефективності. Також важливо зазначити, що контроль знань забезпечує зворотний зв'язок між студентами та викладачами. Студенти отримують можливість побачити свої досягнення, зрозуміти, які аспекти потребують додаткового опрацювання, а викладачі – оцінити рівень засвоєння матеріалу групою загалом. У кінцевому підсумку, функція контролю знань студентів є невід'ємною частиною освітнього процесу, яка спрямована на підвищення якості освіти, мотивацію до навчання та підтримку студентів у їхньому розвитку.

Діяльність викладача та студента реалізується через такі функції: діагностично-коригувальну, виховну, стимулювально-мотиваційну, управлінську, прогностично-методичну, організаційну та функцію самооцінювання. Зворотний зв'язок виконує двосторонню роль, надаючи інформацію як викладачу, так і студенту.

Для викладача зворотний зв'язок є джерелом інформації про успішність студентів у вивченні методик дошкільної освіти. Він дозволяє виявляти недоліки, проводити діагностику відхилень і аналізувати відповідність обраної стратегії та тактики навчання актуальним потребам.

Для студентів зворотний зв'язок служить інструментом оцінювання їхньої індивідуальної успішності, формує самооцінку досягнень і спонукає до планування подальшої навчальної діяльності.

Оцінювальна функція реалізується у двох аспектах:

Оцінювання результатів виконання навчальних завдань за шкалою. Оцінки (умовні бали) є орієнтиром для студентів і показником успішності.

Аналіз рівня знань викладачем, де результати студентів зіставляються з вимогами навчальної програми та державних стандартів підготовки.

Навчальна функція контролю забезпечується через виконання студентами контрольних завдань, що виступають навчальними вправами. Виконання цих завдань сприяє безперервному процесу навчання.

Розвивальна функція контролю орієнтована на розвиток індивідуально-психологічних особливостей студентів педагогічних закладів:

- пам'ять на педагогічні факти,
- педагогічне мислення,
- використання термінології,
- увага до педагогічних ситуацій,
- аналітичне мислення щодо закономірностей виховання і навчання.

Студенти вдосконалюють уміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати й систематизувати інформацію, що сприяє підвищенню професійної компетентності. Педагогічні факти, ситуації, закономірності та теорії є базовою основою підготовки майбутнього фахівця з педагогічних дисциплін.

Освітня функція контролю спрямована на поглиблення, розширення та вдосконалення знань студентів, а також уточнення і систематизацію навчального матеріалу. Відповіді студента перед групою сприяють закріпленню знань, умінь і навичок, підвищуючи рівень розуміння матеріалу. Одночасно, слухаючи відповіді одногрупників, студенти порівнюють їх зі своїми знаннями, ставлять запитання, доповнюють відповіді, що поглиблює і структурує матеріал. Цей процес забезпечує ефективний зворотний зв'язок [13, с. 214].

Діагностично-корегувальна функція полягає у виявленні знань, умінь, навичок, а також труднощів і недоліків, що впливають на успішність студентів з певних педагогічних тем. Зворотний зв'язок у системі взаємин «студент – викладач» та «студент – студент» допомагає коригувати освітній процес.

Виховна функція сприяє розвитку волі, характеру, самостійності, навичок систематичної праці. Очікування перевірки мотивує студентів до регулярної підготовки. Процес оцінювання допомагає студентам самостійно оцінювати свої знання, формуючи адекватну самооцінку, дисциплінованість, відповідальність і позитивне ставлення до навчання. Результати роботи студента стають предметом суспільного обговорення й оцінювання, що стимулює його емоційний та моральний розвиток. Правильно організована перевірка знань сприяє формуванню відповідальності за навчальні результати та дисципліни праці.

Стимулювально-мотиваційна функція спрямована на заохочення студентів до вдосконалення навчальної діяльності, розвиток почуття особистої відповідальності та активізацію їхніх зусиль. Формування професійних і пізнавальних мотивів навчання,

а також протидія «емоційному вигоранню» є ключовими завданнями педагогічного процесу. Схвалення досягнень студентів стимулює розвиток зовнішньої мотивації, формує систематичність у праці та прагнення до кращих результатів. В. Бочарнікова визначає стимулюючу функцію контролю знань, умінь і навичок студентів вищої школи [7].

Основні функції контролю

Управлінська функція забезпечує цілеспрямованість навчального процесу відповідно до освітньо-професійної програми (ОПП), дозволяючи досягти поставлених цілей.

Прогностично-методична функція передбачає отримання викладачем точних даних для оцінки своєї діяльності, удосконалення методики викладання та поліпшення результатів навчання. Для студентів це допомога в прогнозуванні власної навчальної діяльності, визначенні успішності й подоланні труднощів. Викладач адаптує свої методи викладання, обирає ефективні засоби навчання і підвищує рівень підготовки студентів.

Організаційна функція залежить від системності роботи, використання ефективних методів навчання, відвідування занять і регулярності перевірки знань. Перевірка сприяє організації повсякденної роботи студентів, стимулює засвоєння матеріалу і закріплення педагогічних знань.

Функція самооцінювання розвиває здатність студентів аналізувати свої досягнення, визначати недоліки й прогнозувати професійні перспективи. Це сприяє самостійності у навчанні, самоактуалізації й усвідомленню особистісного розвитку.

Параметри контролю якості знань

Контроль знань студентів педагогічних навчальних закладів здійснюється за такими параметрами:

Науковість і повнота знань: володіння основними педагогічними теоріями, концепціями, системою понять і термінології відповідно до програми.

Осмысленість і гнучкість знань: здатність застосовувати вивчене до нових педагогічних ситуацій і процесів.

Системність знань: уміння обґрунтовувати складові педагогічних явищ, встановлювати зв'язки та залежності між ними.

Міцність знань: довгострокове утримання матеріалу в пам'яті та його практичне використання.

Дієвість знань: готовність до застосування отриманих знань у різних освітніх і практичних ситуаціях.

Графічні уміння: створення таблиць, схем і структурно-логічних моделей, що відображають суттєві зв'язки між компонентами педагогічних явищ.

Використання ТЗН: застосування технічних засобів навчання при вирішенні педагогічних завдань.

Умови успішної реалізації функцій контролю

Ефективність контролю залежить від таких умов:

- Цілеспрямованість: орієнтація на визначені навички та вміння.
- Репрезентативність: охоплення всього навчального матеріалу, який підлягає перевірці.
- Об'єктивність: використання об'єктивних методів оцінювання.
- Систематичність: регулярне проведення контролю протягом навчання.

Види контролю

У педагогічних навчальних закладах використовуються різні види контролю:

Міжсесійний контроль:

- Вхідний (діагностичний): оцінка базових знань студентів для диференціації навчання.
- Поточний: регулярна перевірка засвоєння матеріалу.
- Тематичний: перевірка за окремими розділами навчальної програми.
- Модульний: оцінювання за великими змістовими блоками.

Сесійний контроль:

- Екзамен або залік: підсумкова перевірка знань і умінь.
- Рубіжний контроль: оцінювання наприкінці навчального етапу.

Контроль знань, умінь і навичок студентів є важливим інструментом в організації навчального процесу. Він сприяє досягненню цілей навчання, формуванню професійних компетентностей і розвитку особистісних якостей

Вхідний контроль знань спрямований на створення ефективної системи управління навчальним процесом (В. Нагаєв, 2007). Його проводять на початку навчального року для оцінки базового рівня знань студентів або перед вивченням нового розділу програми, щоб визначити теми, які потребують повторення, і готовність студентів до засвоєння нового матеріалу. Вхідний контроль може реалізовуватися у вигляді тестувань, співбесід або письмових завдань.

Попередній контроль визначає рівень готовності студентів залежно від етапу навчання. Його використовують перед початком практичних, лабораторних робіт чи роботи з першоджерелами. Такий контроль може включати письмові роботи, фронтальні опитування, стандартизовані тести або усні перевірки.

Поточний контроль здійснюється під час вивчення окремих тем для перевірки рівня засвоєння матеріалу, розвитку навичок і умінь. Він базується на принципах систематичності та передбачає оцінювання знань на лекціях, семінарах, практичних і лабораторних заняттях. Поточний контроль може проводитися у формі усних співбесід, тестування, дидактичних ігор, тренінгів, розв'язування педагогічних кросвордів чи вікторин.

Контроль залишкових знань проводиться через 6–12 місяців після завершення вивчення дисципліни. Він дозволяє оцінити міцність засвоєних знань і є підставою для коригування навчальних програм, методів викладання та організації навчального процесу. Зазвичай цей контроль здійснюється один раз на 2–3 роки.

Завершальний контроль (рубіжний, підсумковий) проводиться після завершення навчальних модулів або освітнього циклу. Його мета – підсумкове оцінювання засвоєння студентами матеріалу відповідно до програми. Такий контроль реалізується у вигляді заліків та екзаменів.

Форми підсумкового контролю

Диференційований залік – оцінювання рівня засвоєння матеріалу через виконання індивідуальних завдань (графічних, розрахункових тощо). Проводиться за відсутності модульного контролю чи екзамену.

Семестровий залік – оцінювання результатів виконання студентами завдань під час практичних, семінарських або лабораторних занять. Проводиться у формі співбесіди без білетів.

Екзамен – підсумковий контроль знань теоретичного й практичного матеріалу. Екзамени проводять за затвердженими кафедрою білетами, які включають теоретичні, методичні та практичні питання. Кількість питань залежить від чисельності академічної групи (зазвичай 50–75 питань).

Екзамени проводяться відповідно до розкладу, що затверджується заздалегідь. Методика і порядок їх проведення визначаються ВНЗ. На усний екзамен для кожного студента передбачено 0,33 години. Повторне складання можливе не більше двох разів: перший – викладачу, другий – комісії.

Якісні критерії контролю

Контроль спрямований на оцінку таких аспектів:

- Повнота знань: володіння базовими теоретичними й практичними основами.
- Системність: розуміння логічних зв'язків між компонентами педагогічних явищ.
- Науковість: застосування актуальних педагогічних концепцій і термінології.
- Міцність знань: здатність використовувати отримані знання у навчальних і практичних ситуаціях.

Контроль успішності студентів є важливим елементом навчального процесу, що забезпечує ефективне управління якістю освіти.

Екзамен із «відкритим підручником» спрямований на перевірку здатності студентів швидко знаходити необхідну інформацію, використовувати додаткову літературу, довідники та навчальні посібники. Такий іспит доцільно проводити у бібліотеках із доступом до відкритих фондів.

Практичний екзамен полягає у виготовленні студентами натуральних об'єктів, схем, макетів або розв'язанні педагогічних ситуацій, що моделюють реальні умови професійної діяльності.

«Екзамен-автомат» проводиться для студентів, які протягом навчального року демонструють високий рівень систематичної та наполегливої роботи. На початок навчального року, на засіданні кафедри розглядаються критерії екзамена-автомата за навчальними дисциплінами, узгоджуються професорсько-викладацьким складом; у постановча частині протокола засідання кафедри, секретар вносить вимоги і критерії до екзамена-автомата, надає номер протоколу, дату, присутніх, перелік питань для розгляду. Тьютори доводять до свідомості студентів усіх курсів денної і заочної форми навчання, старости академічних груп розміщують у чатах витяг з протоколу кафедри про критерії і вимоги до здачі екзамену автоматом здобувачами вищої освіти.

Курсові роботи (проекти) захищаються студентами перед кафедрою або спеціальними комісіями. Державні випускні екзамени приймає державна екзаменаційна комісія (ДЕК), до складу якої входять затверджені фахівці. Випускники також захищають кваліфікаційні роботи чи проекти.

Державний екзамен є комплексною перевіркою знань студентів із дисциплін, передбачених навчальним планом. Він проводиться за білетами, розробленими відповідно до навчальних програм, та завершується оголошенням результатів перед всією академічною групою.

5.3. Види освітнього контролю

Індивідуальний контроль

Призначений для студентів, які мають труднощі в засвоєнні матеріалу, або для визначення рівня професійної підготовки. Проводиться у формі розгорнутих відповідей, під час яких студенти демонструють знання матеріалу, обґрунтовують наукові положення і наводять приклади. Інші студенти під час цього контролю можуть аналізувати відповіді, виправляти помилки чи доповнювати матеріал.

Фронтальний контроль

Охоплює одночасно декілька академічних груп і реалізується через письмові роботи. Цей вид контролю дозволяє швидко перевірити рівень знань великої кількості студентів.

Груповий контроль

Проводиться під час семінарів, практичних чи лабораторних занять із використанням методів усного, письмового, графічного чи тестового оцінювання. Можливі варіанти:

- Усний контроль: монологічні, діалогічні або полілогічні відповіді студентів.
- Письмовий контроль: контрольні роботи, тестування, тематичні завдання.

- Практичний контроль: виконання реальних або змодельованих завдань.
- Усний метод контролю включає репродуктивні, реконструктивні та творчі відповіді:
- Репродуктивна відповідь – відтворення вивченого матеріалу.
- Реконструктивна відповідь – застосування знань у змінених умовах.
- Творча відповідь – розв’язання нестандартних завдань на основі перенесення засвоєних знань.

Етапи усного опитування

1. Формулювання викладачем завдань із урахуванням специфіки педагогічної дисципліни.
2. Корекція відповідей студентів і їхній аналіз.
3. Встановлення логічних зв’язків між питаннями основного, додаткового та допоміжного характеру.

Курсові, державні іспити й модульно-рейтингові системи оцінювання включають інтегровані завдання, що перевіряють як репродуктивні, так і творчі здібності студентів. Під час іспитів оцінюється глибина знань, системність, науковість і здатність застосовувати знання на практиці.

Усні методи контролю сприяють встановленню тісного контакту між викладачем і студентами. Вони дають можливість оцінити обсяг і якість знань, виявити прогалини й неточності, а також одразу їх виправити. При цьому важливо, щоб запитання викладача були чіткими, логічними, зрозумілими та доступними, а їхня сукупність – системною і послідовною. Недоліком цього методу є можливість суб’єктивності в оцінюванні відповідей.

Письмові методи контролю включають:

- контрольні роботи та завдання,
- педагогічні твори, реферати, диктанти,
- домашні роботи, тестування,
- графічні завдання, самоконтроль.

Мета письмової перевірки – оцінити рівень знань, умінь і навичок, точність, усвідомленість та здатність застосовувати теорію на практиці. Перевагою письмового методу є можливість за короткий час оцінити знання великої кількості студентів. Однак перевірка робіт потребує значних часових ресурсів. Аналіз письмових робіт дозволяє викладачу виявити характер помилок і підібрати ефективні педагогічні засоби для їх подолання.

Тестовий контроль знань (ТКЗ) є сучасним педагогічним інструментом. Основними вимогами до тестових завдань є:

Лаконічність – чітке формулювання, використання символів і графічних зображень для оптимального відображення суті завдання.

Технологічність – можливість автоматизації завдань і використання технічних засобів.

Цілеспрямованість і логічність – відповідність змісту завдання меті контролю.

Однаковість умов і правил оцінювання – рівні можливості для всіх учасників.

Форма відповідності змісту – завдання мають бути структуровані так, щоб зміст гармонійно поєднувався із формою представлення.

Основні функції тестового контролю:

- Діагностична – визначення рівня засвоєння знань через збір, аналіз і інтерпретацію результатів.
- Навчальна – допомога студентам у закріпленні матеріалу.
- Організаційна – впорядкування навчальної діяльності.
- Виховна – формування відповідального ставлення до навчання.

Композиція тестових завдань повинна забезпечувати їх застосування в автоматизованих системах контролю, а також у самостійній роботі студентів. Завдання мають бути багатоваріантними (фасетами) для уникнення одноманітності, а інструктаж має бути уніфікованим для всіх учасників.

Мета тестового контролю – оцінити рівень засвоєння знань після завершення дисципліни та вдосконалити процес підготовки педагогічних кадрів.

Діагностична функція контролю знань студентів є важливою складовою освітнього процесу, оскільки вона дозволяє оцінювати рівень знань, умінь та навичок учнів на різних етапах навчання. Ця функція виконує кілька ключових завдань, спрямованих на підвищення ефективності навчального процесу.

По-перше, діагностична функція дозволяє визначити початковий рівень знань студентів на початку навчального курсу. Це допомагає викладачам адаптувати навчальну програму, враховуючи вже наявні знання студентів та їх індивідуальні потреби.

По-друге, регулярна діагностика під час навчального процесу дозволяє відстежувати динаміку розвитку знань та вмінь студентів. Викладачі можуть виявляти прогалини в знаннях, які потребують додаткового опрацювання, та коригувати навчальні завдання відповідно до результатів діагностики.

По-третє, діагностична функція сприяє формуванню зворотного зв'язку між викладачем і студентом. Студенти отримують інформацію про свої успіхи та недоліки, що дозволяє їм самостійно аналізувати свої досягнення і працювати над покращенням результатів. Крім того, діагностика допомагає визначити, наскільки ефективними є методи та підходи, які використовуються в навчальному процесі. На основі отриманих результатів викладачі можуть вносити зміни до методики викладання, щоб забезпечити краще засвоєння матеріалу. Загалом, діагностична функція контролю знань є важливим інструментом для забезпечення якісної освіти, оскільки вона допомагає вчасно виявляти та усувати труднощі в навчанні, а також підвищує мотивацію студентів до навчання, сприяючи їх успішності та розвитку. Навчальна функція – рівень

оволодіння змістом навчальної педагогічної дисципліни. Навчальна функція контролю знань студентів відіграє ключову роль в освітньому процесі. Вона спрямована на забезпечення ефективності навчання, сприяючи розвитку когнітивних здібностей, глибшому засвоєнню знань та вмінь, а також на формування критичного мислення у студентів.

По-перше, контроль знань дозволяє викладачам отримати об'єктивну картину про те, наскільки ефективно студентами засвоєно матеріал. Це допомагає вчасно виявити прогалини в знаннях або розумінні теми, що, в свою чергу, дає можливість коригувати навчальний процес. Якщо виявляються проблеми, викладач може змінити підхід до викладання, надати додаткові матеріали або індивідуальні консультації.

По-друге, навчальний контроль стимулює самих студентів до систематичного вивчення матеріалу. Регулярні перевірки знань допомагають зберігати мотивацію до навчання, оскільки студенти розуміють, що їхні знання постійно оцінюються. Це сприяє формуванню відповідальності за власний навчальний процес та розвиває навички самоорганізації. Крім того, контроль знань дозволяє оцінити не тільки рівень засвоєння інформації, але й уміння застосовувати її на практиці. Це особливо важливо в умовах сучасної освіти, де акцент робиться на розвиток компетентностей, що включають здатність до самостійного аналізу, вирішення проблем та прийняття рішень. Контроль знань також відіграє важливу роль у зворотному зв'язку між студентом та викладачем. Зворотний зв'язок, отриманий через результати контролю, допомагає студентам усвідомити свої слабкі місця, що сприяє подальшому саморозвитку та підвищенню ефективності навчання. Викладачі ж, у свою чергу, можуть більш точно налаштовувати освітній процес під потреби кожного студента або групи в цілому. Зрештою, навчальна функція контролю знань виконує ще й функцію підсумкової оцінки, яка визначає рівень досягнень студентів на певному етапі навчання. Це може бути важливо для їх подальшого професійного розвитку, оскільки підсумкові оцінки часто відіграють роль при вступі на наступні освітні рівні або при працевлаштуванні.

Чим конкретно відрізняється навчальна функція контролю знань від діагностичної?

Навчальна функція контролю знань та діагностична функція в освіті виконують різні, але взаємодоповнюючі ролі. Навчальна функція контролю знань спрямована на підтримку процесу навчання. Вона полягає у систематичній перевірці засвоєння матеріалу студентами під час навчального процесу. Це допомагає не тільки виявляти прогалини в знаннях, але й стимулювати подальше навчання, сприяти формуванню навичок самостійного аналізу та рефлексії. Коли студент усвідомлює, що його знання регулярно перевіряються, він більше залучений до навчання, розвиває відповідальність за власні результати та стає більш мотивованим до вивчення матеріалу. Навчальна функція також дозволяє коригувати процес навчання на основі результатів перевірки, наприклад, більше уваги приділяти темам, які викликають труднощі у більшості студентів. Діагностична функція, навпаки, акцентує увагу на виявленні рівня підготовки студентів та їхньої здатності засвоювати нові знання ще до початку навчання

або на певних етапах його процесу. Вона допомагає визначити стартовий рівень знань, виявити сильні та слабкі сторони кожного, його індивідуальні особливості навчання. Діагностика може включати різні види тестів, аналіз попередніх досягнень або навіть спостереження.

Основна мета діагностичної функції – створити індивідуальний підхід до навчання, розробити стратегії, які враховують особливості кожного студента. Це дозволяє оптимізувати освітній процес, зробити його більш ефективним і персоналізованим, а також зменшити ризик виникнення проблем у засвоєнні матеріалу.

Отже, навчальна функція контролю знань орієнтована на підтримку й розвиток процесу навчання, тоді як діагностична функція фокусується на попередньому аналізі та підготовці до навчання, з метою його оптимізації відповідно до індивідуальних потреб учнів. Обидві ці функції є важливими для досягнення високих результатів у навчанні, забезпечуючи як поточну підтримку, так і стратегічне планування освітнього процесу.

Організаційна функція полягає у впливі на подальшу організацію навчального процесу шляхом внесення відповідних змін та вдосконалення системи контролю. Це включає розробку нових підходів, зокрема використання тестових методик для об'єктивної та ефективної оцінки знань студентів. Використання тестів дозволяє стандартизувати контроль, підвищити його точність і забезпечити зворотний зв'язок для коригування навчальних програм.

Виховна функція спрямована на систематизацію знань студентів, розвиток пам'яті, педагогічного мислення та формування навичок самоконтролю. Контроль також сприяє вихованню відповідального ставлення до навчання, стимулюючи інтерес до професійного самовдосконалення.

Типи тестів у системі контролю:

1. Тести відкритої форми: передбачають вільно конструйовані відповіді, що дозволяє оцінити здатність студентів до аналітичного мислення, аргументації та творчого підходу.
2. Тести закритої форми: пропонують варіанти відповідей, що забезпечує швидке та об'єктивне оцінювання знань, зручність перевірки та аналізу результатів.

Застосування обох видів тестів у навчальному процесі дає змогу комплексно оцінити знання, навички та вміння студентів, підвищуючи ефективність освітнього процесу.

5.4. Основні принципи та вимоги до тестового контролю

Принципи тестового контролю:

- Об'єктивність і справедливість: рівні умови для всіх студентів.
- Науковість: відповідність завдань навчальним цілям.
- Ефективність і оперативність: швидка оцінка знань.

- Єдність вимог: стандартизовані правила оцінювання.
- Гласність: прозорість процесу і результатів контролю.

Вимоги до тестів:

- Чітка структура та комплекс завдань.
- Оптимальний рівень складності.
- Надійність і валідність.
- Можливість швидкого оцінювання результатів.

Види тестів**1. Тест на впізнання**

Студент обирає правильний варіант відповіді з кількох альтернатив.

Перевага: швидкість тестування і простота оцінювання.

Недолік: можливість вгадування відповідей.

2. Тест на достовірність

Пропонує відповіді «так» або «ні».

Перевага: простота проведення.

Недолік: неможливість оцінити глибину знань.

3. Тест на послідовність дій

Відтворення алгоритму або процедури, іноді з використанням колонок для зіставлення етапів і їхніх назв.

Перевага: перевірка практичних умінь.

Недолік: можливість механічного запам'ятовування.

4. Тест на конструювання

Передбачає складання структурно-логічних схем, що відображають складні поняття чи педагогічні категорії.

5. Тести відкритої форми

Вимагають коротких однозначних або комплексних відповідей, що перевіряють логічне мислення та аналітичні вміння.

6. Тест-альтернатива

Пропонує обрати одну з двох відповідей («так/ні», «правильно/неправильно»).

Перевага: допомагає швидко знаходити спільне та відмінне у явищах.

Недолік: обмежує можливість вільного формулювання відповідей.

7. Тест-відповідність

Потребує встановлення відповідності між елементами двох чи більше колонок (наприклад, терміни – визначення, явища – їх причини).

Перевага: компактність і ефективність перевірки.

Недолік: складність у підборі матеріалу.

8. Тест на відтворення послідовності

Завдання на переструктурування елементів для отримання правильної комбінації.

Застосування тестового контролю

Тести використовуються для:

- Актуалізації знань перед вивченням нових тем.
- Підведення підсумкових оцінок.
- Оцінювання на групових заняттях, заліках, іспитах, перед практичними чи лабораторними роботами.

Тестова перевірка є зручним інструментом для оцінювання успішності окремих студентів і груп. Вона дозволяє уникнути суб'єктивності в оцінюванні та стимулює студентів до самоконтролю. Проте тести переважно оцінюють знання фактів, заохочуючи механічне запам'ятовування.

Інші види контролю

1. Графічний контроль

Передбачає створення студентами наочних моделей (схем, діаграм, таблиць), які відображають взаємозв'язки між об'єктами або явищами.

2. Програмний контроль

Здійснюється шляхом стандартизованих завдань, однакових за кількістю та складністю. Використовуються автоматизовані засоби для аналізу відповідей і виставлення оцінок.

3. Практична перевірка

Проводиться під час лабораторних занять, практик і дозволяє оцінити здатність студентів застосовувати теорію на практиці.

4. Метод самоконтролю

Студенти самостійно аналізують свої дії та результати, коригують помилки.

Мета: розвиток здатності до саморегуляції та запобігання помилкам.

Показник успішності: усвідомлення правильності виконання завдань.

Комплекс тестових завдань

Для спеціальності «Дошкільна освіта» тестовий контроль має охоплювати всі дисципліни нормативного циклу відповідно до навчального плану. Зазвичай комплект включає 40 завдань, що забезпечують необхідну точність оцінювання

Метод самооцінки

Цей метод спрямований на формування критичного ставлення студентів до власних знань і можливостей, об'єктивного аналізу досягнутих результатів. Викладач має мотивувати виставлену оцінку, пропонувати студентам самостійно оцінити свою відповідь і обґрунтувати її. Дієвим інструментом у цьому процесі є організація взаємоконтролю, рецензування відповідей одногрупників.

Для успішного впровадження методу самооцінки важливо ознайомити студентів із критеріями та нормами оцінювання. Занесення результатів самоконтролю і самооцінки до журналу сприяє формуванню відповідальності за навчання, чесності, принципності та почуття власної гідності.

Використання методів контролю

Розглянуті методи перевірки знань, умінь і навичок можна застосовувати як під час звичайних форм навчального процесу (лекції, семінари, практичні та лабораторні заняття), так і на спеціальних заняттях.

Методичні вимоги до організації контролю

Для ефективності контролю необхідно дотримуватися таких вимог:

1. Індивідуальний підхід

Контроль повинен враховувати навчальні досягнення кожного студента та специфіку його навчання.

2. Систематичність і регулярність

Контроль має здійснюватися на всіх етапах навчального процесу, забезпечуючи постійний моніторинг знань.

3. Різноманітність форм контролю

Важливо застосовувати різні форми оцінювання, які виконують навчальну, розвивальну та виховну функції, а також стимулюють інтерес студентів до результатів власної роботи.

4. Всебічність

Оцінювання повинно охоплювати всі розділи навчальної програми, перевіряти теоретичні знання, інтелектуальні здібності, практичні вміння та навички.

5. Об'єктивність

Слід уникати помилкових або суб'єктивних суджень про рівень знань студентів, забезпечуючи чесне та прозоре оцінювання.

6. Диференційований підхід

Контроль має враховувати специфіку кожної навчальної дисципліни, особливості її розділів, а також індивідуальні якості студентів. Це передбачає використання різних методик і педагогічний такт у процесі оцінювання. Дотримання цих вимог сприяє підвищенню якості навчання, формуванню у студентів відповідальності за власні результати й розвитку мотивації до навчання.

7. Єдність вимог до всіх студентів та академічних груп, де здійснюється контроль

Контроль в освіті є складним і багатогранним процесом, який охоплює кілька взаємопов'язаних аспектів: види контролю, методи контролю, функції контролю та принципи контролю. Ці елементи створюють цілісну систему, яка забезпечує ефективне оцінювання та розвиток навчального процесу. Ось як вони поєднуються:

1. Види контролю. Види контролю в освіті відображають різні етапи та цілі оцінювання знань студентів. Основні види контролю включають:
 - Попередній контроль: проводиться на початку навчального процесу для визначення початкового рівня знань студентів.
 - Поточний контроль: здійснюється впродовж навчального процесу, щоб моніторити прогрес студентів і виявляти труднощі.
 - Проміжний контроль: проводиться на певних етапах навчання, наприклад, після завершення модуля або теми.
 - Підсумковий контроль: оцінка знань студентів після завершення навчального курсу або семестру.
2. Методи контролю. Методи контролю визначають, як саме буде проводитися оцінювання знань студентів. Основні методи включають:
 - Усні методи: опитування, діалоги, дискусії.
 - Письмові методи: тести, контрольні роботи, реферати.
 - Практичні методи: лабораторні роботи, проекти, практичні заняття.
 - Комп'ютеризовані методи: використання програмного забезпечення для тестування та оцінювання.
3. Функції контролю. Функції контролю визначають, які завдання виконує контроль у навчальному процесі:
 - Діагностична функція: визначення рівня знань і навичок студентів.
 - Корируюча функція: виявлення та виправлення прогалин у знаннях.
 - Стимулююча функція: мотивація студентів до навчання через зворотний зв'язок.
 - Оціночна функція: підсумкове оцінювання знань, яке дозволяє визначити успішність навчання.
4. Принципи контролю. Принципи контролю визначають основні вимоги, яких слід дотримуватися під час здійснення контролю:
 - Об'єктивність: контроль має бути неупередженим і базуватися на чітких критеріях.
 - Систематичність: контроль повинен проводитися регулярно й послідовно.
 - Індивідуальний підхід: врахування особистих особливостей і потреб студентів.
 - Прозорість: критерії та результати контролю мають бути зрозумілими й доступними для студентів.
 - Комплексність: контроль повинен охоплювати всі аспекти навчання — знання, уміння, навички.

Взаємозв'язок елементів. Види контролю визначають, на якому етапі навчання проводиться оцінювання, а методи контролю — як саме це робиться. Наприклад, поточний контроль може здійснюватися усними опитуваннями або тестуванням. Функції контролю реалізуються через різні методи і види контролю. Наприклад, діагностична

функція може бути виконана під час попереднього контролю через тестування. Принципи контролю визначають, як саме слід здійснювати контроль незалежно від його виду та методу, щоб забезпечити якість і об'єктивність оцінювання.

Отже, ці компоненти утворюють єдину систему, де кожен елемент відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного контролю та оцінювання в освітньому процесі.

Практичні завдання для самостійної роботи студентів за Розділом 5.

Практичне завдання 1: Визначення та порівняння

1. Дайте визначення поняття “функції контролю знань студентів”.
2. Опишіть основні функції контролю знань у процесі навчання.
3. Порівняйте функції контролю знань у традиційній та дистанційній формі навчання.

Практичне завдання 2: Класифікація

1. Назвіть основні види контролю знань студентів.
2. Розподіліть ці види на поточний, проміжний та підсумковий контроль.
3. Дайте приклади кожного виду контролю та опишіть, в яких ситуаціях їх доцільно використовувати.

Практичне завдання 3: Аналіз та вибір методів

1. Опишіть основні методи контролю знань студентів.
2. Проаналізуйте, який метод буде найбільш ефективним для перевірки знань з гуманітарних дисциплін, а який – з точних наук. Обґрунтуйте свій вибір.
3. Запропонуйте методи контролю, які можна застосувати для групової роботи студентів.

Практичне завдання 4: Принципи та їх застосування

1. Перелічіть основні принципи контролю знань студентів.
2. Виберіть три з них та поясніть, як ці принципи можуть бути застосовані на практиці у викладацькій діяльності.
3. Розробіть план проведення підсумкового контролю знань студентів, враховуючи обрані принципи.

Індивідуальна завдання

Індивідуальне завдання 1: Функції контролю знань студентів

Напишіть есе на тему: “Основні функції контролю знань студентів в системі вищої освіти”. В своєму есе розкрийте такі функції контролю, як діагностична, навчальна, виховна та мотиваційна. Наведіть приклади, як кожна з цих функцій реалізується в сучасній дошкільній освіті.

Індивідуальне завдання 2: Види контролю знань студентів

Підготуйте презентацію на тему: “Основні види контролю знань студентів”. У своїй презентації охарактеризуйте поточний, проміжний та підсумковий контроль знань. Розгляньте переваги та недоліки кожного виду контролю. Запропонуйте рекомендації щодо ефективного використання цих видів контролю на практиці.

Індивідуальне завдання 3: Методи контролю знань студентів

Розробіть методичний посібник (фрагмент) з теми: “Методи контролю знань студентів”. Опишіть традиційні методи (наприклад, усне опитування, тестування) та сучасні методи (онлайн-тестування, портфоліо, проєктна робота). Наведіть приклади практичного використання цих методів в навчальному процесі у передвищій освіті.

Індивідуальне завдання 4. Принципи контролю знань студентів

Напишіть реферат на тему: “Принципи контролю знань студентів”. Розкрийте такі принципи, як об’єктивність, систематичність, індивідуальний підхід, прозорість та відповідність меті навчання. Проаналізуйте, як ці принципи можуть впливати на ефективність навчального процесу та рівень знань студентів.

Семінари**Семінар 1: Функції контролю знань студентів**

Тема. Роль і значення контролю знань у навчальному процесі

Мета. Ознайомити студентів із основними функціями контролю знань та їх впливом на якість навчання.

Питання для обговорення.

1. Що таке контроль знань і які його основні функції?
2. Як контроль знань впливає на успішність студентів?
3. Які функції контролю знань є найбільш важливими на різних етапах навчання?

Завдання

- Розробити приклади, які ілюструють реалізацію функцій контролю знань у різних навчальних дисциплінах.
- Обговорити вплив контролю знань на мотивацію студентів.

Методи роботи. Дискусія, аналіз практичних ситуацій, робота в групах.

Семінар 2: Види контролю знань студентів

Тема. Різноманіття форм і методів контролю знань у вищій освіті

Мета. Розглянути різні види контролю знань та їх роль у навчальному процесі.

Питання для обговорення

1. Які існують основні види контролю знань?
2. У чому полягає різниця між поточним, підсумковим і тематичним контролем?
3. Як вибір виду контролю впливає на результати навчання?

Завдання

- Провести порівняння ефективності різних видів контролю знань.
- Визначити, який вид контролю найбільш доцільний для конкретної дисципліни або курсу.

Методи роботи. Презентація, круглий стіл, обговорення в групах.

Семінар 3: Методи контролю знань студентів

Тема. Аналіз методів контролю знань у сучасній освітній практиці

Мета. Ознайомити студентів з основними методами контролю знань та їх практичним застосуванням.

Питання для обговорення.

1. Які існують методи контролю знань і як вони застосовуються на практиці?
2. Як обрати метод контролю, який відповідає цілям навчання?
3. Як сучасні технології змінюють підходи до контролю знань?

Завдання

- Підготувати презентацію з прикладами використання різних методів контролю знань у різних галузях.
- Провести аналіз ефективності традиційних та сучасних методів контролю знань.

Методи роботи. Групова робота, кейс-стаді, презентації.

Семінар 4: Принципи контролю знань студентів

Тема. Основні принципи ефективного контролю знань у навчальному процесі

Мета. Ознайомити студентів із принципами, що лежать в основі ефективного контролю знань.

Питання для обговорення.

1. Які основні принципи контролю знань студентів?
2. Як дотримання цих принципів впливає на якість освіти?
3. Які можуть бути наслідки недотримання принципів контролю знань?

Завдання.

- Визначити, як принципи контролю знань можуть бути інтегровані у викладання різних дисциплін.
- Провести аналіз ситуацій, у яких порушення принципів контролю знань призводить до негативних результатів.

Методи роботи. Дебати, аналіз ситуацій, творче завдання.

Діагностика

Діагностика 1. Функції контролю знань студентів

1. Поясніть основні функції контролю знань студентів.
2. Як функція зворотного зв'язку реалізується в процесі контролю знань?
3. Визначте роль контролю знань у стимулюванні навчальної діяльності студентів.

4. Які функції контролю забезпечують об'єктивність оцінювання?

Діагностика 2. Види контролю знань студентів

1. Перерахуйте основні види контролю знань студентів.
2. Які є відмінності між поточним і підсумковим контролем знань?
3. Як впливає форма контролю знань на результати навчання?
4. Наведіть приклади контрольних заходів, що застосовуються у проміжному контролі знань.

Діагностика 3. Методи контролю знань студентів

1. Опишіть методи контролю знань, що використовуються в сучасній освіті.
2. Чим відрізняються усні та письмові методи контролю?
3. Які переваги має тестовий контроль знань у порівнянні з іншими методами?
4. Як методи контролю впливають на рівень засвоєння матеріалу студентами?

Діагностика 4. Принципи контролю знань студентів

1. Визначте основні принципи контролю знань студентів.
2. Як принцип системності впливає на організацію контролю знань?
3. Які принципи забезпечують об'єктивність контролю?
4. Поясніть принцип гуманізації контролю знань студентів.

Довідка

Для розробки підходів до тестування знань студентів на основі заданих понять, можна використати такі чотири підходи:

1. Підхід на основі функцій контролю знань студентів:

Тестові питання можуть бути спрямовані на оцінку різних функцій контролю, таких як:

- Діагностична функція. Завдання, спрямовані на виявлення рівня знань студентів перед початком вивчення нового матеріалу.
- Корекційна функція. Тестові питання, що допомагають визначити прогалини у знаннях студентів і направляють їх на повторне вивчення.
- Прогностична функція. Запитання, що допомагають оцінити готовність студентів до майбутнього навчання або практики.

2. Підхід на основі видів контролю знань студентів:

Цей підхід може включати різні форми контролю знань:

- Поточний контроль. Регулярні короткі тести, які перевіряють засвоєння матеріалу після кожної лекції чи семінару.
- Проміжний контроль. Завдання на основі вивченого матеріалу за певний період, наприклад, після модуля або теми.
- Підсумковий контроль. Комплексний тест, який охоплює весь навчальний матеріал курсу і оцінює загальний рівень знань студентів.

3. Підхід на основі методів контролю знань студентів:

У тестах можуть бути використані різні методи:

- Об'єктивні тести. Питання з вибором однієї правильної відповіді, що дозволяє швидко оцінити рівень знань.
- Тести на відповідність. Завдання, де студентам необхідно поєднати пари понять, фактів чи формул.
- Тести на відкриту відповідь. Завдання, де студенти повинні сформулювати відповідь у вигляді короткого тексту, що дозволяє оцінити глибину розуміння матеріалу.

4. Підхід на основі принципів контролю знань студентів

При формуванні тестів можна враховувати наступні принципи:

- Принцип систематичності. Тести повинні охоплювати всі основні теми курсу, що забезпечить всебічний контроль знань.
- Принцип доступності. Завдання повинні бути зрозумілими і відповідати рівню підготовки студентів.
- Принцип об'єктивності. Формулювання питань і критерії оцінювання повинні бути чіткими і однозначними.

Тестування

Тест 1. Функції контролю знань студентів

1. Яка основна функція контролю знань студентів?
 - a.) Мотиваційна
 - b.) Контролююча
 - c.) Корируюча
 - d.) Навчальна
2. Яку роль відіграє функція контролю у навчальному процесі?
 - a.) Забезпечує лише оцінку знань
 - b.) Сприяє зниженню стресу
 - c.) Формує самодисципліну
 - d.) Забезпечує повне розуміння матеріалу
3. Яка функція контролю допомагає студенту побачити свої помилки?
 - a.) Навчальна
 - b.) Оціночна
 - c.) Корируюча
 - d.) Виховна

4. Що НЕ належить до функцій контролю?

- a.) Розвиваюча
- b.) Профілактична
- c.) Стимулююча
- d.) Контролююча

Тест 2: Види контролю знань студентів

1. Який вид контролю проводиться після вивчення певного розділу курсу?

- a.) Поточний контроль
- b.) Проміжний контроль
- c.) Підсумковий контроль
- d.) Вхідний контроль

2. Що характеризує поточний контроль знань?

- a.) Використовується перед початком навчального процесу
- b.) Оцінює знання студентів в процесі навчання
- c.) Проводиться на завершення навчального курсу
- d.) Включає підсумкові тести

3. Який вид контролю зазвичай проводиться в кінці семестру?

- a.) Вхідний контроль
- b.) Тематичний контроль
- c.) Підсумковий контроль
- d.) Поточний контроль

4. Що таке вхідний контроль?

- a.) Оцінка знань до початку навчального процесу
- b.) Контроль знань після завершення теми
- c.) Підсумкова оцінка знань
- d.) Оцінка знань під час занять

Тест 3: Методи контролю знань студентів

1. Який з методів контролю найбільше використовується для оцінки практичних навичок?

- a.) Тестування
- b.) Співбесіда
- c.) Практична робота
- d.) Усне опитування

2. Що характерно для методу тестування?

- a.) Вимагає лише письмової відповіді
- b.) Оцінює знання шляхом відповіді на ряд запитань
- c.) Використовується лише для оцінки теоретичних знань

- d.) Проводиться в кінці навчального курсу
3. Який метод контролю передбачає оцінку знань через виконання завдань?
- a.) Усне опитування
 - b.) Тестування
 - c.) Лабораторна робота
 - d.) Письмова робота
4. Який метод контролю включає обговорення з викладачем?
- a.) Тестування
 - b.) Письмова робота
 - c.) Співбесіда
 - d.) Лабораторна робота

Тест 4: Принципи контролю знань студентів

1. Який принцип контролю знань передбачає врахування індивідуальних особливостей студента?
- a.) Принцип систематичності
 - b.) Принцип об'єктивності
 - c.) Принцип диференційованості
 - d.) Принцип доступності
2. Що означає принцип об'єктивності у контролі знань?
- a.) Оцінка має бути зрозумілою для студента
 - b.) Оцінка має відображати реальні знання студента
 - c.) Оцінка повинна бути постійною
 - d.) Оцінка залежить від настрою викладача
3. Як визначається принцип систематичності?
- a.) Контроль проводиться періодично
 - b.) Контроль проводиться лише в кінці курсу
 - c.) Контроль здійснюється безсистемно
 - d.) Контроль відбувається випадково
4. Який принцип контролю знань забезпечує рівні можливості для всіх студентів?
- a.) Принцип доступності
 - b.) Принцип диференційованості
 - c.) Принцип систематичності
 - d.) Принцип об'єктивності

Тест 5: Функції контролю знань студентів

1. Що є основною функцією контролю знань?
- a.) Виявлення рівня знань студентів
 - b.) Організація навчального процесу

- с.) Оцінювання діяльності викладачів
- 2. Яка функція контролю допомагає у корекції навчального процесу?
 - а.) Контролююча
 - б.) Виховна
 - с.) Регулятивна
- 3. Яка функція сприяє мотивації студентів до навчання?
 - а.) Діагностична
 - б.) Виховна
 - с.) Розвивальна

Тест 6: Види контролю знань студентів

- 1. Який з наведених видів контролю є попереднім?
 - а.) Поточний
 - б.) Попередній
 - с.) Підсумковий
- 2. Що визначає поточний контроль?
 - а.) Виявлення готовності студентів до нової теми
 - б.) Перевірка знань після завершення теми
 - с.) Оцінка за семестр
- 3. Який контроль проводиться наприкінці семестру?
 - а.) Попередній
 - б.) Поточний
 - с.) Підсумковий

Тест 7: Методи контролю знань студентів

- 1. Який метод контролю включає тести?
 - а.) Усний контроль
 - б.) Письмовий контроль
 - с.) Тестування
- 2. Що з наведеного є методом усного контролю?
 - а.) Виконання лабораторної роботи
 - б.) Індивідуальне опитування
 - с.) Виконання реферату
- 3. Який метод контролю передбачає спостереження за роботою студентів?
 - а.) Самостійна робота
 - б.) Лабораторний контроль
 - с.) Контроль на лекціях

Тест 8: Принципи контролю знань студентів

1. Який з принципів контролю передбачає об'єктивність оцінювання?
 - a.) Принцип систематичності
 - b.) Принцип об'єктивності
 - c.) Принцип доступності
2. Що означає принцип гласності у контролі знань?
 - a.) Оцінки студентів є доступними для інших
 - b.) Контроль проводиться таємно
 - c.) Студенти не знають про контроль
3. Який принцип передбачає регулярність контролю?
 - a.) Принцип об'єктивності
 - b.) Принцип гласності
 - c.) Принцип систематичності

Список рекомендованої літератури до Розділу 5.

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України, історія, теорія : підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. Київ : Либідь, 1998. 560 с.
293
2. Бондар В. Теорія і практика модульного навчання у вищих закладах освіти. *Освіта і управління*. 1999. №1. С.19 – 40.
3. Бондаренко М.Г. Організація і виховання студентського колективу. Київ : Голов. вид-во, 1979. 72 с.
4. Бочарнікова В.М. Стимулююча функція контролю знань, умінь і навичок студентів вищої школи : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к. пед. наук: 13.00.01 / В.М. Бочарнікова ; Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 1999. 20 с.
5. Вітвицька, С. С. Основи педагогіки вищої школи : підручник за модульно-рейтинговою системою навчання. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 384 с.
6. Корольчук О.Поночовний М. Організаційно-виховна робота серед студентів. *Освіта*. 2004. №4. С. 8 – 9.
7. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007 . 232 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч.посіб. Київ: Академвидав, 2006. 352 с.

СЛОВНИК

АКАДЕМІЧНА ВІДПУСТКА – це перерва в навчанні, право на яку студент отримує у зв'язку з обставинами, що унеможливають виконання навчального плану. За весь період навчання у вищому навчальному закладі студент може скористатися правом на отримання академічної відпустки, як правило, один раз. Обставинами, що дають право на одержання академічної відпустки, є: 1) стан здоров'я; 2) призов студента на строкову військову службу у разі втрати права на відстрочку від неї; 3) навчання чи стажування в освітніх і наукових установах іноземних держав тощо.

АКРЕДИТАЦІЯ – процедура надання вищому навчальному закладу певного типу права проводити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

АКРЕДИТОВАНА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ – спеціальність відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня, за якою вищий навчальний заклад певного типу отримав право проводити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації.

АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТА – це єдність відображення, виявлення й реалізації зовнішніх та внутрішніх тенденцій, особистісний спосіб співвідношення з іншими людьми, яку зумовлює сама діяльність, поведінка, спілкування, мотиви, цілі, спрямованість, бажання окремої людини. А. с. у навчанні – дидактичний принцип, що вимагає від викладача такої організації процесу навчання, яка сприяє вихованню ініціативності й самостійності, міцному і глибокому засвоєнню знань, виробленню необхідних умінь і навичок у студентів, розвитку в них спостережливості, мислення й мови, пам'яті й творчої уяви.

АЛЬМА-МАТЕР (лат. *alma mater* – букв. мати-годувальниця) – стародавня студентська назва університету (який дає духовну їжу, поживу розумові). На сьогодні словосполучення “альма-матер” вживається іноді в пестливому або жартівливому значенні.

АНАЛІЗ І СИНТЕЗ У НАВЧАННІ – застосування в навчальному процесі логічних прийомів, згідно з якими предмети і явища під час їх вивчення розглядаються за окремими ознаками (аналіз) і, навпаки, в їх єдності (синтез). А. і с. пронизують собою весь навчальний процес, оскільки мислення студентів є аналітико-синтетичною діяльністю головного мозку.

АСПІРАНТУРА (від лат. *aspiro* – прагну) – в Україні основна форма підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів. Організована в 1925 р. До аспірантури на конкурсній основі приймаються особи, які мають вищу освіту і кваліфікацію спеціаліста або магістра.

АУДИТОРІЯ – 1. Приміщення, у якому читають лекції, доповіді, проводяться семінари тощо. 2. Слухачі лекції.

АУДІОВІЗУАЛЬНІ ДИДАКТИЧНІ ЗАСОБИ (від лат. audio – чути і visualis – зоровий) – обладнання, що застосовується в навчанні й дають можливість унаочнити пізнання дійсності за рахунок показу як конкретних речей (предметів і явищ), так і їх узагальнень (наприклад, моделі, карти). Дедалі більшу роль серед А. д. з. відіграють технічні засоби: проектори, магнітофони, відеоманіфони, радіо й телебачення.

БАЗОВА ВИЩА ОСВІТА – рівень вищої освіти особи, який здобувається на основі повної загальної середньої освіти або освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, який характеризує розвиток особи як особистості через таку сформованість її інтелектуальних якостей, що є достатніми для здобуття кваліфікації, яка відповідає освітньо-кваліфікаційному рівню бакалавра.

БАКАЛАВР (лат. baccalaureus – старший студент, хлібороб-орендар) – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти або освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста здобула базову вищу освіту, фундаментальні й спеціальні вміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці (діяльності), достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт), що передбачені для первинних посад певного рівня та виду професійної діяльності. З 1992 р. ступінь бакалавра запроваджено в Україні. З XIII ст. в Західній Європі це був перший вчений ступінь, який давав право читати лекції в університеті. Зараз у Франції, Іспанії та деяких інших країнах Європи та Південної Америки ступінь Б. свідчить про завершення середньої освіти і дає право вступу до університету. В Англії – перший вчений ступінь, що присвоюється після закінчення університету. У США – ступінь, який здобувають після закінчення чотирирічного коледжу.

БІБЛІОТЕКА (від грец. bibliothēkē – книгосховище) – 1. Культурно-освітній і науково-інформаційний заклад, який збирає і зберігає друковані й рукописні матеріали, організовує громадське користування літературою й провадить довідково-бібліографічну роботу. Бібліотеки були відомі ще в давньому світі. У Київській Русі найдавнішими були бібліотеки Софійського собору (1037 р.) й Києво-Печерського монастиря (XI ст.). 2. Зібрання друкованих та рукописних матеріалів; 3. Приміщення для зберігання книг.

БОЛОНСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ ТА УКРАЇНА – це узгоджені спільні вимоги, критерії та стандарти національних систем освіти, створення до 2010 р. Єдиного європейського наукового й освітнього простору, сприяння працевлаштуванню, мобільності громадян на європейському ринку праці та підвищення конкурентоспроможності європейської вищої школи. Двадцять дев'ять міністрів освіти від імені своїх держав у 1998 р. підписали Декларацію.

ВИБІРКОВІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ УНІВЕРСИТЕТУ – це навчальні дисципліни, які встановлює університет та які складаються з циклів самостійного вибору ЗВО (факультету) та вільного вибору студента і вводяться для задоволення

освітніх кваліфікаційних потреб фахівця, ефективного використання можливостей і традицій університету, регіональних потреб тощо.

ВИЩА ОСВІТА – рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, що ґрунтується на повній загальній середній освіті й завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації. Забезпечує фундаментальну, наукову, професійну та практичну підготовку на базі повної загальної середньої освіти, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їх покликань, інтересів, здібностей, удосконалення наукової та професійної підготовки, перепідготовки та підвищення їх кваліфікацій.

ВІДМІТКА, АБО БАЛИ ОЦІНОЧНІ, – умовне вираження оцінки знань, умінь і навичок суб'єкта пізнання. Може бути виражено через цифрову або словесну форми. У різних країнах світу використовувалась різна система оцінок за період радянських часів. У Чехословаччині, Угорщині, Польщі, Німеччині (НДР) була п'ятибальна система. В Італії – одинадцятибальна система. У Голландії – десятибальна система. В Україні до 1917 р. використовували дванадцятибальну систему оцінювання знань учнів у кадетських корпусах, військових училищах, жіночих гімназіях. В інших навчальних закладах додавали до відмітки знак “плюс” або “мінус”. У деяких гімназіях відмітка була словесною: “встигає” або “не встигає”.

ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ – нормативний документ, який визначає календарні терміни всіх видів занять, екзаменаційних сесій, канікул, практик, виконання кваліфікаційних/дипломних робіт, державну атестацію студентів.

ДИПЛОМ – документ про вищу освіту державного зразка, що видається вищими навчальними закладами, заснованими на державній та інших формах власності, тільки з акредитованого напрямку підготовки або спеціальності у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України. Диплом бакалавра, який засвідчує здобуття особою базової вищої освіти, спеціальних і фундаментальних знань, навичок і вмінь щодо узагальненого об'єкта праці (діяльності), достатніх для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

ДОЦЕНТ (від лат. docens – той, хто навчає) – вчене звання для викладачів вищих навчальних закладів. Присвоює Міністерство освіти і науки України особам, які мають, як правило, науковий ступінь кандидата наук, друковані наукові праці або винаходи, обрані на посаду.

ЕКЗАМЕН – підсумковий контроль знань студентів, коли оцінюється їх успішність за відповідною кількісною шкалою. Е. можуть бути вступними, семестровими (в середині навчального року), курсовими (наприкінці навчального року) і державними (після закінчення всього курсу ВНЗ). Одним з видів перевірки та оцінювання знань студентів у вищих навчальних закладах є також заліки. Уперше Е. з'явилися в

Китаї близько 200 р. до н. е. – 200 р. н. е. і застосовувалися для відбору чиновників. У Європі їх було введено в середньовічних університетах для випробувань на ступінь бакалавра і магістра. У XIX ст. система екзаменів використовувалася в усіх європейських країнах.

ЗАКОНОМІРНОСТІ НАВЧАННЯ – об’єктивний і необхідний зв’язок між педагогічними явищами (наприклад, умовами і результатами навчального процесу), коли зміна одних явищ зумовлює відповідні зміни інших. Наприклад, виховний, розвивальний результат навчання закономірно зумовлений умовами його організації.

ЗАЛІКОВА КНИЖКА (МАТРИКУЛ) – документ студента вищого навчального закладу. До З. к. заносять усі предмети, які включено в навчальний план (із зазначенням їх обсягу в академічних годинах), проставляють екзаменаційні оцінки й відмітки про заліки з практичних занять, лабораторних та інших робіт, з виробничої й навчальної практики, оцінки за курсові й дипломні проекти (роботи). У З. к. роблять відмітку про переведення студента на наступний курс.

ЗДІБНОСТІ СТУДЕНТА – стійкі індивідуальні психічні властивості студента, які є необхідною внутрішньою умовою його успішної діяльності. Вони виявляються в тому, як студент навчається, здобуває певні знання, уміння й навички, освоює певні галузі діяльності, включається у творче життя суспільства. У З. поєднуються природне й соціальне. Природною основою З. є задатки. Сукупність З. називають обдарованістю.

ЗНАННЯ – результат процесу пізнавальної діяльності, її перевірене суспільною практикою і логічно впорядковане відображення у свідомості людини. З. – категорія, яка відображає зв’язок між пізнавальною і практичною діяльністю людини. З. виявляються в системі понять, думок, уявлень та образів, орієнтованих основ діяльності і т. ін., які мають певний обсяг і якість. З. можна ідентифікувати, коли вони виявляються у вигляді умінь виконувати відповідні розумові або фізичні дії.

КАФЕДРА (від грец. *kathedra* – сидіння, стілець) – 1. Базовий структурний підрозділ вищого навчального закладу (або філій, інститутів, факультетів), що проводить навчально-виховну і методичну діяльність з однієї або кількох споріднених спеціальностей, спеціалізацій чи навчальних дисциплін і здійснює наукову, науково-дослідну та науково-технічну діяльність за певним напрямом або з кількох пов’язаних між собою наукових спеціальностей, а також підготовку й підвищення кваліфікації кадрів. Кафедра створюється рішенням вченої ради ЗВО за умови, якщо до її складу входить не менше ніж п’ять науково-педагогічних працівників, для яких кафедра є основним місцем роботи, і не менше ніж три з яких мають науковий ступінь або вчене звання.

ЛЕКЦІЯ – основна форма проведення навчальних занять у вищих навчальних закладах. Кожна окрема Л. є елементом курсу Л., який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни. Тематика курсу Л. визначається робочою навчальною програмою з кожної навчальної дисципліни. Л. читають

професори і доценти вищого навчального закладу, а також спеціально запрошені для цього провідні науковці або спеціалісти-практики.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ – розглядається як вид навчального заняття, на якому студенти особисто, але під керівництвом викладача проводять експерименти чи досліді з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни. У процесі Л. з. студенти набувають практичних навичок роботи з лабораторним обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, оволодівають методикою експериментальних досліджень.

НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ – процес організації пізнання молоді за допомогою навчальних засобів і мотивів. Молодь засвоює узагальнені способи дій і наукові поняття, продуктом навчальної діяльності є зміни, яких зазнала особа у процесі її виконання. Н. д. не повинна ототожнюватися з “учінням” і “навчанням”. Як діяльність має етапи виникнення, формування й розпаду.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН – державний документ, який визначає перелік навчальних предметів, що вивчаються в конкретному навчальному закладі, послідовність їх вивчення та кількість годин, що відводяться на вивчення кожного з них по роках навчання, тижневу й річну кількість годин і у зв’язку з цим – структуру навчального року. Цей нормативний документ для кожної спеціальності розробляється централізовано й затверджується Міністерством освіти і науки України (тільки ВНЗ IV рівня мають право розробляти його на факультетському рівні та затверджувати на вченій раді ВНЗ), а всі зміни й доповнення здійснюються, як правило, щорічно.

НАВЧАННЯ – цілеспрямований вид діяльності, здійснюваний педагогом, організатором педагогічного процесу як послідовна взаємодія викладача і студентів, у ході якого проходить засвоєння знань, умінь, навичок, тобто засвоєння всіх компонентів змісту освіти, досягнення поставленої мети в контексті виховання й розвитку студентів.

НАУКА – відображення в суспільній свідомості закономірностей окремих форм рухів матерії. Виникає з потреб і запитів суспільної практики, розвивається й збагачується разом із прогресом матеріальних сторін життя суспільства, сприяючи, у свою чергу, прогресу суспільства.

НАУКОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ – нове знання, здобуте в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях наукової інформації у формі звіту, наукової праці, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття тощо.

ОБОВ’ЯЗКИ І ПРАВА СТУДЕНТІВ - дотримання чинного законодавства, нормативно-правових актів про освіту, моральних і етичних норм; систематичне та глибоке оволодіння знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю,

підвищення загальнокультурного рівня, додержання статуту університету (іншого навчального закладу), правил внутрішнього розпорядку закладу освіти.

ОСВІТА – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. О. відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства.

ОСВІТНІ СТАНДАРТИ – нормативний документ, у якому визначені мета навчання і виховання, обов'язкові вимоги до освіти і який офіційно затверджений державою. О. с. визначають обов'язковий мінімум змісту основних освітніх програм, максимальний обсяг навчального навантаження тих, хто навчається, вимоги до рівня підготовки випускників.

ОЦІНКА ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ – це елемент оціночної діяльності викладача, яка базується на мотиві, меті, плануванні, переробці оперативної інформації, прийнятті рішення, дії, перевірці результату й корекції дій.

ПІДГОТОВЧЕ ВІДДІЛЕННЯ – навчальний підрозділ ЗВО, запроваджений для підвищення рівня загальноосвітньої підготовки молоді з метою вступу до вищого навчального закладу. До навчального плану П. в. уключаються предмети вступних іспитів ЗВО. Особи, які успішно закінчили П. в., зараховуються на I курс стаціонарів без вступних іспитів.

ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ – основні вихідні положення теорії навчання. Вітчизняна педагогічна наука розкриває систему дидактичних принципів, виходячи з наукового розуміння суті виховання й навчання. Ця система ґрунтується на принципах: зв'язку змісту й методів навчання з національною культурою і традиціями; виховного характеру навчання, науковості, систематичності, наступності, свідомості й активності учнів, наочності, доступності, індивідуалізації процесу навчання, уважного вивчення інтересів, здібностей, нахилів кожного учня.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНА (від грец. programma – оголошення, наказ) – нормативний документ, який визначає основний зміст навчання з певного навчального предмета, конкретизує його за розділами і темами, розподіляє за терміном навчання, містить контролюючі функції “студент має знати”, “студент має вміти”.

РЕФЕРАТ – публічний усний виступ чи письмова робота студента, у якій стисло викладаються головні положення наукових джерел, результати наукового дослідження.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ – форма навчального процесу, що є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових для відвідування навчальних занять. Час, відведений для самостійної роботи, регламентується робочим навчальним планом і може становити від 1/3 до 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретної дисципліни. Зміст С. р. с. визначається навчальною програмою з дисциплін, завданнями та вказівками

викладачів. Вона забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, відповідною науковою й фаховою монографічною та періодичною літературою. С. р. с. може виконуватися в бібліотеці вищого навчального закладу, навчальних кабінетах і аудиторіях, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також у домашніх умовах. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався в ході навчальних занять. С. р. с. визначається Наказом "Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах" від 02.06.1993 р. № 161 МОН України.

СЕМІНАР НАВЧАЛЬНИЙ – один з основних видів навчальних практичних занять студентів ВНЗ, членів наукового гуртка або слухачів курсів. Полягає в самостійному вивченні студентами, слухачами за завданнями педагога окремих питань і тем лекційного курсу з наступним оформленням матеріалу у вигляді реферату, доповіді тощо. Розрізняють три основні типи С. н.: С. н., що сприяє поглибленому вивченню певного систематичного курсу, С. н. – вивчення окремих основних або найважливіших тем курсу і С. (спецсемінари) дослідного характеру з незалежною від лекцій тематикою.

СПЕЦІАЛІСТ – освітньо-кваліфікаційний рівень особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні вміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт), що передбачені для первинних посад певного рівня та виду професійної діяльності, або на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра чи спеціаліста здобула повну вищу освіту, спеціальні вміння та знання, достатні для виконання професійних завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру, що передбачені для первинних посад певного рівня та виду професійної діяльності.

ТЕОРІЯ (грец. – розгляд, міркування, вчення) – 1. Логічне узагальнення досвіду, суспільно загальної практики, яка відображає об'єктивні закономірності, розвиток природи і суспільства. Особлива сфера людської діяльності та її результатів, яка включає в себе сукупність ідей, поглядів, концепцій, вчень, уявлень про об'єктивну дійсність, протистоїть практиці як предметно-чуттєвій діяльності і водночас перебуває з нею в органічній єдності.

УНІВЕРСИТЕТ (нім. universität < лат. universitas – сукупність) – багатoproфільний вищий навчальний заклад IV рівня акредитації, який здійснює освітню діяльність, пов'язану із наданням певної вищої освіти та кваліфікації широкого спектра природничих, гуманітарних, технічних, економічних та інших напрямів науки, техніки, культури і мистецтв; проводить фундаментальні та прикладні наукові дослідження; є провідним науково-методичним центром; має розвинуту інфраструктуру навчальних,

наукових і науково-виробничих підрозділів, відповідний рівень кадрового і матеріально-технічного забезпечення; сприяє поширенню наукових знань та здійснює культурно-просвітницьку діяльність. Можуть створюватися класичні та профільні (технічні, технологічні, економічні, педагогічні, медичні, аграрні, мистецькі, культурологічні тощо) У. Типова структура У. в Україні передбачає наявність у ньому таких факультетів: історичний, філологічний, філософський, економічний, юридичний, журналістики, фізичний, механіко-математичний, хімічний, біологічний, геологічний, географічний. Строк навчання в У. – 5–5,5 років.

УСПІШНІСТЬ – характеристика рівня повноти, глибини, усвідомлення й міцності знань, умінь і навичок, засвоєних студентами відповідно до вимог навчальної програми. Виражається в оціночних балах. Показник У. студента складається з поточних оцінок.

УСПІШНІСТЬ НАВЧАННЯ – рівень засвоєння студентами знань, умінь, навичок відповідно до вимогами навчальних програм; має кількісне вираження в оцінних балах.

УЧІННЯ – цілеспрямований процес засвоєння студентами знань, оволодіння вміннями й навичками. У широкому значенні – оволодіння різноманітним суспільним досвідом у його узагальненому вигляді. У шкільних умовах – одна зі складових процесу навчання, яка охоплює діяльність студентів і керується викладачем. Головними функціями У. є пізнавальна, розвивальна і виховна. Компонентами У. є мета, мотиви, зміст, засоби роботи, результати.

ФАКУЛЬТЕТ (нім. *fakultät* < лат. *facultas* – спроможність, здатність) – основний організаційний і навчально-науковий структурний підрозділ вищого навчального закладу III та IV рівнів акредитації, що об'єднує відповідні кафедри і лабораторії. Факультет створюється рішенням вченої ради ВНЗ за умови, якщо до його складу входить не менше ніж три кафедри і на ньому навчається не менше ніж 200 студентів денної (очної) форми навчання.

ЮНЕСКО (англ. UNESCO; United Nations Educational Scientific Cultural Organisation – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури) – міжурядова організація, спеціалізована установа ООН. Її цілі – сприяння справі миру та безпеки шляхом розвитку співробітництва між країнами в галузі освіти, науки й культури. До основних напрямів роботи ЮНЕСКО належать проблеми боротьби з неписьменністю, розвитку освіти, підготовки кадрів, вивчення та поширення національних культур, охорони навколишнього середовища й пам'яток культури.

ДОВІДКОВИЙ МАТЕРІАЛ ПРО ІНКЛЮЗІЮ

Автономія дошкільних закладів з інклюзією

Автономія в дошкільних закладах із інклюзією передбачає створення умов для самостійного управління ресурсами, навчальними програмами та організацією освітнього процесу, орієнтованого на потреби всіх дітей, зокрема тих, які мають особливі освітні потреби. Автономія закладів освіти – це можливість самостійно визначати напрями своєї діяльності, використовуючи наявні ресурси для досягнення освітніх цілей. У контексті інклюзії це означає адаптацію навчальних програм, забезпечення доступності середовища, інтеграцію педагогічних і терапевтичних методик.

Особливості автономії в інклюзивних дошкільних закладах:

Індивідуалізований підхід: Кожна дитина отримує підтримку відповідно до її потреб. Це включає розробку індивідуальних програм розвитку (ІПР), використання спеціального обладнання та технологій.

Організація інклюзивного середовища: Заклади мають забезпечити фізичну доступність приміщень, відповідні навчальні матеріали та умови для комфортної соціалізації дітей із різними можливостями.

Командна робота: Усі учасники освітнього процесу (вихователі, асистенти вчителя, логопеди, психологи) працюють разом, щоб створити сприятливе середовище для розвитку дитини.

Фінансова свобода: Автономія дає змогу закладу розпоряджатися бюджетом для впровадження інклюзивних практик, закупівлі обладнання чи організації додаткових занять.

Участь батьків: Батьки виступають партнерами у створенні індивідуального освітнього маршруту для дитини, що підвищує ефективність навчання.

Переваги автономії для інклюзивних закладів:

Гнучкість у впровадженні нових методик. Оперативність у вирішенні організаційних питань. Можливість адаптуватися до індивідуальних потреб дітей.

Виклики:

- Недостатня підготовка персоналу до роботи в інклюзивному середовищі.
- Брак фінансових ресурсів.
- Потреба в постійній комунікації між фахівцями та батьками.
- Автономія дошкільних закладів із інклюзією є ключовим фактором успішної інтеграції дітей із особливими потребами в освітнє середовище.

Такий підхід сприяє всебічному розвитку дітей, їхній соціалізації та формуванню толерантного суспільства.

Актуальність дошкільній інклюзії в Україні

Дошкільна інклюзія є основним компонентом реформування системи освіти в Україні. Її впровадження відображає прагнення до створення суспільства рівних можливостей для всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, психологічних чи соціальних особливостей.

Причини актуальності. Зростання кількості дітей з особливими освітніми потребами (ООП):

Поліпшення діагностики: В Україні все частіше використовують сучасні діагностичні методи, які дозволяють на ранніх етапах виявляти потреби дітей. Це стосується як фізичних, так і когнітивних порушень (аутизм, гіперактивність, затримка мовлення тощо).

Обізнаність батьків і педагогів: Інформаційні кампанії, державні програми та громадські ініціативи сприяють підвищенню розуміння важливості своєчасної допомоги дітям з ООП.

Наслідки війни: Через військові дії зростає кількість дітей із травмами (фізичними або психологічними), які потребують спеціального підходу в освіті. Це особливо важливо для переміщених сімей та громад, які постраждали від конфлікту.

Законодавча база:

- Закон «Про освіту» (2017): Гарантує право кожної дитини, незалежно від її особливостей, на якісну освіту. Відповідно до цього закону, інклюзія є одним із ключових принципів державної освітньої політики.
- Постанова Кабінету Міністрів № 530: Регламентує створення інклюзивних груп у дошкільних закладах. Це дозволяє дитячим садкам отримувати додаткові ресурси для навчання дітей з ООП.
- Державні стандарти дошкільної освіти: Передбачають адаптацію навчальних програм, методик і середовища для задоволення потреб кожної дитини.

Розвиток громади:

- Формування толерантності: Діти, які зростають у середовищі, де прийняття різноманіття є нормою, стають більш відкритими, емпатійними й готовими до співпраці у майбутньому.
- Активна роль батьків: Участь батьків у процесах адаптації дітей з ООП сприяє створенню сильніших зв'язків між сім'єю, освітніми закладами та громадою.
- Підтримка громадських організацій: Волонтерські ініціативи допомагають фінансувати та розвивати інфраструктуру для дітей з особливими потребами.

Психологічний аспект:

- Розвиток дітей з ООП: Інклюзивна освіта дозволяє дітям з особливими потребами зберігати та розвивати свою індивідуальність, долати ізоляцію та бар'єри спілкування.

- Вплив на здорових дітей: Дошкільнята в інклюзивних групах з раннього віку розвивають емпатію, вчаться взаємодопомоги та соціальної відповідальності.

Виклики.

Фінансування: Бюджети багатьох дитячих садків не передбачають коштів на створення інклюзивного середовища. Необхідно фінансувати підготовку спеціалістів (асистентів вихователів, психологів, логопедів) та обладнання (ресурсні кімнати, спеціалізовані навчальні матеріали).

Кадровий дефіцит: У дитячих садках часто бракує кваліфікованих вихователів та асистентів, які мають досвід роботи з дітьми з ООП. Необхідність регулярного підвищення кваліфікації педагогів.

Інфраструктура: Багато дошкільних закладів не мають адаптованих приміщень для дітей з фізичними порушеннями. Недостатня кількість ресурсних кімнат, де можна проводити індивідуальні заняття.

Висновок. Розвиток дошкільної інклюзії в Україні є необхідним кроком для забезпечення якісної освіти для всіх дітей. Вона не лише підтримує дітей з ООП, а й сприяє формуванню толерантного суспільства, у якому кожна дитина має право на розвиток свого потенціалу. Інтеграція інклюзії в дошкільні заклади потребує комплексного підходу, який включає підтримку педагогів, адаптацію середовища та розвиток законодавчих механізмів.

Архітектурна доступність безбар'єрного середовища в закладі дошкільної освіти (ЗДО) передбачає створення умов, які забезпечують комфортний доступ та перебування для всіх дітей, включаючи дітей з обмеженими можливостями. Основні елементи архітектурної доступності такі. Вхідна зона: наявність пандусів з поручнями, автоматичних або легких дверей, які легко відкрити. Доступність будівлі ЗДО: відсутність порогів або наявність понижених порогів, широкі дверні отвори (не менше 90 см). Переміщення всередині будівлі: просторі коридори, ліфти або підйомники для переходу між поверхами. Санітарно-гігієнічні приміщення у дошкільних групових кімнатах: адаптовані туалети з поручнями, достатній простір для маневрування колісного крісла. Ігрові майданчики у групі: спеціально обладнані зони з м'яким покриттям, доступні для дітей з різними можливостями. Навігація: інформаційні таблички з шрифтом Брайля, контрастне маркування сходів та підлоги. Зони відпочинку та навчання: меблі, які регулюються за висотою, та простір для використання допоміжних засобів. Забезпечення архітектурної доступності сприяє інтеграції всіх дітей у спільноту та їх активному розвитку.

Асистивні технології для дошкільників з особливими освітніми потребами спрямовані на створення комфортного середовища для розвитку, навчання та комунікації. Вони допомагають компенсувати або мінімізувати обмеження, пов'язані з фізичними, когнітивними чи сенсорними порушеннями. Основні категорії технологій. Комунікативні засоби: альтернативна та додаткова комунікація (ААС): таблиці з

картинками або піктограмами (наприклад, PECS – система обміну зображеннями); електронні пристрої для синтезу мови, наприклад, додатки для планшетів (Speechify, Proloquo2Go); кнопки для запису та відтворення голосових повідомлень: діти можуть натискати кнопки для висловлення потреб; навчальні інструменти: електронні планшети з навчальними програмами: адаптовані додатки для розвитку навичок читання, рахунку та моторики («Speech Blubs» (розвиток мовлення), «ABCmouse» (загальний розвиток); смарт-дошки та інтерактивні екрани: для спільної роботи у групі, адаптовані для дітей з ООП.

Альтернативна комунікація для дітей з ООП – це система методів і засобів, яка допомагає дітям із порушеннями мовлення чи комунікативних навичок спілкуватися з оточенням. Вона забезпечує вираження їхніх думок, емоцій та потреб, сприяючи соціальній інтеграції. Основні форми альтернативної комунікації: Жестова мова: використання жестів для передачі інформації. Картки PECS (Система обміну зображеннями): дитина обирає картки з малюнками для комунікації. Піктограми та символи: спрощені графічні зображення для вираження понять. Електронні пристрої: спеціальні комунікатори або додатки для планшетів. Тактильні засоби: для дітей із порушеннями зору – об'єкти чи текстури. Переваги:

- Покращення комунікативних навичок. - Підвищення самостійності та впевненості дитини.
- Залучення дитини до навчального процесу та соціального життя. Альтернативна комунікація допомагає створити доступне середовище для дітей з ООП, сприяючи їхньому гармонійному розвитку та інтеграції в суспільство.

Безбар'єрне середовище в закладі дошкільної освіти — це простір, який забезпечує рівні можливості для всіх дітей, незалежно від їх фізичних чи інтелектуальних можливостей. Воно включає архітектурну доступність (пандуси, ліфти, широкі двері), зручні меблі та спеціальне обладнання. Також важливі адаптовані програми навчання та виховання, врахування потреб кожної дитини, інклюзивна культура колективу. Персонал закладу повинен володіти навичками роботи з дітьми з особливими потребами. Особливу увагу слід приділяти забезпеченню психологічного комфорту, створенню толерантного середовища та залученню сімей до процесу інтеграції. Важливо, щоб всі діти відчували себе рівноправними учасниками колективу, мали доступ до навчальних, ігрових та спортивних ресурсів. Безбар'єрне середовище сприяє формуванню толерантності з раннього віку дитини.

Валідизація в інклюзії — це підхід і метод, спрямований на підтвердження, прийняття та визнання емоцій, переживань і поглядів людини. У контексті інклюзії, валідизація допомагає створювати середовище, де кожна особа відчуває себе зрозумілою, прийнятою і важливою.

Основи валідизації

Прийняття без осуду: людина має право на свої почуття та емоції, незалежно від того, як вони виглядають зі сторони.

Розуміння контексту: важливо враховувати життєвий досвід, культурні та соціальні особливості особи.

Емоційний відгук: визнання емоцій іншої людини, наприклад: “Я бачу, що це для тебе важливо” або “Ти маєш право так відчувати”.

Роль валідизації в інклюзії

Валідизація сприяє:

Психологічному комфорту: людина відчуває, що її потреби та емоції значущі.

- Розвитку довіри: між учасниками інклюзивного процесу, зокрема між учителем і учнями або співробітниками.
- Зниженню конфліктів: через визнання і повагу до різних точок зору та досвіду.
- Підвищенню самооцінки: особливо в людей з особливими потребами.

Методи валідизації

- Активне слухання: уважне вислуховування людини без переривань, із демонстрацією зацікавленості (наприклад, кивок, уточнюючі запитання).
- Відображення емоцій: повторення і визнання емоцій співрозмовника. Наприклад: “Ти засмучений, тому що це важко для тебе”.
- Позитивне підкріплення: підкреслення зусиль і досягнень.
- Адаптація комунікації: використання зрозумілої мови та форм, які відповідають індивідуальним особливостям співрозмовника.

Приклади у сфері освіти

У класі, де навчаються діти з різними можливостями, валідизація допомагає створити безпечне середовище, де кожен учень може висловлювати свої думки та почуття. Викладач може підтримати учня з особливими потребами словами: “Я бачу, як ти стараєшся, і це дуже важливо”. Валідизація — це ключовий інструмент у створенні інклюзивного середовища, оскільки вона сприяє емоційному добробуту та інтеграції всіх учасників процесу

Верифікація в інклюзії — це процес перевірки й підтвердження відповідності діяльності, умов або результатів інклюзивного процесу заданим стандартам, критеріям або очікуванням. У контексті інклюзивної освіти чи інших сфер інклюзії, верифікація спрямована на забезпечення якості й ефективності впроваджених практик.

Основні цілі верифікації

Контроль якості: перевірка того, чи відповідають заходи інклюзії встановленим вимогам і стандартам.

Підтвердження достовірності: оцінка реального впливу інклюзивних практик на учасників.

Покращення процесів: виявлення недоліків і можливостей для вдосконалення.

Прозорість і відповідальність: демонстрація результатів для зацікавлених сторін (батьків, педагогів, громадськості).

Етапи верифікації

1. Визначення критеріїв оцінки: Наприклад, доступність навчальних матеріалів, рівень адаптації середовища для дітей з особливими потребами, рівень соціалізації учнів.
2. Збір даних: Проведення опитувань, тестувань, спостережень або аналізу документів.
3. Аналіз отриманих даних:
4. Порівняння реальних результатів із встановленими стандартами або очікуваннями.
5. Формування висновків і рекомендацій: Наприклад, якщо виявлено бар'єри у навчальному середовищі, пропонуються шляхи їх усунення.

Приклади верифікації в інклюзії

Освітній контекст: Перевірка, чи виконуються вимоги інклюзивної програми, наприклад, чи враховано потреби дітей з особливими освітніми потребами під час планування уроків.

Архітектурна доступність: Оцінка будівель на відповідність стандартам безбар'єрного середовища (наявність пандусів, ліфтів, тактильних елементів).

Соціальна інтеграція: Моніторинг рівня взаємодії між учнями з особливими потребами та їхніми однолітками.

Значення верифікації Гарантує, що інклюзивні практики відповідають реальним потребам учасників. Допомогає уникнути формального підходу до інклюзії, забезпечуючи реальну інтеграцію. Сприяє підвищенню ефективності інклюзивних програм і довірі до них.

Взаємодія «вихователь-дитина з ООП» Взаємодія вихователя з дитиною, яка має особливі освітні потреби (ООП), є особливо важливою і вимагає глибокого розуміння як дитини, так і особливостей освітнього процесу.

Ключові аспекти взаємодії:

Індивідуальний підхід: Кожна дитина з ООП унікальна, тому вихователь має розробляти індивідуальні програми розвитку та навчання для кожної дитини.

Терпіння та розуміння: Вихователь повинен бути терплячим і розуміти, що розвиток дитини з ООП може відбуватися повільніше і мати свої особливості.

Співпраця з батьками: Тісна співпраця з батьками є необхідною умовою успішної роботи.

Створення комфортного середовища: Вихователь має створити в групі атмосферу довіри, безпеки та прийняття.

Постійна професійна підготовка: Вихователь повинен постійно підвищувати свою кваліфікацію, вивчаючи нові методики роботи з дітьми з ООП.

Співпраця з іншими фахівцями: Спільна робота з психологами, дефектологами, логопедами дозволяє забезпечити комплексну підтримку дитини.

Основні завдання вихователя:

1. Діагностика: Виявлення особливостей розвитку дитини, її сильних і слабких сторін.
2. Розробка індивідуальної програми: Створення програми, яка враховує індивідуальні потреби дитини.
3. Навчання та розвиток: Забезпечення умов для всебічного розвитку дитини.
4. Соціалізація: Допомога дитині у взаємодії з іншими дітьми.
5. Співпраця з батьками: Інформування батьків про досягнення дитини, обговорення проблемних питань.

Виклики у взаємодії:

- Дефіцит інформації: Недостатня кількість інформації про конкретні особливості розвитку дитини.
- Відсутність необхідних ресурсів: Недостатнє забезпечення матеріально-технічними засобами, методичними матеріалами.
- Велика кількість дітей у групі: Складність забезпечення індивідуального підходу до кожної дитини. Недостатня кваліфікація вихователів: Не всі вихователі мають достатню підготовку для роботи з дітьми з ООП.

Як подолати виклики:

- Постійне навчання: Вихователь повинен регулярно підвищувати свою кваліфікацію.
- Співпраця з фахівцями: Спільна робота з психологами, дефектологами, логопедами дозволяє вирішувати складні завдання.
- Обмін досвідом: Спілкування з іншими вихователями, які працюють з дітьми з ООП.
- Підтримка адміністрації дошкільного закладу: Створення умов для ефективної роботи вихователя

Гейміфікація в дошкільній інклюзії

Гейміфікація – це використання елементів гри та ігрових механік у неігровому середовищі з метою підвищення мотивації, залучення та ефективності навчання. У контексті дошкільної інклюзії гейміфікація є потужним інструментом для інтеграції дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у навчальний процес, розвитку їхніх соціальних навичок і стимулювання активної участі в спільних заняттях.

Роль гейміфікації в дошкільній інклюзії

Підтримка інтеграції: Створює дружнє середовище, де діти можуть взаємодіяти на рівних, незалежно від їхніх особливостей. Допомогає подолати страхи чи труднощі, які виникають у дітей з ООП при адаптації до групи.

Стимулювання мотивації: Діти з більшим бажанням беруть участь у завданнях, коли вони представлені в ігровій формі.

Розвиток навичок: Покращує дрібну та велику моторику, мовлення, увагу, пам'ять, логіку й соціальні навички. Підсилює емоційну компетентність і здатність до співпраці.

Індивідуалізація: Дає можливість адаптувати завдання під потреби кожної дитини, враховуючи її можливості.

Елементи гейміфікації в дошкільній інклюзії

Ігрові механіки:

- Бали й нагороди: За виконання завдань діти отримують уявні нагороди (зірочки, медалі, наlepки).
- Рівні складності: Завдання поділяються на рівні, що дозволяє поступово ускладнювати активності, підтримуючи мотивацію.
- Персонажі та сюжет: Залучення казкових персонажів допомагає створити цікаву історію, яка мотивує до участі.
- Інтерактивні завдання: Завдання, що включають рухливі ігри, квести, настільні ігри чи головоломки, сприяють залученню дітей з різними типами ООП.
- Використання технологій: Інтерактивні дошки, планшети, програми з елементами гейміфікації можуть бути корисними для розвитку мовлення, дрібної моторики та інших навичок.
- Групові ігри: Спільні ігрові активності сприяють соціалізації, вчать дітей взаємодії, співпраці та емпатії.

Приклади гейміфікації в дошкільній інклюзії

Ігрові заняття на розвиток комунікації: Використання лялькового театру чи ігор-імпровізацій для розвитку мовлення та навичок спілкування. Діти разом створюють історії, де кожен має свою роль, що допомагає інтегрувати дитину з ООП у групу.

Рухливі ігри: Наприклад, гра «Чарівний місток», де діти повинні переходити «міст», допомагаючи одне одному. Ця гра сприяє розвитку моторики, координації та співпраці.

Освітні квести: Створення квестів, де діти виконують завдання в ігровій формі, шукаючи «скарби» або виконуючи місію. Такі ігри інтегрують елементи навчання (цифри, кольори, форми) з активною взаємодією.

Система заохочень: Вихователь створює «дошку досягнень», де кожна дитина отримує наlepку за успішне виконання завдання. Це стимулює участь і підтримує мотивацію дітей з ООП.

Технологічні ресурси: Використання ігрових програм на планшетах, які допомагають у розвитку мовлення, логіки чи моторики (наприклад, програми для малювання чи складання пазлів).

Переваги гейміфікації в дошкільній інклюзії

- Емоційна залученість: Ігрова форма навчання викликає позитивні емоції, що сприяє кращій адаптації дітей з ООП.
- Розвиток соціальних навичок: Групові ігри допомагають дітям навчитися взаємодіяти, розуміти емоції інших та знаходити спільну мову.
- Адаптація завдань: Можливість підлаштувати ігрові завдання під конкретні потреби дітей з ООП.
- Полегшення роботи педагогів: Гейміфікація сприяє створенню продуктивного навчального середовища, що знижує рівень стресу у вихователів.

Виклики при впровадженні гейміфікації в інклюзії

1. Потреба у підготовці педагогів: Вихователям необхідно навчитися інтегрувати ігрові механіки в освітній процес.
2. Ресурси: Впровадження гейміфікації може вимагати спеціального обладнання чи матеріалів, що не завжди доступні.
3. Індивідуальні потреби дітей: Гейміфікація повинна враховувати специфічні обмеження (фізичні чи когнітивні) кожної дитини з ООП. Гейміфікація в дошкільній інклюзії є ефективним інструментом для створення дружнього, мотивуючого та продуктивного середовища. Використання ігрових механік допомагає не лише інтегрувати дітей з ООП у колектив, а й сприяє їхньому всебічному розвитку. Для успішного впровадження гейміфікації необхідно забезпечити педагогів відповідними знаннями, ресурсами та підтримкою.

Дата-сет в дошкільній інклюзії — це набір даних, які використовуються для аналізу та оцінки різних аспектів інклюзивної практики в дошкільних закладах. Такий дата-сет може містити інформацію про дітей, освітній процес, інфраструктуру, професійний рівень педагогів та взаємодію з батьками.

Основні компоненти дата-сету для дошкільної інклюзії:

- Демографічні дані: Вік, стать дитини. Тип і рівень особливих освітніх потреб (порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, когнітивні чи емоційні труднощі). Соціально-економічний статус сім'ї.
- Освітні показники: Тип програми, яку відвідує дитина (інклюзивна, спеціалізована). Частка часу, який дитина проводить у загальній групі. Індивідуальні навчальні плани (ІНП) та їхня реалізація.
- Інфраструктура та доступність: Наявність адаптованих приміщень (пандуси, ліфти, туалети для дітей із інвалідністю). Забезпечення спеціальних матеріалів і

технічних засобів (інтерактивні дошки, тактильні книги, слухові апарати). Кількість дітей на одного асистента вихователя.

- Кадрове забезпечення: Освітній рівень педагогів та їхня спеціалізація в інклюзії. Кількість педагогів, які пройшли навчання з роботи з дітьми з ОПП. Наявність постійної супервізійної підтримки для вихователів.
- Соціалізація та взаємодія: Частота участі дітей із ОПП у групових заняттях. Оцінка взаємодії дитини з однолітками та педагогами. Рівень інтеграції дитини в соціальне середовище групи.
- Емоційний та когнітивний розвиток: Оцінка прогресу в мовному, когнітивному та соціально-емоційному розвитку. Частота проявів стресу або тривоги у дітей під час занять. Результати оцінки адаптаційних можливостей дитини.
- Залученість батьків: Участь батьків у плануванні індивідуального навчання. Рівень задоволеності батьків якістю інклюзивного середовища. Частота зустрічей батьків із педагогами.

Як створити дата-сет:

1. Збір даних: Спостереження за дітьми. Анкетування батьків та вихователів. Оцінка інфраструктури та навчальних програм.
2. Обробка даних: Узагальнення та кодування інформації для зручності аналізу. Анонімізація даних для захисту приватності.
3. Інструменти аналізу: Використання Excel, Python, R або спеціалізованих платформ для освітньої аналітики. Візуалізація результатів через графіки та діаграми.

Використання дата-сетів:

1. Моніторинг і планування: оцінка ефективності інклюзивної практики.
2. Наукові дослідження: аналіз впливу інклюзії на розвиток дітей.
3. Прийняття рішень: розробка політик та програм, орієнтованих на покращення умов для дітей із ОПП. Дата-сети в дошкільній інклюзії є важливим інструментом для створення доказової бази, що сприяє розвитку рівного доступу до освіти.

Дизонтогенез - це поняття, що використовується в психології та медицині для позначення відхилень у нормальному процесі розвитку людини. Це можуть бути як фізичні, так і психічні відхилення, які проявляються у різних сферах життя: у розвитку рухових функцій, мови, мислення, емоцій та поведінки. Причини дизонтогенезу: Біологічні фактори: Генетичні розлади. Внутрішньоутробні інфекції. Травми під час пологів. Спадкові захворювання. Соціальні фактори: Неприятливі умови життя. Відсутність належного догляду та виховання. Психологічні травми Конфлікти у ній. Педагогічні фактори: Неправильна організація навчального процесу. Нестача уваги з боку педагогів. Навантаження дитини.

Види дизонтогенезу:

- Фізичний дизонтогенез: затримка фізичного розвитку, порушення постави, плоскостопість та інші відхилення у розвитку опорно-рухового апарату.
- Психічний дизонтогенез: Інтелектуальна недостатність: від легкої розумової відсталості до глибокої. Мовні розлади: затримка мовленнєвого розвитку, дизартрія, алалія. Емоційні розлади: підвищена тривожність, агресивність, аутизм. Поведінкові розлади: гіперактивність, дефіцит уваги, порушення поведінки.

Прояви дизонтогенезу:

- Відхилення у розвитку: затримка чи прискорення розвитку окремих функцій.
- Порушення поведінки: агресивність, замкнутість, гіперактивність.
- Труднощі у навчанні: проблеми з концентрацією уваги, пам'яттю, мисленням.
- Соціальна дезадаптація: труднощі у спілкуванні з однолітками та дорослими.

Діагностика дизонтогенезу: Для діагностики дизонтогенезу необхідне комплексне обстеження, яке включає:

Анамнез: збір інформації про вагітність, пологи, розвиток дитини.

Неврологічне обстеження: оцінка стану нервової системи. Психологічне тестування: оцінка інтелектуальних, емоційних та поведінкових характеристик. Консультації спеціалістів: педіатра, невролога, психолога, логопеда. Корекція дизонтогенезу: Корекція дизонтогенезу має бути комплексною і включати:

Медична допомога: лікування супутніх захворювань.

Психологічну корекцію: індивідуальні та групові заняття, спрямовані на розвиток когнітивних функцій, емоційної сфери та соціальних навичок.

Педагогічну корекцію: адаптація навчального процесу до особливостей розвитку.

Соціальну реабілітацію: створення сприятливих умов розвитку дитини в сім'ї та суспільстві.

Важливо розуміти, що дизонтогенез – це не вирок, а стан, який можна скоригувати. Чим раніше розпочато корекційну роботу, тим успішнішим буде результат.

Здоров'я дитини в Україні Здоров'я дитини є одним із ключових пріоритетів державної політики в Україні. Стан здоров'я дітей визначається багатьма факторами, такими як екологія, доступ до якісної медичної допомоги, правильне харчування, фізична активність, соціальні умови та рівень освіти. Ось основні аспекти, що стосуються здоров'я дітей в Україні:

1. Медична допомога. В Україні діє система дитячої охорони здоров'я, яка включає: Первинну медичну допомогу. Педіатри та сімейні лікарі забезпечують регулярні огляди, вакцинацію та базове лікування. Спеціалізовану допомогу. Лікування складних захворювань здійснюється у спеціалізованих дитячих лікарнях. Програма вакцинації. Згідно з Національним календарем щеплень, вакцинація є обов'язковою для профілактики небезпечних захворювань.

2. Вплив війни на здоров'я дітей. Основні проблеми: Травми і поранення. Через обстріли багато дітей отримали фізичні ушкодження. Психологічні травми. Діти, які пережили військові дії або втратили рідних, часто страждають від посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Недоступність медичних послуг. У зонах бойових дій складно отримати необхідну медичну допомогу.
3. Програми підтримки Держава та міжнародні організації впроваджують програми для покращення здоров'я дітей:
 - Реабілітаційні центри. Створюються для допомоги дітям з фізичними та психологічними травмами.
 - Гуманітарна допомога. Забезпечується медикаментами, продуктами харчування та психологічною підтримкою. Освітні програми. Навчання щодо здорового способу життя та профілактики хвороб.
4. Харчування та фізична активність Проблеми зі здоров'ям часто пов'язані з незбалансованим харчуванням. Діти споживають надмірну кількість солодощів та напівфабрикатів, що призводить до ожиріння або дефіциту корисних речовин. У школах запроваджуються програми здорового харчування, а також заохочується фізична активність.
5. Виклики та перспективи Екологічні проблеми. Забруднення повітря та води негативно впливає на стан здоров'я.
6. Недостатнє фінансування. Система охорони здоров'я часто потребує модернізації та додаткових ресурсів.
7. Покращення профілактики. Інформаційні кампанії щодо вакцинації та здорового способу життя активно впроваджуються. Україна наразі спрямовує зусилля на подолання цих викликів, залучаючи міжнародну підтримку та впроваджуючи новітні методики в охороні здоров'я дітей.

Інклюзивна готовність вихователя до роботи з дітьми з ООП

Інклюзивна готовність вихователя — це комплекс знань, навичок, цінностей та установок, які дозволяють ефективно працювати з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП), забезпечуючи їхню інтеграцію в освітнє середовище.

Основне завдання вихователя — створити умови, які сприяють повноцінному розвитку та соціалізації кожної дитини, незалежно від її особливостей.

Компоненти інклюзивної готовності вихователя

1. Теоретична готовність

Вихователь має знати:

- Основи інклюзії.
- Поняття, принципи та нормативно-правову базу інклюзивної освіти.
- Типи особливих освітніх потреб. Наприклад, розлади аутистичного спектра (РАС), порушення слуху, зору, інтелектуального розвитку тощо.
- Методи навчання.

- Адаптації навчального процесу, спеціальні педагогічні підходи.
- Психологічні аспекти. Як впливає інвалідність на розвиток дитини та її поведінку.

2. Практична готовність

Включає вміння:

Адаптувати матеріали.

- Розробка навчальних планів, які враховують індивідуальні потреби дитини.
- Організовувати інклюзивне середовище.
- Створення простору, що враховує фізичні, емоційні та соціальні особливості дітей. Взаємодіяти з фахівцями.
- Робота з дефектологами, логопедами, психологами та іншими спеціалістами.
- Спілкуватися з батьками. Вихователь повинен підтримувати постійний контакт, обговорюючи прогрес дитини та можливі труднощі.

3. Психологічна готовність

Психологічна готовність означає:

Толерантність. Прийняття різноманіття дітей без упереджень.

Емоційна стійкість. Здатність справлятися з викликами, уникати професійного вигорання.

Гнучкість. Уміння швидко адаптуватися до змінюваних ситуацій у роботі.

4. Мотиваційна готовність

Важливо, щоб вихователь:

- Усвідомлював важливість своєї ролі.
- Бачив у своїй роботі цінність для дітей з ООП та суспільства загалом.
- Був відкритий до постійного навчання.

Інклюзія — це динамічна сфера, яка вимагає актуальних знань.

Основні принципи роботи вихователя в інклюзивному середовищі

Індивідуальний підхід. Навчальні матеріали й методи мають враховувати унікальні можливості та потреби дитини.

Співпраця. Вихователь працює у команді з іншими педагогами, спеціалістами та батьками.

Позитивне підкріплення. Мотивація дітей через заохочення та визнання їхніх досягнень.

Доступність. Організація середовища, яке сприяє участі кожної дитини в навчальному процесі.

Виклики для вихователів та шляхи їх вирішення

1. Виклики

- Недостатній рівень підготовки. Багато вихователів потребують додаткового навчання.
- Обмежені ресурси. Нестача матеріалів, обладнання та фахівців.
- Емоційна напруга. Робота з дітьми з ООП може бути виснажливою.

2. Шляхи вирішення.

- Підвищення кваліфікації.
- Участь у тренінгах, курсах, семінарах.
- Державна підтримка. Залучення фінансування та ресурсів для створення інклюзивного середовища.
- Психологічна допомога вихователям. Консультації для попередження вигорання.

Роль вихователя в інклюзивній освіті

Вихователь є ключовою фігурою у формуванні інклюзивного середовища. Його завдання — не лише навчати, але й підтримувати дітей з ООП, сприяти їхній соціалізації, розвивати їхні здібності та допомагати будувати дружні стосунки з однолітками. Забезпечення інклюзивної готовності вихователя є важливим кроком до створення гармонійного суспільства, де кожна дитина має рівні можливості для розвитку.

Інклюзивна освітня глобальна програма – Inclusive Education Initiative (IEI) – це глобальна програма, спрямована на розширення доступу до якісної інклюзивної освіти для дітей з інвалідністю в країнах з низьким та середнім рівнем доходу.) та UNICEF.

Основні цілі IEI:

1. Створення інклюзивних освітніх систем: IEI прагне реформувати існуючі системи освіти, щоб вони стали доступними та ефективними для всіх дітей, незалежно від їх здібностей.
2. Забезпечення рівного доступу: IEI підтримує розробку програм, інфраструктури та навчальних матеріалів, які враховують потреби дітей з інвалідністю.
3. Зміцнення політик та законодавства: Програма сприяє створенню законодавчих рамок, які захищають права дітей із інвалідністю на освіту.
4. Підтримка вчителів: IEI пропонує навчання та ресурси для педагогів, щоб вони могли ефективно працювати в інклюзивних класах.

Основні напрямки роботи:

Аналіз даних: Збір інформації про бар'єри та можливості для дітей з інвалідністю в системі освіти.

Інновації та дослідження: Впровадження нових технологій та підходів, таких як використання цифрових інструментів для навчання.

Моніторинг та оцінка: Відстеження прогресу впровадження інклюзії в освітніх системах та оцінка впливу програм.

Ресурси та підтримка: ІЕІ надає різні ресурси для країн-учасниць, включаючи керівництва, семінари та платформи для обміну досвідом. Вона активно взаємодіє з місцевими організаціями та урядами, щоб адаптувати рішення до конкретних контекстів.

Інклюзивна компетентність вихователя - це сукупність знань, умінь, особистого педагогічного досвіду і особистісних якостей, які дозволяють педагогу ефективно працювати в інклюзивному освітньому середовищі. Це означає, що вихователь здатний: розуміти і приймати різноманітність (вихователь усвідомлює, що кожна дитина унікальна і має право на якісну освіту); співпрацювати (вміє працювати в команді з іншими педагогами, батьками, спеціалістами); адаптувати навчання (може модифікувати навчальний процес, матеріали та методи для задоволення потреб кожної дитини); створити інклюзивне середовище (формує атмосферу взаємоповаги, підтримки і прийняття в групі); професійно розвиватися (постійно підвищує свою кваліфікацію в галузі інклюзивної освіти). Інклюзивна компетентність - це готовність вихователя працювати з дітьми, які мають різні освітні потреби, створюючи умови для їхнього успішного розвитку і соціалізації.

Інклюзивна компетентність вихователя у США Інклюзивна освітня політика набуває усе більшої ваги у сучасному світі. Викладачі повинні бути підготовлені до роботи з учнями різного рівня підготовки, фізичних та інтелектуальних можливостей. Інклюзивна компетентність викладача стає переломним фактором в освітньому процесі. Інклюзивна освіта у США. Інклюзивна освіта у США заохочується на законодавчому рівні. Закони про освіту людей з особливими потребами забезпечують рівний доступ до освіти для всіх дітей незалежно від їх фізичних та інтелектуальних можливостей. Інклюзивна компетентність вихователя.

Інклюзивна компетентність вихователя включає в себе такі складові:

Психологічна готовність: Вихователю-викладачу повинен бути готовим до роботи з дітьми різного рівня підготовки та фізичних можливостей.

Педагогічний досвід: Вихователь повинен мати досвід роботи з дітьми різного рівня підготовки та фізичних можливостей.

Культурна чутливість: Вихователь повинен бути обізнаний про культурні особливості дітей та мати можливість створити культурно інклюзивне середовище у групі.

Технологічна грамотність: Вихователь повинен бути знайомий з сучасними технологіями та мати можливість їх застосовувати у освітньому процесі.

Приклад інклюзивної діяльності.

Вихователь проводить індивідуальні засідання з учнями з особливими потребами для розробки індивідуальних планів освіти. Вихователь створює модульну навчальну програму, яка передбачає різноманітні завдання та проєкти для дітей різного рівня підготовки. Вихователь застосовує сучасні технології для забезпечення доступу до освітнього матеріалу для учнів з особливими потребами. Висновки. Інклюзивна освіта набуває усе більшої ваги у сучасному світі. Інклюзивна компетентність вихователя

стає переломним фактором в освітньому процесі. Вихователя повинні бути підготовлені до роботи з дітьми різного рівня підготовки, фізичних та інтелектуальних можливостей. Інклюзивна освіта забезпечує рівний доступ до освіти для всіх дітей незалежно від їх фізичних та інтелектуальних можливостей.

Інклюзивні дошкільні групи – це форма організації освіти, де разом виховуються діти з типовим розвитком та діти з особливими освітніми потребами (ООП). Мета таких груп – забезпечити рівний доступ до освіти та сприяти соціалізації всіх дітей.

Основні вимоги до інклюзивних груп:

Матеріально-технічна база: обладнання, адаптоване для дітей з ООП (пандуси, поручні, спеціальні меблі).

Навчальні програми: адаптація або модифікація освітніх планів для врахування індивідуальних потреб.

Кваліфіковані педагоги: вихователі повинні мати підготовку з інклюзивної освіти.

Асистент вихователя: забезпечення підтримки дітей з ООП під час навчання та ігор.

Спеціалісти: залучення психологів, логопедів, дефектологів для роботи з дітьми.

Толерантне середовище: створення атмосфери взаємоповаги та прийняття. Такі групи сприяють формуванню у дітей соціальних навичок, емпатії та забезпечують можливість гармонійного розвитку.

Інклюзивна дошкільна освіта – це система, яка передбачає навчання дітей з особливими освітніми потребами разом зі своїми ровесниками в закладах дошкільної освіти. Це не просто розміщення дитини з особливими потребами в групі з іншими дітьми, а створення таких умов, які б дозволили кожному дитині розвиватися та навчатися відповідно до своїх індивідуальних можливостей.

Чому інклюзивна дошкільна освіта важлива?

Ранній початок: Дошкільний вік – це найкращий період для розвитку дитини та подолання можливих труднощів.

Соціалізація: Діти з особливими потребами навчаються взаємодіяти з ровесниками без особливих потреб, розвивають соціальні навички.

Індивідуальний підхід: Кожна дитина отримує індивідуальну підтримку відповідно до своїх потреб.

Створення інклюзивного суспільства: Інклюзивна освіта формує толерантне ставлення до різноманітності та створює основу для інклюзивного суспільства.

Основні принципи інклюзивної дошкільної освіти:

Равність: Всі діти мають право на якісну освіту.

Різнорманітність: Різнорманітність дітей – це багатство, яке слід цінувати.

Доступність: Створення доступного освітнього середовища для всіх дітей.

Співпраця: Співпраця всіх учасників освітнього процесу – педагогів, батьків, фахівців.

Індивідуалізація: Врахування індивідуальних потреб кожної дитини.

Як організувати інклюзивну дошкільну освіту?

Комплексна оцінка дитини: Проведення комплексної оцінки розвитку дитини для визначення її потреб.

Розроблення індивідуальної програми розвитку: Створення індивідуальної програми, яка враховує особливості розвитку дитини.

Підготовка педагогів: Надання педагогам необхідних знань і навичок для роботи з дітьми з особливими потребами.

Створення доступного середовища: Оснащення групи спеціальним обладнанням, створення безпечного простору для всіх дітей.

Співпраця з батьками: Залучення батьків до освітнього процесу, надання їм підтримки та консультацій.

Які труднощі можуть виникнути?

Недостатня підготовка педагогів: Не всі педагоги мають достатній досвід роботи з дітьми з особливими потребами.

Відсутність необхідних ресурсів: Не завжди є достатньо матеріальних і людських ресурсів для організації інклюзивного навчання.

Стереотипи та упередження: У суспільстві можуть існувати стереотипи щодо дітей з особливими потребами.

Переваги інклюзивної дошкільної освіти:

- Позитивний вплив на розвиток всіх дітей: Діти з особливими потребами навчаються соціальним навичкам, а їхні однолітки стають більш толерантними.
- Підготовка дітей до життя в інклюзивному суспільстві.
- Збільшення шансів на успішне навчання в школі. Інклюзивна дошкільна освіта – це інвестиція в майбутнє наших дітей.

Інклюзивні принципи та інклюзивні принципи у дошкільній освіті: порівняння

інклюзивні принципи — це загальні засади, які визначають підходи до забезпечення рівності, поваги до різноманіття й індивідуальних потреб людей у будь-якому середовищі. Інклюзивні принципи в дошкільній освіті конкретизують ці засади стосовно дітей раннього віку, враховуючи їхню психофізіологічну специфіку, розвиток та соціальні умови.

Загальні інклюзивні принципи

Рівність і доступність: Визнання права кожної людини на рівний доступ до можливостей, незалежно від фізичних, психічних чи соціальних особливостей. Усунення бар'єрів, які обмежують участь у суспільному житті.

Повага до різноманіття: Прийняття й підтримка культурних, соціальних, фізичних, психологічних і мовних відмінностей між людьми.

Індивідуальний підхід: Урахування потреб кожної особистості, створення умов для розвитку її потенціалу.

Гуманність і толерантність: Справедливе ставлення до кожної людини, уникнення дискримінації.

Участь і співпраця: Залучення всіх учасників процесу (громада, сім'я, організація) до спільного вирішення завдань інклюзії.

Інклюзивні принципи в дошкільній освіті

Рівний доступ до освіти: Дошкільні заклади мають бути відкритими для всіх дітей, включаючи дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Адаптація фізичного середовища (пандуси, спеціальні меблі тощо) та навчальних програм.

Повага до індивідуальності кожної дитини: Урахування темпу розвитку, стилю навчання, особистісних і психологічних потреб дитини.

Ігрова інтеграція: Використання гри як основного способу залучення дітей до спільної діяльності, незалежно від їхніх можливостей.

Соціалізація через інклюзію: Формування середовища, де діти взаємодіють, підтримуючи одне одного, що сприяє розвитку толерантності.

Підтримка вихователів і педагогів: Забезпечення навчання та підтримки педагогів для ефективної роботи в умовах інклюзії. Включення асистентів вихователя в освітній процес.

Партнерство з батьками: Активне залучення батьків до освітнього процесу, спільне вирішення питань адаптації дітей з ООП.

Оцінка досягнень: Використання індивідуальних критеріїв оцінювання успіхів кожної дитини, а не порівняння з іншими.

Інклюзія і інтеграція.

інклюзія та інтеграція – це два поняття, які часто вживаються разом, але мають різні значення, особливо в контексті освіти.

Інтеграція:

Пристосування учня до системи: Головний акцент робиться на тому, щоб учень з особливими освітніми потребами адаптувався до існуючої системи освіти.

Фокус на дефектах: Часто увага зосереджена на тому, що учень не може зробити, а не на його сильних сторонах.

Обмежена участь: Учень може бути фізично присутній у класі, але його участь у навчальному процесі може бути обмеженою.

Інтеграція.

Інтеграція означає включення людей з особливими потребами у наявні системи (школу, роботу, суспільство) з мінімальними змінами в самій системі.

Ключова ідея: Людина має адаптуватися до середовища.

Особливості: Люди з особливими потребами беруть участь у звичайних процесах, але часто не отримують достатньої підтримки. Акцент на подоланні відмінностей, щоб відповідати існуючим стандартам. Приклад в освіті: дитина з інвалідністю навчається у звичайному класі, але без адаптації навчальної програми чи середовища.

Інклюзія:

Адаптація системи до учня: Наголос робиться на тому, щоб змінити систему освіти, щоб вона відповідала потребам всіх учнів, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби.

Фокус на можливостях: Увага зосереджена на сильних сторонах учня та на тому, як допомогти йому розвиватися.

Повна участь: Учень є повноправним членом класу і бере активну участь у всіх видах діяльності.

Інклюзія.

Інклюзія (від англ. inclusion) — це підхід, при якому система адаптується під потреби кожної людини, створюючи рівні можливості для всіх, незалежно від їхніх особливостей.

Ключова ідея: Середовище змінюється, щоб відповідати потребам кожного.

Особливості: Орієнтація на прийняття та підтримку різноманітності. Врахування індивідуальних потреб та створення спеціальних умов (наприклад, адаптація навчальних програм). Приклад в освіті: всі діти (з особливими потребами та без них) навчаються разом, але з доступом до ресурсів, які забезпечують ефективне навчання для кожного.

Інклюзивні цінності в освіті

інклюзивні цінності в освіті: фундамент рівного доступу. Інклюзивна освіта – це не просто розміщення дітей з особливими освітніми потребами у звичайних класах. Це філософія, яка базується на певних цінностях, що спрямовані на створення такого освітнього середовища, де кожна дитина почувається цінною, прийнятою та має рівні можливості для розвитку.

Основні інклюзивні цінності:

Кожна дитина – особистість: Кожна дитина має право на індивідуальний підхід, повагу до її унікальності та особливостей.

Усі діти можуть навчатися: Незалежно від своїх здібностей та потреб, кожна дитина здатна до навчання і розвитку.

Кожна дитина має право на освіту: Освіта – це базове право кожної людини, і ніхто не повинен бути позбавлений цієї можливості.

Дискримінація у будь-якій формі заборонена: Усі діти мають рівні права, незалежно від їхніх особливостей.

Кожна людина має право брати участь у житті суспільства: Освіта готує дітей до повноцінного життя в суспільстві.

Чому інклюзивні цінності важливі?

- Створення інклюзивного суспільства: Інклюзивна освіта сприяє формуванню толерантного і відкритого суспільства, де кожна людина почувається прийнятою.
- Розвиток особистості: Інклюзивне середовище сприяє розвитку самооцінки, впевненості в собі та соціальних навичок у всіх дітей.
- Підвищення якості освіти: Інклюзивні практики збагачують навчальний процес для всіх учнів.
- Справедливість: Інклюзія забезпечує рівні можливості для всіх дітей, незалежно від їхніх особливостей. Як впроваджувати інклюзивні цінності в освіті?
- Професійний розвиток вчителів: Надання вчителям необхідних знань і навичок для роботи в інклюзивному класі.
- Співпраця з батьками: Залучення батьків до освітнього процесу та створення партнерських відносин.
- Адаптація навчального середовища: Створення фізичного та соціального середовища, яке б відповідало потребам всіх учнів.
- Використання різноманітних навчальних методів: Забезпечення доступності освіти для всіх учнів через використання різних форм і методів навчання.
- Співпраця зі спеціалістами: Залучення до роботи з учнями з особливими потребами інших фахівців (логопедів, психологів тощо).

Інклюзивна освіта – це не просто мета, а постійний процес розвитку. Вона вимагає зусиль від усіх учасників освітнього процесу: вчителів, учнів, батьків, адміністрації шкіл та суспільства в цілому.

Квалітативні дослідження в дошкільній інклюзії Квалітативні дослідження є важливим підходом до вивчення інклюзії в дошкільній освіті. Вони спрямовані на глибоке розуміння явищ, процесів і досвіду, пов'язаних з інтеграцією дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у дошкільні заклади. Цей тип досліджень дозволяє не лише аналізувати проблеми, але й знаходити шляхи їхнього вирішення через розуміння контексту та індивідуального досвіду.

Основні характеристики квалітативних досліджень.

Фокус на суб'єктивному досвіді: Дослідження спрямовані на розуміння того, як діти, вихователі та батьки сприймають інклюзивний процес. Аналізуються відчуття, емоції, переживання учасників.

Контекстуальність: Результати залежать від специфічних умов, у яких здійснюється інклюзія (заклад, громада, законодавча база, культура).

Гнучкість методів: Використовуються різні підходи, такі як інтерв'ю, спостереження, аналіз документів або кейс-стаді.

Інтерактивність: Взаємодія між дослідником і учасниками є важливою складовою процесу дослідження.

Орієнтація на якість даних: Замість числових даних акцент робиться на глибині інформації та розумінні сенсів.

Методи квалітативних досліджень у дошкільній інклюзії: Інтерв'ю:

Мета: Отримання особистісних думок, поглядів та переживань учасників інклюзивного процесу.

Види інтерв'ю:

- Структуровані (за визначеними запитаннями).
- Напівструктуровані (гнучка структура, можливість уточнень).
- Неструктуровані (вільна розмова, акцент на особистих історіях).

Учасники:

- Вихователі,
- асистенти вихователя,
- батьки,
- діти,
- адміністратори закладів.

Приклад: Інтерв'ю з вихователями про їхній досвід роботи з дітьми з ООП, труднощі та необхідну підтримку. Спостереження: Мета: Вивчення поведінки, взаємодії та динаміки у групах дітей, де є діти з ООП. Типи спостереження: Непряме (дослідник просто спостерігає, не втручаючись у процес). Активне (дослідник бере участь у діяльності разом із дітьми). Об'єкти спостереження: Взаємодія між дітьми. Комунікація вихователя з дітьми. Адаптація дитини з ООП у колективі. Аналіз документів: Мета: Вивчення письмових джерел для оцінки організації інклюзії. Приклади документів: Плани розвитку дитини з ООП. Звіти закладу про впровадження інклюзивних програм. Методичні матеріали та інструкції для вихователів. Застосування: Аналіз політик і практик дошкільних закладів, які сприяють або перешкоджають інклюзії. Кейс-стаді (аналіз окремих випадків): Мета: Глибоке вивчення одного або кількох індивідуальних випадків інклюзії. Застосування: Аналіз адаптації конкретної дитини з ООП у дошкільному закладі. Вивчення досвіду вихователя, який впроваджує інклюзивні практики.

Фокус-групи:

Мета: Зібрати думки та досвід кількох учасників у груповій дискусії.

Приклади: Обговорення з батьками ефективності інклюзивних програм. Зустрічі з вихователями для обговорення спільних викликів і рішень. Приклади застосування квалітативних досліджень у дошкільній інклюзії.

Аналіз викликів вихователів у роботі з дітьми з ООП: Використання інтерв'ю та спостережень для визначення, з якими труднощами стикаються педагоги та яка підтримка їм потрібна.

Вивчення соціалізації дітей з ООП: Спостереження за груповими заняттями та взаємодією дітей для розуміння їхньої інтеграції у колектив.

Аналіз впровадження інклюзії у закладах: Дослідження адміністративних підходів і організаційних рішень за допомогою аналізу документів та інтерв'ю з керівниками закладів.

Дослідження досвіду батьків: Проведення фокус-груп для з'ясування, як батьки оцінюють інклюзивні програми та що вони хотіли б покращити.

Переваги квалітативних досліджень у дошкільній інклюзії Глибоке розуміння контексту: Вивчення реального середовища та специфічних умов інклюзії.

Розкриття індивідуального досвіду: Отримання унікальних даних про особисті переживання та потреби дітей, вихователів і батьків.

Гнучкість: Можливість адаптації методів під специфіку досліджуваного середовища.

Ідентифікація проблем і рішень: Знаходження точкових проблем, які можна вирішити через зміни у практиці чи політиці.

Висновок: Квалітативні дослідження є ключовим інструментом для розуміння процесів та явищ у сфері дошкільної інклюзії. Вони дозволяють глибоко дослідити досвід учасників освітнього процесу, виявити перешкоди та розробити практичні рекомендації для покращення інклюзивного середовища.

Ключові виклики з інклюзії.**1. США**

Проблеми: Ресурсна нерівність. У різних штатах доступ до ресурсів для інклюзії сильно відрізняється, що створює нерівність в освіті. Перевантаженість учителів. Через велику кількість завдань педагоги часто не можуть приділяти достатньо уваги дітям з особливими потребами. Юридичні виклики. Відповідність закону “Про освіту осіб з інвалідністю” (IDEA) вимагає детального документування, що додає адміністративного навантаження. Приклад: Дослідження виявили, що вчителі потребують більшої підтримки у використанні технологій для роботи з дітьми з ООП, але шкільні бюджети часто обмежені.

2. Фінляндія.

Проблеми: Зростання кількості дітей з міграційним досвідом. Інклюзія дітей, які не говорять фінською або шведською мовою, стає дедалі актуальнішою. Недостатність

спеціалістів. Попит на асистентів вчителів і психологів часто перевищує пропозицію. Приклад: Фінська система освіти передбачає раннє втручання, але вчителі відзначають труднощі в інтеграції дітей, які мають багатопрофільні потреби, особливо в сільських районах.

3. Велика Британія.

Проблеми: Скорочення фінансування. Зменшення державних субсидій обмежує можливості шкіл надавати необхідну підтримку. Проблеми з підготовкою педагогів. Не всі педагоги початкової освіти отримують достатню підготовку для роботи з дітьми з різними формами ООП. Приклад: Згідно з опитуванням, 70% вчителів у Великій Британії вважають, що у них немає часу для ефективного навчання дітей з ООП через високі вимоги до адміністративної роботи.

4. Індія.

Проблеми: Культурні стереотипи. У деяких регіонах дітей з інвалідністю все ще стигматизують. Недостатність шкіл. Інклюзивні школи доступні лише у великих містах. Мовний бар'єр. У країні понад 20 офіційних мов, що ускладнює адаптацію навчальних матеріалів. Приклад: Педагоги часто працюють із великими групами (до 50 дітей), що унеможлиблює індивідуальний підхід.

5. Японія.

Проблеми: Соціальний тиск. Культура "ідеальності" може спричиняти стигматизацію дітей з ООП. Відсутність практичного навчання педагогів. Вчителі отримують теоретичні знання, але не завжди мають практичні навички роботи в інклюзивному середовищі. Приклад: Педагоги відзначають, що важко інтегрувати дітей з аутизмом, оскільки школа часто орієнтована на стандарти, а не на індивідуальні потреби.

6. Кенія.

Проблеми: Відсутність ресурсів. Брак спеціалізованих навчальних матеріалів та обладнання. Високий рівень бідності. Багато сімей не можуть дозволити транспорт чи додаткову підтримку. Відсутність законодавчої бази. Інклюзія впроваджується на практиці, але не завжди підкріплена чіткими законами. Приклад: Учителі часто мають лише базові знання про інклюзію і не можуть забезпечити необхідний рівень підтримки дітям з ООП.

Загальні тенденції у світі: Нестача фінансування та спеціалістів — універсальна проблема. Перевантаження педагогів через відсутність підтримки та інструментів. Соціальні упередження і культурні бар'єри продовжують ускладнювати впровадження інклюзії в багатьох країнах. Розв'язання цих проблем потребує міжнародного співробітництва, обміну досвідом і ресурсами.

7. Канада.

Проблеми: Виклики у мультикультурному середовищі. Інклюзія повинна враховувати не лише особливі освітні потреби, а й культурну різноманітність. Відсутність

стандартизації. Кожна провінція має свої правила щодо інклюзії, що ускладнює спільну роботу на рівні країни. Приклад: У провінції Онтаріо педагоги відзначають складнощі в інтеграції дітей з ООП з сімей біженців, які стикаються з мовним бар'єром та соціальною ізоляцією.

8. Німеччина.

Проблеми: Сегрегація в освіті. Хоча інклюзія активно впроваджується, спеціальні школи для дітей з ООП все ще домінують у системі освіти. Брак педагогів. Зростає попит на вчителів, які мають спеціальну підготовку для роботи в інклюзивних класах. Приклад: У більшості федеральних земель Німеччини вчителі вважають, що їм не вистачає часу для ефективного навчання через велике навантаження та потребу одночасно враховувати потреби дітей з ООП і решти учнів.

9. Франція.

Проблеми: Бюрократичні труднощі. Інклюзія часто залежить від складних адміністративних процедур для отримання підтримки. Суспільні стереотипи. Незважаючи на державну політику, у суспільстві ще існує упереджене ставлення до дітей з інвалідністю. Приклад: Французькі педагоги зазначають, що система індивідуалізованих навчальних планів добре розроблена, але їх впровадження на практиці обмежується через брак ресурсів.

10. Китай.

Проблеми: Різниця між містом і селом. Інклюзивна освіта є доступною лише у великих містах, тоді як у сільських районах вона практично не розвивається. Відсутність педагогічних кадрів. Вчителі мають мало досвіду роботи з дітьми з ООП. Приклад: Китайські школи часто надають перевагу академічним досягненням, що ускладнює створення середовища для дітей з особливими потребами, які потребують додаткової підтримки.

Ключові виклики інклюзії у східній Європі.

1. Польща.

Проблеми: Нестача спеціалістів. У школах не вистачає кваліфікованих асистентів і спеціалістів (психологів, логопедів). Сегрегація дітей. Попри законодавство, діти з ООП часто навчаються окремо у спеціальних класах чи школах. Приклад: Польські педагоги зазначають, що багато шкіл фізично не обладнані для дітей з інвалідністю. Особливо це стосується старих будівель у сільських районах.

2. Чехія.

Проблеми: Спротив батьків. Деякі батьки дітей без ООП виступають проти інклюзії через страх, що це знизить якість освіти. Бюрократичні труднощі. Процедура отримання підтримки (наприклад, асистентів учителя) надто складна й тривала. Приклад: Хоча Чехія активно реформує систему інклюзії, дослідження показують, що 60% педагогів не почуваються достатньо підготовленими для роботи з інклюзивними класами.

3. Угорщина.

Проблеми: Сегрегація ромських дітей. Діти з ромських громад часто не отримують належної підтримки в освітніх закладах, що ускладнює їх інтеграцію. Брак ресурсів. Фінансування інклюзивної освіти обмежене, особливо у віддалених регіонах. Приклад: В Угорщині впроваджуються програми для підтримки інклюзії, але освітяни зазначають, що значна частина інклюзивної роботи залежить від ініціативи самих педагогів, а не від держави.

4. Румунія.

Проблеми: Стигматизація. У суспільстві досі існують упередження щодо дітей з ООП, через що батьки часто приховують їхні потреби. Погана інфраструктура. У школах немає умов для фізичного доступу дітей з інвалідністю. Приклад: Румунські педагоги зазначають, що інклюзивні практики більше розвинені в містах, тоді як у сільській місцевості діти з ООП майже не інтегруються в загальноосвітні заклади.

5. Болгарія.

Проблеми: Проблеми інтеграції ромських дітей. Соціальна ізоляція дітей із ромських громад ускладнює їх інклюзію. Нестача спеціальних педагогів. Багато вчителів не мають достатньої підготовки для роботи з інклюзивними класами. Приклад: Болгарські школи починають активно впроваджувати індивідуальні навчальні плани, але вчителі зазначають, що це збільшує їхнє навантаження без додаткової підтримки.

6. Україна.

Проблеми: Недостатнє фінансування. Інклюзивні класи не завжди обладнані належним чином. Нестача спеціалістів. Потреба у психологах, логопедах та асистентах учителя значно перевищує їхню доступність. Військовий конфлікт. Діти-переселенці та ті, хто пережив травматичні події, потребують додаткової підтримки. Приклад: Попри значні зусилля у реформуванні освіти, українські педагоги часто зазначають, що інклюзія на практиці залежить від ініціативи окремих шкіл та вчителів, а не системних змін.

7. Сербія.

Проблеми: Культурні бар'єри. У деяких регіонах діти з інвалідністю залишаються вдома через відсутність соціальної підтримки. Обмеженість програм. Інклюзивні програми впроваджуються повільно, і в них бере участь лише невелика частина шкіл. Приклад: У Сербії розробляються національні програми підтримки інклюзії, але педагоги зазначають, що відсутність навчальних матеріалів і спеціальної техніки заважає їх ефективному впровадженню.

8. Литва.

Проблеми: Бюрократичні бар'єри. Педагогам важко оформлювати документацію для впровадження індивідуальних навчальних планів. Нестача фінансування. Багато шкіл не можуть дозволити собі найняти достатню кількість асистентів. Приклад: У

Литві існують прогресивні підходи до інклюзії, але педагогам часто не вистачає практичної підтримки, через що вони почуваються перевантаженими.

9. Латвія.

Проблеми: Ізоляція дітей з ООП. Часто діти з інвалідністю залишаються в окремих навчальних закладах, а не інтегруються в загальноосвітні школи. Мовний бар'єр. Для дітей з національних меншин інклюзія ускладнюється через мовні труднощі. Приклад: Латвійські педагоги працюють над створенням комфортного середовища, але зазначають, що без достатнього фінансування досягти повної інклюзії складно.

10. Естонія.

Проблеми: Нерівномірний доступ. Сільські школи часто мають гіршу матеріально-технічну базу, ніж міські. Перевантаження вчителів. Вимоги до індивідуального підходу створюють додаткове навантаження. Приклад: Естонія активно впроваджує цифрові технології в освіту, але вчителі зазначають, що для інклюзивних класів цього недостатньо без спеціально підготовлених фахівців. Східноєвропейські країни стикаються з багатьма схожими викликами, серед яких нестача ресурсів, підготовки педагогів і суспільні стереотипи. Однак, активне впровадження реформ та міжнародна підтримка сприяють поступовому розвитку інклюзивної освіти в регіоні.

Корекційне навчання в дошкільній освіті – це спеціалізована освітня діяльність, спрямована на підтримку розвитку дітей із особливими освітніми потребами (ООП). Воно включає систему заходів для подолання або компенсації труднощів у навчанні, розвитку та адаптації. Основні завдання корекційного навчання: Корекція порушень розвитку: допомога у формуванні навичок, що відповідають віковим нормам. Розвиток пізнавальних здібностей: стимулювання мислення, уваги, пам'яті та мовлення. Соціалізація: адаптація до взаємодії з однолітками та дорослими. Підготовка до школи: формування базових навчальних умінь та впевненості у своїх силах. Методи і педагогічні підходи корекційного навчання: Індивідуалізований підхід: кожна дитина отримує завдання відповідно до своїх потреб. Ігрові методи: інтерактивні заняття, що сприяють розвитку через гру. Мовленнєві вправи: розвиток мовлення за допомогою логопедичних занять. Творчі методи: арт-терапія, музикотерапія, заняття з малювання. Сенсорна інтеграція: вправи, спрямовані на розвиток сприйняття через органи чуття.

Принципи корекційного навчання:

Комплексний підхід: залучення команди спеціалістів (педагогів, логопедів, психологів, дефектологів).

Гуманістичний підхід: створення безпечного і підтримуючого середовища. Інтеграція: поєднання елементів корекції з загальною освітньою програмою. Наступність: підготовка дитини до навчання у школі.

Роль педагогів і батьків:

Педагоги забезпечують корекційні програми, спрямовані на розвиток здібностей дитини.

Батьки відіграють важливу роль у створенні сприятливих умов вдома, а також у тісній співпраці з педагогами для досягнення успіху. Корекційне навчання в дошкільній освіті створює можливості для дітей із ООП повноцінно розвиватися, досягати своїх цілей і бути частиною суспільства.

Мультимодальність в інклюзії Мультимодальність в інклюзії — це підхід, який враховує різноманітні канали сприйняття, комунікації та навчання, щоб забезпечити доступність і комфорт для всіх учасників, незалежно від їхніх фізичних, когнітивних чи емоційних можливостей. У сфері освіти, наприклад, мультимодальність сприяє створенню інклюзивного середовища, де всі учні можуть взаємодіяти з матеріалом у спосіб, який відповідає їхнім потребам і можливостям. Основні аспекти мультимодальності в інклюзії: Різноманітність каналів сприйняття: використання тексту, звуку, зображень, відео, тактильних матеріалів, щоб кожна людина могла вибрати найбільш зручний спосіб взаємодії. Технологічні засоби: використання адаптивних технологій, таких як текстові читачі, додатки для розпізнавання мовлення, субтитри, пристрої для тактильного сприйняття інформації. Диференціація методів навчання: врахування різних стилів навчання (візуальний, аудіальний, кінестетичний тощо) та інтеграція практик, які сприяють розвитку ключових компетенцій у різний спосіб. Універсальний дизайн для навчання (Universal Design for Learning, UDL): створення освітнього або робочого простору таким чином, щоб він був доступним і зручним для всіх без необхідності подальших модифікацій.

Переваги мультимодального підходу:

- Підвищення рівня участі осіб з інвалідністю в освітніх, соціальних та професійних процесах.
- Збагачення середовища, яке враховує культурну та когнітивну різноманітність. Забезпечення рівного доступу до інформації та знань.

Приклад застосування: В школі або університеті мультимодальний підхід може включати використання інтерактивних дошок, роздаткових матеріалів у різних форматах (друкований текст, цифрові документи з можливістю масштабування шрифту), а також створення гнучкого розкладу для учнів з особливими потребами. Мультимодальність в інклюзії є важливим елементом створення суспільства рівних можливостей.

Наукові дослідження з інклюзії як перспективні.

Рання інтервенція: Дослідження ранньої інтервенції для дітей з особливими освітніми потребами, щоб максимально реалізувати їхній потенціал.

- Ефективність різних моделей інклюзії: Порівняння різних моделей інклюзії (наприклад, інтеграція в загальноосвітні школи, спеціальні класи) та визначення найефективніших підходів.
- Роль технологій в інклюзивній освіті: Дослідження використання технологій для підтримки навчання дітей з особливими потребами (наприклад, адаптивні програмні засоби, асистуючі технології).

- Створення інклюзивного робочого середовища: Дослідження факторів, що сприяють створенню інклюзивного робочого середовища, та розробка відповідних рекомендацій для роботодавців.
- Доступність робочих місць для людей з інвалідністю: Дослідження бар'єрів, що перешкоджають працевлаштуванню людей з інвалідністю, та розробка стратегій для їх подолання. Вплив інклюзії на продуктивність компаній: Дослідження кореляції між рівнем інклюзії в компанії та її фінансовими результатами.
- Міждисциплінарні дослідження: Залучення фахівців з різних галузей (психології, соціології, медицини, педагогіки) для проведення комплексних досліджень.
- Використання нових технологій: Застосування нових технологій (наприклад, великих даних, штучного інтелекту) для аналізу даних та розробки нових рішень.
- Співпраця з практиками: Тісна співпраця з практиками (педагогами, медиками, соціальними працівниками) для розробки актуальних і ефективних рішень. Розробка адаптивних методик навчання для дітей з особливими освітніми потребами.
- Використання цифрових технологій в інклюзивному навчанні. Інклюзивна педагогіка: принципи, підходи та практичні аспекти. Підготовка вчителів до роботи в інклюзивному середовищі.

Інклюзія у вищій освіті: виклики та перспективи.

1. Сучасні теорії інклюзивної педагогіки: міждисциплінарний підхід. Принципи та моделі інтеграції дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у загальноосвітній процес. Інклюзивна культура як елемент трансформації освітніх установ.
2. Розробка адаптивних освітніх технологій. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчанні дітей з ООП. Персоналізоване навчання в інклюзивному середовищі: методи та інструменти. Гейміфікація та її роль у навчанні дітей з ООП.
3. Професійна підготовка педагогів. Формування інклюзивної компетентності у майбутніх вчителів. Розвиток навичок емоційного інтелекту у викладачів для роботи з дітьми з ООП. Використання практико-орієнтованих підходів у підготовці фахівців для інклюзивної освіти.
4. Інклюзія у ранньому дитинстві. Рання діагностика та підтримка дітей з ООП. Методи інтеграції дітей із порушеннями розвитку в дошкільні освітні установи. Роль батьків у створенні інклюзивного середовища для дошкільнят.
5. Інклюзивне середовище та його адаптація. Дизайн інклюзивного простору в школах (архітектурна та навчальна доступність). Соціальна адаптація дітей з ООП у звичайних групах: бар'єри та рішення. Створення інклюзивного мікроклімату в навчальних колективах.
6. Психолого-педагогічна підтримка учнів з ООП. Вплив психолого-педагогічного супроводу на успішність навчання. Робота з учнями, які мають особливості

емоційно-вольової сфери. Інклюзивні практики для учнів з розладами аутистичного спектру (РАС).

7. Оцінювання в інклюзивному навчанні. Диференційовані підходи до оцінювання успішності дітей з ООП. Формувальне оцінювання як інструмент у інклюзивній педагогіці. Використання портфоліо як методу відстеження прогресу учня.
8. Інклюзія у вищій освіті. Моделі інклюзивного навчання у вищих навчальних закладах. Цифрові ресурси та платформи для підтримки студентів з ООП. Розробка політик і стратегій для підтримки інклюзивності у вищій школі.
9. Співпраця з батьками та громадою. Методи залучення сімей до процесу навчання дітей з ООП. Роль громадських організацій у підтримці інклюзивного освітнього середовища. Вплив соціальних мереж та платформ на поширення інклюзивних практик.
10. Дослідження інклюзивного освітнього контексту в різних країнах. Порівняльний аналіз моделей інклюзивної освіти в Україні та за кордоном. Досвід скандинавських країн у впровадженні інклюзії в освітній процес. Вивчення міжнародних програм для підтримки інклюзивного навчання.

Освіта асистента вихователя - сукупність професійно-педагогічних знань, умінь та навичок, педагогічного досвіду необхідних для ефективної роботи з дітьми, зокрема з дітьми, які мають особливі освітні потреби. Ця освіта готує фахівця до надання підтримки вихователю в організації навчально-виховного процесу та забезпечення індивідуального підходу до кожної дитини. Повинен мати вищу педагогічну освіту та пройти курсову підготовку щодо роботи в умовах інклюзії.

Подвійна референція терміну «інклюзія» Термін «інклюзія» має подвійну референцію, тобто може мати два основних значення в різних контекстах. У сучасному розумінні інклюзія найчастіше стосується соціальної чи освітньої сфер, але його тлумачення варіюється залежно від ситуації.

Соціальна інклюзія. У широкому соціальному значенні інклюзія означає процес забезпечення рівного доступу до можливостей і ресурсів для всіх членів суспільства, включно з тими, хто зазвичай стикається з дискримінацією або ізоляцією. Це поняття включає: Забезпечення участі людей з інвалідністю, представників етнічних меншин, людей похилого віку тощо в житті суспільства. Усунення бар'єрів (фізичних, соціальних, економічних), які обмежують участь таких груп. Приклад: доступність громадського транспорту для людей із фізичними порушеннями.

Інклюзія в освіті. У педагогічному контексті інклюзія означає залучення дітей з особливими освітніми потребами (ООП) до загальноосвітнього середовища з адаптацією навчальних програм і середовища до їхніх потреб. Це забезпечує: Рівний доступ до освіти незалежно від індивідуальних особливостей дитини. Співіснування дітей з ООП і дітей без таких потреб у спільному освітньому просторі. Використання індивідуального підходу для досягнення освітніх цілей. Приклад: учень із порушенням слуху навчається у звичайному класі з використанням спеціального обладнання або

сурдоперекладача. Ключові аспекти терміну «інклюзія»: Спільність цілей: У будь-якому контексті інклюзія спрямована на інтеграцію, подолання ізоляції та забезпечення рівності. Гуманістичний підхід: В основі інклюзії лежать принципи поваги до різноманітності, рівноправності та співпраці. Адаптація середовища: Інклюзія передбачає модифікацію фізичного, освітнього чи соціального середовища для створення рівних умов. Таким чином, подвійна референція терміну «інклюзія» вказує на його використання як у соціальній сфері, так і в педагогіці, де в обох випадках головною метою є рівноправна участь і доступність для всіх.

Прицип антропологічної інтерпретації інклюзії Антропологічна інтерпретація інклюзії – це підхід, який розглядає кожну людину як унікальну особистість з власними потребами, здібностями та досвідом. Цей принцип фокусується на тому, що кожна дитина, незалежно від своїх особливостей, має право на якісну освіту та розвиток у природному соціальному середовищі.

Основні положення антропологічної інтерпретації інклюзії:

Людина як центральна цінність: Кожна дитина є суб'єктом освітнього процесу, а не об'єктом впливу.

Індивідуальний підхід: Визнання унікальності кожної дитини та необхідність розробки індивідуальних освітніх траєкторій.

Розвиток потенціалу: Створення умов для розвитку всіх потенційних можливостей дитини, незалежно від її особливостей.

Співпраця всіх учасників освітнього процесу: Тісна співпраця педагогів, батьків, психологів, логопедів та інших фахівців для забезпечення комплексної підтримки дитини.

Створення інклюзивного середовища: Формування такого освітнього середовища, яке б сприяло розвитку всіх дітей, незалежно від їхніх особливостей.

Чому цей принцип важливий?

Гуманізація освіти: Цей підхід дозволяє зробити освітній процес більш гуманним та орієнтованим на потреби дитини.

Ефективність навчання: Індивідуальний підхід сприяє більш ефективному навчанню та розвитку кожної дитини.

Соціалізація: Інклюзія допомагає дітям з особливими потребами розвивати соціальні навички та інтегруватися в суспільство.

Створення рівного суспільства: Інклюзивна освіта є важливим кроком до створення суспільства, де всі люди мають рівні можливості.

Як реалізується антропологічний принцип в інклюзії?

Комплексна оцінка розвитку дитини: Проведення комплексної оцінки для визначення сильних сторін, труднощів та індивідуальних потреб дитини.

Розробка індивідуальної програми розвитку: Створення індивідуальної програми, яка враховує особливості розвитку дитини та її навчальні цілі.

Адаптація навчального середовища: Створення доступного та адаптованого навчального середовища, яке б відповідало потребам всіх дітей.

Співпраця з сім'єю: Тісна співпраця з сім'єю дитини для забезпечення комплексної підтримки.

Професійна підготовка педагогів: Постійна професійна підготовка педагогів для роботи в інклюзивних класах.

Антропологічна інтерпретація інклюзії – це не просто модний тренд, а глибокий філософський підхід, який змінює наше розуміння освіти та виховання. Він допомагає створити світ, де кожна дитина має можливість реалізувати свій потенціал.

Реабілітаційні послуги дітям дошкільного віку спрямовані на відновлення, компенсацію або підтримку порушених функцій розвитку, а також на створення умов для інтеграції дітей у суспільство. Ці послуги особливо актуальні для дітей з порушеннями здоров'я, фізичними або психічними особливостями розвитку, а також для тих, хто потребує особливої уваги через травми чи хвороби.

Основна мета реабілітаційних послуг:

Фізичне відновлення: покращення стану здоров'я дитини, відновлення рухових і сенсорних функцій.

Соціальна адаптація: забезпечення умов для взаємодії з іншими дітьми й дорослими.

Розвиток навичок самостійності: формування адаптивних умінь у побуті, комунікації та навчанні.

Психоемоційна підтримка: формування позитивного ставлення до себе та навколишнього світу.

Напрями реабілітаційних послуг:

- Медична реабілітація: Фізіотерапія, лікувальна фізкультура (ЛФК). Масаж і кінезіотерапія. Використання спеціальних медичних пристроїв для підтримки рухової активності.
- Психолого-педагогічна реабілітація: Корекція емоційно-вольових порушень через психологічні тренінги. Навчання адаптивних стратегій поведінки. Заняття з дефектологом і логопедом.
- Соціальна реабілітація: Розвиток комунікативних навичок. Інтеграція дитини в соціальне середовище через ігри та взаємодію з однолітками.
- Освітньо-розвивальна підтримка: Заняття, спрямовані на розвиток когнітивних здібностей. Використання ігрових методик для стимуляції навчання.

Методи реабілітації:

- Арт-терапія: використання малювання, ліплення, музики для розвитку творчих здібностей і зняття стресу.

- Сенсорна інтеграція: вправи для розвитку чуттєвого сприйняття.
- Ігрова терапія: створення умов для розвитку через гру.
- Фізична активність: заняття з рухливими іграми, плавання, тренування моторики.
- Терапія тваринами (каністерапія, іпотерапія): залучення тварин для емоційного та фізичного розвитку.

Хто надає реабілітаційні послуги:

- Медичні спеціалісти: лікарі-реабілітологи, фізіотерапевти, ортопеди.
- Психологи та психотерапевти: допомагають працювати з емоційними та поведінковими проблемами.
- Логопеди та дефектологи: сприяють розвитку мовлення та когнітивних функцій.
- Соціальні педагоги: допомагають у соціалізації та адаптації до групового середовища.

Значення реабілітаційних послуг:

- Раннє втручання: допомагає мінімізувати або компенсувати вплив порушень розвитку.
- Покращення якості життя: сприяє фізичному та психоемоційному благополуччю дитини.
- Інтеграція в суспільство: забезпечує можливість для повноцінної участі дитини в соціальному та навчальному житті.

Реабілітаційні послуги є важливою складовою для забезпечення гармонійного розвитку дитини та її підготовки до життя в суспільстві.

Роль батьків в інклюзивному процесі

батьки відіграють вирішальну роль у успішній інклюзії дитини з особливими освітніми потребами. Їхня активна участь, підтримка та співпраця з педагогами є ключовими факторами для створення сприятливого освітнього середовища.

Яку роль відіграють батьки?

Партнери педагогів: Батьки є невід'ємною частиною освітньої команди. Вони співпрацюють з педагогами, обмінюються інформацією про дитину, беруть участь у розробці індивідуальних програм розвитку.

Підтримка дитини: Батьки надають дитині емоційну підтримку, заохочують її до навчання, допомагають у виконанні домашніх завдань.

Адвокати інтересів дитини: Батьки захищають права та інтереси дитини, виступають її представниками в освітньому закладі.

Поширення інформації: Батьки можуть розповідати іншим батькам про інклюзивну освіту, допомагати створювати інклюзивну спільноту.

Як батьки можуть бути більш активними учасниками інклюзивного

процесу?

Бути обізнаними: Вивчати особливості розвитку дитини, її сильні сторони та труднощі.

Спілкуватися з педагогами: Регулярно спілкуватися з педагогами, обговорювати прогрес дитини, ставити запитання.

Брати участь у розробці індивідуальної програми розвитку: Активно брати участь у розробці та реалізації індивідуальної програми розвитку дитини.

Залучатися до життя класу: Відвідувати батьківські збори, брати участь у заходах, організованих для дітей.

Співпрацювати з іншими батьками: Обмінюватися досвідом, підтримувати один одного.

Які переваги для дитини від активної участі батьків?

Більша впевненість у собі: Дитина відчуває підтримку батьків і впевнена у своїх силах.

Кращі навчальні результати: Активна участь батьків сприяє кращим навчальним результатам дитини.

Швидша адаптація до нового середовища: Дитина швидше адаптується до нового середовища, якщо відчуває підтримку батьків.

Розвиток соціальних навичок: Спілкування з іншими дітьми та батьками сприяє розвитку соціальних навичок.

Які труднощі можуть виникати у батьків?

Недостатня інформація: Батьки можуть не мати достатньої інформації про особливості розвитку дитини та можливості інклюзивної освіти.

Страхи та тривоги: Батьки можуть відчувати тривогу за майбутнє дитини.

Недостатня підтримка з боку оточення: Батьки можуть стикатися з непорозумінням з боку родичів або друзів.

Як допомогти батькам?

Надавати інформацію: Педагоги та інші фахівці повинні надавати батькам актуальну інформацію про особливості розвитку дитини, можливості інклюзивної освіти та способи підтримки дитини вдома.

Організовувати тренінги та консультації: Проводити тренінги та консультації для батьків, де вони зможуть отримати відповіді на свої запитання та обмінятися досвідом. Створити спільноту батьків:

Створити спільноту батьків, де вони зможуть спілкуватися, підтримувати один одного та обмінюватися інформацією.

Стратегія освіти в інклюзивній дошкільній групі.

Створення інклюзивного середовища в дошкільному закладі – це складний, але водночас надзвичайно важливий процес. Стратегія освіти в такій групі має бути побудована на принципах індивідуального підходу, поваги до різноманітності та співпраці.

Основні складові стратегії:

1. Створення інклюзивного середовища:

Фізичний простір: Організація простору таким чином, щоб він був доступним для всіх дітей. Це включає безпечні зони для гри, різноманітні матеріали та обладнання, що враховують різні потреби дітей.

Соціальний клімат: Створення атмосфери взаємоповаги, прийняття та толерантності. Важливо заохочувати співпрацю, дружбу та взаємодопомогу між дітьми.

Психологічний комфорт: Забезпечення емоційної безпеки для всіх дітей. Це передбачає створення атмосфери довіри, де кожна дитина почувається захищеною і підтриманою.

2. Індивідуальний підхід:

Індивідуальні навчальні плани: Створення індивідуальних програм для кожної дитини з урахуванням її особливостей та потреб.

Диференціація навчання: Використання різних методів, прийомів і матеріалів для задоволення різноманітних потреб дітей.

Підтримка: Надання додаткової підтримки дітям, які її потребують, за допомогою асистентів вчителя, логопедів, психологів тощо.

3. Співпраця з сім'єю:

Регулярний зв'язок: Підтримання постійного контакту з батьками для обміну інформацією про розвиток дитини.

Спільна робота: Залучення батьків до участі в освітньому процесі.

Підтримка батьків: Надання батькам психологічної та педагогічної підтримки.

4. Професійний розвиток педагогів:

Постійна освіта: Надання педагогам можливості для підвищення кваліфікації та отримання нових знань про інклюзивну освіту.

Обмін досвідом: Створення платформи для обміну досвідом між педагогами.

Ментальна підтримка: Забезпечення психологічної підтримки педагогів, які працюють в інклюзивних групах.

Принципи інклюзивної освіти в дошкільному закладі:

Різнманітність – це норма: Прийняття і повага до індивідуальних відмінностей.

Кожна дитина має право на успіх: Створення умов для досягнення кожною дитиною максимального прогресу.

Співпраця – запорука успіху: Спільна робота всіх учасників освітнього процесу.

Постійний розвиток: Інклюзивна освіта – це динамічний процес, який потребує постійного вдосконалення.

Ключові напрямки роботи в інклюзивній групі: Розвиток комунікативних навичок. Розвиток соціальних навичок. Розвиток когнітивних навичок. Розвиток дрібної моторики. Розвиток самообслуговування.

Середовище безбар'єрне – це простір, де кожна людина, незалежно від своїх фізичних, сенсорних, інтелектуальних або інших особливостей, має рівні можливості для повноцінного життя. Це не просто відсутність фізичних перешкод (пандусів, поручнів), а й створення умов, які дозволяють кожній людині реалізувати свій потенціал.

Чому безбар'єрне середовище важливе?

Рівні права: Забезпечення рівних прав і можливостей для всіх членів суспільства.

Гідність людини: Створення умов, які підкреслюють гідність кожної людини і дозволяють їй почуватися повноцінним членом суспільства.

Соціальна інклюзія: Забезпечення можливості для людей з різними потребами брати активну участь у житті суспільства.

Економічний розвиток: Створення безбар'єрного середовища сприяє розвитку туризму, збільшенню споживчого попиту та підвищенню якості життя.

Аспекти безбар'єрного середовища

Фізична доступність: Пандуси, підйомники, широкі двері. Спеціальні санвузли. Тактильна плитка, шрифти Брайля. Доступний транспорт.

Інформаційна доступність: Легко зрозуміла інформація. Дублювання інформації різними способами (зоровий, звуковий). Доступ до інформації для людей з вадами зору та слуху.

Соціальна доступність: Повага до різноманітності. Відсутність дискримінації. Створення атмосфери толерантності і взаєморозуміння.

Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні.

В Україні активно працюють над створенням безбар'єрного середовища. Була розроблена і затверджена “Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року”. Цей документ визначає основні напрямки роботи та заходи, спрямовані на створення доступного середовища для всіх.

Універсальний дизайн – це концепція, яка спрямована на створення продуктів, послуг та навколишнього середовища, доступних для використання максимально широкого кола людей, незалежно від віку, здібностей чи обмежень. Ключові принципи універсального дизайну: Рівне використання: Продукт та середовище мають бути корисними для всіх користувачів найбільшою мірою. Гнучкість у використанні: Продукт повинен адаптуватися до різноманітних уподобань та здібностей користувачів.

Простий та інтуїтивно зрозумілий інтерфейс: Продукт має бути легко зрозумілим та використовуватися без особливих зусиль.

Інформація має бути легко сприймається: Текстова та візуальна інформація має бути представлена чітко та чітко. Допуск до помилок: Продукт повинен бути спроектований таким чином, щоб зменшити негативні наслідки помилок користувача. Низьке фізичне зусилля: Використання продукту повинно вимагати надмірних фізичних зусиль. Розмір та простір для підходу: Продукт має бути доступним для користувачів з різними розмірами тіла та забезпечувати достатній простір для маневрування.

Приклади універсального дизайну:

Архітектура: пандуси, широкі прорізи дверей, ліфти, тактильна плитка для незрячих.

Транспорт: низька підлога в автобусах, спеціальні місця для інвалідних візків, звукові сигнали на світлофорах.

Технології: субтитри у відео, збільшення шрифту, голосове керування.

Навчання: Різноманітні формати матеріалів (текст, аудіо, відео), інтерактивні завдання.

Продукти повсякденного використання: Ручки з товстими ручками, універсальні відкривання для банок.

Переваги універсального дизайну: Поліпшення якості життя: Створює більш комфортне та безпечне середовище для всіх. Економічна ефективність: Знижує витрати на адаптацію продуктів та послуг для різних груп користувачів. Соціальна інклюзія: Сприяє інтеграції людей з обмеженими можливостями у суспільство. Універсальний дизайн – це не лише людей з інвалідністю. Він також враховує потреби людей похилого віку, дітей, людей з тимчасовими обмеженнями (наприклад, вагітних жінок). Універсальний дизайн – це філософія проектування, яка спрямована на створення більш справедливого та доступного світу для всіх.

Фактологія в дошкільній інклюзії Фактологія в дошкільній інклюзії передбачає аналіз конкретних даних, подій, прикладів і документально підтвердженої інформації, яка відображає стан, успіхи та виклики впровадження інклюзивного навчання в дошкільних закладах. Це важливий інструмент для оцінки ефективності програм і політик, а також для розробки подальших стратегій у сфері інклюзії.

Основні напрями фактології в дошкільній інклюзії. Демографічні дані про дітей з особливими освітніми потребами (ООП):

Чисельність: Скільки дітей з ООП відвідують дошкільні заклади в різних регіонах України.

Типи особливих потреб: Аналіз діагнозів і потреб (порушення слуху, зору, опорно-рухового апарату, аутизм, ЗПР, інші).

Соціально-економічний статус: Розподіл дітей з ООП за умовами проживання (сім'я, дитячі будинки, соціально незахищені групи).

Інфраструктура дошкільних закладів:

Кількість інклюзивних груп: Скільки таких груп створено, їхній розподіл по країні.

Адаптація середовища: Наявність пандусів, спеціальних меблів, ресурсних кімнат, адаптованих іграшок і навчальних матеріалів.

Доступність: Чи враховано фізичні та психологічні потреби дітей з ООП.

Кадрове забезпечення:

Кількість вихователів: Скільки педагогів працюють у групах з інклюзією.

Рівень кваліфікації: Частка вихователів, які мають підготовку для роботи з дітьми з ООП (курси, тренінги, сертифікація).

Наявність асистентів: Скільки дошкільних закладів забезпечено асистентами вихователя та іншими фахівцями (логопедами, психологами, дефектологами).

Фінансування:

Державні інвестиції: Обсяги фінансування інклюзії у сфері дошкільної освіти.

Підтримка громадських організацій: Роль грантів, благодійних фондів і міжнародних партнерів.

Ресурси для батьків: Наявність державних чи приватних програм підтримки для сімей дітей з ООП.

Законодавча база:

Діючі закони: Перелік нормативних документів, які регулюють інклюзію в дошкільній освіті (наприклад, Закон України «Про освіту», постанова КМУ № 530).

Практика впровадження: Як законодавчі акти реалізуються на практиці.

Дослідження та оцінка інклюзії:

Результати впровадження: Аналіз успішності інклюзивних програм за кілька років.

Соціальний вплив: Як інклюзія впливає на розвиток толерантності у дітей та батьків.

Моніторинг: Дані про прогрес дітей з ООП у навчанні та соціалізації.

Філософсько-антропологічна інклюзивна проблематика — це дослідження взаємозв'язку між людською природою, соціальними умовами та інклюзією. Вона охоплює глибоке осмислення людської гідності, рівності, унікальності кожної особистості та її права на повноцінну участь у житті суспільства. Цей підхід ґрунтується на ключових питаннях антропології:

“Хто така людина?”

“Яке її місце у світі?”, а також

“Як суспільство може забезпечити умови для повноцінного розвитку всіх його членів?” Основні аспекти філософсько-антропологічної інклюзії

Гідність кожної людини:
Усі люди, незалежно від їхніх особливостей, мають рівну цінність, і ця гідність є основою для забезпечення інклюзивного суспільства. **Різноманіття як цінність:** Людська природа багатогранна. Визнання різноманітності фізичних, когнітивних, емоційних

та соціальних особливостей є центральним у формуванні інклюзивного середовища. Проблема “нормальності”:

Філософія інклюзії критикує традиційні моделі “нормальності”, які часто стигматизують людей із відхиленнями від умовної “норми”. Етика відповідальності (за Емануелем Левінасом):

Рівність і свобода:

Інклюзивна філософія поєднує ідеї рівності можливостей із пошаною до свободи особистості, що передбачає індивідуальний підхід і створення умов для самореалізації. Проблемні питання Взаємодія природи й культури: Як природні особливості (наприклад, фізична інвалідність) впливають на соціальні відносини? Як культурні норми визначають поняття “інклюзії”? Соціальна справедливість:

Яким чином суспільство може забезпечити справедливий розподіл ресурсів для підтримки тих, хто має особливі потреби? Інклюзія і технології:

Як сучасні технології трансформують підходи до інклюзії, зокрема у сферах освіти, праці та комунікації? Антропоцентризм і екосистемний підхід:

Чи має інклюзивність зосереджуватися лише на людях, чи враховувати також гармонію з природним середовищем? начення філософсько-антропологічного підходу- Дає глибше розуміння причин дискримінації й стигматизації. Сприяє формуванню етичних основ інклюзивної політики й практики. Створює гуманістичну основу для розв’язання практичних питань інклюзії (в освіті, праці, соціальному житті). Практичне втілення У системі освіти: створення освітніх програм, що визнають різноманітність учнів і формують толерантність. У правовій сфері: розробка законодавства, яке базується на ідеях рівності й справедливості. У соціальній політиці: підтримка соціальної інтеграції людей з особливими потребами. Філософсько-антропологічний підхід до інклюзії акцентує увагу на тому, що кожна людина — це унікальна цінність, яка заслуговує на повагу, свободу і рівні можливості.

Чутливість і інклюзія – це два тісно пов’язані поняття, які відіграють ключову роль у створенні справедливого та рівного суспільства.

Чутливість Це здатність розуміти та співпереживати іншим людям, їхні почуття, думки та потреби.

Чутлива людина: Звертає увагу на різноманітність людських досвідів. Виявляє повагу до відмінностей. Готова слухати та розуміти інші погляди. Співпрацює з іншими людьми, шукаючи компроміси.

Інклюзія - Це процес залучення всіх людей, незалежно від їхніх особливостей, до повноцінного життя в суспільстві.

Інклюзивне суспільство: Сприяє рівності та справедливості. Цінує різноманітність. Створює умови для самореалізації кожної людини.

Зв'язок між чутливістю та інклюзією.

Чутливість є основою для інклюзії. Без розуміння та поваги до відмінностей неможливо побудувати інклюзивне суспільство.

Інклюзія сприяє розвитку чутливості. Взаємодія з людьми, які відрізняються від нас, допомагає нам розширювати світогляд та ставати більш толерантними.

Приклади прояву чутливості та інклюзії в різних сферах життя: Освіта: Створення інклюзивних класів, де діти з особливими потребами навчаються разом зі здоровими однолітками.

Робота: Створення робочих місць, доступних для людей з інвалідністю, забезпечення рівних можливостей для кар'єрного зростання.

Громадський простір: Створення безбар'єрного середовища, доступного для всіх людей, незалежно від їхніх фізичних можливостей.

Комунікація: Використання інклюзивної мови, уникнення стереотипів та упереджень.

Чому важливо розвивати чутливість та інклюзію?

Справедливе суспільство: Кожна людина має право на рівні можливості та повагу.

Особистісний розвиток: Розвиток чутливості допомагає нам краще розуміти себе та інших, будувати міцніші стосунки.

Прогрес суспільства: Інклюзивне суспільство є більш творчим, інноваційним та стійким.

Розвиток чутливості та інклюзії – це процес, який потребує постійних зусиль від кожного з нас. Починаючи з себе, ми можемо створити більш гуманне та справедливе суспільство.

ЮНІСЕФ (UNICEF) і інклюзія — Дитячий фонд ООН, відіграє важливу роль у впровадженні інклюзивного підходу в різних сферах, особливо стосовно дітей. Організація прагне забезпечити рівні можливості для кожної дитини, незалежно від її статі, національності, стану здоров'я, соціального чи економічного статусу. Основні напрямки діяльності ЮНІСЕФ у сфері інклюзії:

Інклюзивна освіта:

Підтримка дітей з особливими освітніми потребами: ЮНІСЕФ сприяє створенню умов для навчання таких дітей у звичайних школах, забезпечуючи доступ до спеціальних матеріалів, обладнання та методик.

Підготовка вчителів: організація розробляє тренінги для педагогів, щоб вони могли працювати з різними групами дітей.

Створення безбар'єрного освітнього середовища: реконструкція шкіл і забезпечення їх доступності для дітей з інвалідністю.

Захист прав дитини: Протидія дискримінації дітей за ознаками інвалідності, статі чи соціального статусу. Сприяння участі дітей у прийнятті рішень, які їх стосуються, через форуми та ініціативи.

Здоров'я та соціальний захист: Забезпечення доступу до якісної медичної допомоги для дітей з інвалідністю. Підтримка програм психологічної допомоги та реабілітації.

Гуманітарна допомога: У кризових ситуаціях ЮНІСЕФ працює над тим, щоб усі діти, включаючи тих, хто має особливі потреби, мали доступ до освіти, їжі, чистої води та медичних послуг.

Інформування та адвокація: Організація інформаційних кампаній для підвищення обізнаності суспільства про важливість інклюзії. Співпраця з урядами країн для впровадження інклюзивних законів та політик.

Приклади проектів ЮНІСЕФ у сфері інклюзії: В Україні: Після початку війни ЮНІСЕФ активно підтримує освітні проекти, спрямовані на інтеграцію дітей з інвалідністю та ВПО (внутрішньо переміщених осіб) у систему освіти. Запуск програм з психологічної підтримки та створення мобільних освітніх команд для дітей у зонах конфлікту. Розробка цифрових навчальних платформ для забезпечення інклюзивності. У світі: Кампанія “Школи для всіх” у країнах Африки, спрямована на залучення дітей з інвалідністю до навчання. Програми з вакцинації та медичної допомоги, адаптовані для дітей із особливими потребами.

Значення інклюзії в роботі ЮНІСЕФ: Інклюзія є основою бачення ЮНІСЕФ, адже вона забезпечує реалізацію головного принципу організації: “Кожна дитина має право на розвиток і захист незалежно від обставин”.

Я-концепція дитини і інклюзія — це уявлення дитини про себе, свої здібності, можливості, зовнішність, соціальну роль і місце у світі. Вона формується через взаємодію з оточенням, виховання, спілкування з батьками, вихователями, однолітками, а також через особистий досвід.

Вплив інклюзії на формування я-концепції: Рівність і прийняття: Інклюзивне середовище дає можливість дитині відчувати себе рівноправним членом колективу, незалежно від її особливостей. Це сприяє формуванню впевненості в собі та самоповаги.

Соціалізація: Спілкування з різними дітьми в інклюзивному класі допомагає розвивати навички співпраці та комунікації. Дитина вчиться цінувати свою унікальність і розуміти різноманітність інших.

Зниження стигматизації: Відсутність дискримінації у школах і дитячих колективах сприяє формуванню позитивного образу “Я”. Дитина не відчуває себе “не такою, як усі”.

Розвиток потенціалу: Адаптовані методи навчання та підтримка допомагають дитині досягати успіху, що формує впевненість у власних силах.

Інклюзія відіграє ключову роль у розвитку позитивної я-концепції, особливо у дітей з інвалідністю чи особливими освітніми потребами, оскільки створює сприятливе середовище для їхнього самовираження і соціалізації.